

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 490
Παρασκευή
3 Απριλίου 1992
Δρχ. 250

Χωρίς γραμμή στα εθνικά θέματα

ΛΟΓΕΣ:

ΑΝΙΑ:

ώρα τα αδιέξοδα

ΡΕΤΑΝΙΑ:

κυστη ισορροπία

ΛΙΑ:

μος του νεοφασισμού

ΘΗΝΩΝ:

πάνε...

ΑΠΩΛΕΙΕΣ

ΓΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ:

ΑΝΩΛΗΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ

ΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΤΩΝ

ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

ΓΙΑΖΕΤΑΙ

Τ.Σ. ΕΛΙΟΤ
ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Τ·Σ· ΕΛΙΟΤ
ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΓΛΩΤΤΙΣΗ • ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΕΚΔΟΣΗ
ΚΕΔΡΟΣ

εκδόσεις

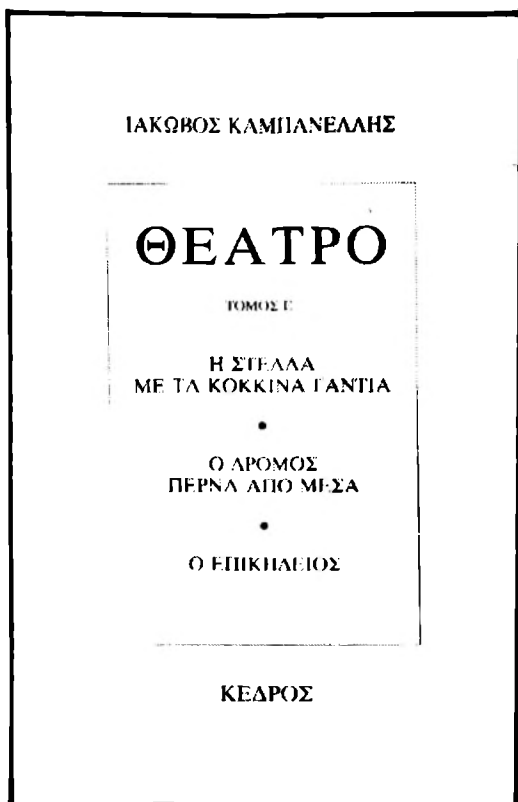
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΓΛΩΤΤΙΣΗ • ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗΣ
ΘΕΑΤΡΟ
ΤΟΜΟΣ Ε΄

Η Στέλλα με τα κόκκινα γάντια
Ο δρόμος περνά από μέσα
Ο Επικήδειος

Ο 5ος τόμος της σειράς ΘΕΑΤΡΟ του Ιάκωβου Καμπανέλλη περιλαμβάνει τρία θεατρικά έργα: τη *Στέλλα με τα κόκκινα γάντια*, το *Ο δρόμος περνά από μέσα* και τον *Επικήδειο*. Ο Ιακ. Καμπανέλλης έγραψε τη *Στέλλα με τα κόκκινα γάντια* το 1954, και είναι από τα πρώτα του έργα. Γράφτηκε ειδικά για τη Μελίνα Μερκούρη και επρόκειτο να παιχτεί στο θέατρο «Κοτοπούλη». Δυστυχώς δεν παίχτηκε ποτέ, αλλά μας είναι γνωστό απ' το σενάριο της κλασικής πια ταινίας «Στέλλα» που σκηνοθέτησε ο Μιχάλης Κακογιάννης όπου και πρωταγωνιστεί η Μελίνα Μερκούρη.

Ο *δρόμος περνά από μέσα* που για πολλούς θεωρείται το καλύτερο έργο του συγγραφέα και που ομόφωνα επαίνεσε η κριτική, παίχτηκε τη θεατρική περίοδο 1990-91 στο «Θέατρο της Πόλης» της Μαριέττας Ριάλδη σε σκηνοθεσία του ίδιου του Ιακ. Καμπανέλλη.

Ο *Επικήδειος* είναι ένας άπαιχτος μονόλογος που γράφτηκε από τον συγγραφέα το 1991.

Περίοδος Β'
Χρόνος 19ος
Τεύχος 490
Παρασκευή 3 Απριλίου 1992
φχ. 250

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

**ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
Χ: 72.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

Διαφημίσεις:
ΠΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δημοχάρους 60
Τηλ. 72.49.300

Εκτύπωση:
Νέος Παρνασσός Α.Ε.
Γαλλική Αττικής 15 344
— 60 Χιλ. Λεωφ. Μαραθώνος
— Τηλ. 66.65.081

Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
Χειρόγραφα δεν
επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Επικριτικού
μ. 2.700 δρχ.
για 5.400
για Οργανισμών,
πεζών, κτλ.: 20.000 δρχ.
ημερική ετήσια: 4.800

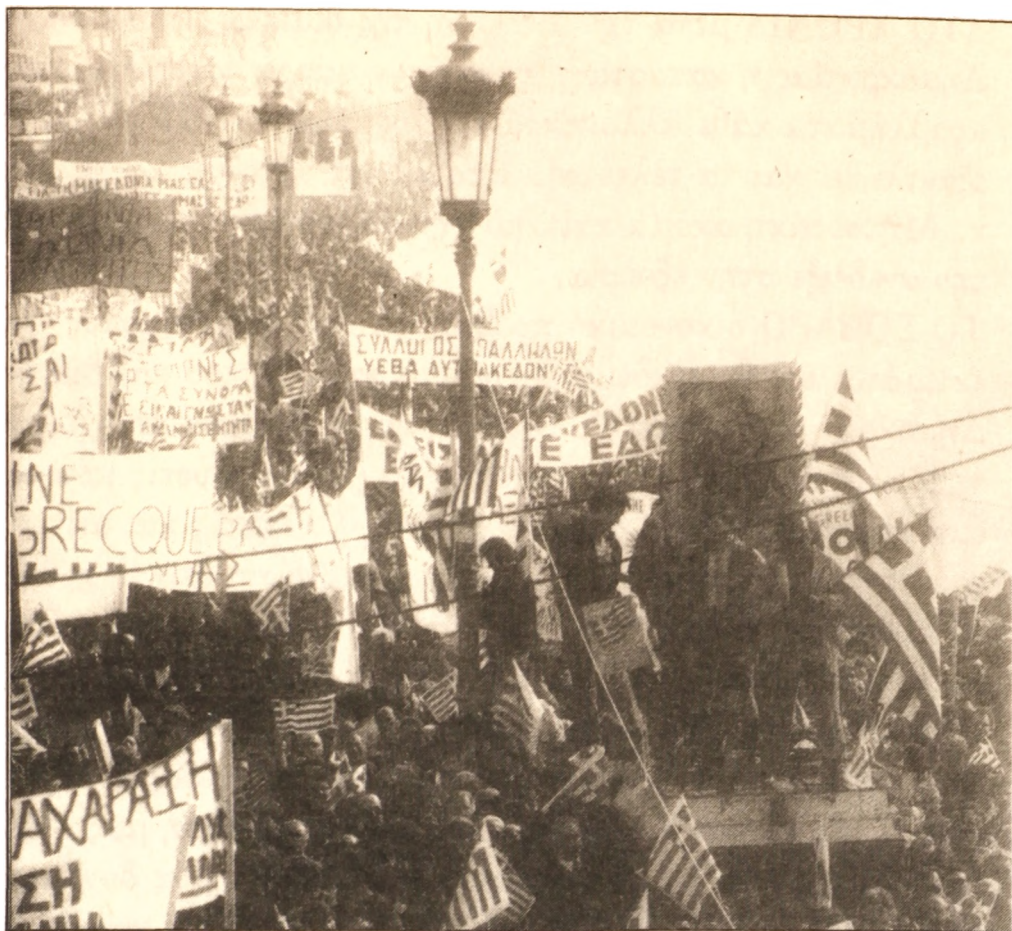
Επικριτικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
Γερμανία: δολ. 27
Γαλλία: δολ. 54
Α.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αμερική - Ωκεανία:
Γερμανία: δολ. 30
Γαλλία: δολ. 60

Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

Η ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
Η ΔΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

• Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
Τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
• Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

ΣΚΟΠΙΑ: ΩΡΕΣ ΕΥΘΥΝΗΣ _____ 12

Οι εξελίξεις, στο θέμα της ονομασίας των Σκοπίων, είναι τόσο ραγδαίες και έχουν προσλάβει τέτοιες διαστάσεις που απειλούν όχι μόνο την συνοχή της κυβέρνησης, αλλά και την ίδια την πολιτική σταθερότητα της Ελλάδας. Μια ανάλυση της κατάστασης που έχει δημιουργηθεί και για τις ενδεχόμενες επιπτώσεις της, γράφει ο Κ. Βασιλείου.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ _____ 24

Οι φοιτητικές εκλογές φτάνουν. Τα πανώ έχουν κιόλας ξεδιπλωθεί. Οι φοιτητές όμως προσπερνούν αδιάφοροι. Τι άλλαξε από το '73 έως το '92; Μιά αναδρομή στο φοιτητικό κίνημα της μεταχουντικής περιόδου κάνει ο Σταύρος Μονεμβασιώτης.

Η ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΞΑΡΣΗ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ _____ 42

Η πολυεθνική φύση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και η ιστορική διαμόρφωση του Ουκρανικού εθνικισμού αποτελούν «κλειδί» για τις μελλοντικές προοπτικές στην συνεχώς αποσταθεροποιούμενη ευρύτερη περιοχή. Για την χιλιόχρονη ιστορία και τις τελευταίες δραματικές εξελίξεις στην σλαβική αυτή δημοκρατία γράφει ο Κωνσταντίνος Σχινάς.

Γράφουν ακόμη:

Ο Κ. Βυζάντιος για το ελληνικό εμπόριο μέσω της Γιουγκοσλαβίας και για τις εκλογές της 5ης Απριλίου ο Ρεπόρτερ. Ο Τ. Παππας για τις διεργασίες στον ΣΥΝ. Για τις πρόσφατες εκλογές στην Αλβανία ο Μπ. Μπίκας. Ακόμη στις επερχόμενες εκλογές στην Βρετανία αναφέρεται ο Β. Καπεντανγιάννης, ενώ ο Στ. Κούλογλου διερωτάται για το μέλλον της «Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών».

ΣΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ ΟΙ ΜΑΧΕΣ ΕΙΝΑΙ ΔΥΣΚΟΛΕΣ

Ενώ οι Τούρκοι στο Κουρδιστάν πραγματοποιούν ακόμα μια γενοκτονία εναντίον των κουρδικού λαού, οι ΗΠΑ προσπαθούν να διατηρήσουν την τάξη πραγμάτων που επέβαλαν μετά τον πόλεμο του Κόλπου, υποστηρίζοντας την Τουρκία. Η Ευρώπη όμως έχει άλλη γνώμη, και το κουρδικό ζήτημα έχει πλέον αρχίσει να γίνεται γνωστό. Η συμπαράσταση στο χειμαζόμενο λαό του Κουρδιστάν είναι καθήκον όλων μας.

ΣΕΛ. 34

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ _____ 5
Στάθης
ΠΟΛΙΤΙΚΟ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ _____ 6
Το μακεδονικό τόξο και η
σύσχεση στο Προεδρικό
ΑΝΤΗΝΩΡ
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ _____ 8
ΤΥΠΟΣ _____ 11
ΔΙΑΛΟΓΟΣ _____ 47
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ _____ 49

Θυμόμαστε δύο μεγάλους αρχαιολόγους, τον Μ. Ανδρόνικο και τον Ν. Πλάτωνα, καθώς και τον μεγάλο ομηριστή Ι.Θ. Κακριδή που έφυγαν τον τελευταίο μήνα. Επανερχόμαστε στην πώληση του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ μετά την ανάληψη της διακυβέρνησης της χώρας από το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας η κατάσταση τόσο όσον αφορά τα σοβαρά εσωτερικά όσο και τα εξωτερικά προβλήματα κάθε άλλο παρά ευχάριστη είναι. Το αντίθετο μάλιστα. Φαίνεται να έχουν εξαντληθεί και τα τελευταία αποθέματα αντοχής και ανοχής απέναντι στην κυβέρνηση του κ. Μητσοτάκη ακόμα και από την σημαντική εκείνη μερίδα του εκλογικού σώματος που την ανέδειξε στην εξουσία.

ΤΟ ΣΟΒΑΡΟ οικονομικό πρόβλημα, που δια στόματος του κ. Μάνου εκ των προτέρων εκτιμάται ότι θα επιδεινωθεί ακόμα περισσότερο και διά στόματος του προέδρου της Δημοκρατίας ότι απειλεί την ίδια την ικανότητα της χώρας να ανταπεξέλθει στις σημερινές δυσκολίες, δεν φαίνεται να βρίσκει λύσεις που να μην κλονίζουν την εμπιστοσύνη και την κοινωνική συνοχή. Ορατές και απτές είναι μόνο οι θυσίες. Αόρατο κι απρόβλεπτο το μέλλον. Αβέβαια και αναπόδεικτη η διέξοδος που επαγγέλλονται οι κυβερνώντες. Μέτρα σπασμωδικά, κοινωνικά άδικα, παλινωδίες, έλλειψη αυτοπεποίθησης, σχεδιασμού, σοβαρής πολιτικής με στόχους.

ΕΧΟΥΝ πλέον όλοι καταλάβει πόσο επιπόλαιοι, πρόχειροι, απρογραμμάτιστοι και εύκαμπτοι στην πολιτική πελατεία είμαστε. Ανίκανοι να τακτοποιήσουμε τα του οίκου μας με τρόπο που να ισχυροποιεί την διεθνή θέση μας. Έρμαιοι του κομματικού μας συστήματος και της ποιότητας των πολιτικών μας δυνάμεων.

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ καρκινοβατεί. Βαδίζει από το κακό στο χειρότερο. Οι πολίτες εξακολουθούν να αγανακτούν. Και στον κοινωνικό χώρο η συντεχνιακή οργάνωση των συμφερόντων και η αλλοπρόσαλλη τακτική συμβάλλει στην διαλυτική κατάσταση.

ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ θέματα διέρχονται κρίσιμη καμπή. Οικονομικά εξασθενημένη η χώρα, με ανύπαρκτη εθνική στρατηγική, με παραπαίουσα και επισφαλή κυβέρνηση αδυνατεί να υπερασπίσει ζωτικά εθνικά της συμφέροντα. Η κυβέρνηση είναι βαθύτατα διχασμένη στα θέματα των Σκοπίων και το ακανθώδες αυτό θέμα είναι μόνο η κορυφή του παγόβουνου.

Τα κόμματα της αντιπολίτευσης παίζουν κρυφτούλι είτε με εθνικιστικές κορώνες είτε με μισόλογα. Κανείς δεν αναλαμβάνει τις ευθύνες του σαφώς ενώπιον του ελληνικού λαού.

ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ μπροστά σε μια εξωφρενική κατάσταση όπου δεσπόζει η άρνηση των πάντων. Η κυβέρνηση επικρίνει την αντιπολίτευση για όσα έπραξε στο παρελθόν και πράττει σήμερα, θέλοντας να συγκαλύψει την δική της ανικανότητα και την δική της αποτυχία. Το ΠΑΣΟΚ επικρίνει την κυβέρνηση μη έχοντας καμιά θετική πρόταση να προβάλλει. Απλώς περιμένει στην γωνία για να εισπράξει την αυξανόμενη φθορά της κυβέρνησης. Γι' αυτό κι επεδόθη σε μια τεράστια διαφημιστική εκστρατεία για τις αναπληρωματικές εκλογές της ερχόμενης Κυριακής στην Β' περιφέρεια Αθηνών. Γι' αυτό κι αποδίδει σε αυτές χαρακτήρα δημοψηφίσματος κατά της κυβέρνησης, ενώ είναι φανερό ότι η «αναμέτρηση» αυτή δεν πρόκειται να προσφέρει τίποτα στην λύση των κρίσιμων προβλημάτων της χώρας. Όσο για τον ΣΥΝ, αυτός ακόμα συνεδριάζει...

ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΑ στο ήμισυ της κανονικής της θητείας, η κυβέρνηση του κ. Μητσοτάκη κατάφερε να δείξει σε βαθμό που να μην επιδέχεται πολλές αμφισβητήσεις, ότι δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από τις μεθόδους διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ και του κ. Παπανδρέου. Κατολισθαίνει στο ίδιο ύφος και ήθος εξουσίας που έρριξαν τον τόπο σε μια διαρκή και γενικευμένη κρίση από την οποία δεν μπορεί να σηκωθεί.

ΕΧΟΥΜΕ τελικά τις κυβερνήσεις που αξίζουμε;

ΕΙΧΕΣ ΔΙΚΙΟ ΜΑΡΙΚΑ...
ΟΙ "ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΙ" ΤΟ ΒΡΑΔΥ
ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΙ ΣΕ
"ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥΣ"...

ΤΟΥΣ ΕΙΔΑ ΜΕ
ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ...

ΚΑΙ ΣΕ
ΠΕΡΑΣΑΝ ΓΙΑ
ΒΟΥΛΓΑΡΟ;

ΔΕΝ
ΧΡΕΙΑΣΤΗΚΕ...

ΤΣΙΚ
ΤΣΙΚ

ΣΤΑΘΗΣ IV '92

Το μακεδονικό τόξο και η σύσκεψη στο Προεδρικό

ΤΟ «ΠΟΛΙΤΙΚΟ Δεκαπενθήμερο» σφραγίζει ο θάνατος ενός πραγματικά Μεγάλου: του καθηγητή Μανόλη Ανδρόνικου. Και η αρχαιολογία, η ιστορία, η Ελλάδα έγιναν, από την περασμένη Τετάρτη, φτωχότερες.

Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ —προς τιμή της— του απένειμε, την φορά αυτή, τον οφειλόμενο φόρο τιμής. (Μεσίστιες οι σημαίες στην Θεσσαλονίκη, παρών, για το ύστατο χαιρε, σύσσωμος ο πολιτικός και πνευματικός κόσμος, παρών ο ίδιος ο πρωθυπουργός). Ωστόσο, καμιά μεταθανάτια τιμή δεν αντιρροπεί την μεγάλη —εν ζωή— προσφορά του Μανόλη Ανδρόνικου —μια προσφορά που, όπως αναφέρει ο Σύλλογος Ελλήνων Αρχαιολόγων, «ξεπέρασε τα στενά όρια μιας επιστημονικής ανακάλυψης, για να αποκτήσει βαρύτητα κοινωνική και εθνική». Ο Μ. Ανδρόνικος ανταποκρίθηκε, θα έλεγε κανείς, στην επιταγή του Κ. Παλαμά, όπως την κατέγραφε στους «Δειλούς και Σκληρούς Στίχους»: *Γνώμες καρδιές όσοι Έλληνες / ότι είστε μην ξεχνάτε / δεν είστε από τα χέρια σας / μονάχα, όχι. Χρωστάτε / και σε όσους ήρθαν, πέρασαν / θα 'ρθούνε, θα περάσουν*. (Τους στίχους ανέσυρε στην μνήμη μας, πριν ένα χρόνο, ένας άλλος αρχαιολόγος, ο καθηγητής Βάσος Καραγιώργης).

ΚΑΙ ΕΝΩ η μακεδονική γη δεχόταν, την Τετάρτη, «τον πιο παθιασμένο εραστή της» (για να χρησιμοποιήσουμε τον ωραίο τίτλο της «Ελευθεροτυπίας»), ο Αντώνης Τρίτσης —ο δήμαρχος Αθηναίων— εξακολουθούσε να δίνει, στο Ιατρικό Κέντρο Αθηνών —την μεγάλη μάχη της ζωής... Ναι, οι νόμοι του θανάτου είναι άτεγκτοι: «Ως άνθος μαραίνεται και ως όναρ παρέρχεται και διαλύεται πας άνθρωπος»... Αλλά αυτή η βαρβαρότητα, η αθλιότητα, αυτή η σπουδή των «δημαρχομνηστήρων» να

«πεθάνουν», μια ώρα αρχύτερα, τον δήμαρχό τους (για να εξασφαλίσουν την διαδοχή ή έστω «μια καλή σειρά» στην διαδοχή), αυτή η «συναλλαγή» —ενώ ο Αντώνης Τρίτσης ακόμα αναπνέει, ακόμα αγωνίζεται...— αποτελεί στίγμα για όλους μας. Να έχουμε, άραγε, τόσο πολύ «οικειωθεί» με την αναλγησία και τον αγριανθρωπισμό;

Η συνάντηση με τον Πινέϊρο

ΤΕΛΙΚΑ, προχθές Τε.άρτη, πραγματοποιήθηκε η συνάντηση του υπουργού Εξωτερικών Α. Σαμαρά με τον Πορτογάλο ομόλογό του Ντ. Πινέϊρο, στις Βρυξέλλες, για το επίμαχο θέμα των Σκοπίων. Φυσικά —εφόσον η «μάχη για την ονομασία» συνεχίζεται— η «εντολή» (της κυβερνητικής επιτροπής) ήταν μία και μόνη: Εμμόνη και στους «τρεις όρους της ελληνικής ευαισθησίας». Και εφόσον απόφαση —όπως όλα μαρτυρούν— δεν πρόκειται να ληφθεί ούτε στην σύνοδο των υπουργών Εξωτερικών, την ερχόμενη Δευτέρα, στο Λουξεμβούργο, έπεται ότι δεν υπήρχε λόγος οποιασδήποτε αναθεώρησης πολιτικής.

ΩΣΤΟΣΟ, τα περιθώρια που διαθέτει η ελληνική πλευρά είναι περιορισμένα. Αρκε-τά πάντως, για να συγκληθεί, με κάποια άνεση χρόνου, η σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών, στο Προεδρικό Μέγαρο και να εξετασθεί το θέμα υπό το φως των «νέων δεδομένων». Ποια, όμως, είναι τα δεδομένα αυτά;

Π ρ ώ τ ο : Η απόφαση των κοινοτικών μας εταίρων (και των ΗΠΑ) να προχωρήσουν, αργά ή γρήγορα, στην αναγνώριση όλων των δημοκρατιών της κάποτε ενιαίας και ομόσπονδης Γιουγκοσλαβίας.

Δ ε ύ τ ε ρ ο : Η πρόθεσή τους να ασκήσουν πίεση —και άσκησαν πίεση— στα

Σκόπια, για την αποδοχή των δύο πρώτων όρων της «ελληνικής ευαισθησίας». (Αν σημαίνει αλλαγή του Συντάγματος των Σκοπιανών, «ανέκκλητες δεσμεύσεις» ο σέβονται τα σημερινά σύνορα, εγκατάλειψή του ιρρεδεντισμού, κ.ά.).

Τ ρ ι τ ο : Αποδοχή ενός γεωγραφικού ή εθνολογικού «προθέματος», ώστε προσδιορίζεται και να διαφοροποιείται η κή τους «Μακεδονία», όπως λ.χ. «Σλαβική Μακεδονία», «Μακεδονία του Βαρδάρη», κ.ά.

Περί «ενδοτικών» και «ανενδότων»

ΤΑ «ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ», όμως, δεν σταματούν εδώ, καθώς οι τρεις όροι της ελληνικής ευαισθησίας κατέληξαν στο εξής ένα —ονομασία— και, στην όλη αντιμετώπιση του θέματος, εμφίλοχωρούν εκτιμήσεις πτωπικές, εθνικιστικές, κομματικές ή ενκομματικές. Ήδη, ο υπουργός Εξωτερικών Α. Σαμαράς άρχισε να «ταξινομεί» συνδέλφους του υπουργούς σε «συναινετικούς «ενδοτικούς», «πατριώτες», κ.λπ., ενώ, τελευταία του δήλωση, στο περιοδικό του Σωκράτη Κόκκαλη (FLASH) είναι ότι «δεν υπογράφει την αναγνώριση μιας "ξένης Ελλάδας"», ενώ —παράλληλα— «θέλει να μείνει στο υπουργείο Εξωτερικών».

ΟΠΩΣ ΗΤΑΝ φυσικό, η στάση αυτή του Α. Σαμαρά έχει δημιουργήσει προβλήματα και μέσα στην κυβέρνηση, και μέσα στα σκέλη της Νέας Δημοκρατίας. Οι βουλευτές του «μακεδονικού τόξου» φέρονται να συμφωνούν με τον «ασυμφιλίωτισμό» του υπουργού Εξωτερικών, ενώ άλλοι βουλευτές του κυβερνητικού κόμματος εμμένουν στην ανάγκη της —πάση θυσία— «διατήρησης του ευρωπαϊκού προσανατολισμού της

Γραφτείτε συνδρομητές στο **αντί**

ΜΑΓΕΦΑΓΙΕ...
ΜΗΝ ΞΕΧΑΣΕΙΣ
ΤΑ ΚΟΥΦΙΑ!..

... (Πάντως είναι ενδεικτικό ότι, στο
... που παρέθεσε, την Τετάρτη, η Ένω-
... ανταποκριτών Ξένου Τύπου, προς τιμή
... κ. Σαμαρά, η παρουσία των κυβερνητι-
... βουλευτών του «μακεδονικού τόξου»,
... εξαιρετικά αθρόα).

Επίσκεψη Μιλόσεβιτς...

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ προβλήματα, όμως,
... μετωπίζει ο ίδιος ο πρωθυπουργός, ο ο-
... πέρα από τα πυρά που δέχεται από
... πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ για «ασυνάρτητη
... ερική πολιτική», κ.λπ., (ο κ. Παπαν-
... πιστεύει ότι αν ήταν αυτός κυβέρνηση
... j'etais rois... — θα είχε αποτρέψει τον
... γκοσλαβικό εμφύλιο!) είναι υποχρεω-
... να αναζητήσει «λύσεις», διατηρώντας
... ενδοκομματικές ισορροπίες, αλλά και
... ευρωπαϊκό προσανατολισμό της χώρας.
... ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ του αυτή —όπως
... οφореύεται το «ΑΝΤΙ» —θα πρέπει να
... ιοθεί και η αιφνίδια επίσκεψη του Σέρ-
... προέδρου Μιλόσεβιτς στην Αθήνα (με
... βοουσία του ίδιου του κ. Μητσοτάκη)
... η «τετ-α-τετ» συνομιλία που είχε μαζί
... «κεκλεισμένων των θυρών». Στόχος

του Έλληνα πρωθυπουργού: Να βοηθήσει
στην δημιουργία της «μικρής Γιουγκοσλα-
βίας», στην οποία θα μπορούσε, ενδεχομέ-
νως, να περιληφθεί και η «Μακεδονία των
Σκοπίων». Όμως, σύμφωνα με όλες τις
πληροφορίες, οι Σκοπιανοί προκρίνουν την
«ανεξαρτησία» —υπό τους όρους που θα ο-
ρίσει η Κοινότητα— παρά να τεθούν υπό
«τον σερβικό μεγαλοϊδεατισμό».

Η σύσκεψη στο Προεδρικό

ΤΟΥΤΩΝ ΔΟΘΕΝΤΩΝ, η σύσκεψη των
πολιτικών αρχηγών με τον πρόεδρο της Δη-
μοκρατίας, κ. Κ. Καραμανλή, διαγράφεται
εξαιρετικά δυσχερής. Η «συναίνεση στα ε-
θνικά θέματα», με την αρχή της οποίας εί-
χαν συμφωνήσει οι πολιτικοί αρχηγοί, στην
προηγούμενη σύσκεψη με τον πρόεδρο της
Δημοκρατίας, «χρωματίζεται» τώρα με το
«προεκλογικό κλίμα» που, εντελώς αναι-
τίως, καλλιέργησε ο κ. Α. Παπανδρέου, με
αφορμή την κενή έδρα της Β' Αθηνών. Και,
από πουθενά δεν προκύπτει ότι ο πρόεδρος
του ΠΑΣΟΚ «θα βοηθήσει» στο ξεπέρασμα
του θέματος των Σκοπίων. Εκτός αν η πα-

ρέμβαση του προέδρου της Δημοκρατίας α-
ποδειχθεί, για μια ακόμη φορά, θετική και
αποτελεσματική.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ παρέμβαση αυτή, και οι
«μεν» και οι «δε» προσβλέπουν με εμπιστο-
σύνη. Ο κ. Καραμανλής προβάλλει, αυτή
την στιγμή, ως εθνικός ηγέτης, με αναμφι-
σβήτητο πολιτικό κύρος, η γνώμη του ο-
ποίου μπορεί να αποτελέσει σημείο αναφο-
ράς και συγκλίσεων αντιμαχομένων απόψε-
ων —προσώπων ή κομμάτων.

Και η Β' Αθηνών...

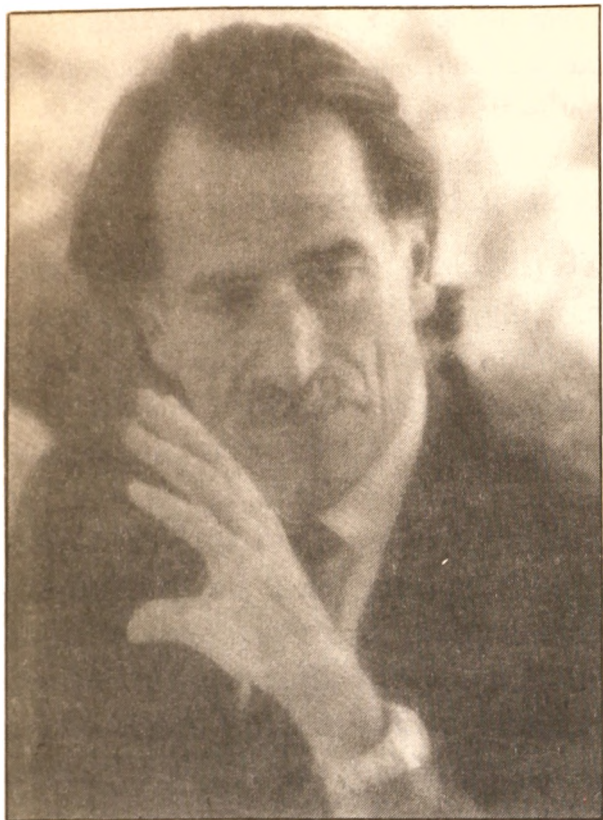
ΣΕ ΠΕΙΣΜΑ των καιρών, αλλά και της α-
πλής λογικής, μεθαύριο Κυριακή έχουμε ε-
κλογές στην Β' Αθηνών! Και ενώ τίποτε δεν
προϊδεάζει ότι... «η Δευτέρα θα είναι μια
άλλη μέρα», αυτό που καταπλήσσει είναι η
απουσία του... ΠΑΣΟΚ από την όλη προε-
κλογική εκστρατεία του ΠΑΣΟΚ! Όλες οι
γιγαντοαφίσες, όλα τα διαφημιστικά
«σποτ», όλες οι επί πληρωμή καταχωρή-
σεις εξηγούν ποια καταστροφή πρόκειται να
επέλθει αν οι πολίτες της Β' Αθηνών δεν ψη-
φίσουν ή ψηφίσουν λευκό, αποχή ή άκυρο...
Εξηγούν γιατί η Νέα Δημοκρατία θα κα-
ταρρεύσει, γιατί ο κ. Μητσοτάκης «δεν
μπορεί να συνεχίσει άλλο», αλλά πουθενά
δεν υπάρχει λέξη, νύξη, συλλαβή, υπόσχεση
για το τι θα κάνει το ΠΑΣΟΚ αν έλθει στην
εξουσία! Το ΠΑΣΟΚ, στην εκλογική αυτή
«αναμέτρηση» αποφεύγει να πει το όνομά
του. Πράγμα που σημειώσαν —με διακριτι-
κότητα— ακόμα και οι αυριανιστές του
«Καναλιού 29»...

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, μέσα στο «Δεκαπενθή-
μερο» που επισκοπούμε, η ιταλική Μαφία
πυροβόλησε ανώτατο στέλεχος της Καλτσε-
στρούτσι (αυτό συνέβη στην Νεάπολη και ό-
χι στην Αθήνα...), ο Ντεμιρέλ σφαγιάζει,
όπως και προκάτοχοί του, τους Κούρδους, ο
Μπους υπόσχεται και πάλι ότι θα βοηθήσει
στην λύση του Κυπριακού, ενώ οι σχέσεις
Μητσοτάκη - Έβερτ, αποκαθίστανται κατά
στάδια. Ανασχηματισμός, πάντως, μάλλον
δεν προβλέπεται!

ΑΝΤΗΝΩΡ

Κυκλοφορούν οι τόμοι του **αντί**
μέχρι και το Β' εξάμηνο του 1989 (τεύχ. 425)

Για τον Δήμαρχο Αθηναίων

Ίσως την στιγμή που διαβάζονται οι γραμμές αυτές η τεχνητή κλωστή που κρατά ακόμα στην ζωή τον Αντώνη Τρίτση να έχει οριστικά κοπεί. Με δικαιολογημένη συγκίνηση η κοινή γνώμη παρακολουθεί την απέλπιδα μάχη ζωής του Δημάρχου των Αθηναίων. Κι είναι καθολική η συγκίνηση αυτή και συμπαρασταση όχι μόνο γιατί οι δύσκολες στιγμές, οι αιφνίδιες δραματικές περιστάσεις προκαλούν αισθήματα αλληλεγγύης, αλλά γιατί ο Αντώνης Τρίτσης είναι μια ξεχωριστή παρουσία στην ελληνική πολιτική. Φίλοι και αντίπαλοι το αναγνωρίζουν.

Δεν θα είχε κανένα νόημα να προσθέσουμε και μεις κάποια «αποτίμηση» της προσωπικότητάς του ή του «έργου» του. Μπορούμε όμως άνετα να συνυπογράψουμε την άποψη ότι αυτό που ξεχωρίζει τον Τρίτση είναι τα ονειροπόλα και ουτοπικά στοιχεία των διακηρύξεών του, της πολιτικής του πρακτικής. Ακόμα κι όταν η πολιτική πράξη είναι αναποτελεσματική, ακόμα κι όταν παράγει πενιχρά αποτελέσματα, τα στοιχεία αυτά φωτίζουν πάντα το τι θα μπορούσε να γίνει και πως μπορούμε να φανταστούμε ορισμένα πράγματα πέρα από τον εναγκαλισμό της πεζής πολιτικής. **Β.Κ.**

Αναγκαστικές επιλογές

Δεν έγιναν γνωστά τα αποτελέσματα της συνάντησης Πινέιρο - Σαμαρά στις Βρυξέλλες την περασμένη Τετάρτη για το θέμα της αναγνώρισης των Σκοπίων. Και διαφεύστηκαν όσα μετέδωσαν τα πρακτορεία *Reuter* και *ANSA* περί αναγνώρισεως στις 6/4 στην Σύνοδο Υπουργών Εξωτερικών της Κοινότητας στο Λουξεμβούργο. Εκεί, κατά πάσα πιθανότητα θα κερδίσουμε μια νέα κναβολή. Αλλά το τέλος του δρόμου πλησιάζει. Κι όλοι πρέπει να αναλάβουν τις ευθύνες τους. Η διχογνωμία εντός του κυβερνητικού στρατοπέδου επί του θέματος που συντηρείται υπογείως και άλλως πως δεν μπορεί να συνεχιστεί. Η διάσχεψη των πολιτικών αρχηγών είναι αναγκαία. Κι από αυτή την διάσχεψη θα κριθεί αν ο κ. Σαμαράς παραμένει στην θέση του, όπως εξηγείται στο σχετικό ρεπορτάζ που δημοσιεύεται σε άλλες στήλες. Τα περιθώρια για όλους στενεύουν. Όλοι θα πρέπει να τοποθετηθούν επί του πρακτέου. Όλα τα άλλα απλώς ζημειώνουν τους πάντες και το εθνικό συμφέρον. Αλλιώς δεν απειλείται απλώς εθνικό ρεζιλίκι αλλά και πραγματικός πολιτικός διχασμός από ένα ανύπαρκτο ακόμα κρατίδιο. **Τ.Κ.**

Δικαία Αθώωση

Αθώωθηκε ο πρότανης του Πολυτεχνείου κ. Νίκος Μαρκάτος για τις καταστροφές του Πολυτεχνείου για τις οποίες του αποδίδονταν ευθύνες, μετά την κατάρρευση του κατηγορίου. Και δικαίως. Το ερώτημα όμως παραμένει: Πώς θα διασφαλισθεί η μη επανάληψη τέτοιων βιαιοτήτων και καταστροφών και πώς θα προστατευθεί το πανεπιστημιακό άσυλο; **Ν.Χ.**

Αναισθησία μετά βλακειάς

«Σπάνια άνθρωποι στάθηκαν τόσο εχθρικά απέναντι στις αξίες που τους κληροδότησαν η ιστορία και το περιβάλλον». Αυτή είναι μια από τις όχι λίγες μεστές και εξαιρετικά οξείες επισημάνσεις που καταγράφονται στο κείμενο διαμαρτυρίας δεκάδων ανθρώπων της Τέχνης και της Επιστήμης για το «μεγάλο έργο» του αεροδρομίου

των Σπάτων και του τερατώδους οδικού χτύου της Ανατολικής Αττικής που θα σιδεστεί με αυτό.

Το ουσιαστικό ζήτημα, όμως, είναι θέματα σαν αυτό ουδόλως αποτελούν προβλήματα για τους αρμόδιους και τους «ανθρώπους του Έθνους», αν κρίνουμε τολάχιστον από το τι συζητάνε, τι νομοθετούν και για ποια κυρίως ζητήματα αναπτύσσουν τις λογής - λογής πρωτοβουλίες τους. Το τιδήποτε σχετίζεται με την ποιότητα ζωής έχει υποστεί τέτοια υποβάθμιση τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερα, που η κατάσταση μίζει την αναισθησία του μικροσυμφέρον και τον κομματαρχισμό που βασιλεύει πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες.

Αφευστος μάρτυς είναι και ο τρόπος αντιμετώπιζονται τα προβλήματα πεβάλλοντος —όταν αντιμετωπίζονται τελευταίες είχαμε το νομοσχέδιο για το ριβάλλον: το πρώτο, υποτίθεται, βήμα συστηματική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Δυστυχώς πυκνώνουν τα δείγματα πλήρους αντιστροφής των σχέσεων με περιβάλλον στην καθημερινότητα. Οι μίσεις που προωθούνται αντανάχουν ευθείας την βαθύτατη κρίση αξιών και σχών, αλλά και της ίδιας της λογικής: γ πρέπει να έχει χαθεί κάθε αίσθηση, έσ της τελευταίας, στους εμπνευστές της πσφατης κυκλοφοριακής «ρύθμισης» σ κόμβο της Μεσογείων - Μιχαλακοπούλ

Περίσσεψε η αναισθησία. Περίσσεψε η έως βλακειάς ανοησία; **Κ.**

Αλχημείες

Τι περιμένει άραγε η κυβέρνηση με τις αλχημείες της σχετικά με τις εκλογές σ Β' Περιφέρεια Αθηνών και την διάθεση τηλεοπτικού χρόνου στην κρατική τηλεόραση στα πολιτικά κόμματα που παίρνουν μέρος στις εκλογές; Αν οι εκλογείς το επιθυμούν θα αποδοκιμάσει την κυβέρνηση σε όσες μεθοδεύσεις κι α καταφύγει. Μολονότι πιστεύουμε ότι οι εκλογές αυτές είναι εντελώς άσκοπες και δεν πρόκειται σε τίποτα να ωφελήσουν αντιπολίτευση εν τούτοις οι κυβερνητικές μεθοδεύσεις μας βρίσκουν εντελώς αντίθετους. Δεν είναι μόνο ανόητες αλλά και επικίνδυνες. **Ε.**

ΤΟ ΝΕΟ ΗΘΟΣ

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΜΦΙΒΟΛΙΑ ΠΩΣ ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΔΙΑΠΝΕΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΑΥΤΟ ΚΑΙ ΔΙΝΟΥΝ ΤΟ ΚΑΛΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΤΟ ΛΑΟ ΜΑΣ. ΕΤΣΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΥΡΙΕ ΚΑΤΣΙΓΙΑΝΝΗ;

ΜΑΛΙΣΤΑ ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ

Ειρήσεις

Χρισίες

Συμβούλιο Ασφαλείας Ην. Εθνών αποφάσισε κυ- κατά της Λιβύης εάν δεν δώσει τα δύο άτομα που πορούνται ως υπεύθυνα για κρατικές ενέργειες του ενέργειες που στοίχισαν ωή εκατοντάδων αθώων πων. Καμιά αντίρρηση κρήν. Οι δυτικές ζωές έ- αξία και καλά κάνουν οι νήσεις της Δύσης να τις ατεύουν. Την Τουρκία ό- ότε θα την καθήσουν στο ο του κατηγορουμένου ην τρομοκρατία που ασκεί ον εκατομμυρίων Κούρ- ε δυτικά όπλα και τι κυ- σκέφτονται να επιβά- Ας λείπει τουλάχιστον η ισία.

B.K.

Οικολογικά διαζύγια

Και έσονται εις σάρκες δύο: Δεν θα είναι συνεναιτικό το διαζύγιο που ζήτησαν οι «μεν» Οικολόγοι από τους «δε». Η «ασυμφωνία χαρακτήρων» προέκυψε στο τέλος του Ιδρυτικού Συνεδρίου της Ομοσπονδίας Οικολόγων - Εναλλακτικών και διαζύγιο ζήτησαν ορισμένες ομάδες, από την «Ρήξη» και την «Πράξη». Η αίτηση διαζυγίου δεν έγινε δεκτή, αλλά οι αιτούντες το χωριστό, επιμένουν ότι δεν μπορούν να συνεργαστούν με τις εν λόγω δύο ομάδες, και σε σύσκεψη που έκαναν μεταξύ τους στις 28 και 29 Μαρτίου, πήραν την εξής απόφαση: Θα συγκροτήσουν πολιτικό ρεύμα χωρίς να εγκαταλείψουν την «συζυγική στέγη» που είναι η Ομοσπονδία. Το φθινόπωρο οι εξελίξεις.

A.X.

Ερωτηματικά παραμένουν

Ερωτηματικά για την πώληση της μεγαλύτερης ελληνικής ε- ικής εταιρείας περίμεναν να πάρουν την απάντησή τους κατά ίρχεια της συζήτησης στην Βουλή, από τον πρωθυπουργό Κ. ιστάκη και τον υπεύθυνο υπουργό Εθνικής Οικονομίας Στ. . Δυστυχώς η συζήτηση αυτή πρόσθεσε ερωτηματικά, παρά απάντηση και σε αυτά που είχαν διατυπωθεί μέχρι τότε. Η

φράση της προέδρου του Συνασπισμού κ. Μαρίας Δαμανάκη ότι «η Βουλή συζητά σήμερα μια συμφωνία της οποίας αγνοεί το ου- σιαστικό περιεχόμενο» περιγράφει επακριβώς το σκοτάδι μέσα στο οποίο κινήθηκε η συζήτηση στη Βουλή.

Η κυβέρνηση δεν κατέθεσε κανένα ουσιαστικό στοιχείο για την πώληση της μεγαλύτερης και πιο ανταγωνιστικής στην Ευρώπη, ελληνικής εταιρείας. Μήπως δεν απάντησε στα ερωτήματα γιατί τότε θα έπρεπε να μπει στην διαμάχη, των ιταλικών εταιρειών πα- ραγωγής και διακίνησης τσιμέντου, και έτσι θα φαινόταν η αποδυ- νάμωση της ελληνικής τσιμεντοβιομηχανίας η οποία δρα ανταγωνι- στικά στην Ευρώπη την στιγμή μάλιστα που ανοίγουν οι πολύ με- γάλες αγορές των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης;

Τα ερωτήματα που είχε θέσει και το ΑΝΤΙ στο προηγούμενο τεύ- χος του δεν απαντήθηκαν, έτσι που μια ακόμη συναλλαγή του κρά- τους με τον ιδιωτικό τομέα και οι διαδικασίες με τις οποίες έγινε η συναλλαγή αυτή να παραμείνουν στο σκοτάδι. Η συμφωνία της Ε- θνικής Τράπεζας με την Calcestruzzi για την ίδρυση της Κοινοπρα- ξίας με την οποία κτύπησαν από θέση ισχύος την αγορά της ΑΓΕΤ δεν αποκαλύφθηκε από την κυβέρνηση και τον Στ. Μάνο.

Το σκοτεινό σημείο, για το τι έγιναν οι παλαιές μετοχές που κα- τείχαν τράπεζες και κρατικά ιδρύματα, δεν φωτίστηκε καθόλου. Ποιος έχει τις μετοχές της οικογένειας Τσάτσου και γιατί δεν έγινε τελικά το δικαστήριο της 18ης Μαρτίου για την ακύρωση του απο- κλεισμού της οικογένειας από την διανομή των μετοχών που προέ- κυψαν, μετά την μετοχοποίηση των χρεών το 1986, πράξη με την οποία περιήλθε η ΑΓΕΤ στο κράτος; Η κυβέρνηση έδωσε την εντύ- πωση ότι ξέρει πολύ καλά την κατάληξη, των πολύτιμων, για ο- ποιαδήποτε εταιρεία ήθελε να κτυπήσει με αξιώσεις την αγορά της ΑΓΕΤ, παλαιών μετοχών της οικογένειας Τσάτσου. Και ο γνώστης της λειτουργίας των χρηματιστηρίων Στ. Μάνος έδειξε ανήμπορος να απαντήσει στο ερώτημα, για το πώς δεν έγινε γνωστό σε κανέναν ότι το 15% των παλαιών μετοχών που διακινούνταν από το ΧΑΑ, περιήλθε στην κατοχή μιας από τις μεγαλύτερης εταιρείας στον χώ- ρο των τσιμέντων της Calcestruzzi.

Τα ερωτηματικά που έμειναν αναπάντητα από την συζήτηση η ο- ποία έγινε για να ξεδιαλύνει την πώληση της ΑΓΕΤ Ηρακλής είναι πάρα πολλά και η κοινή γνώμη έμεινε για ακόμα μια φορά στο σκο- τάδι. Η επιτροπή δε της Βουλής η οποία θα συσταθεί για να μελετή- σει τις συνθήκες πώλησης της ΑΓΕΤ —κατόπιν εορτής βέβαια— δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι θα καταφέρει να βγάλει κάποιο πόρι- σμα.

Ο πρωθυπουργός είχε προαναγγείλει στην συζήτηση στην Βουλή την υπογραφή των συμβολαίων πώλησης της ΑΓΕΤ Ηρακλής για την Δευτέρα 23 Μαρτίου 1992. Προς μεγάλη έκπληξη όμως όλων, η υπογραφή των συμβολαίων αναβλήθηκε και το μόνο που έχει υπο- γραφεί μέχρι την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές, είναι κά- ποιο προσύμφωνο πώλησης. Η αναστολή αυτή σύμφωνα με τον κ. Ανδριανόπουλο, οφείλεται σε καθαρά τυπικούς λόγους, αλλά πλη- ροφορίες αναφέρουν ότι έχει σχέση με την παράδοση από το ελληνι- κό κράτος των εγγυήσεων, προς την Κοινοπραξία, σε περίπτωση αλλαγής από το διεθνές δικαστήριο του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της εταιρείας. Ακόμα δημοσιεύτηκαν στον τύπο πληροφορίες για μη καταβολή ολόκληρου του ποσού των 124 δισ. δραχμών τοις μετρη- τοίς από την Κοινοπραξία, όπως είχε συμφωνηθεί.

T.M.

Δικαία Αθώωση

Αθώωθηκε ο πρότανης του Πολυτεχνείου κ. Νίκος Μαρκάτος για τις καταστροφές του Πολυτεχνείου για τις οποίες του αποδιδόνταν ευθύνες, μετά την κατάρρευση του κατηγορίου. Και δικαίως. Το ερώτημα όμως παραμένει: Πώς θα διασφαλισθεί η μη επανάληψη τέτοιων βιαιοτήτων και καταστροφών και πώς θα προστατευθεί το πανεπιστημιακό άσυλο; Ν.Χ.

Ορισμένα θετικά

Τόσο η διατήρηση της αναλογίας 7 προς 10, στην στρατιωτική βοήθεια των Ην. Πολιτειών προς Ελλάδα και Τουρκία, για όποια αξία έχει διατηρήσει, όσο και η έκθεση της οργάνωσης «Ελσίνκι Γουότς» για τους ομογενείς της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και Τενέδου αποτελούν θετικές εξελίξεις. Ιδιαίτερα η έκθεση για την τύχη των Ελλήνων της Τουρκίας μετά την Συνθήκη της Λωζάννης αποτελεί καταπέλτη για την τουρκική πολιτική που συνεχίζεται και σήμερα

επί των όσων ομογενών έχει εναπομείνει στην Πόλη. Επιβιώνεται με τον πλέον σχειοθετημένο και κατηγορηματικό τρόπο η μόνη μέθοδος που γνωρίζουν οι Τούρκοι για αντιμετώπιζον τις μειονότητες: τις διώξεις και την εξοθρευση.

Δεν θα μπορέσουν οι Τούρκοι να αντιμετωπίσουν την έκθε αυτή. Όχι ότι τους ενδιαφέρει. Αλλά δεν θα μπορούν πια να πειδίζουν τέτοιο θράσος στικά με τις μειονότητες αλλε. Άλλωστε το αίμα των Κοιδων τους καταδιώκει. Σ.

Η στρατιωτική δικαιοσύνη

Οι επισημάνσεις του Κώστα Χατζηαναστασίου είναι ενδιαφέρουσες και αφορούν στον εκσυγχρονισμό των στρατοδικείων μετά την παραπομπή της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων (περίπτωση 69/1991/321/393).

Στα τεύχη 473 της 23/8/91 και 487 της 21/2/92, είχε γίνει αναφορά στην παραπομπή της Ελλάδας στο Δικαστήριο του Στρασβούργου, για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων από στρατιωτικά δικαστήρια στην περίοδο 1984-85.

Αλλά είχε γίνει αναφορά και στο άρθρο «status» της Στρατιωτικής Δικαιοσύνης στην Ελλάδα εν καιρώ ειρήνης, μετά από ομόφωνη καταδίκη του με βαρύτατους χαρακτηρισμούς και του οποίου η κατάργηση εκκρεμεί από το 1975 και μάλιστα σύμφωνα με σαφή συνταγματική επιταγή των άρθρων 93 και 96.

Αυτό επομένως που προέβλεπε προ 15ετίας ο συνταγματικός νομοθέτης, και σύσσωμη η τότε αναθεωρητική Βουλή, κινδύνευε να επιβληθεί ατιμωτικά από το Δικαστήριο του Στρασβούργου.

Και όμως την περασμένη εβδομάδα ανακοινώθηκε επιτέλους η βούληση των συναρμοδίων υπουργείων Άμυνας και Δικαιοσύνης για ψήφιση του νόμου που εκκρεμεί από το 1975 που καταργεί τις αναχρονιστικές διατάξεις του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα. Έτσι:

- Τα Στρατοδικεία θα υποχρεούνται να εκδίδουν αιτιολογημένες αποφάσεις, και θα είναι ουσιαστικά δυνατή η αναίρεση αποφάσεών τους.
- η σύνθεσή τους κατά πλειοψηφία θα είναι από δικαστές, για τους οποίους θα ισχύει ισοβιότητα και όχι σχέση εξάρτησης ανώτερου προς κατώτερο.

Η σχέση αυτή έδινε στα στρατοδικεία τον χαρακτήρα «δικαστηρίων σκοπιμότητας», τα οποία σύμφωνα με έναν εύστοχο χαρακτηρισμό είχαν τόση σχέση με την απονομή δικαιοσύνης, όση έχει η στρατιωτική μπάντα της ΑΣΔΕΝ με την φιλαρμονική ορχήστρα της Βιέννης.

- Μεταφέρονται στην δικαιοδοσία των κοινών δικαστηρίων τα αδικήματα που προβλέπει ο κοινός Ποινικός Κώδικας.

Βέβαια, γράφτηκε ότι υπάρχουν αντιρρήσεις από ορισμένους ανώτατους αξιωματικούς, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι θα αμβλυνθεί πειθαρχία στο στράτευμα, και φυσικά ήταν οι ίδιες αντιρρήσεις που καθυστέρησαν μέχρι σήμερα τον εκσυγχρονισμό.

Η αιτιολόγηση της αντίδρασης αυτής, σύμφωνα με την γνώμη του υπογράφοντα, που είναι και ο προσφεύγων στο Στρασβούργο για ωμή παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων του κατά συρροή 1984 από στρατοδικεία, είναι απλή.

Κατ' αρχήν η διατήρηση του θλιβερού *status*, δίνει δικαστική συλία ουσιαστικά στους ανώτατους, είναι δηλ. στο «απυρόβλητο» της δικαιοσύνης σε περίπτωση ποινικών αδικημάτων, αφού η στρατιωτική δικαιοσύνη εξ ορισμού εκτελεί εντολές.

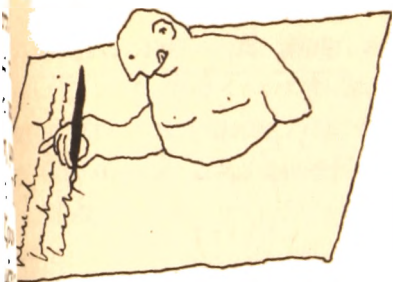
Από την άλλη μεριά, είναι αδιανόητο το πώς επιδρά στην πειθαρχία του στρατεύματος η εκδίκαση λ.χ. τροχαίων παραβάσεων ο στρατοδικεία.

Και βέβαια, όλα τα παραπάνω ισχύουν σε καιρό ειρήνης, γιατί περίοδο εμπόλεμης κατάστασης πραγματικής, και όχι «μαϊμούς» λειτουργία των στρατοδικείων με συνοπτικές διαδικασίες είναι βαλλόμενη.

Όσον αφορά στην εκδίκαση από το Στρασβούργο σε λίγους μήνες της υπόθεσης 69/1991/321/393 που την χειρίζεται το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (σ.σ. βλέπε σχετική επιστολή κ. Οικονομίδη, στο «Διάλογο» του προηγούμενου τεύχους), θα σχολιάζουμε τους εξής ανορθόδοξους χειρισμούς:

- Το Νομικό Συμβούλιο επιμένει σε λίαν πιθανή καταδίκη στατιστικά στοιχεία είναι 8:10) αντί φιλικού διακανονισμού που έχει αρνηθεί ο προσφεύγων.
- Επικαλείται ψευδείς ως καταγέλαστους ισχυρισμούς (λ.χ. οι πράξεις του προσφεύγοντος μείωσαν την δυνατότητα της χώρας αυτοδύναμη ανάπτυξη οπλικών συστημάτων αιχμής, ενώ το αβώς αντίθετο συνέβη).
- Υιοθετεί την προκατασκευασμένη σκευωρία του ΠΑΣΟΚ: κατέρρευσε ακόμα και στο Στρατοδικείο με ψευδείς ισχυρισμούς και υποστηρίζει την υψηλή ποιότητα Στρατιωτικής Δικαιοσύνης ήδη καταργείται. Αλλά η συνέχεια στο Στρασβούργο.

Κώστας Ι. Χατζηαναστασίου

Ανακατατάξεις στην ΕΡΤ, από μια δικαστική απόφαση, η οποία φαίνεται να έφερε τα πάνω-κάτω στο ευαγές ίδρυμα. Ο δημοσιογράφος Μανώλης Χουρδάκης, τομεάρχης Β' προγράμματος της Ραδιόφωνας, είχε απομακρυνθεί από την θέση του, από τους νέους ιδιοκτήτες. Υπήρξε μάλιστα μια ανακοίνωση, η οποία έλεγε ότι όποιος δεν παρουσιάζει στην εργασία του δεν θα ανανεώνεται. Έτσι λοιπόν, αυτοί που είχαν αφαιρέσει το ανανεωμένο εργασίας του, δεν τον ανανεώσαν. Και εκείνος κατέφυγε στα δικαστήρια, υποστηρίζοντας ότι αφού του είχαν αφαιρέσει το αντικείμενο εργασίας, δεν τον πλήρωναν κιόλας, και προσερχόταν στον χώρο εργασίας του. Το δικαστήριο έκρινε ότι του επιδίκασε το 13 περίπου εκατομμύριο, καθότι ο κ. Χουρδάκης υπογράφει σύμβαση αποδοτικής εργασίας επί ΠΑΕ που λέγεται ότι έφτανε από 700.000 δρχ. το μήνα. Από πολλούς εκτιμάται ότι η τωρινή εμφάνιση στο γυαλί αφώρων αναγκαστικά ανανεώνουν δημοσιογράφων όπως, Γιαννόπουλος, που έχει να κάνει με αυτή την δικαστική απόφαση αλλά και την λογική «αφού τους πληρώνουμε γιατί να μην τους ανανεώσουμε». Κάλλιο αρνήθηκε το σκέφτηκαν, παρά που πολλοί από τους παραγόμενους δημοσιογράφους στην ΤV όσο και στο ραδιόφωνο προβληματίζονται αν πρέπει να ακολουθήσουν το παράδειγμα του συναδέλφου Χουρδάκη, όχι μόνο για να πάρουν τα χρήματα που δικαιούνται, αλλά για να επιστρέψουν στις θέσεις τους.

● Παρήλθαν που παρήλθαν τα έτη και δεν γράφτηκαν στην ΕΣΗΕΑ κάποιοι παλιοί δημοσιογράφοι, και τώρα περιμένουν από εβδομάδα σε εβδομάδα να εξεταστεί η περίπτωση τους. Και να σκεφτεί κανείς ότι συμβαίνει το πρωτοφανές στα διεθνή χρονικά, να μην μπορούν να γραφτούν στο συνδικαλιστικό τους όργανο γιατί έχουν περάσει το 42ο έτος της ηλικίας τους!

Από τα προηγούμενα Χριστούγεννα αναμένουν να συζητηθούν οι αιτήσεις «παρελθόντων ετών»: Έχει όμως σημασία να περιμένουν αφού έχει προαποφασιστεί η εγγραφή μόνο 5-6; Η μη εγγραφή στην ΕΣΗΕΑ σημαίνει στέρηση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης —τα γηρατιά είναι κοντά για τους περισσότερους—, της προνομιακής είναι αλήθεια για τους δημοσιογράφους. Ας σημειωθεί δε, ότι ανάμεσα σε αυτούς που αναμένουν να γραφτούν βρίσκονται πολλοί καταξιωμένοι, γνωστοί στον επαγγελματικό χώρο πάνω από είκοσι χρόνια. Αυτό βεβαίως συμβαίνει γιατί το προεδρείο της ΕΣΗΕΑ φροντίζει να τηρούνται οι πολιτικές ισορροπίες και αν λάβει κανείς υπόψη του ότι οι παλιότεροι δημοσιογράφοι ήταν περισσότερο πολιτικοποιημένοι από τους νεότερους θα καταλάβει και τους λόγους που δεν τους γράφει η ΕΣΗΕΑ μέλη της.

● Καθώς ο χρόνος περνάει μαθαίνουμε και τις λεπτομέρειες της μεγάλης κατά του ΚΚΕ συνωμοσίας. Η ταβέρνα Λοκάντα λοιπόν ήταν το στέκι όπου έκαναν την «φραξιονιστική» δουλειά οι ανανεωτικοί του ΚΚΕ, πριν να πάρουν το χαπλάχι τους και να πάνε στον Συνασπισμό. Την προηγούμενη εβδομάδα βρέθηκαν εκεί για να γιορτάσουν τον πρώτο χρόνο της εξώσής τους από το κόμμα. Έβγαλαν και μια εφημεριδούλα που την ονόμασαν «Λοκάντα» και υποσχέθηκαν να την βγάζουν κάθε χρόνο. Στο πρώτο φύλλο της μάλιστα υπάρχουν περιεργοί συσχετισμοί: Συνάν

τηση Μητσοτάκη - Φλωράκη και «ιδεολογική συνάντηση» Μιχάλη Παπαγιαννάκη - Γιώργου Παπαπέτρου. Να ήξερα τι είπαν...

● Αρχισε να εκπέμπει το Seven-X εδώ και τρεις εβδομάδες και δείχνει μια πραγματικά διαφορετική αντίληψη για τα τηλεοπτικά προγράμματα. Φαίνεται —μέχρι στιγμής τουλάχιστον— να απευθύνεται σε ένα σχετικό νέο και «κουλουριάρικο» κοινό, προβάλλει κυρίως ξένες ταινίες επιλογής από Βέντερς μέχρι Φρήαρς, κάθε βράδυ στις 9.00 μ.μ., ώρα που τα υπόλοιπα κανάλια προτιμούν τα ελληνικά σήριαλ ή τις γνωστές, άνοστες και χιλιοπαιγμένες ελληνικές ταινίες. Το κανάλι εκπέμπει από τις 6.00 μ.μ. μέχρι τις 12 τα μεσάνυχτα, ενώ τις υπόλοιπες ώρες αναμεταδίδει το πρόγραμμα γαλλικού καναλιού. Για να δούμε, θα συνεχιστεί και θα ολοκληρωθεί αυτή η αντίληψη του καναλιού ή σιγά - σιγά θα το πάρει κι αυτό το ποτάμι του λαϊκισμού;

● Ο Πάνος Παναγιωτόπουλος εκτός ΕΡΤ αλλά και εκτός SKY. Εντός Antenna όμως. Μεγάλο χτύπημα για τον ραδιοφωνικό σταθμό, αφού το μεσημεριανό μαγκαζίνο του δημοσιογράφου είχε μεγάλη ακροαματικότητα, αλλά και για την ET1 που χάνει ένα από τα σημαντικότερα ατού του κύρους της. Τώρα, τι τον οδήγησε σε αυτήν την ολοκληρωτική έξοδο από τα δύο μέσα μαζικής ενημέρωσης που τον επέβαλαν, θα το μάθουμε ίσως στην συνέχεια...

● Με εμφάνιση που το κατατάσσει στον χώρο των σύγχρονων ειδικών περιοδικών, αν και θα μπορούσε κανείς να το χαρακτηρίσει καθαρά πολιτικό, κυκλοφόρησε το μηνιαίο Flash του Σωκράτη Κόκκαλη. Εντυπωσιακότερα ίσως θέματά του, η σκανδαλώδης άνοδος στην προεδρία της Βουλγαρίας του Ζέλίου Ζέλεφ και η συνεργασία του με ανθρώπους της Άγκυρας, η συνέντευξη του Αντώνη Σαμαρά που δηλώνει ότι θα μείνει στο υπουργείο Εξωτερικών αλλά δεν είναι και τόσο...

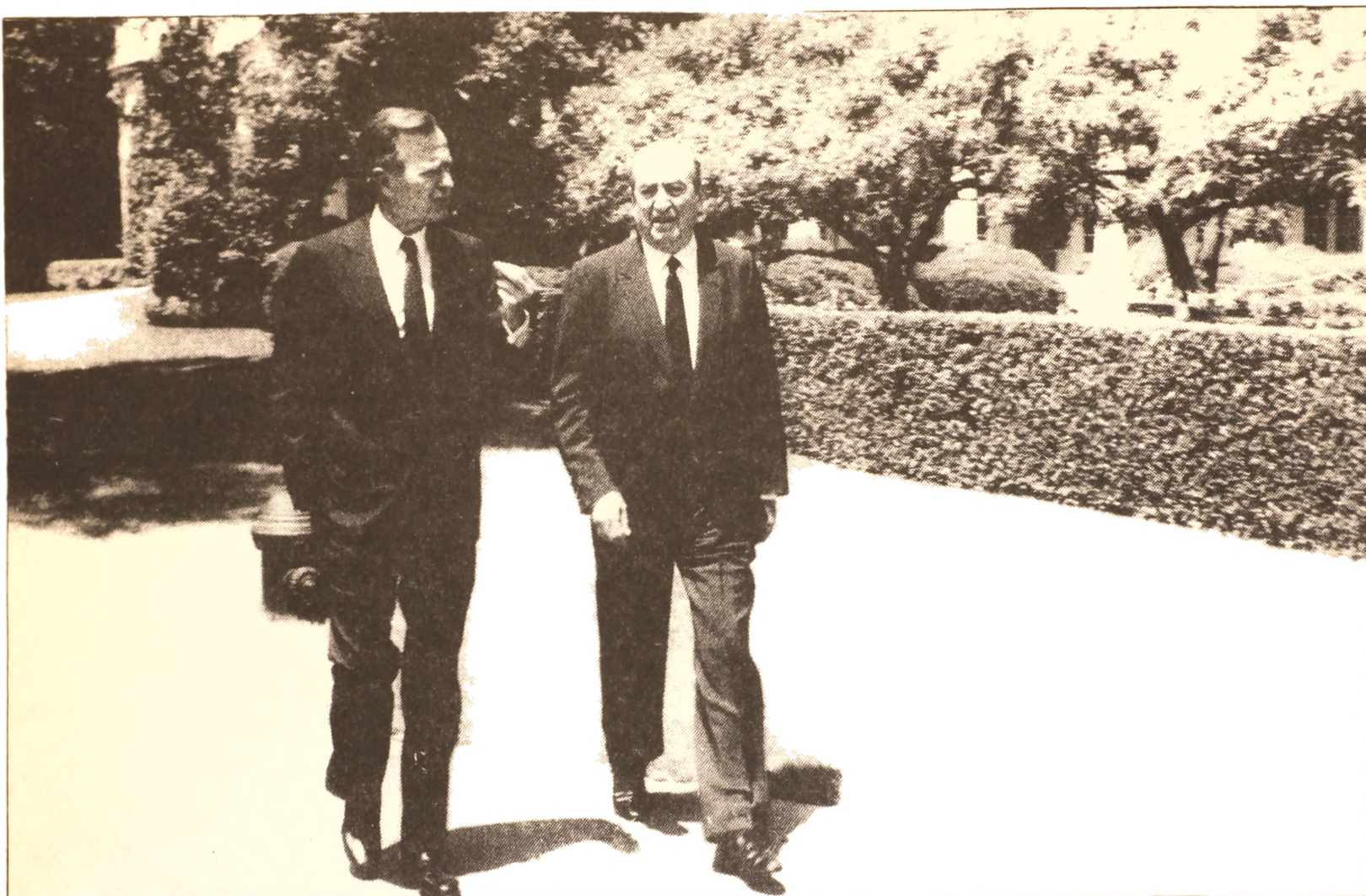
στο χέρι του, ένα ρεπορτάζ για το Άγιον Όρος, η συνέντευξη του προέδρου του ΣΕΒ κ. Αργυρού και κόμικς, θρίλερ και φωτορομάντζο (σε σενάριο Παν-Παν), ελαφραίνουν την πολιτική ύλη του περιοδικού. Ως εκδότης - διευθυντής υπογράφει ο Ηλίας Θεοφύλακτος, σύμβουλος έκδοσης η Όλγα Τρέμη, διευθυντής σύνταξης ο Χρήστος Μαχαίρας και αρχισυντάκτης ο Στάθης Σχινάς. Το κενό της αναστολής έκδοσης της «Επικαιρότητας» έρχεται τώρα να καλύψει το Flash για τον Σωκράτη Κόκκαλη, που ακάθεκτος πλέον προχωράει και στον χώρο της τηλεόρασης.

● Και το όνομα αυτού; «Νέα Τηλεόραση». Πρόκειται για το νέο κανάλι που θα εκπέμπει τον ερχόμενο Σεπτέμβριο και το οποίο γίνεται κατά προτροπή του πρωθυπουργού κ. Μητσοτάκη, ο οποίος θυμήθηκε ξαφνικά ότι το ετοιμάζε ο εκδότης του «Ελεύθερου Τύπου» Άρ. Βουδούρης, είχε επενδύσει σε μηχανήματα περί τα εξακόσια εκατομμύρια, έχοντας μάλιστα εξασφαλίσει και προέγκριση λειτουργίας.

Σήμερα, που ο Άρης Βουδούρης δεν υπάρχει πια, ο κ. Μητσοτάκης προέτρεψε τους προαιώνιους εχθρούς Δημ. Ρίζο (διευθυντή του «Ελεύθερου Τύπου») και Σωκράτη Κόκκαλη να τα βρουν, δραστηριοποιήθηκε και ο εκδότης της «Απογευματινής» Π. Καραγιάννης, κι έτσι έχουμε πλέον ένα νέο «αστικό» κανάλι, που θα κρατήσει πολιτικά τις αποστάσεις του (έτσι λένε τώρα) και θα δίνει έμφαση στα κοινωνικά θέματα. Το ANTI είχε γράψει όλα αυτά περιληπτικά στο προηγούμενο τεύχος του, γιατί δεν είχαν αποκαλυφθεί ακόμα όλες οι λεπτομέρειες. Πάντως, τώρα που τα πράγματα παίρνουν τον δρόμο τους ως προς την δημιουργία του καναλιού, έγιναν γνωστά και τα ποσοστά των τριών συμβαλλομένων: Ίδρυμα Τύπου Λίλιαν και Άρη Βουδούρη 45%, Κόκκαλης 40% και Καραγιάννης 15%. Αλήθεια, πώς βρέθηκαν ξαφνικά τόσες πολλές συχνότητες;

Ώρες ευθύνης

του Κ. Βασιλείου

Περιπατητική
συνενόηση
Μπους -
Μητσοτάκη

Στο Λουξεμβούργο, στις 6 Απριλίου, η Σύνοδος υπουργών Εξωτερικών της Κοινότητας αναμένεται, εκτός απρόπτου, να αναβάλει την λήψη απόφασης για την αναγνώριση των Σκοπίων. Την βεβαιότητα αυτή εξέφραζε ο ΥΠΕΞ κ. Σαμαράς στην επίμαχη τηλεοπτική του συνέντευξη προς τον κ. Τέρενς Κουίκ στον *Antenna* στις 23/3. Κι όλα τα στοιχεία δείχνουν ότι η αναβολή αυτή, το χρονικό διάστημα της οποίας δεν μπορεί να προσδιοριστεί, πράγματι θα δοθεί. Πίστωση χρόνου δόθηκε και από την Ουάσινγκτον, από τον πρόεδρο Μπους, που συνιστά την εξεύρεση κάποιας «λογικής λύσης» στο θέμα της ονομασίας, έχοντας ανάγκη από τις ψήφους των ομογενών, οι οποίοι από την μεριά τους, μετά την αναστολή της εκλογικής εκστρατείας του κ. Τσόγκα για το χρίσμα του Δημοκρατικού υποψηφίου για το προεδρικό αξίωμα, έχουν κάποια δύναμη πίεσης να ασκήσουν προς τον αμερικανικό πρόεδρο. Μέχρι την στιγμή που γράφονται οι γραμμές αυτές δεν είναι γνωστό σε τι συγκεκριμένα αποτελέσματα κατέληξε η συνάντηση του κ. Σαμαρά με τον προεδρεύοντα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ομόλογό του Πορτογάλο κ. Πινέϊρο, την 1/4 στις Βρυξέλλες. Τόσο ραγδαίες όμως είναι οι εξελίξεις στο θέμα αυτό, που απειλούν όχι μόνο την συνοχή της κυβέρνησης, αλλά την ίδια την πολιτική σταθερότητα πλέον στην Ελλάδα με τις διαστάσεις που έχουν προσλάβει, ώστε η εμπλοκή του εσωτερικού πολιτικού παράγοντα να καθιστά αναγκαία μια πολύπλευρη ανάλυση.

Ολες οι πληροφορίες από τις ΗΠΑ, συγκλίνουν στην διαπίστωση ότι ο πρόεδρος Μπους, κάτω από την εση της ομογένειας, συγκατατέθηκε σε α-βολή λήψης απόφασης για την αναγνώρι- των Σκοπίων διαχωρίζοντάς την από την ρίπτωση της Σλοβενίας και της Κροα- ις, πράγμα που ικανοποιεί και τους Γερ- νούς που επείγονται για την αναγνώριση ν δύο αυτών Δημοκρατιών από τις Ην. ιλιτείες.

Αμερικανική λογική

«Αναζητούμε επίσης τον πλέον κατάλ- λο τρόπο για να ικανοποιήσουμε την ε- νμία των άλλων δημοκρατιών για ει- νική μετάβαση προς την ανεξαρτησία ς», είπε ο πρόεδρος Μπους στις 17/3, ώντας μάλιστα ενώπιον αμερικανοπο- κικών οργανώσεων. Επακολούθησε το εφώνημα του κ. Μητσοτάκη προς τον Μπους στις 21/3 που φαίνεται να τον έ- ε για την ανάγκη κάποιας χρονικής πί- σης, που καθ' όλες τις ενδείξεις δεν μπο- α είναι μεγάλη. Το επιχείρημα βέβαια ο οποίο επείσθη ο κ. Μπους, όπως ανέ- ν ορισμένα δημοσιεύματα, ότι δηλαδή ττωση άμεσης αναγνώρισης των Σκο- ι στις 6 Απριλίου θα κλόνιζε σοβαρά, ι- μέχρι πτώσεως, την κυβέρνηση του κ. σοτάκη δείχνει ακριβώς την τρομακτι- τωτερική πολιτική διάσταση που έχει λάβει το θέμα, καλώς ή κακώς.

ις δηλώσεις μάλιστα που έκανε ο κ. ος κατά την τελετή υπογραφής Διακή- ι για την 25η Μαρτίου της «Ελληνικής ητας της Ανεξαρτησίας» στις ΗΠΑ, Κήπο των Ρόδων του Λευκού Οίκου, ιρα της εθνικής μας εορτής, τελετή ο οποία προσκλήθηκε ασυνήθιστα μεγά- κριθμός ελληνοαμερικανών παραγόν- ο κ. Μπους επιβεβαίωσε την επικοινων- ιτή με τον έλληνα πρωθυπουργό (I've in touch again) τον οποίο και αποκά- ι «αγαπητό φίλο» (dear friend). Και α εξέφρασε την ευαισθησία του για τις ανήσιες ανησυχίες για τον διαμελισμό της οσλαβίας, δηλώνοντας όμως ότι ως η κυβέρνηση του κ. Μητσοτάκη εται για την εξεύρεση λύσης, μπορεί ναί βέβαιη για την δική μας υποστή- και σαφές από τις δηλώσεις αυτές ότι η ιτή παράταση έχει δοθεί, υπό τον όρο οσπάθειας για εξεύρεση λύσης. Λύσης ο συμβιβαστικής. Εξ Αμερικής, άλλω- ορήλθαν και οι βολιδοσκοπήσεις περί ικής Μακεδονίας» ως αποδεκτής ος υλας. Και φυσικά, στις δηλώσεις αυ- εν υπάρχει καμιά αναφορά στους τρεις της ΕΟΚ.

αι επίσης φανερό ότι δεν πρόκειται για αλλαγή της αμερικανικής στρατηγι-

(1) κ. Σαμαράς μετά τον κ. Σωτήρη. Πόσο θερμή θα ήταν η χειραψία σήμερα:

κής στα Βαλκάνια που ευνοεί την ανεξαρτη- σία των Σκοπίων και τον έλεγχο μικρών α- νεξάρτητων χωρών. Ήδη η Αλβανία προ- σβλέπει στην Αμερική σαν σανίδα σωτηρίας. Το ίδιο πράττει και η Βουλγαρία· τα άρθρα στον αμερικανικό τύπο για τις «προόδους» στην Βουλγαρία είναι ενδεικτικά. Αυτό που δεν είναι ακόμα σαφές είναι αν η αμερικανι- κή στρατηγική εμπλέκει (και σε ποιο βαθ- μόν) την διείσδυση της Τουρκίας στην περιο- χή, σε τι προβλήματα και αντιπαραθέσεις θα περιπέσει ενώπιον της γερμανικής επιρ- ροής και αν τελικά η Σερβία συν τω χρόνω ενταχθεί στην ίδια σφαίρα επιρροής, με δε- δομένη την αντιπαραθέσή της με την Γερμα- νία, υποστηρίχτριας των Κροατών.

Δεν έχουν επίσης ξεκαθαρίσει τα πράγμα- τα σε σχέση με την αναγνώριση της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης, όπου το καζάνι βράζει και δεν είναι γνωστό αν στην Σύνοδο υπουργών Εξωτερικών της Κοινότητας στο Λουξεμ- βούργο στις 6/4 θα αναγνωριστεί η δημο- κρατία αυτή από την Κοινότητα και από τις ΗΠΑ, πριν, ταυτόχρονα ή μετέπειτα. Πα- ρεμπιπτόντως, ας σημειώσουμε ότι το χεί- μενο των συνταγματικών ρυθμίσεων που συμφωνήθηκε μεταξύ Μουσουλμάνων, Κροατών και Σέρβων στο Σαράγεβο στις 18/3, υπό την μεσολάβηση και προεδρία του πορτογάλου διπλωμάτη Κατιλείρο, θεσπίζει αρχές συνομοσπονδιακού κράτους κι αφήνει πολλά ενδεχόμενα. Ο δρόμος των διαπραγματεύσεων θα είναι μακρύς, αν στο μεταξύ ή στην πορεία δεν τιναχτούν όλα στον αέρα με μια νέα εμφύλια αναμέτρηση. Ας σημειωθεί επίσης ότι οι Αμερικανοί προ- ώθησαν στην ΔΑΣΕ (2/3) πρόταση για α- πονομή status παρατηρητού σε Βοσνία και Σκόπια, πρόταση που απερρίφθη, παρά το γεγονός ότι ο γερμανός ΥΠΕΞ Γκένσερ διαβεβαίωσε ότι στις 6/4 η Κοινότητα θα α- ναγνωρίσει την Βοσνία. Αντίθετα, έγιναν δεκτές στην ΔΑΣΕ Σλοβενία και Κροατία.

Εν τω μεταξύ στην Ελλάδα...

Σοβαρή κυβερνητική κρίση

Η κρίση που σοβούσε στους κόλπους της κυβέρνησης μεταξύ της «αδιάλ- λακτης» γραμμής Σαμαρά και της «διαλλακτικής» Μητσοτάκη στο θέμα των Σκοπίων, κρίση που επισημάναμε σα- φέστατα στο προηγούμενο τεύχος του ΑΝ- ΤΙ, «ξέσπασε» με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο από την συνέντευξη του κ. Σαμαρά προς τον *Antenna* στις 23/3. Στην συνέν- τευξη αυτή ο κ. Σαμαράς είπε πολλά και διάφορα, φάνηκε σταθερός στην πολιτική που ακολουθεί —από την οποία σημειωτέον ο κ. Μητσοτάκης δεν έχει αποστασιοποιηθεί δημοσίως— αλλά ταυτόχρονα έκανε υπαι- νιγμούς για θέσεις ενδοτικές εντός των κόλ- πων της κυβέρνησης και για προσπάθεια πα- ρουσίασης όποιου συμβιβασμού σαν «θρίαμ- βο». Έμεινε, με άλλα λόγια, ανυποχώρη- τος στο θέμα των τριών όρων της ΕΟΚ της 16/12/91, ανυποχώρητος στο θέμα της ο- νομασίας.

Οι αντιδράσεις, επίσημες και δια του τύ- που, ήταν αναμενόμενες, εφ' όσον λογικά ερμηνεύτηκε ότι οι αιτιάσεις Σαμαρά είχαν αποδέκτη τον ίδιο τον κ. Μητσοτάκη και τους υποστηρικτές του. «Κρίση προκαλεί ο Σαμαράς», «Εντός - εκτός ο Σαμαράς» ή- ταν οι τίτλοι της πρώτης σελίδας στην εφ. «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στις 25 και 27/3 ενώ ο τίτλος και μόνο του κυρίου άρθρου της στις 25/3 «Ο βάλτος και τα μυστικά του» συμ- πύκνωνε τα πάντα. Υπήρξε μάλιστα και η εκπληκτική φράση ότι «ο κ. Σαμαράς εξα- κολουθεί να παραμένει στο ΥΠΕΞ και να π λ ε ι ο δ ο τ ε ι σε α δ ι α λ λ α - ξ ι α ». Η κυβέρνηση αντέδρασε κατ' αρχήν με δήλωση του κ. Β. Μαγγίνα ασχούτος χρέη κυβερνητικού εκπροσώπου, στις 25/3, με την οποία τονίζεται ότι η κυβερνητική πολιτική «είναι ενιαία», ότι μέσα στους κόλπους της κυβέρνησης όπου διαμορφώνε-

Μελετώντας το μέλλον

ται «οι υπουργοί διατυπώνουν τις απόψεις τους» κι ότι στην εξωτερική πολιτική «ο αρμόδιος υπουργός έχει εκθέσει τις απόψεις του». (Ας σημειωθεί ότι στο δημοσίευμα της «Καθημερινής» στις 25/3 αναφέρεται ότι ο κ. Σαμαράς «ουδέποτε ανέπτυξε» τις θέσεις που εξέφρασε δημοσίως στην συνέντευξη, «στα αρμόδια κυβερνητικά όργανα»).

Την επομένη (26/3) ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Β. Πολύδωρας, διαφεύδει τα περί κυβερνητικού ανασχηματισμού που συνδέθηκαν με την ανοιχτή πλέον αντιπαράθεση Σαμαρά - Μητσοτάκη, «δεν νομίζει ότι υπάρχουν διαφορές απόψεων» στην κυβέρνηση ως προς το θέμα των Σκοπίων, παραπέμπει στην ανακοίνωση της 25/3 και αντιπαρέρχεται γενικώς το θέμα χαρακτηρίζοντάς το ως «αντικείμενο ανάλυσης».

Δυο στρατόπεδα

Ο διχασμός στο κυβερνητικό στρατόπεδο προσλαμβάνει νέες διαστάσεις τόσο από τις τοποθετήσεις του κ. Έμπερτ στο «Μεγα» (25/3) με τις οποίες επικρίνεται στην ουσία ο χειρισμός Σαμαρά στις 16/12/91. Ομού μάλιστα μετά τον κ. Πάγκαλου ο κ. Έμπερτ επισημαίνει ως πρώτο κίνδυνο για την χώρα την Τουρκία.

Ο κ. Έμπερτ έχει τις απόψεις του επί του θέματος οι οποίες συνίστανται στην ύπαρξη ανεξάρτητου κράτους των Σκοπίων υπό όρους βέβαια και στο επισφαλές της πρόσθεσής του σε κάποια «μικρή Γιουγκοσλαβία». Αλλά τον λίθον έριξε ο υπουργός Άμυνας κ. Βαρβιτσιώτης, ο οποίος στο «Πρόφιλ» της ΕΤ1 στις 26/3, σε σχετική ερώτηση, κατηγορηματικώς απέρριψε το διχοτομικό σχήμα «ενδοτικοί ή μη ενδοτικοί, ήρωες ή εθνικοί μειοδότες» και θέτοντας τον εαυτό του στο συλλογικό κυβερνητικό πλαίσιο (αναγνωρίζοντας τον πρωθυπουργό ως τον μόνο αρμόδιο για ανασχηματισμό) δέχτηκε μετακίνησή του στο ΥΠΕΞ.

Ο πόλεμος άναψε για τα καλά στον κυριακάτικο τύπο. Ο «Ελεύθερος Τύπος» με

πρωτοσέλιδο τίτλο «Κυβέρνηση στον αέρα» και με σχετική αρθρογραφία τοποθετείται σαφώς κατά τον κ. Σαμαρά. Το «Βήμα» με τίτλο «Κυβέρνηση υπό προθεσμία» (που επεξηγείται κατωτέρω ως προθεσμία του παρόντος κυβερνητικού σχήματος κι όχι της κυβέρνησης) εμφανίζει ως πιθανό διάδοχο του κ. Σαμαρά τον κ. Έμπερτ, μολονότι αναφέρεται ταυτόχρονα στην απροθυμία του ίδιου. (Τα πράγματα βέβαια μπορούν να αλλάξουν την επαύριο...). Η «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» αναφέρεται σε δημοσκοπή-ση σύμφωνα με την οποία το 65%, ανεξαρτήτως κομμάτων, συσπειρώνεται γύρω από το «Μακεδονικό», πράγμα που θεωρεί ως ισχυρό χαρτί του Σαμαρά και εμπόδιο «αναδόμησης» του.

Αυτό που είναι, όμως, ενδεικτικότερο της διχαστικής κατάστασης που επικρατεί είναι:

α) Η τοποθέτηση ακόμα και φιλο-κυβερνητικών εφημερίδων κατά του κ. Σαμαρά.

β) Η τοποθέτηση των αρθρογράφων υπέρ ή κατά, και

γ) Η παράθεση επιχειρημάτων τόσο της πλευράς του κ. Σαμαρά όσο και της πλευράς που θεωρεί ότι κάποιος συμβιβασμός στο θέμα της ονομασίας ούτε παρουσία και ενδοτισμό αποτελεί ούτε καταστροφή και διπλωματική ήττα ολκής.

Δεν χρειάζεται να επαναλάβουμε εδώ τα εκατέρωθεν επιχειρήματα. Είναι όμως φανερό ότι εφ' όσον η ελληνική εξωτερική πολιτική και η ελληνική κοινή γνώμη δεσμεύτηκε τόσο κατηγορηματικώς στο θέμα της ονομασίας οποιοσδήποτε συμβιβασμός θα αποτελέσει αν όχι ήττα τουλάχιστον όμως απώλεια μιας μάχης και συναισθηματικό σοκ με άγνωστες πολιτικές επιπτώσεις. Γι' αυτό και αρκετοί, όπως ο κ. Μαρίνος στον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» (26/3), ομιλούν περί συγκεκριμένου «εθνικού σχεδίου» για την επόμενη ημέρα και ορισμένοι υπουργοί, όπως ο κ. Ανδριανόπουλος, αισθάνονται την ανάγκη να διαφοροποιηθούν από τον κ. Σαμαρά είτε εμμέσως με δημοσιογραφικές πληροφορίες για το πώς τοποθετήθηκε ο ίδιος

στο Υπουργικό Συμβούλιο της 18/12/91 (βλ. «Ελεύθερο Τύπο» της 29/3) είτε αμέσως: σε συνέντευξή του προς την «Κ» (29/3) ο κ. Ανδριανόπουλος δηλώνει ότι «ένα ζήτημα που θέλει διευκρίνιση, είναι η διατύπωση εναλλακτικών λύσεων, στην περίπτωση που οι επιδιώξεις και οι στόχοι μας δεν δικαιωθούν απόλυτα και δεν γίνουν αποδεκτοί».

Ανυπέρβλητα εμπόδια;

Αν οι δημοσιογραφικές πληροφορίες περί της στάσεως της πορτογαλικής προεδρίας επί της ονομασίας αληθεύουν τότε η θέση του κ. Σαμαρά είναι ακόμα πιο δύσκολη και τι καλύτερο που έχει να περιμένει η ελληνική πλευρά είναι ένας «έντιμος συμβιβασμός». Δεν είναι γνωστό με ποια γραμμή μετέβη κ. Σαμαράς στην Λισσαβώνα για να συναντήσει πρωταπριλιάτικα τον ομόλογό του κ. Πινέιρο, μετά την σύσκεψη της 30/3, με τον πρωθυπουργό και υπηρεσιακούς παράγοντες. Θα φέρει συγκεκριμένη πρόταση κ. Πινέιρο στις 6/4 ή απλώς θα εκθέσει μέχρι στιγμής αποτελέσματα ζητώντας χρονική παράταση ώστε να ολοκληρωθούν οι «διαπραγματεύσεις»; Θα εμμένει ο κ. Σαμαράς στην πιστή εφαρμογή των τριών όρων ή θα αφήσει κάποιο περιθώριο για διαπραγμάτευση της «ονομασίας»; Λογικό είναι να υποθέσουμε ότι θα εμμένει στην άποψη ότι οι τρεις όροι δεν αποτελούν «διμερές πρόβλημα» Ελλάδος - Σκοπίων αλλά κοινό νομικό θέμα με υποχρέωση εφαρμογής, θέμα που δεν φαίνεται να συμμερίζονται οι εταίροί μας στην ΕΟΚ ούτε η Ουάσινγκτον που αθρούν, έστω και μέσω «τρίτων» σε έναν συμβιβασμό.

Είχαμε τονίσει στο προηγούμενο άρθρο του ANTI ότι η μόνη διέξοδος για τον Σαμαρά ήταν να μεταβεί στο Λουξεμβούργο στις 6/4 εξοπλισμένος με κοινή συμφωνία των πολιτικών αρχηγών. Τόσο όμως το γεγονός ότι ο ίδιος έριξε το γάντι, όσο και οι αναπληρωματικές εκλογές την επόμενη Κυριακή στην Β' Αθήνας, κι ακόμη ενδεχομένως, οι υπολογισμοί του κ. Μητσοτάκη δεν φαίνεται να καθιστούν εφικτή μια νέα σύσκεψη πριν από την 6/4. Με δεδομένη την αλλαγή, ο κ. Σαμαράς μπορεί να περιμένει την σύσκεψη των πολιτικών αρχηγών για να καθορίσει την τελική στάση του. Αλλά, αν το ΠΑΣΟΚ ενισχυθεί από τις εκλογές της Κυριακής, τότε έχει κάθε λόγο ακόμα και στην σύσκεψη να «σιγοντάρε» τον Σαμαρά οξύνοντας τις αντιθέσεις στο κυβερνητικό στρατόπεδο. Αν η σύσκεψη καταλήξει σε μια ενιαία στάση τότε ο κ. Σαμαράς, άνετα μπορεί να παραμείνει στην κυβέρνηση ακολουθώντας την κοινώς συμφωνηθείσα γραμμή.

Σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση η

ης παραίτησης ή της συμπεφωνημένης με-
κίνησής του σε άλλο υπουργείο θα κατα-
τεί αναπόφευκτη.

Αλλά είναι διατεθειμένη η αντιπολίτευση
«κυρίως ο κ. Παπανδρέου να συμφωνή-
σει σε μια κοινή γραμμή; Είναι διατεθειμέ-
ς να συγκατατεθεί σε έναν συμβιβασμό και
συμβάλλει στο τι οφείλει να πράξει η χώρα
ν επόμενη ημέρα; Έχει το ΠΑΣΟΚ δια-
κριτική γραμμή στο θέμα από τον κ. Πα-
παθεμελή; Όπως υπάρχει επίσης και το
δεχόμενο μιας συνεννόησης Σαμαρά-
ητσοτάκη, μιας «κατανόησης» που θα
αμβιβάσει τα πράγματα. Άλλωστε, ο κ.
Σαμαράς πάντα μπορεί να ισχυριστεί ότι η
«γραμμή του» ήταν διαπραγματευτική, ως
ήλε να είναι.

Άγνωστη παραμένει η θέση του κ. Κα-
μινλή, μολονότι δημοσιεύματα τον
πληνουν ανησυχούντα για τυχόν απομόνωση
από την ΕΟΚ και τους δυτικούς
εταίρους της. Άγνωστο ακόμα αν θα το-
κετηθεί ο ίδιος με σαφήνεια στην σύσκεψη
πολιτικών αρχηγών, πράγμα που α-
λλάς θα επηρεάσει τα πάντα.

Συμφέρον όλων

Η στάση πολλών πολιτικών και η στάση
της κοινής γνώμης καθιστούν έναν ενδεχό-
μενο συμβιβασμό πολιτικά δύσκολο. Είναι
προς το συμφέρον όλων των κομμάτων
—και κανείς δεν μπορεί να νίψει τις χείρας
του— να συμφωνήσουν μια κοινή γραμμή
σε όλα τα ενδεχόμενα. Τότε, τόσο μια «α-
συμβίβαστη» γραμμή όσο και ένας «συμβι-
βασμός», αν έτσι σταθμιστεί το εθνικό συμ-
φέρον, θα γίνουν πιο εύκολα αποδεκτά από
την κοινή γνώμη. Είναι ανόητο να επιχαιρεί
κανείς για οποιαδήποτε ήττα της κυβέρνη-
σης και να αναπαράγει διχασμούς, «ενδοτι-
κούς», «προδότες» και «εθνικούς ήρωες».

● Είναι καιρός να γίνει αντιληπτό ότι
οποιαδήποτε απόφαση αφορά όλους.
Κέρδη και ζημιές αφορούν όλους, για
τώρα και για το μέλλον. Αν σκεφτούμε
έτσι, τότε ίσως η πόλωση μειωθεί. Ίσως
δούμε πιο ψύχραιμα τα πράγματα και
πιο ρεαλιστικά. Ίσως σταθμίσουμε τις
δυνάμεις μας ως κράτος και ως έθνος
διαφορετικά. Κι ίσως αποφασίσουμε, έ-
στω και την ύστατη στιγμή, να καλύ-

ψουμε τον απολεσθέντα χρόνο με νέα
κοινή, συντονισμένη προσπάθεια.

Τα επιχειρήματα έχουν μάλλον εξαντλη-
θεί, από τις δύο πλευρές. Το ζητούμενο εί-
ναι να μην περιπέσουμε σε μια κατάσταση
νέου πολιτικού διχασμού που θα έχει ανυπο-
λόγιστες συνέπειες στην πολιτική σταθερό-
τητα της χώρας, άρα και στην ικανότητά
της να διαπραγματεύεται από ισχυρή θέση.
Ο νοών νοείτω. Όρες ευθύνες για όλους.

ΕΠΙΜΥΘΙΟ

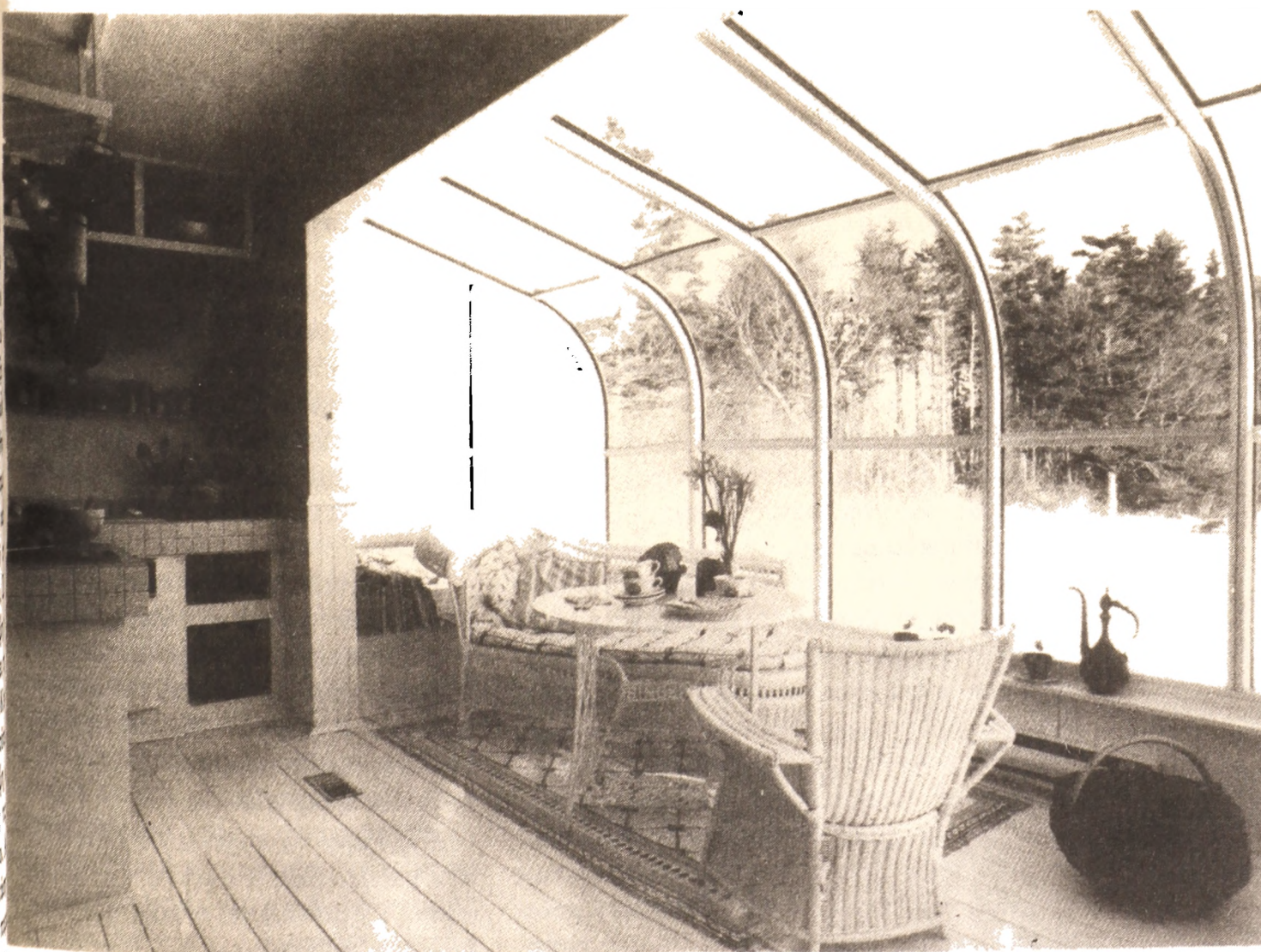
Όσοι επικαλούνται επιχειρήματα «απο-
μόνωσης» έχουν αναλογιστεί γιατί η Τουρ-
κία ουδέποτε «απομονώνεται» σφαγιάζον-
τας όλες τις μειονότητες, τους «τρομοκρά-
τες» Κούρδους των 12 εκατομμυρίων ει-
σβάλλοντας στην Κύπρο και άλλα τινά; Αλ-
λά και όσοι εμμένουν σε ανυποχώρητες θέ-
σεις μπορούν να διαφωτίσουν τον ελληνικό
λαό για τις απτές θυσίες που συνεπάγεται
αυτή η στάση και να διαπιστώσουν αν είναι
διατεθειμένος, πέραν από την έξαρση του υ-
γιούς εθνικού φρονήματος, να τις υποστούν;

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ

FOUR SEASONS
SUNROOMS

ΟΙ ΜΟΝΟΙ ΜΕ ΤΟΝ «ΜΑΓΙΚΟ» ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ™

ΤΕΧΝΗ
α.τ.ε.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΟΝΤΕΡΝΑ
ΔΟΜΙΚΑ
ΥΛΙΚΑ

ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Ν. Ζέρβα 39

(στοά)

τηλ.: 31- 9 - 32

fax: 309-70

ΑΘΗΝΑ

Αράχωβας 4

τηλ.: 360-0-290

Το άγχος της απομόνωσης και η λογική της... «Ψωροκώσταινας»!

του Χρύσανθου Λαζαρίδη

Τις τελευταίες εβδομάδες ένα ψευτοπρόβλημα έχει καθηλώσει την σκέψη μας και έχει αποπροσανατολίσει επικίνδυνα την ελληνική κοινή γνώμη, σχετικά με το ζήτημα των Σκοπίων...

Πρόκειται για το «φοβερόν» ερώτημα: Τι θα κάνουμε αν όλοι οι άλλοι αναγνωρίσουν τα Σκόπια με το ψευδεπίγραφο όνομα «Μακεδονία»; Πώς θα αποφύγουμε σε μια τέτοια περίπτωση την διεθνή «απομόνωση»;

Ας σημειώσουμε κατ' αρχήν, ότι από μεθοδολογική άποψη, πρόκειται για λάθος πρόβλημα. Και για περισσότερους από έναν λόγους μάλιστα.

Πιο ενδιαφέρον, ωστόσο —και πιο ανησυχητικό συνάμα— είναι ότι το λάθος αυτό, ενώ εκφράζει μίαν αγωνία για την μη απομόνωση της Ελλάδας από τους ευρωπαίους εταίρους της και το διεθνή της περίγυρο, στην πραγματικότητα στηρίζεται, όπως θα δούμε πιο κάτω, σε υπολείμματα παρωχημένων ιδεολογιών «απομονωτικού» και αντιευρωπαϊκού χαρακτήρα.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Πρώτα - πρώτα, ο φόβος της «απομόνωσης» αποτελεί κλασικό παράδειγμα αυτού που στην «θεωρία παιγνίων» (για αρχάριους) ονομάζεται «αυτεπιβεβαιούμενες προσδοκίες» (*self-fulfilling profecies*), πράγμα που συμβαίνει όταν, αντί να ξεκινάμε με αφετηριακό «ζητούμενο» το πώς θα κερδίσουμε, εμείς ξεκινάμε με αφετηριακό δεδομένο ότι θα χάσουμε.

Το εκπληκτικό στην περίπτωσή μας είναι ότι οι σχετικές «κασσανδρικές» προβλέψεις διαψεύστηκαν παραπάνω από μια φορά το τελευταίο εξάμηνο. Κι όμως επιμένουν να επανέρχονται συνεχώς...

Από πέρυσι τον Σεπτέμβριο πολλοί προεξοφλούσαν ότι οι ευρωπαίοι εταίροι μας τελικώς θα αναγνωρίσουν τα Σκόπια με το όνομα «Μακεδονία» και ότι εμείς δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να κάνουμε το ίδιο «για να μην απομονωθούμε». Αλλά τον Δεκέμβριο οι υπουργοί Εξωτερικών της ΕΟΚ δέχθηκαν απολύτως τους όρους που έθεσε η Ελλάδα για την αναγνώριση των Σκοπίων. Τον ίδιο μήνα, κατά την επίσκεψη Μητσοτάκη στην Ουάσιγκτον, πολλοί προεξοφλούσαν, και πάλι, ότι οι Αμερικανοί θα ασκήσουν «πίεση» για την αναγνώριση των Σκοπίων από την Ελλάδα. Και υπέστησαν αληθινό «σοκ» όταν βγήκε ο ίδιος ο πρόεδρος Μπους και καταφέρθηκε ενάντια στην αναγνώριση ΟΛΩΝ των δημοκρατιών της, πάλαι ποτέ, Γιουγκοσλαβίας.

Όταν έκαναν οι ΗΠΑ την «στροφή» στο θέμα της αναγνώρισης των δημοκρατιών αυτών, βρήκαν την ευκαιρία, και πάλι πολλοί δικοί μας να ξεσπαθώσουν θεωρώντας «δεδομένο» πλέον ότι η Ουάσιγκτον στις 6 Απριλίου θα προχωρούσε στην αναγνώριση και των Σκοπίων...

Λίγες μέρες αργότερα, ωστόσο, τα γεγονότα τους διέψευσαν ξανά: Η αμερικανική ηγεσία διεμήνυσε στα κράτη - μέλη ΕΟΚ ότι, λόγω των ελληνικών αντιρρήσεων, το θέμα της αναγνώρισης των Σκοπίων αποδεσμεύεται διαδικαστικά και μετατίθεται χρονικά από την αναγνώριση των άλλων δημοκρατιών...

Όλα αυτά δεν διασφαλίζουν τίποτε την ώρα, αλλά αποτελούν «ενδιάμεσες κερές» που κερδήθηκαν από την πλευρά μας χάρις στην επιμονή μας να μην αναγνωρίζουμε τα Σκόπια με το όνομα «Μακεδονία».

Προσέξτε! Επιμένοντας στις απόψεις μας, αντίθετα απ' όσα μας εισηγόυτο τον Σεπτέμβριο οι ποικιλώνυμοι «κασσανδριστές» που προέβλεπαν ελληνική «απομόνωση», δεν απομονωθήκαμε διεθνώς, αλλά κερδίσαμε κάποιους ευνοϊκούς όρους και καλή πίστωση χρόνου.

Αν, παρά τις ενδιάμεσες νίκες που ήρθαν, επιτύχαμε, εμείς θεωρούμε ότι τελικά θα χάσουμε «χαμένοι» κι αποδυναμώνουμε σιγά σιγά τον υπουργό μας των Εξωτερικών ο οποίος υποστηρίζει τις ελληνικές θέσεις, τότε στρέφουμε προς τα έξω το μήνυμα ότι μας έπιασε το άγχος για «συμβιβασμό» με...

κόπια, ενθαρρύνουμε την αδιαλλαξία του Γκλιγκόρφ, αποθαρρύνουμε τους οποιουσδήποτε φίλους μας στο εξωτερικό (και έχουμε αρκετούς) και διευκολύνουμε λικιά εκείνο που θέλουμε να αποφύγουμε. Την διεθνή αναγνώριση των Σκοπίων το όνομα «Μακεδονία».

Αξίζει να σημειώσουμε ότι η νοοτροπία των των «προσδοκιών ήττας» αποκαλύπτει ότι οι Έλληνες δεν έχουν κατανοήσει όμα κάτι πολύ βασικό: Ότι στην διαμόρφωση της πολιτικής των άλλων για τα Βαλκάνια γενικά και για το θέμα των Σκοπίων συγκεκριμένα, η θέση της Ελλάδας είναι ο σημαντικός παράγοντας που θα συστημωθεί προσεκτικά.

Εμείς συμπεριφερόμαστε ως εάν όλοι οι —Αμερικανοί και κοινοτικοί— διαφωνούν την πολιτική τους αγνοώντας πρώτες τις θέσεις της Ελλάδας, και άλλο μας μένει παρά να ευθυγραμμιστούμε με τους ή να απομονωθούμε από αυ-

το-υποτιμούμε τον ρόλο μας

Ιροσέξτε πόσο παρανοϊκή είναι αυτή η ά-η: Η Ελλάδα είναι η μόνη κοινοτική α των Βαλκανίων. Είναι η μόνη σταθε-ημοκρατία της περιοχής, η πιο σύγχρο-ικονομία της περιοχής και η πιο ομοιο-ς εθνικά χώρα μιας ολόκληρης χερσο-ου που μαστιγείται από μειονοτικές εξε-εις...

Πορεί οι σύμμαχοι και οι εταίροι μας να μπορούν να κατανοήσουν πάντα τις ήσεις μας για το «μακεδονικό» αλλά ρίζουν πολύ καλά ότι χωρίς την Ελλάδα μπορεί να υπάρξει σταθερότητα κι ανά-η στα Βαλκάνια.

Ευρωπαίοι και Αμερικανοί γνωρίζουν ε-ότι όχι μόνο η σταθεροποίηση στα λκάνια δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς το ι-ότερο και σταθερότερο κράτος της πε-ής αλλά και ότι αν με την επιμονή τους σταθεροποιήσουν την Ελλάδα και προ-σουν ένα ξέσπασμα εθνικισμού με αντι-ο-αντιευρωπαϊκό χαρακτήρα, τότε εί-σαν να πυροδοτούν την έκρηξη σε μια αδαποθήκη πολύ κοντά στην καρδιά Ευρώπης.

Είναι κακό είναι ότι ούτε αυτό το έχουμε κατανοήσει εμείς. Αντίθετα, πολιτευόμαστε με την επιμονή της κοινοτικής Ελλάδας ονώνει εμάς στην Κοινότητα, ενώ η ε-ή του ανυπόστατου σκοπιανού κρατι-ανισχύει το ίδιο. Ως εάν Ευρωπαίοι και Αμερικανοί θα προτιμούσαν να αποσταθερο-ουν την κοινοτική Ελλάδα για να στη-ύν στο ετερογενές και εγγενώς ασταθές αίο των Σκοπίων. Ως εάν δεν θα δι-εν: να αποσταθεροποιήσουν τον κ. Μη-ική στην Αθήνα για να στεριώσουν το τώς του κ. Γκλιγκόρφ στα Σκόπια.

Αυτό πια κι αν είναι παραλογισμός...

Αν η ελληνική ηγεσία συμπεριφέρεται, ό-χι σαν εκπρόσωπος ελληνικών συμφερόν-των, ευαισθησιών και ανησυχιών στην Ευ-ρώπη, αλλά ως «ευρωπαϊκός χαλινός» στις απόλυτα δικαιολογημένες ανησυχίες του ελ-ληνικού λαού έναντι του σκοπιανού «αλυ-τρωτισμού», τότε δεν θα υπάρξει σταθερό-τητα στα Βαλκάνια —θα υπάρξει αλυσίδα ανεξέλεγκτων εθνικιστικών εκρήξεων, και ευθύνη γι' αυτό θα έχουμε κι εμείς.

Επιτέλους, τι σόι κράτος είμαστε;

Τι ζητάμε;

Ζητάμε από την κυβέρνησή μας να συμ-περιφερθεί όπως θα συμπεριφερόταν οποια-δήποτε άλλη ευρωπαϊκή κυβέρνηση στην θέ-ση της, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολο-κλήρωσης. Να προωθήσει τα ελληνικά συμ-φέροντα, να δείξει με επιμονή ότι ενάντια στην Ελλάδα δεν μπορεί να υπάρξει σταθε-ρότητα στα Βαλκάνια, να απαλλαγεί από το παρανοϊκό άγχος του «τι θα κάνουμε αν οι εταίροι μας μας αγνοήσουν... χάριν των Σκοπίων», να κάνει όλους τους ελιγμούς και να αποτολμήσει όλους τους εκβιασμούς ώστε να μη μας αγνοήσουν οι εταίροι μας, να δώσει τις μάχες της βήμα - βήμα, μέχρι να καμφθεί η αδιαλλαξία του κ. Γκλιγκό-ρφ...

Έχετε καμιά αμφιβολία ότι η Γερμανία ή η Γαλλία ή η Πορτογαλία ακόμα, έτσι α-κριβώς θα πολιτεύονταν; Γιατί εμείς να πο-λιτευθούμε διαφορετικά;

Και το ερώτημα εδώ δεν είναι αν η Ελ-λάδα έχει την ίδια ισχύ που έχει η Γερμανία ή η Γαλλία. Το ερώτημα είναι αν η κοινοτι-κή Ελλάδα έχει μεγαλύτερη ισχύ από το α-νυπόστατο και ετερογενές κρατίδιο των Σκοπίων! Αν ναι, τότε πώς ζητείται από μας να συνθηκολογήσουμε στον πείσμονα α-λυτρωτισμό τους, και πώς κάποιοι προεξο-φλούν ότι οι κοινοτικοί εταίροι μας θα δια-λέξουν να «ρίξουν» την Ελλάδα για να μη «χάσουν» τα Σκόπια (των οποίων η αυτο-διάλυση εις τα εξ'ων συνετέθησαν έχει ήδη αρχίσει);

Εκείνο που ζητάμε, τέλος, από την πολι-τική ηγεσία μας, είναι να αποβάλει επιτέ-λους το σύνδρομο της «Ψωροκώσταινας», την απαρχαιωμένη εκείνη νοοτροπία που διατείνεται ότι οι θέσεις της Ελλάδας δεν «μετράνε» διεθνώς, δεν επηρεάζουν τις απο-φάσεις των «μεγάλων» και άλλο δεν μας μένει παρά να ευθυγραμμίζομαστε με τις θέ-σεις τους ή να απομονωνόμαστε από αυτούς και να εισπράττουμε την «οργή» τους...

Μα, τέλος πάντων, πού ζούνε όσοι έχουν καταληφθεί από τον πανικό της «απομόνω-σης»;

Αν οι Σλοβένοι είχαν τέτοια «συμπλέγ-ματα» δεν θα είχαν διακινδυνεύσει την ανα-κήρυξη της ανεξαρτησίας τους πέρυσι τον

Ιούνιο, με πρωτοβουλία που ερχόταν σε κα-τάφωρη αντίθεση με την συμφωνία της ΔΑ-ΣΕ, μια πρωτοβουλία που τους έφερε σε ρή-ξη με την τότε διακηρυγμένη θέση της ΕΟΚ (ρητά εκφρασμένη υπέρ διατήρησης της Γιουγκοσλαβικής Ένωσης), μια πρωτο-βουλία, τέλος, που —όπως απεκάλυψαν πρόσφατα οι «Νιού Γιόρκ Τάιμς»— προκά-λεσε και την οργή του αμερικανού υπουργού Εξωτερικών Τζέιμς Μπέικερ...

Κι όμως, οι Σλοβένοι το αποτόλμησαν τότε και δεν απομονώθηκαν —κέρδισαν.

Το ίδιο ισχύει κατά μείζονα λόγο για τους Κροάτες που επίσης παραβίασαν κατά-φωρα την ΔΑΣΕ, κι όμως τελικά κέρδισαν και την ανεξαρτησία τους και την διεθνή α-ναγνώριση. Το ίδιο ισχύει και για τους Βόσνιους και για τους Σκοπιανούς, που δεν κέρδισαν ακόμη, αλλά που σίγουρα προω-θούν τα συμφέροντά τους χωρίς το «κόμ-πλεξ» της διεθνούς απομόνωσης...

Γιατί γνωρίζουν καλά ότι στην διεθνή σκηνή μόνο όποιος δεν φοβάται να κάνει ε-χθρούς καταφέρνει τελικά να κάνει φίλους. Εμείς που φοβόμαστε να κάνουμε εχθρούς μένουμε συχνά δίχως φίλους.

Με ποια λογική τα κρατίδια της Γιουγ-κοσλαβίας έχουν πιο αποφασιστική εθνική πολιτική από την Κοινοτική Ελλάδα;

Όταν οι πιο μεγάλοι από μας προασπί-ζουν τα συμφέροντά τους με αποφασιστικό-τητα, γιατί είναι «μεγάλοι και ισχυροί», και οι πιο μικροσκοπικοί γείτονές μας προα-σπίζουν κι αυτοί τα συμφέροντά τους με α-ποφασιστικότητα «γιατί είναι μικροί κι α-πέλπιδες», τι σόι κράτος είμαστε, επιτέ-λους, εμείς;

Και ανυπόληπτοι και απομονωμένοι

Για να τα πούμε τα πράγματα με το όνο-μά τους, ο μεγάλος κίνδυνος που διατρέχου-με δεν είναι να «απομονωθούμε» διεθνώς με την επιμονή μας για το θέμα των Σκοπίων. Ο αληθινά μεγάλος κίνδυνος είναι η διεθνής ανυποληψία στην οποία θα περιέλθουμε αν υποχωρήσουμε στον εκβιασμό των Σκο-πίων.

Ένα κράτος που πολιτεύεται ως εάν το ι-διο δεν πιστεύει όσα καλεί τους άλλους να α-ποδεχθούν, ένα κράτος που είναι πρόθυμο να συμβιβαστεί σε όσα καλεί τους άλλους να επιμείνουν —κι αυτό ακριβώς το μήνυμα στέλνουμε τελευταία, υποχρεώνοντας τον κ. Σαμαρά να φτάσει στα όρια της παραιτή-σης— είναι ένα κράτος που ουδείς το σέβε-ται, ουδείς το παίρνει στα σοβαρά, ουδείς το υπολογίζει...

Κι αυτό, αν συνεχιστεί, θα μας επιφέρει τελικά και την διεθνή ανυποληψία και την διεθνή απομόνωση...

Αναπόφευκτη ανυποληψία και αληθινή απομόνωση...

Γιουγκοσλαβία: ο ρυθμιστής των ελληνικών εξαγωγών

του Αλέκου Βυζάντιου

Τα γεγονότα στην Γιουγκοσλαβία, δεν έχουν μόνο τις δυσμενείς επιπτώσεις τους στον πολιτικό τομέα, αλλά και στον οικονομικό. Οι ζημιές είναι ήδη δυσβάστακτες για την πολύπαθη ελληνική οικονομία. ενώ εκφράζονται φόβοι ότι αν συνεχιστεί η κατάσταση θα χαθούν οριστικά αγορές για τα ελληνικά προϊόντα.

Οι δυσμενείς εξελίξεις στην Γιουγκοσλαβία έχουν φέρει σε απόγνωση τους εξαγωγείς οι οποίοι κάλεσαν την κυβέρνηση να πάρει μέτρα (;) για να ανατρέψει την σημερινή κατάσταση.

Οι εξαγωγείς της Βορείου Ελλάδος αντιμετωπίζουν ήδη προβλήματα ρευστότητας ενώ ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων τονίζει στο τελευταίο του δελτίο «Εξαγωγές»: «Ως πότε θα πρέπει να εξαρτώνται οι εξαγωγές μας από την πολιτική κατάσταση των χωρών αυτών ή την καλή θέληση των κυβερνήσεών τους; Οι προτάσεις για μια πάγια εναλλακτική λύση υπάρχουν. Ας ενεργοποιηθούν πριν θρηνησουμε εμπρός σε αδιέξοδα».

Και αυτά ακριβώς (τα αδιέξοδα) είναι που φοβούνται όχι μόνο οι εξαγωγείς αλλά και η κυβέρνηση. Γιατί το πρόβλημα δεν είναι βέβαια μόνο οι μέχρι τώρα ζημιές του ενός δισεκατομμυρίου δολλαρίων. Άλλωστε οι εξαγωγείς, σε συνεργασία με την κυβέρνηση, συγκεντρώνουν στοιχεία για τις ζημιές κατά εξαγωγικό φορέα ώστε να καλυφθεί μέρος τους από την ΕΟΚ. Υπάρχουν και οι υπόλοιπες ζημιές, και πρώτα - πρώτα εκείνες που επηρεάζουν το σύνολο των εξαγωγών και κατά προέκταση το ισοζύγιο πληρωμών και την παραγωγή.

Μόνο τον Ιανουάριο οι εξαγωγές μας υπέστησαν μείωση της τάξης του 12,8% σε σχέση με τον αντίστοιχο περυσινό μήνα. Το μεγαλύτερο μέρος της μείωσης αυτής οφείλεται στα προβλήματα και στις δυσχέρειες των εξαγωγών μας λόγω των εξελίξεων στη Γιουγκοσλαβία. Προβλήματα που επιδεινώνουν ακόμα περισσότερα τις οικονομικές εξελίξεις και προοπτικές στην Ελλάδα και συμμετέχουν αρνητικά στο ήδη ελλειμματικό ισοζύγιο πληρωμών.

Σημειώνεται ότι οι προβλέψεις των τελευταίων μηνών —που δεν είχαν όμως λάβει υπόψη τους ότι η κατάσταση στη Γιουγκοσλαβία θα συνεχιζόταν— αναφέρονταν σε βελτίωση των εξαγωγικών μας επιδόσεων. Το γεγονός αυτό δεν επαληθεύθηκε. Αντίθετα οι εξαγωγές μας μειώνονται —αποκλειστικά λόγω των γεγονότων στην Γιουγκοσλαβία—, οι εξαγωγείς και οι παραγωγοί έχουν υποστεί σημαντικές ζημιές και η βιομηχανική παραγωγή βαίνει μειούμενη ακριβώς επειδή δεν έχει διεξόδους για την διάθεσή της.

Αλλά εκείνο που φοβούνται ακόμα περισσότερο κυβέρνηση και εξαγωγείς είναι κυ-

ρίως μήπως χαθούν τελικά και οριστικά οι σμένες αγορές για τα ελληνικά προϊόντα. Και είναι φυσικό γιατί «ως πότε» —όπως λένε και ορισμένοι εξαγωγείς— θα περιμένουν οι αγορές τα ελληνικά προϊόντα (τα οποία φθάνουν με καθυστέρηση και ορισμένες φορές όχι και σε άριστη κατάσταση) ή μπορούν να προμηθευθούν υποκατάστοιχα και ομοειδή προϊόντα.

Και εδώ ακριβώς είναι το «κλειδί» της πρόθεσης, και όχι απλά και μόνον οι μετώρα ζημιές του ενός δισεκατομμυρίου δολλαρίων. Ότι δηλαδή, η Ελλάδα κινδυνεύει να υποστεί τεράστια και πάγια ζημιά (απώλεια αγορών), σε αμέσως ανάλογο βαθμό με τον ρυθμό διατήρησης της εμπολέμης κατάστασης στην γειτονική χώρα.

Η σημασία της Γιουγκοσλαβίας

Οι φόβοι (και όχι απλά οι ανησυχίες) της κυβέρνησης και των εξαγωγέων σχετίζονται φυσικά και με την σημασία που έχει η Γιουγκοσλαβία για τις εξαγωγές μας. Εκτιμάται ότι το 40% του συνόλου των εξαγωγών μας (μέσο ετήσιο ποσοστό) διεξάγεται διεκπεραιώνεται μέσω της χώρας αυτής.

Προϊόντα συνολικής αξίας 1,5-2 δισ. δολλ. —στην πλειοψηφία τους ευπαθή— εξαγόν-
αι κυρίως προς την ΕΟΚ και δευτερευόν-
ως προς τις άλλες χώρες της Ευρώπης.

Πέρυσι, «πέρασαν» από την Γιουγκοσ-
αβία 700.000 τόνοι προϊόντων συνολικής
αξίας 2,1 δισ. δολλ. με κατεύθυνση και
πορισμό την Δυτική Ευρώπη.

Αλλά εξίσου σημαντικό ρόλο παίζει η
ιουγκοσλαβία και για τις εισαγωγές μας.
πό την Δυτική Ευρώπη «πέρασαν», μέσω
ιουγκοσλαβίας, προϊόντα συνολικού βάρ-
ους 1.800.000 τόνων και αξίας 7 δισ.
δολλ. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία τα
προϊόντα προέρχονταν από τις άλλες χώρες
της ΕΟΚ (1.600.000 τόνοι αξίας 6,4
δισ. δολλ.).

Είναι φανερό λοιπόν η τεράστια σημασία
της ομαλής και απρόσκοπτης διακίνησης
των προϊόντων μας μέσω Γιουγκοσλαβίας,
την οποία ουδέποτε είχαμε «άριστες οι-
κονομικές σχέσεις», παρά την γειτνίασή
της. Για παράδειγμα, η Ελλάδα ποτέ δεν
τόρθωσε να συμπεριληφθεί στις πρώτες
προμηθεύτριες χώρες της Γιουγκοσλαβίας.
Οι εξαγωγές μας προς την χώρα αυτή ήταν
ποτισμένες σε σχέση με τις εξαγωγές των
άλλων χωρών. Η Ελλάδα κατέχει την 24η
θέση μεταξύ των προμηθευτών της Γιουγ-
οσλαβίας με προϊόντα και έρχεται μετά
τη Γερμανία (πρώτη προμηθεύτρια της
ιουγκοσλαβίας) την πρώην Σοβιετική Έ-
νωση (δεύτερη) την Ιταλία (τρίτη) αλλά
και το Ιράκ (5η), την Λιβύη (13η), το Ιράν
(14η), ακόμα και την Βραζιλία (22η) και

την Αυστραλία (23η).

Αντίθετα από την περιορισμένη σχετικά
σημασία που είχαμε και έχουμε για τις προ-
μήθειες της Γιουγκοσλαβίας, η Ελλάδα πε-
ριλαμβάνεται μεταξύ των 12 πρώτων πελα-
τών της χώρας αυτής (μετά από πρώην Σο-
βιετική Ένωση, Ιταλία, Γερμανία, ΗΠΑ,
Γαλλία, Τσεχοσλοβακία, Αυστρία κ.ά.).

Και πρέπει να σημειωθεί ότι η κερδισμέ-
νη από τις εμπορικές σχέσεις Ελλάδα -
Γιουγκοσλαβίας ήταν η δεύτερη. Οι εξαγω-
γές (σε αξία) της γειτονικής μας χώρας
προς την Ελλάδα ήταν τριπλάσιες από εκεί-
νες της χώρας μας προς την Γιουγκοσλα-
βία. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι
πολλά προϊόντα που αποτελούσαν και απο-
τελούν αντικείμενο εμπορικών ανταλλαγών
τα βρίσκουμε και στον κατάλογο των εξα-
γωγών της Γιουγκοσλαβίας προς την Ελ-
λάδα και στον κατάλογο των εισαγωγών
της χώρας αυτής από την Ελλάδα. Το γε-
γονός αυτό σε συσχετισμό με το έλλειμμα
του εμπορικού μας ισοζυγίου με την χώρα
αυτή ερμηνεύεται ότι αρκετά προϊόντα τα α-
γοράζαμε (από την χώρα αυτή) ακριβότερα
από ότι τα πουλούσαμε!

Πράγματι, αγοράζαμε και πουλούσαμε
ζώντα ζώα, δημητριακά, φρούτα και λαχα-
νικά (!), λιπάσματα, εκρηκτικές ύλες, εν-
δύματα και υποδήματα (!), ποτά και καπνά
(!), υφαντουργικά είδη, είδη γραφείου, α-
κόμα και έλαια και λίπη.

Άρα, αν θέλουμε να σταθούμε παραπάνω
στο θέμα των εμπορικών σχέσεων Ελλάδας -
Γιουγκοσλαβίας, η δεύτερη είχε (και έχει)
μεγαλύτερη ανάγκη την πρώτη, παρά το
αντίθετο. Η «παράμετρος» αυτή δυστυχώς
δεν πάρθηκε υπόψη ουδέποτε από την γειτο-
νική χώρα, πόσο μάλλον τώρα που εμείς
δεν διεκδικούμε τίποτα εκτός από την ομα-
λή διακίνηση των προϊόντων μας.

Αλλά πέρα από «παραμέτρους», γεγονός
είναι ένα. Ότι οι ζημιές από την κατάσταση
στην γειτονική χώρα, αυξάνουν μέρα με την
ημέρα και τίποτα δεν δείχνει ότι η κατάστα-
ση θα βελτιωθεί. Ακόμα και τώρα που κιν-
δυνεύουμε να χάσουμε οριστικά μέρος των
αγορών μας «μελετούμε» τις επιπτώσεις,
«εκτιμούμε» και «υπολογίζουμε» χωρίς ω-
στόσο να έχουμε βρει εναλλακτικές λύσεις
για την διέξοδο των εξαγωγών μας. Δεν έ-
χουν λοιπόν άδικο όταν οι εξαγωγείς ρω-
τούν την κυβέρνηση. «Ως πότε θα πρέπει
να εξαρτώνται οι εξαγωγές μας... από την
πολιτική κατάσταση... των χωρών αυτών
ή την καλή θέληση των κυβερνήσεων
τους;». Και βέβαια, η πρώτη μεταξύ «των
χωρών αυτών» είναι η Γιουγκοσλαβία.
(Σ.Σ. από το 1988 μελετάται η εναλλακτι-
κή λύση προώθησης των εξαγωγών μας μέ-
σω Ιταλίας, ενώ πλήρη στοιχεία για τις οι-
κονομικές σχέσεις Ελλάδας - Γιουγκοσλα-
βίας δεν υπάρχουν από την ίδια χρονιά). Γ

ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ - ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ ΑΠΟ ΕΛΛΑΔΑ (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΔΟΛΛΑΡΙΑ)

1989 1990 1991 (α' τρίμη)

Εισαγωγές	134.670	142.087	34.123
Εξαγωγές	41.838	39.361	10.811
Έλλειμμα	92.832	102.726	23.312

Περισσότερα από ένα δισεκατομμύριο
δολάρια (εκατόν ενενήντα πέντε δισεκα-
τομμύρια δραχμές σε τρέχουσες τιμές) ε-
κτιμάται να χυθεί μέχρι τώρα στην Ελλάδα ο
αυφύλιος πόλεμος στην Γιουγκοσλαβία.
(Οι άμεσες ζημιές κοστολογούνται σε
100 εκατ. δολ., οι έμμεσες σε 400 εκατ.
δολ. και οι ζημιές στον τουρισμό 300 ε-
κατ. δολ.).

Είναι η πρώτη φορά μεταπολεμικά
που η Ελλάδα υπέστη τόσες ζημιές για α-
νεξάρτητους από τη θέλησή της λόγους.
Και το χειρότερο είναι ότι τίποτα δεν δεί-
χνει ότι η εμφύλια διαμάχη στην γειτονι-
κή χώρα θα διακοπεί. Άρα οι ζημιές θα
συνεχιστούν.

τεύχος 17,

Μάρτιος 1992

Ανταπόκριση από το Παρίσι του Τάσου Λευκό-
πουλου • Περί μεγάλων και μικρών πατρίδων του
Γιώργου Ριτζούλη • Διαχείριση απορριμμάτων,
Συνέντευξη του Δρα Εκχαρντ Βίλλινγκ στον Πέ-
τερ Φρόσελ • Χρήση φυτών για τον καθαρισμό υ-
γρών αποβλήτων του Νίκου Νικολαΐδη και Πανα-
γιώτη Σαΐνατούδη • Επιδράσεις των εντομοκτό-
νων στα πουλιά του Γιώργου Μπλιώνη • Η πυρη-
νική βιομηχανία αντεπιτίθεται του Γιώργου Κολέ-
μπα • Το γουρούνι και ο άνθρωπος του Πέτερ
Πούρσε • Εκτροφή του Αχελώου, Περιβαλλοντι-
κές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του
Κώστα Βασιλάκη • Χειμερινοί Ολυμπιακοί αγώ-
νες: Οικολογική υποβάθμιση των Άλπεων της Ε-
λένης Ανδρικοπούλου • Βραζιλία: Η προσαρμο-
γή στο χρόνιο υποσιτισμό • Σύννεφα στις σχέ-
σεις Βορρά-Νότου • Άνυδρη γη του Σταύρου
Υφαντή • Οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί σε κρίσιμη
καμπή της Αναστασίας Ανδρεαδάκη • Η Πολιτική
των Λέξεων, η ψευδής συνείδηση εναντίον των
οικολόγων του Κωνσταντίνου Κατσουρού • Ανα-
κυκλούμενα σχόλια: Η πόλη του Πάνου Θεοδωρί-
δη • Τσάρλι Πάρκερ, Ορνιθολογία του Σάκη Πα-
παδημητρίου • Θεσνίκη Σφυρί του Θανάση Χον-
δρού και της Αλεξάνδρας Κατσιάνη • και όπως
πάντα, Νέα από την Θεσσαλονίκη • Περιβαλ-
λοντική εκπαίδευση • Οικοτοπία της περιφέρειας
• Φωτοτοπία • Από την Ατζέντα του κ. Ο

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ 3602.644 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 237.463

Πωλούνται παλαιοί
«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ
ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΙ» και
άλλα περιοδικά
σε Συλλέκτη

Τηλ.: 70.18.740
κ. Διονύση
(από 8-10 μ.μ.)

Εκλογή με έκπληξη;

του Χρ. Κυριαζή

Το σκηνικό θυμίζει χώρα υπό διάλυση: ανεργία, πτωχεύσεις, πληθωρισμός, κρατική παράλυση, εθνικός αφανισμός, διαλυμένη παιδεία, ανύπαρκτη πρόνοια. Η χώρα έρμαιη στους τέσσερις ανέμους. Αυτή είναι η εικόνα της προεκλογικής εκστρατείας που χάραξε το ΠΑΣΟΚ και που τυπικά είναι και η πολιτική «απάντηση» σε μία από τις αποφάσεις του Ειδικού Δικαστηρίου, η οποία αφορά στον Δ. Τσοβόλα.

Όμως οι μεθαιριανές εκλογές στην Β' Περιφέρεια Αθηνών μοιάζουν να είναι εκλογές απλώς για την αναπλήρωση της έδρας που κατείχε ο Δ. Τσοβόλας. Θα μπορούσαν να μην είναι απλώς τέτοιες και να είχαν τον χαρακτήρα συνολικότερου προκρίμματος που επεδίωξε να προσδώσει η επιλογή της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ; Θα μπορούσαν οι εκλογές που γίνονται σε μία εκλογική περιφέρεια —έστω και μεγάλη— να θέσουν πολιτικό πρόβλημα για την σημερινή κυβέρνηση, λειτουργώντας σαν σφήνα στο μέσον της τυπικής, τουλάχιστον, τετραετούς θητείας της; Θα ήταν δυνατόν να επιτευχθεί τέτοια πολιτική κινητοποίηση που να νομιμοποιεί την επιχειρηθείσα δημοψηφισματική διάσταση μιας αναπληρωματικής εκλογής; Τελικά, θα μπορούσε η εκλογή για μία έδρα στην Β' Αθηνών να είναι κάτι μεγαλύτερο, κάτι διαφορετικό από τον ασθμαίνοντα εκλογικισμό και την παντοιοτρόπως εκδηλούμενη κυβερνησιοθηρία και «ρεβάνς» που χαρακτηρίζει δύο χρόνια τώρα την λογική «εκλογές εδώ και τώρα», που σε κάθε ευκαιρία εκφέρεται από τον Α. Παπανδρέου και ορισμένους επιτελείς της αξιωματικής αντιπολίτευσης;

Επιλογή μπούμεραγκ

Όλα αυτά, και αρκετά άλλα, είναι ερωτήματα που τίθενται εκ των πραγμάτων και δεν έχουν αυτονόητα καταφατική απάντηση, παρά μόνον στην συλλογιστική του ΠΑΣΟΚ. Ίσως, μάλιστα, η συλλογιστική αυτή, τουλάχιστον με την μορφή της προεκλογικής προπαγάνδας, δεν έχει καν περιθώριο για τέτοια ερωτήματα. Το πολύ - πολύ, οι αμφιβολίες που εξοικονομούνται σε παρόμοια ερωτήματα και που χαρακτήρισαν λίγες εβδομάδες πριν την σκέψη ορισμένων ανώτατων στελεχών του Κινήματος, εκφράζονται σήμερα με την γνωστή και σε άλλες περιπτώσεις τακτική της σιωπής ή της

υπολειπουργίας: όσοι διαφωνούν, είτε έχουν αποσυρθεί από τη «προεκλογική» ατμόσφαιρα που χαρακτηρίζει το περιβάλλον της αξιωματικής αντιπολίτευσης, είτε έχουν μία εξίσου διακριτική παρουσία, και όχι εκείνο το «μαχητικό παρόν» που χαρακτηρίζει όσοι δεν έχουν καταλάβει, και δεν θέλουν ή δεν έχουν συμφέρον να διαχθούν, ότι το 1992 δεν είναι 1981.

Ωστόσο τα ερωτήματα υπάρχουν και παραμένουν πειστικά γύρω από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, που έκανε την επιλογή να εκφραστεί ο λόγος στην «αγανάκτησή» του με διάμεσο το ΠΑΣΟΚ. Και τα ερωτήματα θα γίνουν ενδεχομένως στοιχεία κρίσης την επομένη της αναπληρωματικής εκλογής, καθώς τίποτα δεν δείχνει ότι το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι σε θέση να προκαλεί μαζικές κινητοποιήσεις —«σεισμούς» κατά την έγκριτον του Ταύρου. Δε φαίνεται πιθανόν, ακόμα, να μπορέσει το ΠΑΣΟΚ να συγκεντρώσει τις 293.068 ψήφους που είχε στις 8 Απριλίου 1990. Οι προβλέψεις συγχλίνουν στο ότι, ελλείψει πολιτικού ανταγωνισμού (εκτός και ο κ. Λεβέντης ή ο κ. Αναγνώστου ή ο κ. Αγνωστοπουλάκος θεωρούν επίδοξοι διεκδικητές της έδρας...), το ενδιαφέρον είναι σε σχετικά χαμηλά επίπεδα και οπωσδήποτε κατώτερα εκείνων που θα απαιτούνταν για να κινητοποιηθεί και ο τελευταίος ψηφοφόρος που είχε προτιμήσει το ΠΑΣΟΚ στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές. Αν το «Κίνημα» υπολειφθεί κάποιων δεκάδων χιλιάδων ψήφων προς την επίδοσή του στις 8 Απριλίου 1990, τότε η επιλογή της ηγεσίας του για την διενέργεια αναπληρωματικής εκλογής με χαρακτήρα γενικής πολιτικής αναμέτρησης θα αποδειχθεί μπουμέραγκ.

Προσδοκίες προσεταιρισμού...

Δεν είναι καθόλου δύσκολο το ΠΑΣΟΚ να μην συγκεντρώσει τουλάχιστον, τις ψήφους που είχε στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές στη Β' Αθηνών. Εκτός του ότι το στοιχείο του εκλογικού ανταγωνισμού —ο οποίος είναι μείζον παράγων κινητοποίησης και ενεργοποίησης κομματικών ταυτίσεων— είναι σχεδόν ανύπαρκτο, προβλέπεται κάποια μετακίνηση ψηφοφόρων άλλων κομμάτων, βαθμό τέτοιο που να αναπληρωθεί το έλλειμμα μιας αποχής δια του ψηφοφόρων. Για μεν την Αριστερά, η πρακτική της αποχής λευκού ή του άκυρου —ακόμα δε και η επιλογή της ψηφοδιακωμώδηση— θα αποτελέσει μάλλον κυρίαρχη συμπεριφορά των δύο τμημάτων της. Και αυτό είναι το πιθανότερο να συμβεί διότι το ποσοστό του ΣΥΝ τον Απρίλιο 1990 είναι ίσως αρκετά συμπιεστο, δεδομένου μάλιστα ότι η «πλαγιοσκόπηση» των αριστερών εκ μέρους του ΠΑΣΟΚ δεν στηρίζεται σε κάποια δυναμική

πλειοψηφικού ρεύματος», ούτε σε μια ανασκευή των αρνητικών ημείων της εικόνας του ΠΑΣΟΚ μετά το 1988.

Σε ό,τι αφορά την ΝΔ, η εκλογική συμπεριφορά των ψηφοφόρων της δεν φαίνεται, προς το παρόν τουλάχιστον, «προβληματική». Οι δημοσκοπήσεις που έρχονται στο φως της δημοσιότητας δείχνουν, βεβαίως, μια σημαντική τάση απώλειας της συσπειρωτικής δύναμης του κυβερνώντος κόμματος. Όμως, οι ψηφοφόροι εκείνοι οι οποίοι έχουν αποστασιοποιηθεί από την ΝΔ δεν είναι διόλου εύκολο να μεστραφούν προς το ΠΑΣΟΚ. Σε αυτό συνηγορεί και το ότι διαφοροποιήθηκε και η κοινωνική φυσιογνωμία της ψήφου στη Β' Αθήνη: η μελέτη των εκλογικών αποτελεσμάτων του Ιουνίου 1985 και του Ιουνίου 1989, δείχνει ότι η Β' Αθηνών μετά την διάρκεια της δεκαετίας του '80 έχει πάψει να αποτελεί μια λαϊκή αντιδεξιόφιλη περιοχή, καθώς η αύξηση των ποσοστών της ΝΔ φαίνεται να έχει γανιχές διαστάσεις στους δήμους εκείνους που χαρακτηρίζονται από μια αξιολογή συγκέντρωση μεσοαστικών και νέων μικροαστικών στρωμάτων. Αντίστροφα, το ΠΑΣΟΚ χαρακτηρίζεται από μια τακτική τάση (ήδη από τις εκλογές της 2ας Ιουνίου 1985), που παραπέμπει σε μία σημαντική αποδυνάμωση του «διαταξικού» χαρακτήρα ο οποίος χαρακτήριζε το εκλογικό του ακροατήριο κατ' εξοχήν στις εκλογές της 18ης Οκτωβρίου 1981. Αυτό έχει και σαν αποτέλεσμα την συγκέντρωση της επιρροής του στα παραδοσιακά λαϊκό-προάστια της Β' Αθηνών, με συνέπεια την σχετική κυριαρχία στρατηγικά και πολιτικά ατελέσφορου πλέον, λαϊκιστικού στίγματος.

Κυβερνητική «ευφυΐα»

Βεβαίως, η μεγάλη έκπληξη μπορεί να προέλθει και πάλι από τις «επικές» επιλογές της κυβέρνησης του Κ. Μητσοτάκη. Η ΝΔ είχε στην αρχή επιλέξει την τακτική της υποβάθμισης των εκλογών της 5ης Απριλίου, προσπαθώντας να πείσει τους οπαδούς της ότι εί- «εσωτερική υπόθεση του ΠΑΣΟΚ». Αυτό, βεβαίως, στην καλύ- των περιπτώσεων, είναι στρουθοκαμηλισμός πρώτης γραμμής, που είναι παγκοίμως αντιληπτό ότι μια εκλογή εκ των πραγμάτων μπορεί να «στριμωχτεί» —στις αφετηρίες και τις συνέπειές της— σε ένα μόνον πολιτικό χώρο. Φαίνεται πως αυτή η τακτική «σφυράω αδιάφορα» δεν εξοικονόμησε τις αμφιβολίες και τους εκτελεστές της κυβέρνησης και του πρωθυπουργού για το α- μέλεσμά της εκλογής της 5ης Απριλίου. Και έτσι, εμφανίστηκε ο υργός Εσωτερικών και με μεγάλη άνεση είπε —προφανέστατα υποδείξιν— τα αντίθετα από αυτά που είχε πει λίγο καιρό πριν: οι εκλογές είναι μεν υποχρεωτικές, όμως όποιος δεν ψηφίσει θα έχει συνέπειες. Αν αφήσουμε κατά μέρος την ανευθυνότητα έ- των θεσμών και του Συντάγματος που χαρακτηρίζει μια τέ- «άποψη», υπάρχει και ένα πολιτικό ζήτημα: Εκεί που οι ε- γές μπορούσαν να είναι δίκοπο μαχαίρι για το ΠΑΣΟΚ, τώρα ρεί να γίνουν μπουμέραχ για τον κ. Μητσοτάκη· διότι ο ψηφο- ρος δεν μπορεί να πεισθεί ότι η αποχή του «δεν θα έχει συνέπειες», όταν μάλιστα τον διαβεβαιώνουν ταυτόχρονα ότι είναι υποχρεωτική η ψηφοφορία. Κι αν κάποιοι, κινούμενοι από τον φόβο του προξενεί αυτό το κυβερνητικό «ναι μεν αλλά», φθάσουν κάλπη, μπορεί να δημιουργήσουν κάποια «μικρή έκπληξη». Ι- να νομιμοποιήσει, έστω και στο ελάχιστο, την επιλογή του ΠΑΣΟΚ, δηλαδή να του εξασφαλίσει πάνω - κάτω τις ψήφους που κέρδισε στις 8 Απριλίου του '90.

Αυτό το ενδεχόμενο, που θα σχετίζεται ενδεχομένως με μία πε- ριότερο μειωμένη αποχή, θα το διαπιστώσουμε μεθαύριο το βρά- νη της 9ης Απριλίου. Ποιό είναι λοιπόν...

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ...ΧΩΡΙΣ ΕΝΟΧΕΣ

Τώρα γραφτείτε συνδρομητές στο **B&M** και κερδίστε ένα βιβλίο δώρο αξίας 2.000 δρχ., προσφορά των εκδοτικών οίκων:

ΨΥΧΟΓΙΟΣ: Μαυρομιχάλη 1.

ΤΡΟΧΑΛΙΑ: Γριβαίων 5, Πάροδος Σκουφά 64.

ΔΕΛΗΘΑΝΑΣΗ: Ζωοδόχου Πηγής.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ:

Σόλωνος 100.

Ακόμη, κλήρωση 50 ετήσιων χρονικών 1991, προσφορά των εκδόσεων **4Ε**, Καποδιστρίου 1.

ΚΑΡΤΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Για τη συνδρομή σας, γράψτε μας στη διεύθυνση Λεωφ. Συγγρού 44, Αθήνα, 117 42.

Παρακαλώ να με εγγράψετε συνδρομητή στο περιοδικό **B&M**, για ένα χρόνο (11 τεύχη).

Για το σκοπό αυτό, σας απέστειλα την επιταγή Νο..... με το ποσό των 5.500 δρχ.

ΟΝΟΜΑ.....

ΕΠΩΝΥΜΟ.....

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ.....

Τ.Κ.

ΤΗΛΕΦΩΝΟ.....

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ.....

Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΝΑ ΑΡΧΙΖΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ Νο.....

Κάθε μήνα στα περίπτερα και στα καλά βιβλιοπωλεία

Προς αναζήτηση συμμαχιών

του Τάσου Παππά

Όπως ήταν αναμενόμενο και όπως είχαμε σημειώσει απ' αυτές τις στήλες πριν από 15 μέρες δύο ήταν τα θέματα που κυριάρχησαν στις συνεδριάσεις της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής του Συνασπισμού και τα ίδια, κατά πάσα βεβαιότητα, θα δεσπόσουν στον προσυνεδριακό διάλογο αλλά και μέσα στο συνεδριακό σώμα: Οι σχέσεις του Συνασπισμού με την Σοσιαλιστική Διεθνή και η πολιτική των συμμαχιών —ειδικότερα η προοπτική σύγκλισης με το ΠΑΣΟΚ. Τα αντίπαλα ρεύματα είναι διακριτά και οι εκπρόσωποί τους θα δώσουν τις οφειλόμενες μάχες για να προωθηθούν οι θέσεις τους.

Στο πρώτο ζήτημα οι περί το «Φόρουμ» και όχι μόνον (Μ. Παπαγιαννάκης, Θ. Γεωργακόπουλος, Αρ. Κωστάκου κ.ά.) υποστήριξαν πως η παράταξη πρέπει να επιδιώξει να βρει τις πιο πρόσφορες μορφές επικοινωνίας με απώτερο σκοπό την ένταξη στον διεθνή αυτό οργανισμό ο οποίος είναι και ο μόνος φορέας σε παγκόσμιο επίπεδο με αριστερό προσανατολισμό. Από την άλλη πλευρά οι Γ. Δραγασάκης, Α. Φλαμπουράρης, Κ. Σπαρτινός κ.ά. υπογράμμισαν ότι ο Συνασπισμός οφείλει να συνεργαστεί με όλα τα ρεύματα της ευρωπαϊκής Αριστεράς —και με το σοσιαλδημοκρατικό— χωρίς όμως να

διεκδικήσει την οργανωτική πρόσδεση.

Τελικώς η πλειοψηφία των μελών του οργάνου αποδοκίμασε και τις δύο ανταγωνιστικές εκδοχές και υιοθέτησε μία τρίτη πρόταση που υποβλήθηκε από τον Θ. Μαργαρίτη και η οποία ζητούσε να απαλειφθεί από το κείμενο των «Θέσεων» η φράση: «σύνδεση του ΣΥΝ με τους θεσμούς της Σοσιαλιστικής Διεθνούς».

Ο διεθνής προσανατολισμός του Συνασπισμού είναι ασφαλώς σημαντικό ζήτημα.

Η επιλογή της μιας ή της άλλης κατεύθυνσης θα επηρεάσει αποφασιστικά και τις ιδεολογικές διεργασίες στο εσωτερικό του αλλά θα καθορίσει, εν πολλοίς, και τις πολιτικές επιλογές, δηλαδή θα «φωτογραφίσει» τους κοινωνικούς και πολιτικούς συμμάχους στην πορεία προς την κυβερνητική διαχείριση που είναι ο στόχος ή τουλάχιστον πρέπει να είναι στόχος κάθε φορέα που επιθυμεί να καταγραφεί ως φερέγγυα δύναμη και να ξεφύγει από τα όρια της γραφικής ομάδας πίεσης. Η Σοσιαλιστική Διεθνή δεν είναι σήμερα το όργανο που συσπειρώνει μόνον τα κόμματα της απλής διαχείρισης του συστήματος.

Η πιθανή ένταξη του πρώην Κομμουνιστικού Κόμματος της Ιταλίας θα διαμορφώ-

σει τις προϋποθέσεις για μία άλλη ταυτότητα. Η Διεθνής επίσης είναι, αυτή την στιγμή, ο βασικός χώρος συνάντησης των στερών δυνάμεων. Κάτω λοιπόν από αυτές συνθήκες είναι λογικό να αντιμετωπίζεται από την ελληνική αριστερά χωρίς προκαταλήψεις του παρελθόντος. Στον τίποδα όμως αυτής της λογικής υπάρχει επιχειρηματολογία που περικλείει με δόση αλήθειας και συνοφίζεται στην θέσκαταρρευση του «υπαρκτού» σηματοδομένη την αποτυχία του λενινιστικού μοντεδιακυβέρνησης αλλά δεν δικαιώσε τη σιαλδημοκρατία, γιατί σε όποια χώρα εφαρμόστηκε δεν τροποποίησε ριζικά σχέσεις παραγωγής και δεν έθεσε στο τρο των εξελίξεων τον εργαζόμενο. Τραχτό παράδειγμα η Σουηδία. Κοντοτονίζουν, ο Συνασπισμός δεν πρέπει να ραιτηθεί της προσπάθειας να συντονισέ ρυθμό του με ευρωπαϊκές δυνάμεις της στεράς που φάχνουν το πρόσωπό του κρυά από τις προκατασκευασμένες βετητες της διεθνούς σοσιαλδημοκρατίας, στορία και η ζωή έκριναν ποιός από Λένιν, Κάουτσκι είχε δίκιο στην πολύ αντιπαράθεσή τους. Η υπόθεση αυτή σήμερα περισσότερο ακαδημαϊκό χαρρά. Η Αριστερά για να κάνει πολιτική

να πάψει να αμύνεται συνεχώς, απολυμένη για την εκτρωματική προσαρμογή του μαρξισμού στις χώρες της Α. Ευρώπης, επανεξετάσει πτυχές της γενέθλιας θεωρίας της και το κυριότερο να συγχρωταθεί κάτω από νέους όρους με τα κοινωνικά κείμενα που θέλει να εκφράσει.

σχέσεις με το ΠΑΣΟΚ

Όλες οι πλευρές αναγνωρίζουν το γεγονός πως χωρίς το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί κανείς σοβαρά να μιλά για την προοπτική συγτησης της μεγάλης και πλειοψηφικής Α. Ελλάδας. Οι διαφορές εντοπίζονται στον άρνηση του διαλόγου και στις δυνατότητες που θα κληθούν να πάρουν μέρος. Η άρνηση που αποκλείει τον διάλογο τώρα, ε-π' όσον τον τόνο δίνουν ο αυριανισμός και ο Παπανδρέου ουσιαστικώς εισηγείται αναμονή μέχρι να αλλάξουν τα πράγματα. Υποτιμά όμως την δυνατότητα ανατροπών δυσμενών, όντως, συσχετισμών δια πλαγιοσκοπήσεων που υποχρεώνουν αντίπαλο —στην προκειμένη περίπτωση λαϊκιστές— να τοποθετούνται επί των ζων και να υπονομεύουν την συνοχή εξαιτίας των αντιδημοφιλών αντιλήψε-ων και τον οιοιδήποτε σύμμαχο να αξιοποιεί ξωθεν καλή μαρτυρία για να εδραιώνει σχέσεις του.

Η άποψη που προτείνει την έναρξη του δια-λόγου εδώ και τώρα, αν γίνει κυρίαρχη στον Συνασπισμό, ενδεχομένως να ρυμουλ-κεί την παράταξη σε μία παράδοση άνευ ΟΙ συζητήσεις για να είναι ειλικρινείς να διεξαχθούν σε ισότιμη βάση πρέ-πει ταίριοι να προσέλθουν σε τραπέζι χω-ρίσθης ηγεμονισμού. Και μόνον τον η-γεμονισμό του ΠΑΣΟΚ δεν αναιρείς αν δώ-ς την εντύπωση πως εξαρτάς την ύπαρξη από την συνεργασία μαζί του. Πολύ πε-νιέρο όταν στο ΠΑΣΟΚ επικεφαλής εί-χες πολιτικός που γνωρίζει πολύ καλά μεταλλεύεται τις αδυναμίες του υπο-φίλου του.

Η άρνηση στον αυτοχειριασμό η λογική που δειλά εκφωνούν ευάριθμα στελέχη Συνασπισμού: «η εκλογική συνεργασία ΠΑΣΟΚ είναι η μόνη διέξοδος για να κερδιστεί η καλύτερη δυνατή θέση στην κοινοβουλευτική ζωή. Η άρνηση θα αποτρέψει και θα της επι-να λειτουργήσει ως φρένο στην κυ-ριακή αλαζονεία».

η εφημερίδα;

Από τα θεωρητικά και πολιτικά θέματα, τον Συνασπισμό απασχολεί

και ο τρόπος οργάνωσης των προσυνεδρια-κών διαδικασιών και η προβολή του συνε-δρίου από τα μέσα ενημέρωσης. Οι καλές ε-ποχές που η Αριστερά έδινε πρώτα θέματα στις εφημερίδες και τα ραδιόφωνα πέρασε αντεπιστρεπτι. Σήμερα μόνον ευμεγέθη μο-νόστηλα και κάποιοι χώροι στις παραπολι-τικές στήλες παραχωρούνται. Η απουσία ε-φημερίδας δυσκολεύει τα πράγματα. Έτσι ξαφνικά αποκαλύφθηκε η «Αυγή». Ο προ-συνεδριακός διάλογος θα οργανωθεί μέσω της «Αυγής» αλλά και μέσω ενός ενημερω-τικού φυλλαδίου που θα μοιράζεται κάθε Κυριακή με την εφημερίδα αλλά θα απο-στέλλεται και ταχυδρομικώς στα μέλη της παράταξης.

Με αφορμή τον διάλογο επανατοποθε-τούνται οι σχέσεις της εφημερίδας με τον Συνασπισμό. Ο διευθυντής της «Αυγής» Β. Κωνσταντινίδης πριν από έναν μήνα με επιστολή του στην Μ. Δαμανάκη γνω-στοποίησε την πρόθεση της εφημερίδας να χφιερώνει ένα τετρασέλιδο κάθε μέρα με τις απόψεις στελεχών και μελών του Συνασπι-σμού. Η επιτροπή που εξετάζει τους τρό-πους προπαγάνδης του συνεδρίου (Κα-ραγκουλές, Μπίστης, Λυκούδης) ζήτη-σε διεύρυνση της συντακτικής επιτροπής της εφημερίδας —αγνοώντας προφανώς ότι τέ-τοιο όργανο, με την σύμφωνη γνώμη των συντακτών δεν υφίσταται— ώστε να δια-σχεδαστεί η εντύπωση πως η «Αυγή» εξα-κολουθεί να είναι όργανο της Κεντρικής Ε-πιτροπής της ΕΑΡ, ενώ της προσάπτεται ότι διάκειται ευνοϊκώς προς τις απόψεις του «Φόρουμ». Στην περίπτωση που η διεύθυν-ση της εφημερίδας αποδεχόταν τον όρο αυτό (για να κυριολεκτούμε το όνομα που προτά-θηκε ήταν αυτό του πρώην διευθυντή του «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» Θανάση Καρτερού), τότε ο Συνασπισμός θα μπορούσε να χρηματοδο-τήσει την «Αυγή» με πέντε εκατομμύρια μηνιαίως.

Η ισχνή κυκλοφορία της «Αυγής» και η αδιαφορία των υπολοίπων μέσων για τα τε-κταινόμενα στην Αριστερά δυναμώνει τις φωνές εκείνων που επιμένουν να θεωρούν ε-φικτή την λύση να εκδοθεί εφημερίδα του Συνασπισμού. Λείπει, βεβαίως, η «μαγιά» των μερικών εκατοντάδων εκατομμυρίων αλλά αυτό φαίνεται πως είναι ...λεπτομέ-ρεια για τους εραστές της «συνασπισμικής πληροφόρησης». Δεν τους έγινε μάθημα η βροντώδης αποτυχία των περιοδικών και ραδιοφωνικών εγχειρημάτων εργολαβικού τύπου...

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ - ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Επτά κείμενα για το Νίκο Καββαδία.

Συναγωγή άρθρων για τον ποιητή Νίκο Καββαδία.

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ

Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη.

Συστηματική καταγραφή των αρχαιοελλη-νικών πηγών του Οδυσσέα Ελύτη.

Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ

«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μία σπουδή στον ερωτικό Σε-φέρη.

Προσπάθεια αποκρυπτογράφησης της ε-ρωτικής ποιητικής του Γ. Σεφέρη, μέσα α-πό την προσέγγιση του ποιήματος «Α-ριάδνη».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ» ΤΟΥ Α. ΕΜΠΕΡΙΚΟΥ.

Ανάγνωση φιλολογική και κριτική του ποι-ήματος και διερεύνηση των μορφών αφή-γησης.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πνευμα-τική ζωή.

Συναγωγή κειμένων για το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΛΙΟΡΗΣ

Ο γλωσσικός αφελληνισμός.

Πέραν του μισοξενισμού και της υποτε-λείας.

Εξέταση του θέματος της συστηματικής χρήσης ξένων λέξεων, οι οποίες παραμέ-νουν έξω από τη μορφολογία της ελληνι-κής γλώσσας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ» ΤΟΥ ΑΛ. ΠΑΠΑΔΙΑ-ΜΑΝΤΗ

Υφολογική προσέγγιση του διηγήματος «Ο έρωτας στα χιόνια».

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

Ούτως ή άλλως: Αναγνώστ'ακας, Εγγονό-πουλος, Καχτίσης, Χατζής.

Τέσσερις μεταπολεμικοί συγγραφείς, δυο ποιητές και δυο πεζογράφοι επιλεγμένοι παραδειγματικά αλλά και παρουσιασμέ-νοι με υποδειγματικά διαφοροποιημένες μεθοδεύσεις.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ •
ΤΗΛ: 3645133 • FAX: 3607878

«Ζει ο βασιλιάς Αλέξανδρος;»

Τα γιγαντοπανώ, οι αφίσσες και τα τραπεζάκια στις εισόδους των Πανεπιστημίων έχουν ήδη στηθεί. Οι παρεμβάσεις στα αμφιθέατρα και οι ανακοινώσεις πληθαίνουν όλο και περισσότερο. Και ο πυρετός ανεβαίνει μεταξύ των μελών των διαφόρων «σχημάτων» και «κινήσεων», στην προσπάθεια να «γεμίσουν»... τις λίστες τους ενόψει των προσεχών φοιτητικών και σπουδαστικών εκλογών. Δυστυχώς όμως, το σκηνικό αυτό δεν φαίνεται να «ερεθίζει» το πολιτικό κριτήριο της πλειοψηφίας των φοιτητών, οι οποίοι προσπερνούν αδιάφοροι, προοιωνίζοντας ότι κι αυτές οι φοιτητικές εκλογές θα είναι «βουβές» και ότι θα κινηθούν μεταξύ πίτσας και αναψυκτικού...

του Σταύρου Μονεμβασιώτη

Κανείς σήμερα δεν μιλά και δεν γράφει για το φοιτητικό κίνημα, ούτε καν οι ίδιοι οι φοιτητές. Σα να μην υπήρξε ποτέ. Μένουν μόνο κάποιοι ρομαντικοί να αναπολούν τους αγώνες και τις νίκες μιας πάλαι ποτέ καταξιωμένης στο λαϊκό αίσθημα γενιάς.

Στις μέρες μας το φ.κ. βρίσκεται ενσωματωμένο στον επίσημο κρατικό ή αντιπολιτευτικό λόγο, σύρεται στα αδιέξοδα κομματικά παζάρια και σταδιακά εκπίπτει από τις συνειδήσεις των νέων ανθρώπων, που δεν ξεγελιούνται πια εύκολα από τα διαφημιστικά σποτ και τα μεγάλα λόγια. Τα όργανα και οι διαδικασίες του έχουν παραλύσει και αδρανοποιηθεί (τρανταχτό παράδειγμα η ΕΦΕΕ που τα τελευταία χρόνια δεν καταφέρνει να ορίσει προεδρείο). Τα αιτήματα που προωθούνται μέσω αυτού δεν ανταποκρίνονται πάντα στις ανάγκες της νε-

ολαίας και αυτοί που έχουν αναλάβει την προώθησή τους έξω από αυτόν, απομονωμένοι στα κομματικά τους γραφεία, αδύναμοι να σκύψουν, να δουν, να «μελετήσουν» τον παλμό της νέας γενιάς για να διαμορφώσουν άποψη και πρόταση. Τα πάντα εκπορεύονται από τα (πάσης φύσεως) «κέντρα».

Οι πολιτικές νεολαίες, περιθωριοποιημένες από τους ίδιους τους φοιτητές, ιδεολογικά ανερμάτιστες, χωρίς εναλλακτική πρόταση, επιμένουν να επαναλαμβάνουν χρόνια τώρα, τον ίδιο, ξεπερασμένο πια πολιτικό λόγο. Τα συνθήματα χιλιομασημένα και αόριστα, για «μεγαλύτερες δαπάνες για την παιδεία» και «καλύτερη δημόσια εκπαίδευση». Συνθήματα - κοινοτυπίες, που αποδεικνύουν περίτρανα την μιζέρια που επικρατεί στα γραφεία των «ηγετών», την έλλειψη φαντασίας όλων αυτών που επιμένουν να κηδεμονεύουν τους φοιτητές και να οδηγούν το άλλοτε κραταιό, ριζοσπαστικό και επαναστατικό φ.κ. σε πλήρη ενσωμάτωση με αυτό που κάποτε πολεμούσε, με το «κατεστημένο». Η δομή του φ.κ. έγινε γραφειοκρατική. Γραμματείες, προεδρεία, Δ.Σ., Γ.Σ., ...κ.ο.κ. Οι μηχανισμοί δυσκίνητοι

(ατέλειωτες ώρες «αμοιβαίων μονολόγων» που συνήθως περιορίζονται σε ζητήματα διαδικασίας). Το «δυναμικό» λιγοστό, αφού έχουν καταντήσει γραφικοί... και «εκτυλοδεικτούμενοι» οι νέοι που επιθυμούν να «στρατευτούν».

Όλο και λιγότεροι φοιτητές πλαισιώνουν κινητοποιήσεις, πορείες και συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας, ενώ οι καταλήψεις δεν απφασίζονται «πάντα» από την πλειοψηφία. Όλο και λιγότεροι προσέρχονται στις κάλπες των φοιτητικών εκλογών, οι οποίες τνουν να γίνουν «υπόθεση ρουτίνας», καθιεξάγονται σε ένα ήπιο και αδιάφορο κμα, με τον δείκτη εκλογικής ζωηρότητας χαρφωμένο στο μηδέν και με τους λιγοστούς «ψηφοφόρους» να «ψηφίζουν για να ψηφίσουν».

Τίποτα, λοιπόν, δεν θυμίζει την «γενιά του Πολυτεχνείου» και το φ.κ. που ξεπήδησε με την μεταπολίτευση, αναθεωρώντας πάντα και τους πάντες. Από το «ζενίθ» της δεκαετίας του '70 στο «ναδίρ» των τελευταίων έξι περίπου χρόνων. Πως φτάσαμε όμως μέχρι εδώ; Ποιά ήταν η πορεία που ακολούθησε το φ.κ. τις τελευταίες δύο δεκαετίες, οι οποίες και το σημάδεψαν;

1973-1974: Μία «χρυσή εποχή» ινατέλλει

Ο χαρακτήρας του φ.κ. αυτής της περιόδου είναι επαναστατικός. Ουσιαστικά είναι δύναμη που θα πάρει την πρωτοβουλία την διαδικασία έκπτωσης της χούντας, αποκτώντας γι' αυτό ιδιαίτερη αίγλη στις συνειδήσεις. Οι φοιτητές είναι αυτοί που θα προχωρήσουν στην πρώτη ανοιχτή αναμέτρηση με το καθεστώς (κατάληψη Νομικής) συμπαρασύροντας μαζί τους τις μάζες. Η κινητοποιήσεις τους αθρόες. Βασικός άξονας της δράσης τους οι ομάδες πρωτοβουλίας, που δεν είχαν ανάγκη από κομματική καθοδήγηση και «ομπρέλες». Και νίκη... Ένα μνημόσυνο στον «Γέρο της Δημοκρατίας» θα γίνει η αφορμή για να ξεσπάσουν βίαιες συγκρούσεις. Καταλαμβάνεται Πολυτεχνείο και σταδιακά σχολές σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Ο κόσμος βγαίνει στους δρόμους. Το πάθος του φ.κ. θα μείνει γαστρο μέχρι την άφιξη Καραμανλή στο Αθηνικό. Μια νέα εποχή αρχίζει.

1975-1979: «Η γενιά του Πολυτεχνείου» ζει...

Η μεταπολίτευση φέρνει και την οργανωτική συγκρότηση του φ.κ., μια συγκρότηση οφείλει πολλά στον χώρο της Αριστεράς. ΚΝΕ, Ρήγας, η «κεντρώα» Νεολαία ΕΟΚ (που θα πάρει την πρώτη θέση στις εκλογές του '74 και '75) και οι ακραίες ΕΠΕ και ΠΠΣΠ. Το φ.κ. στην τετραετία αυτή σημαδεύεται από την «βασιλεία» Πανσπουδαστικής (ΚΝΕ).

Οι μήνες από το Πολυτεχνείο εξακολουθούν να είναι νωπές και το φ.κ. ακολουθώντας έναν υψηλό μέσο όρο ανάπτυξης, κάνουν πολλούς να μιλούν για ένα «ιστορικό» «ανεπανάληπτο» γεγονός. Οι παρεμβάσεις του διαχέονται στο σύνολο της πολιτικής ζωής. Οι φοιτητές «φιλιασμένοι» και ιστοί αντιδρούν σε κάθε «νεφελώδη» απόφαση της Κυβέρνησης. Στα συνθήματά τους μιλούν για: διασφάλιση δημοκρατικών δικαιωμάτων στις εκδηλώσεις του φ.κ., καθιέρωση συνθήκης σπουδών, καθιέρωση της πολιτικής, δικαίωμα ψήφου στα 18 και «ελευθερία» στα 21 και κυρίως για έναν καταστατικό χάρτη της ανώτατης εκπαίδευσης. Η χούντα έφυγε αφήνοντας τα σημάδια της και μέσα στα Πανεπιστήμια. Πολλοί φοιτητές κατηγορούνται για «φιλοχουντιστική» στάση κι αυτό φτάνει για να ξεσηκωθούν οι φοιτητές. Το υπουργείο Παιδείας ξεκινά μια διαδικασία κρίσης, τα αποτελέσματα της οποίας δεν ικανοποιούν τους φοιτητές. Αίτημά τους: η κάθαρση των Πανεπιστημίων, μια κάθαρση που αφού δεν την κάθαρση, την κάνουν μόνοι τους... «καθαρίζουν» και «καταδικάζουν» οι ίδιοι «χουντικούς» καθηγητές τους...

Ο ρόλος της Αριστεράς

Από το 1976, οι φοιτητικές εκλογές βγάζουν πρώτη δύναμη την «Πανσπουδαστική». Το γεγονός χαρακτηρίστηκε αναμενόμενο, αφού ούτως ή άλλως η παραδοσιακή Αριστερά είχε παρέμβει αποφασιστικά στο στήσιμο του φ.κ. Η δομή του φ.κ. αποπνέει τις αντιλήψεις που κυριαρχούν στον χώρο της Αριστεράς και κυρίως του ΚΚΕ και της ΚΝΕ. Ο «δημοκρατικός συγκεντρωτισμός», η «επανάσταση» και η κυρίαρχη θέση του κόμματος έναντι του κινήματος, η κάθετη οργανωτική διάρθρωση που εξασφαλίζει τον έλεγχο και την καθοδήγηση, κ.ο.κ. Συχνά το φ.κ. ταυτίζεται με το «κόμμα», το οποίο φαίνεται να έχει τους λόγους του να το συντηρεί... Το φ.κ. θα δημιουργήσει αυτούς που θα στελεχώσουν την επαύριο την Αριστερά, δυστυχώς για κάποιους όμως, θα αναθρέψει κι αυτούς που λίγα χρόνια αργότερα θα την αναθεωρήσουν...

Οι καταλήψεις του '79 και οι αριστεριστές

Η κυβέρνηση επιχειρεί να περάσει έναν νέο νόμο (τον 815) «περί συνθηκών λειτουργίας των ΑΕΙ», ο οποίος δίνει την δυνατότητα στον Υπουργό Παιδείας και τον αστυνομικό διευθυντή να αποφασίζουν για την λήψη κατασταλτικών μέτρων. Οι φοιτητές μιλούν για ποινικοποίηση της πανεπιστημιακής ζωής. «Ποινικοποίηση». Και μόνο η λέξη ήταν αρκετή για να ξεσπάσει θύελλα.

«Πέφτει» η πρόταση για καταλήψεις. Μεταξύ των «κυρίαρχων» του φ.κ. ανοίγεται ένα μέτωπο που δίνει την δυνατότητα σε κάποιους «περιθωριακούς» να εκμεταλλευτούν την κατάσταση...

...Αριστεριστές και αναρχικοί καταλαμβάνουν τα Ιδρύματα τα οποία κατακλύζονται από κόκκινες και μαύρες σημαίες. Μπροστά σε αυτές τις εξελίξεις, η κυβέρνηση με μια σπασμωδική κίνηση κλείνει τα Πανεπιστήμια για λίγες μέρες. Οι καταλήψεις φουντώνουν. Η ΕΦΕΕ υπερφαλλαγγίζεται από τα προωθημένα συνθήματα των αριστεριστών και καθώς όλο και περισσότεροι φοιτητές συμμετέχουν στις καταλήψεις, αναγκάζεται να συνθηκολογήσει, χάνοντας τον έλεγχο μέσα στις σχολές. Η ΚΝΕ που έχει διαφοροποιήσει την θέση της, χρεώνεται μια σειρά βιαιών πράξεων μεταξύ των ιδίων των φοιτητών. Οι εξελίξεις είναι ραγδαίες. Αριστεριστές, αναρχικοί, ΚΝΑΤ... ο δημοκρατικός τύπος επισημαίνει: «οργανωμένες ομάδες αναρχικών, τρομοκρατών και κρυπτοφασιστικών στοιχείων δημιουργούν επεισόδια στα πλαίσια των καταλήψεων, προκειμένου να δυσφημιστεί ο αγώνας των φοιτητών και να αντιπαρατεθούν οι φοιτητές, με τους γονείς τους και

τους εργαζόμενους» (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ).

Και αυτήν την φορά θα κερδίσει το φ.κ.

1980-1985: Σημάδια καμπής...

Στις φοιτητικές εκλογές του 1980 η παράταξη της Δεξιάς θα «μαυριστεί» από το 89,3% των φοιτητών (παρά τις πλαστές αφίσες που κατηγορείται ότι κυκλοφορεί) πληρώνοντας μια ακόμη φορά τα λάθη της κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής. Η Πανσπουδαστική και η ΠΑΣΠ θα μοιράσουν τις δύο πρώτες θέσεις, ενώ την τρίτη θα καταλάβουν (εκπλήσσοντας τους πάντες) τα «ανεξάρτητα σχήματα» (οι διασπασμένοι από το ΚΚΕ εσωτ., Β' Πανελλαδική και ανένταχτοι). Τα πράγματα όμως δεν θα αργήσουν να αλλάξουν.

Σε λίγο έρχεται το ΠΑΣΟΚ. Για πρώτη φορά μια μεγάλη μερίδα των «αγωνιστών» φοιτητών, ενσωματώνει τον λόγο της με αυτόν της κυβέρνησης. Το φ.κ. αρχίζει να δυσπιστεί, να απογοητεύεται και καθώς τίποτα διαφορετικό δεν ανοίγεται στον νεολαιίστικο ορίζοντα (η ΚΝΕ έχει τα δικά της προβλήματα), εντατικοποιείται η απολιτικοποίηση... Οι φοιτητές παύουν να συμμετέχουν και το 1983 περίπου, συντελείται η νεκρανάσταση της δεξιάς ιδεολογίας στο φ.κ. Τα ποσοστά της ΔΑΠ-ΝΔΦΚ αυξάνουν συνεχώς. Η νεολαία της ΝΔ οργανώνεται σωστά και εκμεταλλεύεται εύστοχα την κρίση και την αδυναμία των αριστερών παρατάξεων. Φάνηκε, ότι η ίδια δεν είχε εξαντλήσει τα δικά της όρια παρέμβασης.

Αντίθετα, οι κεντρο-αριστερές παρατάξεις αρχίζουν το αναμάσημα μιας κενής και γενικόλογης αοριστολογίας που φτάνει ως τις μέρες μας: «Θέλουμε περισσότερα κουπόνια και κτίρια», «Πανεπιστήμιο στην υπηρεσία του τόπου», «Εμπρός για ένα νέο ξεκίνημα», «Όχι στον αστικό εκσυγχρονισμό», «Το μόνο κόκκινο Πανεπιστήμιο είναι το Πανεπιστήμιο που καίγεται».

Η πενταετία '80-'85 θα προδιαγράψει το μέλλον. Οι γραφειοκρατικές ηγετικές κορυφές των κομματικών παρατάξεων θα λάβουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο σε ένα έργο χωρίς θεατές και, κυρίως, χωρίς συμπρωταγωνιστές. Τα κόμματα δεν έχουν πια την στρατηγική, την θεωρία και την οργανωτική δύναμη να προσανατολίσουν το φ.κ. Τα συνθήματά τους εκφράζουν περισσότερο ένα θεωρητικό αδιέξοδο, παρά ένα καυτό αίτημα. Νέες λέξεις μπαίνουν στο λεξιλόγιο της νέας γενιάς: «τέλμα», «τεχνοκρατική σταθερότητα», «συντεχνιασμός»... Στους κόλπους του παλιού φ.κ. γεννιέται μια εσωτερική αντιπολίτευση, οι Σ υ σ π ε ι ρ ώ σ ε ι ς, που θα προσπαθήσουν να «κολλήσουν» στην τότε πραγματικότητα τα μηνύματα της προηγούμενης δετίας, Τα σημάδια καμπής έχουν ήδη φανεί...

1986-1992: το «τέλος» επήλθε...

Η περίοδος αυτή στιγματίζεται από τα «σχάνδαλα» και την γηπεδοποίηση της πολιτικής ζωής. Οι θεσμοί φθίνουν και μαζί τους το φ.κ. Η Ν. ΠΑΣΟΚ θα πληρώσει το κόστος της κυβερνητικής πολιτικής. Η Αριστερά αδυνατεί να δώσει την εναλλακτική πρόταση. Οι φοιτητές απομακρύνονται από το προσκήνιο ενώ η ΔΑΠ-ΝΔΦΚ παρουσιάζει μια πρωτοφανή άνοδο.

Έρχεται το μάρκετινγκ. Το φ.κ. αντιμετωπίζεται ως καταναλωτικό είδος. Διαφημίσεις, σποτ, γιγαντοαφίσες, πανώ. Οι νεολαίες αποφασίζουν να αναζητήσουν το χαμένο φοιτητή στο σπίτι, στην Τ.Υ., στο δρόμο με αφίσες, στο αυτοκίνητο με το ραδιόφωνο. Οι ηγεσίες των κομμάτων ανησυχούν. «Έλλειψη πολιτικού φανατισμού». «Αδιαφορία».

Οι φοιτητικές εκλογές του 1987 θα γίνουν ίσως η αρχή του τέλους. Χαρακτηρίζονται ως «οι πιο βουβές φοιτητικές εκλογές των τελευταίων χρόνων». Νικητής, η αποχή που άγγιξε το 40-45%. Από τότε η πορεία του φ.κ. είναι πτωτική. Οι πολιτικές νεολαίες ακολουθούν κατά πόδας την τακτική και την πολιτική των κομμάτων. Τα παιδιά που βρίσκονται στις ηγεσίες των πολιτικών νεολαιών θα μυηθούν σε μια στρε-

βλή και καταστροφική συνδικαλιστική αντίληψη και τακτική, θα μετατραπούν σε ένα είδος δημόσιου υπαλλήλου, ταγμένου στην προάσπιση κάποιων αφηρημένων, «κεκτημένων». Οι «ηγέτες» του φ.κ. έχουν απομείνει για να κάνουν δηλώσεις στην τηλεόραση και τα ραδιόφωνα, να φωτογραφίζονται μπροστά στις ισχνές τους πορείες και να μαλλώνουν ποιος θα κρατήσει την σημαία στην ετήσια πορεία προς την Πρεσβεία των ΗΠΑ... (συνέβη κι αυτό στην επέτειο του Πολυτεχνείου, φέτος).

Μερικές σκέψεις για το μέλλον του φ.κ.

Αυτό που λείπει σήμερα από το φ.κ. και τους εκφραστές του είναι η πρωτοβουλία και η υπευθυνότητα. Η αδράνεια και η παράλυση που σημειώσαμε στην αρχή, είναι απόρροια της κομματικής εξάρτησης, και όσο αυτή παραμένει, το «έλλειμμα» στις τάξεις του νεολαιίστικου χώρου θα διευρύνεται.

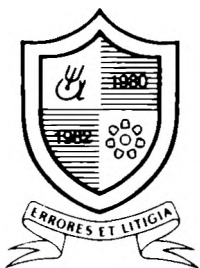
Ο νέος σήμερα βρίσκεται μπροστά σε έναν κόσμο που αλλάζει ραγδαία κι αυτό που έχει ανάγκη είναι περισσότερες ευκαιρίες για δουλειά, δημιουργία και εξέλιξη. Ο ίδιος έχει επενδύσει πολλά στην Ενωμένη Ευρώπη και είναι έτοιμος να προσπαθήσει περισσότερο. Δεν έχει ανάγκη από υποσχέσεις, ούτε από μεσολαβητές. Δεν έχει ανάγκη από λόγια. Είναι ανοιχτός σε κάθε νέα

πρόταση που δεν τον υποβιβάζει σε συνδικαλιστή, αφισσοκολητή, και διανομέα εντύπων. Έχει ανάγκη από λιγότερα συνθήματα και περισσότερα επιχειρήματα, ήθος, ειλικρίνεια και απλή λογική.

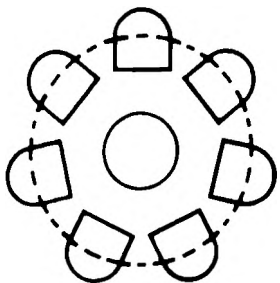
Το ερώτημα είναι, αν, σε αυτές τις προοπτικές, μπορεί να ξαναστηθεί το φ.κ. Μπορεί να γίνει πηγή έμπνευσης; Κόντρα στη λογική του «μέσου», του «βολέματος» κι του «διορισμού»; Μπορεί να αποδείξει ότι έχει το ήθος που δεν περισσεύει στην υπλοιπή πολιτική ζωή, και ότι οι κοινές αγωνίες και φιλοδοξίες, ξεπερνούν τις όποιες διαφορές «προέλευσης»;

Στις 8 Απριλίου θα διεξαχθούν οι φοιτητικές και σπουδαστικές εκλογές. Ως αυτήν την στιγμή, τίποτα δεν προμηνύει εκπλήξεις. Τα πάντα κινούνται «ως συνήθως». Από δω τα ταμπλώ τα «δικά» μας από κει των «άλλων». Ούτε πηγαδάκια, ούτε ιδιαίτερος προβληματισμός. Νικήτρια αναμένεται να αναδειχθεί για άλλη μια χρονιά, η αποχή αφού οι περισσότεροι φοιτητές θα προτιμήσουν να πάνε την μέρα αυτή εκδρομή, αφήνοντας τους «ηγέτες» να περιμένουν μέχρι την δύση του ήλιου τρώγοντας πίτσα και πίνοντας αναψυκτικά... Πρέπει να πάρουν δύναμη για την νύχτα της καταμέτρησης, των ψήφων (;). Φοιτητικές εκλογές 1992.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

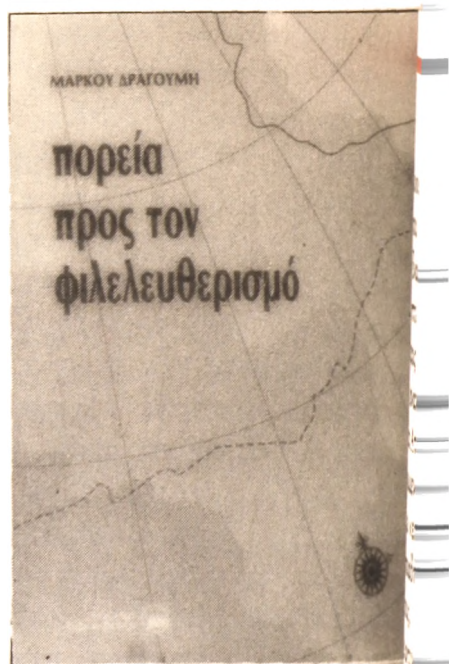

3η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ «ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΩΣΗ: ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ»

Αθήνα, 11-12 Απριλίου 1992

Σ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ Ι & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 11472 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 644 5140-643 5980
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 151, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 644 7533

ΜΑΡΚΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ Πορεία προς τον φιλελευθερισμό

Το πρωτείο του ατόμου όπως το συνέλαβε η Αναγεννηση και όπως το θεσμοθέτησε σταδιακά η Δυτική Ευρώπη συνιστά τον πυρήνα του βιβλίου.

Άξονες του βιβλίου είναι δύο:

- Τα «πληθυντικά εγώ» και όχι οι μάζες δημιουργούν πολιτισμό.
- Η Ελευθερία ως απουσία καταναγκασμού ανθρώπου απ' άνθρωπο είναι θεμελιωτική αξία της νομοκρατικής πολιτείας, σε αντίθεση με τα τελοκρατικά καθεστώτα που υπαδουλώνουν τα άτομα, χρησιμοποιώντας τα για εξυπηρέτηση δοτών σκοπών.

Εκδόσεις: «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΥΡΩΕΚΔΟΤΙΚΗ» ΕΠΙ

Το αυγό του Τσερνομπίλ

ης Άννας Χατζηγιαννάκη

Στην δεκαετία του '70 άρχισε η τεταμένη χρήση της πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς. 2.000 όλα αυτά τα εργοστάσια πυρηνικής ενέργειας πρέπει να κλείσουν γιατί θα είναι επικίνδυνα. Στο μεταξύ η γη «καταπίνει» χιλιάδες τόννους πυρηνικών κατάλοιπων που θάβονται και δέκα πυρηνικοί σταθμοί ενέργειας στην ανατολική Ευρώπη, κρίνονται επικίνδυνοι εξαιτίας της τασκειής τους. Το «αυγό» —ή «αυγά του Τσερνομπίλ»— ολάνθρονται από την αφροσύνη του «*Homo catanalogicus*».

Επικίνδυνοι σταθμοί πυρηνικής ενέργειας που λειτουργούν αυτήν την στιγμή. Ένας στην Κοζλοντούι (Βουλγαρία), δύο στο Μποχουνίτσε (Τσεχοσλοβακία), τέσσερις στην πρώην Σοβιετική Ένωση. Αυτό ανακοίνωσε πρόσφατα η Διεθνής Υπηρεσία Ατομικής Ενέργειας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Ήταν λέμε «επικίνδυνοι» σταθμοί, σημειώνει ότι οποιαδήποτε στιγμή, λόγω της τασκειής τους, μπορεί να σκορπίσουν ραδιενέργεια σε ακτίνα εκατοντάδων χιλιομέτρων. Αν λάβουμε υπόψη ότι σε περίπτωση οχθής, πρέπει να εκκενωθεί αμέσως η περιοχή σε ακτίνα 200 χιλιομέτρων, τι θα γίνει αν η τηλεόραση ανακοινώσει ξαφνικά οχθή ραδιενέργειας; Ή την ανακοινώσει! Όμως, αν η ανακοίνωση της διαρροής γίνει με μερικά χρονοχυστέρηση; Σαν αυτή που έγινε τον βράιο του 1991 από τα διεθνή τηλεοπτικά: Η Σοβιετική Ένωση δημοσίευσε πυρηνικά ατυχήματα που κρατήμυστικά, δείχνοντας μόνο τις συνέθνατος, παραμορφώσεις, καταλή.

Λά, δεν είναι μόνο το πρώην ανατολικό που κάνει το καλό μαθητευόμενο

με την πυρηνική ενέργεια. Πυρηνικά ατυχήματα έγιναν το 1957 στην Μ. Βρετανία και το 1979 στις ΗΠΑ, στο *Three Miles Island*.

Λοιπόν; Πανηγυρίζουν οι ειρηνόφιλοι ότι δρομολογείται ο πυρηνικός αποπλισμός και δεν συνειδητοποιούν ότι δρομολογείται ταυτόχρονα η καταστροφή του πλανήτη από τα «ειρηνικά» πυρηνικά, εξαιτίας πολιτικών σκοπιμοτήτων.

Το σενάριο είναι το εξής: Μια χώρα χρειάζεται ενέργεια για την ανάπτυξη της. Οι φυσικοί πόροι εξαντλούνται (λιγνίτης ας πούμε). Άρα θα βρούμε ενέργεια από το ουράνιο, δηλαδή, θα φτιάξουμε κέντρο πυρηνικής «καθαρής» και «φθηνής» ενέργειας. Το «καθαρή» και «φθηνή» αμφισβητείται.

Σημαντική λεπτομέρεια: Ένα κέντρο παραγωγής πυρηνικής ενέργειας έχει πεπερασμένη ζωή. Πρέπει να σταματήσει η λειτουργία του στα τριάντα χρόνια, επειδή από εκεί και πέρα η συσσώρευση ραδιενέργειας που έχει γίνει, καθιστά επικίνδυνη για τους εργαζόμενους την παραπέρα λειτουργία του. Επομένως, κάθε τριάντα χρόνια, πρέπει να θάβονται τα ποτισμένα με ραδιενέργεια υλικά και να γίνεται άλλο κέντρο παραγωγής, το οποίο θα σταματάει σε τριάντα χρόνια, επίσης. Αλλά, πόσα χρόνια θα αντέξει η γη στα σπλάχνα της ραδιενεργά υλικά, χωρίς να μολυνθούν τα υπόγεια νερά;

Στο μεταξύ, όσο η Κοινή Γνώμη ευαισθητοποιείται ενάντια στην χρήση ραδιενέργειας, τόσο οι κυβερνήσεις διστάζουν να λύσουν το ενεργειακό πρόβλημα με λύσεις «πονάει κεφάλι, κόβει κεφάλι» εγκαθιστώντας τις βραδυφλεγείς βόμβες πυρηνικής ενέργειας. Ναι, υπάρχουν διεθνείς όροι ασφαλείας, προστατευτικό περίβλημα γύρω από τις ραδιενεργές ουσίες... Ποιός όμως

μπορεί να εγγυηθεί ότι θα τηρηθούν όλοι οι όροι ασφαλείας;

Ένα ατύχημα σε εργοστάσιο που παράγει δηλητήριο, σκοτώνει περιορισμένα και βραχυπρόθεσμα. Όμως ένα ατύχημα που προκαλεί διαρροή ραδιενέργειας σκοτώνει μακροπρόθεσμα και σε πολύ μεγαλύτερη ακτίνα.

Το πρόβλημα είναι ότι η χρήση πυρηνικής ενέργειας δεν είναι θέμα εθνικό. Είναι πανανθρώπινο, πλανητικό. Υπάρχει το επιχείρημα ότι εφόσον έχουν τέτοια εργοστάσια τα Βαλκάνια, εφόσον ετοιμάζεται να αποκτήσει και η Τουρκία, διατρέχουμε τον ίδιο ακριβώς κίνδυνο με αυτόν που θα είχαμε αν υπήρχε εργοστάσιο πυρηνικής ενέργειας στο Γύθειο. Κι επιπλέον, λέει το ίδιο επιχείρημα, η Ελλάδα χρειάζεται ενέργεια στην προσπάθειά της για ανάπτυξη. Αλλά, αν κάθε χώρα —και μάλιστα σεισμογενής— αρχίσει το κυνήγι της πυρηνικής ενέργειας για χάρη της ανάπτυξης, πολλαπλασιάζονται και οι πιθανότητες ολοκαυτώματος. Σα να λέμε εάν εφαρμοζόταν πλατειά το «οφθαλμόν αντί οφθαλμού» όλοι οι άνθρωποι θα ήταν τυφλοί. Βεβαίως, οι Γάλλοι ειδικά και η ΕΟΚ γενικά θέλουν να πουλήσουν πυρηνικά εργοστάσια στους «φτωχούς συγγενείς», θυμίζοντας πως και η Ιαπωνία είναι σεισμογενής, αλλά βρήκε τρόπο να παράγει ενέργεια από τα πυρηνικά εργοστάσια. Θέμα τεχνολογίας.

Είναι όμως πρόθυμοι οι λαοί αυτού του πλανήτη, στο όνομα της παραγωγικής ανάπτυξης, να ζούν πάνω σε βραδυφλεγείς βόμβες και να «μπουκώνουν» την γη με ραδιενέργεια κάθε 30 χρόνια;

Είναι σα να λέμε, το σπίτι μας γκρεμίζεται και μεις κάνουμε παρκέ στο πάτωμα. □

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
P. J. DAVIS - R. HERSH
Η
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ
ΕΜΠΕΙΡΙΑ

- «... μέχρι σήμερα δεν έχει γραφτεί κανένα βιβλίο σαν αυτό».

NEW YORKER

- «...ένα βιβλίο που έγινε αμέσως κλασικό και πρέπει να διαβαστεί από όλους όσοι ενδιαφέρονται για το μέλλον του ανθρώπινου γένους».

NEW SCIENTIST

- «Τι ήταν αυτό που μας αναστάτωσε στο Gödel, Escher, Bach; Το θαυμάσιο αυτό βιβλίο ανήκει στην ίδια διεπιστημονική παράδοση... υποθέτω ότι το βιβλίο τούτο θα κυκλοφορεί για πάρα πολύ χρόνο».

BOSTON GLOBE

- «Ένα εξαιρετικό και κυρίως μοναδικό βιβλίο. Πιστεύω πως θα έχει την επιτυχία που του αξίζει».

R. PENROSE, THE TIMES

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
 ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
 Γριβαίων 5 (πάρδος Σκουφά 64)
 106 80 Αθήνα, τηλ.: 3646426, fax: 3621932

Έχουν ξεχαστεί οι διεκδικήσεις;

του Τάσου Παππά

Οι αποφάσεις του Μάαστριχ δεν αφορούν μόνον την οικονομική και τη νομισματική ένωση, όπως κατά κόρον προβάλλει η τρέχουσα ειδησεογραφία, εγχώρια και διεθνής. Υπάρχουν και οι άλλες πτυχές. Για παράδειγμα, αυτή της κοινωνικής πολιτικής που σκοπίμως υποβαθμίζεται ή τοποθετείται από τις κυρίαρχες δυνάμεις σε δεύτερο πλάνο, λες και το θέμα της ένωσης είναι τεχνικού χαρακτήρα, λες και η ένωση μπορεί να προκύψει από μια «ουδέτερη» πολιτική που θα σχεδιαστεί στα διευθυντήρια και θα κληθούν οι λαοί να την υλοποιήσουν με οποιοδήποτε κόστος.

Η δρομολόγηση των διαδικασιών ένωσης της Ευρώπης είναι γεγονός, αν και οι αντιστάσεις που παρουσιάζονται είναι ισχυρές —βλέπε Μ. Βρετανία— και η καχυποψία των φτωχών εταίρων έναντι των φιλοδοξιών των πλουσίων εντείνεται. Τα παραδοσιακά ερωτήματα τίθενται και πάλι στο τραπέζι. «Από ποιον και για ποιον»· με άλλα λόγια, ποια πολιτική θα ηγεμονεύσει και ποιοι θα ωφεληθούν. Θα κατισχύσουν, χωρίς κόπο, οι νεοφιλελεύθερες απόψεις με όποιο προσώπιο κι αν εμφανίζονται —συντηρητικό ή σοσιαλιστικό— ή θα καταφέρει η ριζοσπαστική Αριστερά να αρθρώσει το δικό της λόγο;

Βεβαίως, αυτή η υπόθεση βρiscει την Αριστερά στη χειρότερη στιγμή της. Αμήχανη, με βαριά τραυματισμένο το κύρος της και προς το παρόν ανήμπορη να ανιχνεύσει καινούργιους δρόμους. Οι σπασμοί από το σοκ της κατάρρευσης δεν έχουν σταματήσει. Ο κίνδυνος να προχωρήσει η ένωση της Ευρώπης, σε όλα τα επίπεδα, χωρίς την ουσιαστική παρέμβαση της Αριστεράς είναι υπαρκτός. Αυτό το διαισθάνονται ορισμένες δυνάμεις της και επιχειρούν να θεμελιώσουν το διάλογο στο εσωτερικό της και να συντονίσουν στοιχειωδώς τις προσπάθειες. Σ' αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η άτυπη συνάντηση ευρωβουλευτών απ' όλες της ομά-

δες της Αριστεράς και η συζήτηση σοβαρών θεμάτων. Πρόκειται για «θεσμό» που εακόμη στην αρχή του. Ενσωματώνει φυστο στοιχείο της διάθεσης για κοινές απασεις στη νεοφιλελεύθερη λογική, χρειάζόμως να γίνουν ακόμη πολλά βήματα μνα καταφέρει η ευρωπαϊκή Αριστερά νποκτήσει πειστικές εναλλακτικές προτάου θα τη βάζουν επιθετικά στο προσκήνιο.

Στην τελευταία συνεδρίαση στο Σσβούργο το ζήτημα που απασχόλησε τοιριστερούς ευρωβουλευτές ήταν η κοινωπολιτική μετά το Μάαστριχ. Έχει εφερόν να δούμε πώς αντιμετωπίζουν τοβλημα Έλληνες, Γερμανοί, Γάλλοι, Βρετανοί ευρωβουλευτές. Εισηγητής ηευρωβουλευτής του Συνασπισμού ΑλΑλαβάνος, ο οποίος τόνισε ότι οι αποφτου Μάαστριχ θεσμοποίησαν τις δυο ιτητες και στο κοινωνικό πεδίο. Σημεμια σειρά από ερωτήματα που προκύβεξαιτίας της μη συμμετοχής της Μ. Βνίας στη διαδικασία αυτή, αφού η «γΑλβιών» κατόρθωσε να εξασφαλίσει πεχάριτος ή προσαρμογής, κυρίως λόγωμμονής της συντηρητικής κυβέρνησηςνα περιφρουρήσει τα βρετανικά συμφέπου τάχα απειλούνται. Πώς θα προχουν οι πολιτικές της ΕΟΚ, ρώτησε ο

των ταμείων. Βασικό ρόλο πρέπει να παίξουν τα συνδικάτα, αφού οι περιστάσεις απαιτούν το συντονισμό των ενεργειών τους.

Ο ευρωβουλευτής του Εργατικού Κόμματος της Μ. Βρετανίας *R. Balfe* υπογράμμισε πως η Αριστερά πρέπει να βαδίζει με μια στρατηγική που θα είναι συνδεδεμένη με την κοινωνική πτυχή της Ένωσης της Ευρώπης και λιγότερο με την οικονομική. Η Αριστερά είναι αναγκαίο να επιστρέψει στο δρόμο που καλά γνωρίζει, αυτόν της οργάνωσης των εργαζομένων.

Η *D. Piermont* της ομάδας «Ουράνιο Γόξο» από τους Πράσινους της Γερμανίας χπόρησε γιατί οι αδύνατοι της ΕΟΚ, όπως η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ιρλανδία, δεν χντιδρούν έντονα όταν οι πλούσιοι (Γερμανία, Ολλανδία) προσπαθούν να εξυγιάνουν τις οικονομίες τους με τακτικές που μοιάζουν μ' αυτές που προτείνουν στις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Είναι δύσκολο για τους φτωχούς εταίρους να προλάβουν το τραίνο της ανάπτυξης με μια πολιτική που θα συμπίεζει μόνο τους μισθούς.

Τη σκοτεινή πλευρά της Ευρώπης παρουσίασε η *D. Graimon* από τους Πράσινους της Γερμανίας, σημειώνοντας ότι το ποσοστό απασχόλησης στις χώρες - μέλη είναι μικρό, οι ανασφάλειες μεγαλώνουν, οι παραδοσιακές μορφές εργασίας φθίνουν, ενώ δεκαπέντε εκατομμύρια άνθρωποι ζουν σε κατάσταση ένδειας. Τα συνδικάτα οφείλουν να υπερασπίζονται μεν τις παραδοσιακές μορφές απασχόλησης αλλά να αγωνίζονται και για τη μείωση του χρόνου εργασίας. Τόνισε ακόμη ότι χρειάζεται να βρεθούν κοινά κριτήρια για το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και να υπάρξουν κάποια εγγυημένα ελάχιστα επίπεδα διαβίωσης. Κι αυτή, όπως και οι άλλοι, τόνισαν το σημαντικό ρόλο που έχουν να παίξουν να συνδικάτα τα οποία πρέπει να ενισχύσουν τις επαφές τους.

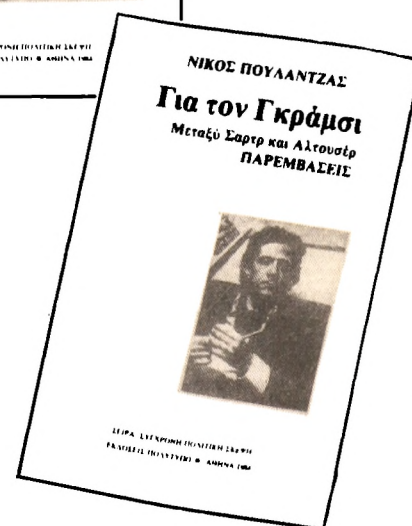
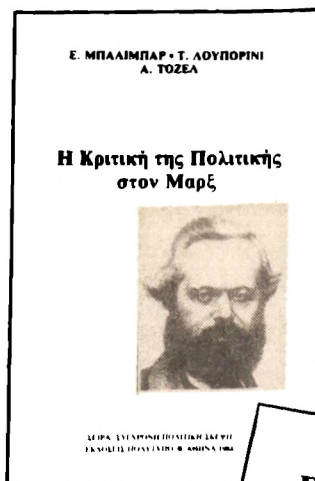
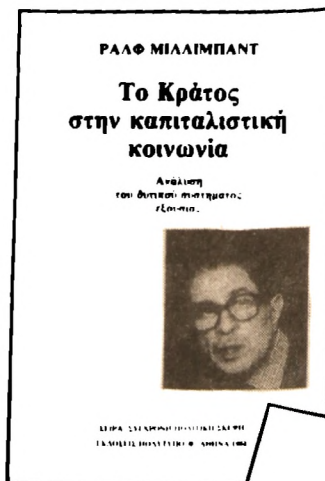
Για το γάλλο κομμουνιστή *P. Herzog* βασικός στόχος της Αριστεράς και των συνδικάτων πρέπει να είναι η προστασία των μισθωτών. «Δεν μπορούμε, ως αριστεροί, να δεχθούμε, τη μηδενική φορολόγηση του κεφαλαίου», είπε, ενώ έθεσε και το θέμα της γραφειοκρατικοποίησης των συνδικάτων τα οποία είναι ξεκομμένα από τους εργαζόμενους και εάν θέλουν να εκπροσωπούν τον κόσμο της εργασίας χρειάζεται να επιστρέψουν στους τόπους παραγωγής.

Τέλος, ο βρετανός εργατικός *H. Hindley* κατηγόρησε την ισπανική κυβέρνηση επειδή, καίτοι δηλώνει σοσιαλιστική, ελάχιστες αντιστάσεις προέβαλε στο Μάαστριχτ για τα κοινωνικά θέματα. Με αφορμή τη στάση της κυβέρνησης Γκονζάλεθ ο κ. *Hindley* υπογράμμισε: «Δεν πρέπει να δείχνουμε μεγάλη εμπιστοσύνη στους σοσιαλδημοκράτες που βρίσκονται στην κυβέρνηση».

...νος; Το συμβούλιο θα περιοριστεί στα έλη; Τι θα γίνει με την Κομισιόν; Στο υπαίκο Κοινοβούλιο θα συμμετέχουν οι χνοί βουλευτές; Κατέθεσε επίσης το φό- ου πως οι οικονομικές δυνάμεις που θέ- να εμποδίσουν τη διεύρυνση του κοινω- χακτήρα της ΕΟΚ θα εκμεταλλευ- τη στάση της βρετανικής εργοδοσίας να καθυστερήσουν την προώθηση της ονικής νομοθεσίας. Εξέφρασε πάντως υχή - ελπίδα ότι μια νίκη των Εργατι- τις επερχόμενες εκλογές θα μεταβάλει η τη στάση της Μ. Βρετανίας. Ο Α. Α- νος συμπλήρωσε ότι η οικονομική και ματική ένωση στηρίζονται σε μονετα- ή πολιτική η οποία απαιτεί από τις - μέλη να κατακτήσουν υψηλές επιδό- τα ζητήματα του πληθωρισμού, των ε- ίων και των ελλειμμάτων του προϋπο- μού. Περικλείουν τον κίνδυνο να εγ- ιστούν —χυρίως οι φτωχές χώρες— χληρές σταθεροποιητικές πολιτικές. τον έλληνα ευρωβουλευτή, πρέπει η ερά να ασκήσει πολιτική έχοντας στον τιά της άλλα κριτήρια από αυτά που οι συντηρητικές δυνάμεις. Όπως της χόλησης, του ρυθμού ανάπτυξης, της ης του κοινοτικού προϋπολογισμού μ μικρυνθεί το χάσμα μεταξύ των χω- μελών, της ενίσχυσης των διαρθρωτι-

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ • ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΕΠΕ
ΖΑΛΟΓΓΟΥ 6 • 106 78 ΑΘΗΝΑ •
ΤΗΛ: 3645133 • FAX: 3607878

ARMENIA:

Σφαγή και γεωπολιτική

Στο Ναγκόρνο Καραμπάχ το αίμα ρέει. Στρατηγικά συμφέροντα της Δύσης που αναλαμβάνουν να «αναλύσουν» και να «διαδώσουν» τεράστια συγκροτήματα Τύπου σε Αμερική και Ευρώπη συσκοτίζουν την πραγματική όψη του προβλήματος που συνίσταται στο γεγονός ότι το Αζερμπαϊτζάν εμποδίζει με τα όπλα και την ωμή βία τον αρμενικό λαό που ζει στα 1.700 τ.χλμ. του ορεινού Καραμπάχ (90% των 200.000 κατοίκων είναι Αρμένιοι) να ασκήσει το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση. Πρόκειται για μια πολύ απλή αλήθεια που νοθεύεται από το γεγονός ότι η αμερικανική και η δυτική στρατηγική έχουν αναθέσει στην Τουρκία, της οποίας ομολογουμένως η διπλωματία κινήθηκε με μεγάλη ταχύτητα, έναν ρόλο χωροφύλακα και μοντέλου.

Η Τουρκία όχι μόνο απειλεί την Αρμενία με ανοιχτή στρατιωτική επέμβαση αλλά και παρεμποδίζει την ανθρωπιστική βοήθεια που στέλνεται από διάφορα μέρη. Με δεδομένη την ιστορία, την γενοκτονία των Αρμενίων από τους Τούρκους το 1915, αλλά και την σημερινή πολιτική της είναι εύλογο ότι η Αρμενία δεν μπορεί να την δεχτεί ούτε σαν «προστάτιδα» δύναμη ούτε σαν έγκυρο μεσολαβητή. Τον ρόλο αυτό έχει αναλάβει το Ιράν που επέτυχε κατ' αρχήν την σύναψη μιας εύθραυστης ανακωχής και επιχειρεί και πάλι να μεσολαβήσει μεταξύ των δύο μερών.

Η Δύση, προβάλλει την Τουρκία με πληθώρα άρθρων και «αναλύσεων» σαν την δημοκρατική χώρα. Εκείνη που μπορεί να αποτελέσει πρότυπο για την οργάνωση των πολιτικών καθεστώτων των ασιατικών μουσουλμανικών δημοκρατιών της πρώην ΕΣΣΔ. Με την αιτιολογία ότι διαφορετικά θα πέσουν θύματα του εξτρεμιστικού ισλαμισμού. Πράγματι ο πόλεμος για την επιρροή στις χώρες αυτές κυρίως μεταξύ Τουρκίας και Ιράν αλλά και της Σαουδικής Αραβίας μαίνεται. Αλλά ο «φόβος» της Δύσης είναι το Ιράν που ανταγωνίζεται την Τουρκία σε εξοπλισμούς και δίνει την μάχη της αλφαβήτου. Θα υιοθετήσουν τελικά οι χώρες αυ-

τές την τουρκική αλφάβητο;

Η Αρμενία, αβοήθητη και απομονωμένη στηρίζει πολλά στην Ελλάδα για βοήθεια πολιτικής και διπλωματικής φύσης. Πράγματι η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα που ανακοίνωσε ότι θα ανοίξει πρεσβεία στο Ερεβάν —και ορθώς. Η Αμερική και πολλά δυτικά κράτη που κλείνουν τα μάτια τους μπροστά στην σφαγή των Κούρδων θα αφήσουν τον αρμενικό λαό στο έλεος των Τούρκων και των δορυφόρων τους;

ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ:

Το τέλος του απαρτχάιντ

Συνέβη κι αυτό. Ο Πρόεδρος της Νότιας Αφρικής Ντε Κλερκ κέρδισε το στοίχημα του δημοψηφίσματος κι άνοιξε μια νέα σελίδα ελπίδας στην χώρα του ρατσισμού και των θεσμοθετημένων φυλετικών διακρίσεων. Το 85% των λευκών που συμμετείχαν στο δημοψήφισμα (2.8 εκ. από τα 5 εκ. λευκών) ψήφισαν με πλειοψηφία 68,6% ΝΑΙ για μια νέα εποχή, ένα νέο πολιτικό σύστημα όπου η μαύρη πλειοψηφία των 30 εκ. θα βρει την θέση της σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα. Η Δεξιά που εκπροσωπείται από το Συντηρητικό Κόμμα του Αντριές Τρένιχ, παρά την συμμαχία της με την άκρα τρομοκρατική Δεξιά του Ε.Τ. Μπλανς (Αντιστασιακό Κίνημα Αφρικανών), ηττήθηκε κατά κράτος.

Ο ηγέτης του Αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσσου Νέλσον Μαντέλα που αποφυλακίστηκε πριν 2 χρόνια δήλωσε «πολύ ευχαριστημένος από το αποτέλεσμα» ενώ ο Ντε Κλερκ είπε χαρακτηριστικά: «Σήμερα κλείσαμε το βιβλίο του απαρτχάιντ».

Αλλά η καινούρια σελίδα στην ιστορία της απομακρυσμένης από την διεθνή κοινότητα χώρας δεν πρόκειται να γυρίσει με ευκολία. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ λευκών και μαύρων για την μετάβαση στο νέο καθεστώς θα είναι δύσκολες. Ο Ντε Κλερκ επιμένει στις εγγυήσεις συνταγματικού χαρακτήρα που θα διασφαλίζουν την συμμετοχή των λευκών στην κυβέρνηση και το οικονομικό σύστημα της ελεύθερης αγοράς. Κι όλα αυτά μέσα σε ένα κλίμα βαθιάς οικονομικής κρίσης, όταν το 47% του εργατικού δυναμικού, κυρίως μαύροι, είναι άνεργο, ο πληθωρισμός τρέχει με 16%, οι ξένες επενδύσεις είναι πενιχρές, η ανάπτυξη της οικονομίας αρνητική.

Η συμφιλίωση, ωστόσο, είναι δυνατή. Οι κίνδυνοι προέρχονται από την βία των νεο-ναζιστικών οργανώσεων των λευκών, από το στρατό και τις υπηρεσίες ασφαλείας. Η πλειοψηφία των υπερασπιστών του συστήματος των φυλετικών διακρίσεων δεν θα παρα-

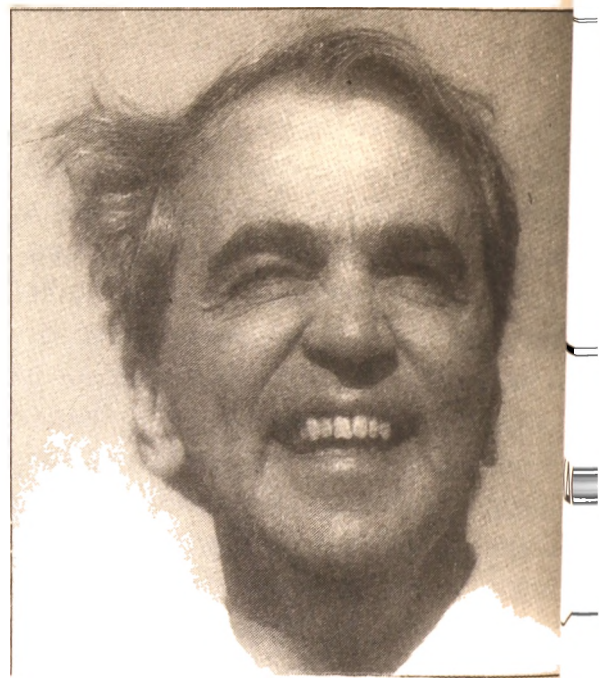
δώσει τα όπλα αμαχητί. Θα παλέψει λυσασμένα για να ανατρέψει την πορεία.

«Χωρίς μεταρρύθμιση η Νότια Αφρική δεν μπορεί να πάει πουθενά», ήταν ένα από τα βασικά συνθήματα των υποστηρικτών της αλλαγής στο δημοψήφισμα. Το ερώτημα είναι αν ο Γκορμπατσώφ της Αφρικής όπως αποκαλείται ο Ντε Κλερκ, καταφέρει πράγματι να οδηγήσει την χώρα στο δρόμο των πολιτισμένων και δημοκρατικών χωρών ή εάν θα έχει την τύχη του Γκορμπατσώφ. Πολλά εξαρτώνται από αυτόν.

Η.Π.Α.:

Η έξοδος Τσόγκα

Ο Αμερικανός Πρόεδρος Τζωρτζ Μπους έχει βέβαια εξασφαλισμένο το χρίσμα του κόμματός του για τις προεδρικές εκλογές του Νοεμβρίου, διεκδικώντας δεύτερη 4ετή θητεία στο προεδρικό αξίωμα. Δέχεται όμως να προσφέρει καμιά λύση στα σοβαρά εσωτερικά προβλήματα της χώρας. Χωρίς όραμα παλινωδεί. Στο στρατόπεδο των Δημοκρατιών ο Μπιλ Κλίντον εξοδεύει προς το παρόν την απειλή του Ελληνοαμερικανού Πωλ Τσόγκα, ο οποίος

Ο Πωλ Τσόγκα

«ανέστειλε» την προεκλογική του εκστρατεία, μολονότι δεν τα πήγε καθόλου άσχημα. Ο Κλίντον είχε καλύτερη οργάνωση, περισσότερη χρηματοδότηση και, κυρίως, φάνηκε πρόθυμος να παίξει, με περισσή χριστική και κενολόγα ρητορεία, με τα σθήματα των τάξεων που είναι ακόμα πεισμένες στο όραμα του New Deal (μειονότητες, εργάτες). Αλλά ο Τσόγκας έδωσε την μάχη του αποδεικνύοντας όλους πόσο σοβαρός πολιτικός είναι. Κβαλε σοβαρές πολιτικές υποθήκες για μέλλον χωρίς καθόλου να αποκλείεται τον ευνοήσουν οι συνθήκες, να επανέλθει προσκήνιο διεκδικώντας την αντιπροεδρ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΝΟΣ
ΤΡΙΓΑΖΗΣ

**ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ:
ΤΟ «ΠΡΟΤΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ»
ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ**

**Όψεις του εθνικού προβλήματος
στην Ελλάδα (1830-1880)**

Ποιες είναι οι αντιλήψεις για το ελληνικό έθνος και τον προορισμό του;

Αυτό είναι το καίριο ερώτημα που θέτει και ερευνά η ιστορικός Έλλη Σκοπετέα. Βιβλίο ιστορικό όσο και ιδεολογικό, που είναι χρήσιμο για την κατανόηση του νεοελληνικού βίου, έως και της σημερινής συγκυρίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΔΕΛΦΙΝΙ

Θεμιστοκλέους 23-25 106 77 Αθήνα
τηλ. 3630955, Fax: 6450764

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ένα συγκλονιστικό βιβλίο

στου Γκοβόστη

Ζωοδόχου Πηγής 21
Τηλ. 3615433

Συνεργασία ή σύγκρουση;

Η μάλλον απροσδόκητα συντριπτική νίκη του Δημοκρατικού Κόμματος του Σαλί Μπερίσα στις πρόσφατες εκλογές της Αλβανίας και οι δηλώσεις περί Τσάμηδων που έσπευσε να κάνει υπό την προστασία και επιδοκιμασία του αμερικανού πρέσβη δεν προοιωνίζονται ευχάριστα πράγματα για τις σχέσεις Τιράνων - Αθηνών. Μια φτωχή και εξαθλιωμένη χώρα που βρήκε νέους προστάτες, τους Αμερικανούς, είναι εύκολο να υποδαυλίζει τον σωβινισμό και τον εξάλλο ανθελληνισμό, κυρίως στην φάση αποδιάρθρωσης του παλαιού καθεστώτος και της αδυναμίας να λύσει βασικά προβλήματα εργασίας και διατροφής για τον δύστυχο αυτό λαό. Θα χρειαστεί κάποιος χρόνος μέχρις ότου εγκατασταθεί το νέο πολιτικό καθεστώς με τις αναγκαίες συνταγματικές ρυθμίσεις και κατά το διάστημα αυτό της «σταθεροποίησης» του νέου καθεστώτος οι πειρασμοί του εθνικιστικού αλυτρωτισμού και της εξόντωσης του ελληνικού στοιχείου θα είναι μεγάλοι, αν μάλιστα τύχουν της ενθάρρυνσης του νέου αμερικανού πάτρωνα - άγιου των Τιράνων. Οι δηλώσεις περί Τσάμηδων, οι διαδηλώσεις των Αλβανών στα Σκόπια για αυτονομία, οι δηλώσεις του ηγέτη των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου, δείχνουν κατ' αρχήν ότι ο αλυτρωτισμός και ο αλβανικός εθνικισμός για την δημιουργία της Μεγάλης Αλβανίας θα αποτελέσει συστατικό στοιχείο της πολιτικής του Μπερίσα που αισθάνεται πανίσχυρος μεν πολιτικά (με 63 % των ψήφων και με 92 έδρες επί συνόλου 140, έναντι 38 των Σοσιαλιστών —πρώην κομμουνιστών των Χότζα - Αλία— 2 του Κόμματος των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 7 των Σοσιαλδημοκρατών και 1 των Ρεπουμπλικάνων) αλλά είναι στην ουσία ανίσχυρος να λύσει τα οικονομικά και βιότικα προβλήματα του αλβανικού λαού χωρίς γενναία εξωτερική βοήθεια και βαθιές οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Παρά την πλειοψηφία, αυτή η πολιτική σταθερότητα κάθε άλλο παρά εξασφαλισμένη είναι, ιδιαίτερα όταν περάσει ο μήνας του μέλιτος. Η επιλογή της εξολόθρευσης του ελληνικού στοιχείου, αν τελικά οριστικοποιηθεί από τον Μπερίσα, θα είναι αλόγιστη και επικίνδυνη. Πώς θα μπορέσει να αποφύγει και το αίτημα της αυτονομίας της ελληνικής μειονότητας και την διευθέτηση της εκκρεμότητας της Β. Ηπείρου ενώπιον του «Συμβουλίου των Τεσσάρων», όταν ο ίδιος θα θέτει συνεχώς θέμα

αυτονομίας των Αλβανών των Σκοπίων και του Κόσοβο ή ακόμη και θέμα προσαρτήσης; Πώς θα αντιμετωπίσει την κατακραυγή στην ΔΑΣΕ και στην Ευρώπη αν ακολουθήσει τις τουρκικές μεθόδους των διώξεων και του πογκρόμ εναντίον της ελληνικής μειονότητας; Αντίθετα η Αλβανία έχει πολλά να κερδίσει από μια άλλη πολιτική απέναντι στην μειονότητα και την Αθήνα που θα εμπέδισι σχέσεις φιλίας, καλής γειτονίας και συνεργασίας σε πάρα πολλούς τομείς και θα δώσει κάποια διέξοδο ανακούφισης στον χειμαζόμενο λαό της.

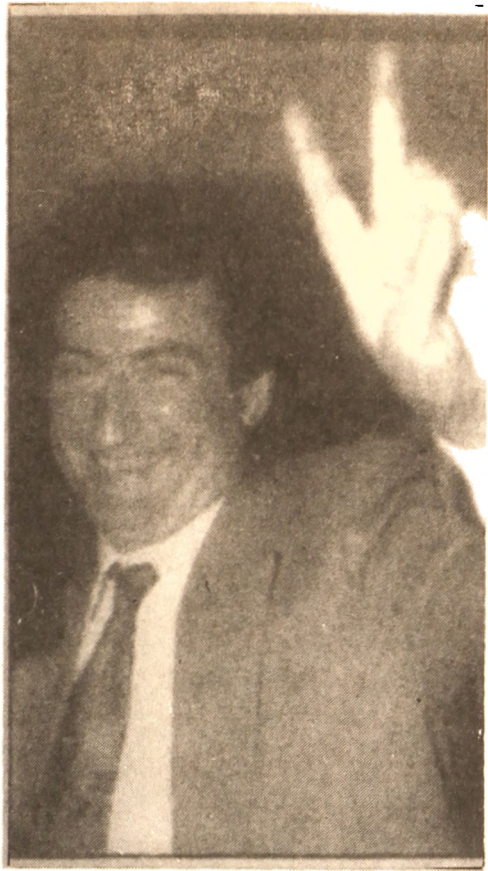
Από την μεριά της η ελληνική κυβέρνηση, θα πρέπει, από πρώτη κιόλας επίσκεψη του ΥΠΕΞ στα Τίρανα, όταν θα υπάρξει κυβέρνηση, να έχει σαφείς θέσεις και να τείνει χείρα βοήθειας συνεργασίας σε συγκεκριμένη βάση που να μειώνει αισθητά την μοιραία καχυποψία. Η ελληνική πλευρά, βλέποντας κριτικά τα όσα η Αθήνα που διέπραξε και που έδωσαν το πρόσχημα στους Αλβανούς συμπεριφέρονται κατ' αυτόν τον τρόπο σήμερα, μπορεί να αντιστεί το βαρύ κλίμα. Η Ελλάδα δεν έχει τίποτα να χάσει από μια «πρόταση φιλίας» αλλά και πρέπει να καταστήσει σαφείς προς την Αλβανική πλευρά τις συνέπειες μιας έξαλλης πολιτικής. Η προσέγγιση είναι δύσκολη, αλλά πρέπει να επιδιωχθεί.

Είναι παρήγορο το γεγονός ότι η Ένωση για τα Ανθρώπινα και ιώματα συσπείρωσε σε συντριπτικό βαθμό και κάτω από φοβερές αντιξοές συνθήκες την πλειοψηφία της ελληνικής μειονότητας έχοντας μάλιστα σημαντική απήχηση σε ελάχιστα και ορθόδοξα χωριά της Β. Ηπείρου. Οι 2 βουλευτές (ο Κώστας Μαχαριάδης και ο Γεώργιος Μήτσης) με την πολιτική τους και η μειονότητα γενικά μπορούν να αποτελέσουν γέφυρα για την αναγκαία προσέγγιση που θα είναι επωφέλης και για τους δύο λαούς.

Ο συνεργάτης μας Μπάμπης Μπίκας εκθέτει τις δικές του σκέψεις για την κατάσταση στην Αλβανία κι είχε την ευκαιρία να ναντήσει στα Τίρανα τον ευρωβουλευτή του ΠΑΣΟΚ κ. Γιώργη Ρωμαίο, που παρακολούθησε τις εκλογές ως εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, και να του υποβάλλει ορισμένες ερωτήσεις. Αποσπάσματα των απαντήσεων του κ. Ρωμαίου αναφέρονται σε μετεκλογικές εκτιμήσεις.

ΜΟΝΟΔΡΟΜΟΣ Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Η νέα εξουσία στην Αλβανία θα «φροντίσει» για τα αρετά πλεονεκτήματα της «χώρας των αετών». Το υπέδαφος της είναι από τα πιο πλούσια. Τα κοιτάσματα χρωμίου σε ποσότητα και περιεκτικότητα φέρουν την Αλβανία στην τρίτη θέση στον κόσμο. Επιπλέον υπάρχει χαλκός, χρυσός, νικέλιο και πετρέλαιο. Το τελευταίο έμμεσα φέρει ήδη τις ξένες εταιρείες, ενώ αναμένεται η συνέχεια. Τα παράλια, ιδιαιτέρως προς το νότο, θα δώσουν τις δυνατότητες για φτηνό τουρισμό. Ορεινές περιοχές πρόκειται να χρησιμεύσουν για αποθήκευση των αποβλήτων δυτικών βιομηχανιών, ενώ, τέλος, το χαμηλό κόστος

εργασίας και παραγωγής μπορεί να επιτρέψει την εγκατάσταση πολλών μονάδων της δυτικής Ευρώπης.

Οι Αμερικανοί, όμως, που έπαιξαν πετυχημένα το χαρτί του Σαλί Μπερίσα βλέπουν ιδιαίτερα την χρησιμοποίηση της Αλβανίας ως μοχλό για τις γενικότερες εξελίξεις στα Βαλκάνια. Η εθνικιστική έξαρση με τις ανάλογες πρακτικές της έκανε ήδη την εμφάνισή της.

Από την άλλη μεριά η ελληνική κοινότητα θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτική. Η πολιτεία της το τελευταίο διάστημα, όπως και η πολιτική της ελληνικής κυβέρνησης έχουν ήδη προκαλέσει ένταση και αντιπαλότητα. Οι φωνές για αυτονομία ή και ένωση, ακόμη και για στρατιωτική επέμβαση θα αποβούν σε βάρος της ίδιας της

ελληνικής κοινότητας. Η απροκάλυπτη υποστήριξη της από την ελληνική κυβέρνηση με την σύνδεση ακόμη και της βοήθειας με τα προξενεία, τροφοδότησε τους φόβους των Αλβανών για απειλή από την Ελλάδα. Από την Αθήνα, τα Γιάννενα και αλλού κι από διάφορα σωματεία, είναι εύκολο να λέγονται πολλά, αλλά όσοι ζουν στην Αλβανία καταλαβαίνουν καλύτερα.

Η ανάπτυξη σχέσεων φιλίας και συνεργασίας με την γειτονική χώρα πρέπει να θεωρηθεί μονόδρομος. Η ενίσχυση με πρωτοβουλίες οικονομικής ανάπτυξης αποτελεί άμεση προτεραιότητα.

Τα παραπάνω είναι εύκολο να διακριβώσει κάθε καλοπροαίρετος επισκέπτης της Αλβανίας.

Μπάμπης Μπίκας

Γιώργος Ρωμαίος: δημαγωγός και λαϊκιστής ο Μπερίσα

Ε: Θα ήθελα να κρίνετε το αποτέλεσμα των εκλογών. Τι μαίνει για την ίδια την Αλβανία, αλλά και για τις σχέσεις της με τις γειτονικές χώρες και ιδιαίτερα με την Ελλάδα;

Γ: Ήταν ένα αποτέλεσμα που είχε την μορφή δημοψηφίσματος κατά του προηγούμενου καθεστώτος. Επιβεβαιώνεται η αναμέτρηση ήταν μετωπική του Σοσιαλιστικού Κόμματος, που για την μεγάλη πλειοψηφία φαίνεται να ταυτίζεται με το προηγούμενο καθεστώς, και η Δημοκρατικού, που εκφράζει την αλλαγή. Το αποτέλεσμα μπορεί να θεωρηθεί ως μια κακή επιταγή προς το κόμμα ηγέτη του Σαλί Μπερίσα, ως ένα βαθμό μπορεί να θεωρηθεί και προσωπική νίκη. Είναι ένας πολιτικός που ασκείται ιδιαίτερη προσοχή η μετώπισή του. Έχει μια ιδιότητα δημαγωγίας και λαϊκισμού, αλλά και απόψεις και περιφορά που ειδικά εμάς στην Ελλάδα θα έπρεπε να μας προβληματίσει και να μας καθήσει πάρα πολύ προσεκτι-

κούς.

Θα έχει δυσκολίες να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις οικονομικής ανάπτυξης και μάλιστα με μια ταχύτητα, γιατί κάθε μέρα που περνάει η κατάσταση επιδεινώνεται τραγικά και αυτή η επιδείνωση είναι πολύ κακή σύμβουλος.

Το Δημοκρατικό Κόμμα και ιδιαίτερα ο αρχηγός του έχει πάρα πολύ στενές σχέσεις με τις ΗΠΑ. Η υποστήριξη από την πρώτη στιγμή που εμφανίστηκε στην πολιτική σκηνή της Αλβανίας είναι φανερή και απροκάλυπτη. Εκεί πρέπει να εντοπίσουμε το ενδιαφέρον και την προσοχή μας. Για ποιο ρόλο προορίζουν οι ΗΠΑ την Αλβανία γι' αυτές τις ανακατατάξεις; Δεν κρύβω ότι έχω μια ανησυχία για την πολιτική του Μπερίσα σε σχέση με το Κοσσυφοπέδιο, από το οποίο κατάγεται άλλωστε. Δεν έχει αποκρύψει από παλιότερα ότι είναι εκφραστής ενός μεγαλοϊδεατισμού, ο οποίος έχει αρχίσει να καλλιεργείται στην Αλβανία.

Δηλαδή, την δημιουργία της

Μεγάλης Αλβανίας, με την ουσιαστική προσάρτηση του Κοσσυφοπεδίου και γιατί όχι τμήματος των Σκοπίων, στο οποίο κατοικούν Αλβανοί. Μέσα σε όλες αυτές τις ανακατατάξεις δεν θα πρέπει να αποκλείσουμε την υποστήριξη αυτού του σχεδίου από τις ΗΠΑ. Είναι πολύ σοβαρό γιατί ανατρέπουν τις ισορροπίες που έχουν δημιουργηθεί στην περιοχή και που θα είναι σε βάρος της Ελλάδας.

Γι' αυτό θα πρέπει τόσο η κυβέρνηση όσο και τα κόμματα να προσεγγίσουν πλέον το πρόβλημα της Αλβανίας προσεκτικά και με μελέτη όλων των στοιχείων. Και σε σχέση με την μειονότητα αλλά και με τα Βαλκάνια. Να υπάρξει επιτέλους μια συγκεκριμένη πολιτική, με στρατηγικούς στόχους και σαφή τακτική. Σε αυτό το σημείο να προσθέσω ότι το γρηγορότερο να έχουμε αν είναι δυνατόν μια διακομματική πολιτική. Να μην αφήνουμε κενά μέσα στα οποία μπαίνουν ανεύθυνοι παράγοντες για να καθορίσουν τον ρόλο και την πολιτική

της μειονότητας ακόμη και με την Αλβανία.

ΕΡ: Φοβάστε ότι τα θέματα της Τσαμουριάς και του Κοσόβο μπορούν να αποτελέσουν μέσο αποπροσανατολισμού του αλβανικού λαού, λόγω των προβλημάτων που θα είχε η ανάπτυξη της οικονομίας;

ΑΠ: Δεν το αποκλείω, διότι η κατάσταση στην Αλβανία είναι εκρηκτική. Και αν δεν μπορέσει η κυβέρνηση αυτή να αποκαταστήσει το κράτος που αποτελεί την προϋπόθεση για ανάπτυξη και η ανάπτυξη για να γυρίσει ο κόσμος στις δουλειές. Όπως και σεις διαπιστώσατε οι Αλβανοί είναι στους δρόμους γιατί δεν έχουν να δουλέψουν, δημιουργώντας μια κατάσταση επικίνδυνη. Βεβαίως δεν πρέπει να αποκλειστεί η χρησιμοποίηση εθνικιστικών διεκδικήσεων ή αντεκδικήσεων για να εξουδετερώσει τις όποιες πιθανές αντιδράσεις που θα έχει ένας λαός, ο οποίος με τόση μεγάλη πλειοψηφία επένδυσε τις ελπίδες του στο Δημοκρατικό Κόμμα.

Οι μάχες τώρα είναι δύσκολες

Στο μακρινό Κουρδιστάν και κυρίως στα τμήματα που κατέχονται από την Τουρκία και το Ιράκ, η γενοκτονία έχει πάρει διαστάσεις. Αλλά τώρα πια η διεθνής κοινή γνώμη έμαθε ότι υπάρχει αυτός ο λαός και ξέρει ότι καταπιέζεται. Οι κυβερνήσεις που επιθυμούν να διατηρηθεί ίδια η τάξη των πραγμάτων, κωφεύουν στις εκκλήσεις για βοήθεια: Κυττάζουν προς την Αμερική που κι αυτή κυττάζει προς την μεριά της Τουρκίας.

Η εμπλοκή στην Παλαιστίνη σκιάζει τις ΗΠΑ και μακραίνει την προοπτική για μια ευνοϊκή για τον κουρδικό λαό λύση. Οι αμερικανοί ανατριχιάζουν στην ιδέα ότι ένα νέο παλαιστινιακό πρόβλημα «φύτρωσε ξαφνικά» στην περιοχή. Η ανακατανομή των δυνάμεων με την αποδυνάμωση του Ιράκ ως αντίπαλη κρατική οντότητα προς το σιιτικό Ιράν και η αποδυνάμωση της Τουρκίας που παίζει θαυμάσια τον ρόλο της στην Κεντρική Ασία σαν αντίπαλη δύναμη προς την νέα Ρωσία, δεν είναι διόλου επιθυμητές εξελίξεις για τις ΗΠΑ. Χωρίς να διακόπτουν έναν μυστικό και παραπλανητικό διάλογο με διάφορες κουρδικές ομάδες —στις οποίες «μεταδίδουν» ότι «αλλάζουν στάση έναντι της Τουρκίας»— οι ΗΠΑ έχουν μία σταθερή προσήλωση στην ιδέα τόσο της διατήρησης του Ιράκ σαν αντίπαλου προς το Ιράν όσο και της διατήρησης της Τουρκίας. Αλλά αυτά τα δύο μαζί σημαίνουν αναστολή στην λύση του κουρδικού προβλήματος.

Το νέο «παλαιστινιακό»

Άλλες όμως είναι οι βουλές των Κούρδων που χρόνο με τον χρόνο και με θυσιές χιλιάδων θυμάτων προχωρούν την υπόθεσή τους: παρά τις όποιες δυσκολίες, το κουρδι-

κό κίνημα βρίσκεται σήμερα σε πολύ πιο ώριμη κατάσταση από ποτέ και έχει την στήριξη ενός πολύ μεγάλου τμήματος της διεθνούς κοινής γνώμης. Αν προσθέσουμε σε αυτά την αφύπνιση του εθνικού φρονήματος και της αυτογνωσίας, τότε οι ελπίδες για τον βασανισμένο αυτόν λαό έχουν πληθύνει —κι ας είναι σκληρές οι ώρες αυτές.

Τις ημέρες αυτές οι Κούρδοι γιόρτασαν παντού την πρωτοχρονιά τους, την Νεουρόζ. Στην Αθήνα, στις 21 του Μάρτη, άνοιξαν τις γιορτές οι Κούρδοι από το νότιο Κουρδιστάν (Ιράκ), μαζί με πολλές κουρδικές ομάδες από το βρειοδυτικό Κουρδιστάν (Τουρκία) και έκλεισαν πάλι στις 30 του Μάρτη με γιορτή αγωνιστική του *ERNK* και του *PKK*. Στο Κουρδιστάν, το φετεινό Νεουρόζ ήταν μια άγρια πολεμική εξέγερση. Με τις λίγες εικόνες που φτάνουν στις τηλεοράσεις έχουμε γίνει μάρτυρες των επιδρομών που η τουρκική κυβέρνηση εξαπέλυσε εναντίον των Κούρδων. Οι ειδήσεις φτάνουν απανωτά: συγκρούσεις, αποκλεισμοί, παγιδεύσεις, δολοφονίες, μέχρι πολιτικές ενέργειες όπως οι παραιτήσεις των Κούρδων εθνικιστών βουλευτών από το τουρκικό κοινοβούλιο.

Στην Τουρκία, το *PKK* συσπειρώνει, κυρίως χάρις στην πολεμική του δράση, την συντριπτική πλειοψηφία των Κούρδων. Και ο ηγέτης του, ο Άπο, είναι σίγουρα το μισητότερο πρόσωπο για τους τούρκους ιθύνοντες. Είναι χαρακτηριστικό, ότι όπως εξομολογήθηκε πρόσφατα αξιωματούχος του ΝΑΤΟ σε κουρδικές πηγές, οι ΗΠΑ «βλέπουν θετικά τα δικαιώματα των Κούρδων αλλά είναι εχθρικά διακείμενες έναντι του *PKK*». Αξίζει εδώ να παρατηρήσουμε ότι οι ΗΠΑ ακολουθούν την ίδια στάση και έναντι του *PLO*: προσπαθούν να βρουν μία λύση για το Παλαιστινιακό αλλά χωρίς το *PLO*. Όλη η ιστορία είναι πως θα μπορέσουν να ελέγξουν τις συνολικές λύσεις χωρίς την παρεμβολή του εθνικού κινήματος.

PKK: αγώνες και πολιτική

Πως θα μπορέσει το *PKK* να αναπροσαρμόσει την τακτική του και να αρχίσει να

Από την πορεία Κούρδων στην Αθήνα.

κερδίζει και την κοινή γνώμη έξω από σύνορα του τουρκικού Κουρδιστάν; Η Τουρκία από την πλευρά της έχει αναπτύξει δεσφίτηρια εξωτερική πολιτική γύρω από κουρδικό. Όχι το σημαντικότερο, αλλά τλύ χαρακτηριστικό, είναι ότι πριν λίγες μέρες, ο πρωθυπουργός Ντεμιρέλ είχε συμιλιές με τον πρέσβη του Ιράκ στην Άγρα. Τι γίνεται λοιπόν; Οι «δύο μεγάλοι χθροί» μπόρεσαν να προσεγγίσουν ο έντον άλλο; Δεν είναι η πρώτη φορά βέβα που οι δύο χώρες πετυχαίνουν προσέγγι πάνω στο κουρδικό πρόβλημα. Η παραβίση των ιρακινών συνόρων, προκειμένου βομβαρδιστούν οι θέσεις του *PKK* στο Ιράκ, δεν προκάλεσαν καμιά διαμαρτυρία της Βγδάτης όπως εξάλλου είχε γίνει και στο παρελθόν. Οι δύο αυτές χώρες έχουν στο θέ αυτό τουλάχιστον την σύμφωνη γνώμη τ ΗΠΑ.

Απέναντι στην πολιτική αυτή της Αμεχής, ορισμένες ευρωπαϊκές δυνάμεις και

του Ρεπόρτερ

κοί προσανατολισμοί δεν άφησαν το ΥΠΕΞ να ενεργοποιηθεί ως όφειλε: η καταγγελία και η καταδίκη της Τουρκίας ήταν πολύ «μετρημένες». Δεν πήρε καμιά πρωτοβουλία στο πλαίσιο της ΕΟΚ όπου θα έβρισκε αρκετές φωνές υποστηρίξης. Αν οι αρμόδιοι βλέπουν με όλα αυτά τα κριτήρια το κουρδικό ζήτημα, η ελληνική γνώμη πρέπει να δραστηριοποιηθεί και να συμπαρασταθεί στο κουρδικό λαό. Οι λαοί αλληλοβοηθούνται πέρα από τις οποιοσδήποτε πολιτικές σκοπιμότητες.

Οι ώρες είναι κρίσιμες για τον κουρδικό λαό. Οι πληροφορίες που φθάνουν από την Τουρκία —όπου τα μέσα ενημέρωσης ελέγχονται σε μεγάλο βαθμό— είναι ανησυχητικές: ο σφαγιασμός των Κούρδων έχει το προηγούμενό του μόνον στο Ιράκ του Σαντάμ Χουσεΐν. Όσα μαθαίνονται από το εσωτερικό της χώρας περιγράφουν τις ωμότητες με μαύρα χρώματα. Η τουρκική κυβέρνηση αδυνατώντας να αντιμετωπίσει «τον κουρδικό κίνδυνο» ενθαρρύνει εθνικιστικά και μουσουλμανικά στοιχεία στην ανάπτυξη μιας κρατικής τρομοκρατίας. Στην Κωνσταντινούπολη, την Σμύρνη, τα Άδανα, περιοχές που υπάρχει πολύ κουρδικό στοιχείο, τούρκοι εθνικιστές έχουν επανειλημμένα δράσει από τον περυσινό Δεκέμβριο εναντίον των Κούρδων. Αλλά αυτή η τρομοκρατία έχει περιβληθεί από βαθεία σιωπή.

() Σαντάμ καιροφυλακτεί

Στο μεταξύ τα γεγονότα προχωρούν. Καθημερινά ο φόβος και ο φόνος κυριαρχούν. Και στην άλλη πλευρά των συνόρων στο Ιράκ, αναμένονται εξελίξεις. Στις 24 του Απρίλη, έχουν προκηρυχθεί γενικές εκλογές στο ελεγχόμενο από τους πεσμεργκά τμήμα του Κουρδιστάν —που πρακτικά είναι το μεγαλύτερο σε έκταση. Με τις εκλογές αυτές θα προκύψει το ελεύθερο κοινοβούλιο του Κουρδιστάν το οποίο θα αποτελέσει το κυρίαρχο όργανο στην περιοχή.

Η αρχική πρόταση ήταν το κοινοβούλιο αυτό να διαπραγματευθεί την αυτονομία με την Βαγδάτη. Όμως καθώς οι Κούρδοι αισθάνονται όλο και πιο σίγουροι, προχώρησαν σε ένα επόμενο αίτημα: το κοινοβούλιο του Κουρδιστάν να διαπραγματευθεί με την Βαγδάτη την εγχαθίδρυση Ομοσπονδίας στην χώρα. Αλλά αυτό είναι που έχει ενοχλήσει έντονα τον Σαντάμ Χουσεΐν. Η Αμερική έχει επίσης βρεθεί σε πολύ δύσκολη θέση. Πριν δέκα ημέρες, ο αρχηγός του Στέητ Ντηπάρτμεντ συνάντησε στην Γερμανία τον κούρδο ηγέτη Μαφσούντ Μπαρζανί αλλά ο

Μπέηκερ, σύμφωνα με πληροφορίες, δήλωσε ότι «αντιδρά» μόνον απέναντι στην ιρακινή αντιπολίτευση.

Οι εκλογές στο νότιο Κουρδιστάν (Ιράκ), θα αποτελέσουν ένα κρίσιμο ορόσημο: θα αναδείξουν νέα στελέχη από τους κόλπους των παραδοσιακών σχημάτων και θα ανοίξουν κάποιους δρόμους για τον πολύπαθο λαό. Όλο αυτό το χρονικό διάστημα, η ηγεσία των Ταλαμπανί και Μπαρζανί δεν αξιώθηκε να οργανώσει την ζωή στο Κουρδιστάν που απολάμβανε μιας στοιχειώδους ελευθερίας: απολάμβανε της προστασίας των κυανοκράνων του ΟΗΕ αλλά και των πεσμεργκά. Και όμως, όλη η καθημερινή ζωή ήταν ένα εξάρτημα της Βαγδάτης: βενζίνη, τρόφιμα, υλικά αγαθά, όλα σχεδόν εξηρτώντο από το Ιράκ. Το Μέτωπο του Κουρδιστάν δεν μπόρεσε να οργανώσει ούτε υποτυπωδώς την διοίκηση ή την οικονομία των απελευθερωμένων περιοχών.

Νέος κίνδυνος απειλεί το Νότιο Κουρδιστάν (Ιράκ) στις 28 Ιουνίου, που είναι η καταληκτήρια ημερομηνία της συμφωνίας μεταξύ ΗΠΑ και Τουρκίας για την επιχείρηση παροχής βοήθειας προς τους Κούρδους στον προστατευμένο θύλακα, πάνω από τον 36ο παράλληλο. Η διεθνής κοινή γνώμη πρέπει να κινητοποιηθεί για την εξασφάλιση και της αεροπορικής προστασίας της περιοχής. Η έλλειψη ανάλογης προστασίας άφησε στον ιρακινό Νότο ελεύθερη την σανταμική αεροπορία να εξολοθρεύσει τους σιίτες.

Το προηγούμενο των ιρακινών επιδρομών στο Κουρδιστάν (εκκαθαριστικές επιχειρήσεις του '91, του '88 και παλαιότερες) και των βιαιοτήτων εναντίον των Κούρδων αποτελούν μια καλή προειδοποίηση για το τι πρόκειται να συμβεί αν αφεθούν ελεύθεροι να δράσουν οι Ιρακινοί.

Από την άλλη, οι Τούρκοι μπόρεσαν μέχρι στιγμής να δράσουν διασπαστικά για το ενιαίο Κουρδιστάν, παίζοντας εύκολα τα πονηρά τους παιχνίδια με τους Κούρδους του Ιράκ. Μπόρεσαν μέχρι στιγμής να ελέγχουν τόσο τους Κούρδους του Ιράκ ώστε οι τελευταίοι να δηλώνουν: «Εμείς δεν επεμβαίνουμε στο εσωτερικό της Τουρκίας κ.λπ., κ.λπ.». Και ο Ταλαμπανί διατηρεί επίσημα γραφείο - αντιπροσωπεία στην Άγκυρα αλλά πάντα εποπτευόμενο από τους πράκτορες της μυστικής υπηρεσίας της Τουρκίας.

Το Κουρδιστάν είναι πάντα προδομένο. Αλλά στο φετεινό Νεουρόζ, τα πράγματα δεν ήταν και τόσο άσχημα για έναν Κούρδο: τα τραγούδια του άρχισαν να τα μαθαίνουν και έξω από το Κουρδιστάν.

... η Γερμανία, έχουν διαμορφώσει μία ελώς διαφορετική πολιτική. Αμέσως με πόλεμο στον Κόλπο, η γερμανική κοινή γνώμη, ενημερωμένη και από τα μέσα ενημέρωσης αλλά και από τις καλά λειτουργίες κουρδικές οργανώσεις της Γερμανίας, έδειξε μεγάλη ευαισθησία για το κουρδικό πρόβλημα. Η γερμανική κυβέρνηση έστρεψε το ενδιαφέρον της από την Τουρκία προς την κυριαρχία της κεντρικής ανατολικής Ευρώπης— αξιοποίησε την απόκριση των Γερμανών στο πρόβλημα με ασυνήθιστους τόνους επιτέθηκε στον κουρδικό επεκτατισμό στο Κουρδιστάν. Η Ελλάδα παρακολούθησε πιο δειλά την γερμανική στάση αλλά η Μεγάλη Βρετανία έθεσε αυτή την φορά στο πλευρό της Τουρκίας.

Η Ελλάδα κράτησε πολύ διστακτική στάση. Οι τόσοι σκόπελοι στην άσκηση της εσωτερικής πολιτικής και οι φιλοαμερικανι-

Η πιο ισχυρή άκρα Δεξιά σ

Συμπτώσεις. Την ίδια ημέρα, την Κυριακή 22 Μαρτίου, έγιναν εκλογές στην Αλβανία και την Γαλλία. Βουλευτικές στην πρώτη, περιφερειακές στην δεύτερη.

Η ευρεία νίκη του Δημοκρατικού Κόμματος στις αλβανικές εκλογές —ιστορικές από κάθε άποψη— σήμανε το τέλος της επί μισό αιώνα κομμουνιστικής μονοκρατορίας. Η ταλαίπωρη χώρα, δηλαδή οι ταλαίπωροι άνθρωποι, θα αναμετρηθούν (;) τώρα με τον παραλογισμό της κληρονομιάς του καθεστώτος Εμβέρ Χότζα, με την ανέχεια και το χάος...

Σε άλλες σελίδες του περιοδικού δημοσιεύονται ρεπορτάζ και εκτιμήσεις για την κατάσταση στην Αλβανία. Εδώ, σε αυτές τις στήλες, θα σταθούμε στις γαλλικές εκλογές που το γεγονός ότι ήταν περιφερειακές δεν σημαίνει καθόλου ότι η σημασία τους ήταν περιορισμένη. Τουναντίον μάλιστα.

Το ποσοστό που έλαβε το Σοσιαλιστικό Κόμμα (18,3%) αποτελεί μία άνευ προηγουμένου ήττα. Είναι το μικρότερο που συγκέντρωσε το κόμμα αυτό σε οποιαδήποτε εκλογική αναμέτρηση από το 1971 έως σήμερα... Έχασε έντεκα μονάδες από την δύναμη που είχε το 1986 (περιφερειακές εκλογές) και πέντε μονάδες από το 1989 (ευρωεκλογές). Με τέτοια καθοδική πορεία αδύνατον να φανταστεί κανείς πώς οι Σοσιαλιστές θα αποφύγουν μία νέα ήττα στις βουλευτικές εκλογές του επομένου έτους.

Γιατί οι ψηφοφόροι «εγκατέλειψαν» το Σοσιαλιστικό Κόμμα; Ποιοί είναι οι λόγοι της τεράστιας αποτυχίας —και όχι μόνον απλώς της εκλογικής— των Σοσιαλιστών; Μια συνοπτική απάντηση θα ήταν ότι οι Σοσιαλιστές απέτυχαν να δώσουν στους Γάλλους οποιαδήποτε πρόταση, σχέδιο, προοπτική για το μέλλον. Δεν έφεραν τίποτα το καινούριο στην πολιτική ζωή, δεν έλυσαν κανένα από τα προβλήματα της γαλλικής κοινωνίας.

Τι θα κάνουν οι Οικολόγοι;

Το καταπληκτικό πάντως είναι ότι από την συντριβή των Σοσιαλιστών η Δεξιά δεν οφελήθηκε ούτε επωφεληθήκε. Ίσα ίσα το ποσοστό που συγκέντρωσε (33%), υπολείπεται κατά τέσσερις μονάδες εκείνου που είχε συγκεντρώσει στις ευρωεκλογές του 1989. Θα σημειώσουμε επίσης ότι στις πε-

ριφερειακές εκλογές του 1986 το ποσοστό της Δεξιάς έφθασε το 39,32%. Το μήνισ των ψηφοφόρων ήταν περισσότερο από φές: «ούτε τους Σοσιαλιστές θέλουμε, ούτε όμως κι εσάς»... Στους τίτλους της πρώτης σελίδας της *Monde* την επομένη των εκλογών: «το εκλογικό σώμα τιμώρησε το Σοσιαλιστικό Κόμμα και την κυβέρνηση» «καθίζηση της Δεξιάς». Παρεμφερής, επίσης και οι τίτλοι της *Libération*.

Οι Οικολόγοι συγκέντρωσαν συνολικά 14%, ένα ποσοστό που αν και ήταν αναμενόμενο (αυτό έδιναν όλες οι σφυγμομετρήσεις) όμως δεν έχει προηγούμενο. Ωστός η οικολογική οικογένεια είναι χωρισμένη σε δύο. Στην μία πλευρά οι Πράσινοι του Ζαν-Πιέρ Βεστέρ με 6,8%. Στην άλλη η Οικολογία, της οποίας ηγείται ο υπουργός Περιβάλλοντος Μπρις Λαλ με 7,1%. Προφανώς το ποσοστό της Οικολογίας —σχήμα που δημιουργήθηκε μόλις πριν δεκαπέντε μήνες— σε σημαντικό βαθμό διαμορφωθεί από τους ψηφοφόρους απογοητευμένων σοσιαλιστών. Τις Οικολόγους το μετεκλογικό πρόβλημα τίθεται ως εξής: Θα μπορέσουν, έστω και να ξεπεράσουν τις ενδοοικογενειακές ε的分; Θα κατορθώσουν να συνεργαστούν οι δύο πλευρές; Θα γίνουν οι Οικολόγοι, πράγματι, μία νέα πολιτική δύναμη ή θα απορροβούν, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, από τα αδηφάγα μεγάλα κόμματα;

Οι εκλογές της 22ας Μαρτίου —υπ' όψιν ότι σε ένα χρόνο θα διενεργηθούν στην Γαλλία βουλευτικές εκλογές— προκάλεσαν σεισμό στον κατεστημένο πολιτικό κόσμο, δηλαδή στις δύο κυρίως μεγάλες δυνάμεις, το κυβερνών Σοσιαλιστικό Κόμμα και την κλασική Δεξιά.

Ευρώπη

της Τέτας Παπαδοπούλου

Η αποχή είναι ψήφος υπέρ του Λεπέν»

Φθάνουμε τώρα στο ακανθώδες πρόβλημα, δηλαδή το πρόβλημα της άκρας Δεξιάς στην Γαλλία. Το περιβόητο Εθνικό Μέτωπο πήρε 14%, ποσοστό κατά τι μικρότερο από εκείνο του Ζαν - Μαρί Λεπέν στις προεδρικές εκλογές του 1988. Φυσικά αυτό το 14%, ούτως ή άλλως, δεν «χωνεύεται» τίποτα. Απέχει όμως πολύ από όσα διαμπάνιζαν οι λεπενικοί και ο πρόεδρός τους μέχρι την τελευταία στιγμή της προεκλογικής εκστρατείας. Έλεγαν ότι θα πάρουν 20% στον Νότο της Γαλλίας —ένα από τα οπύργια του Εθνικού Μετώπου— αλλά έβγαλαν 37%. Περιμέναν ποσοστό 20% στο σύνολο της χώρας, αλλά έμειναν στο 14%. Σίγουρα, ο θρίαμβος δεν ήρθε για τον Λεπέν. Ούτε όμως η απειλή της άκρας Δεξιάς εξέλειπε. Το 14% είναι τεράστιο ποσοστό. Όλα δείχνουν ότι το Εθνικό Μέτωπο, το φέτος συμπληρώνονται δέκα χρόνια από την ίδρυσή του, έχει εδραιωθεί στην γαλλική κοινωνία και δεν αποτελεί παροδικό φαινόμενο. Ωστόσο ορισμένοι αναλυτές, κάπως αισιοδοξούν, κρίνοντας τα εκλογικά αποτελέσματα. Ο Τομά Φερεντζί στην *Jeune Europe* (24 Μαρτίου) επισημαίνει ότι ενδεχομένως «η πρόοδος της άκρας Δεξιάς αποτελεί πραγματικότητα» αφού το λεπενικό κόμμα δεν έχασε καθόλου την δύναμή του κι έμεινε πίσω στα ποσοστά που είχε το 1988. Όσοι όμως ακόμη κι αν αυτές οι εκτιμήσεις θα αληθεύουν, ελάχιστα ορθές, τίποτα δεν αλλάζει την βαθύτερη πραγματικότητα: Η Γαλλία έχει πλέον πιο ισχυρή άκρα Δεξιά σε όλη την Ευρώπη...

Το γεγονός ότι το Εθνικό Μέτωπο δεν έφθασε το 14% οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στην σχετικά περιορισμένη αποχή. Οι τρεις εκλογείς, τελικά, πήγαν να ψηφίσουν. Όλες οι σφυγμομετρήσεις έδειχναν ότι το ύψος της αποχής θα έφθανε το 10-15% και το ποσοστό του Εθνικού Μετώπου θα έφτανε 20-21%... Είναι αυτονόητο ότι η μαζι-

κή αποχή ασφαλώς θα ευνοούσε το κόμμα της άκρας Δεξιάς. Μπορεί αριστεροί, κεντρώοι και παραδοσιακοί δεξιοί ψηφοφόροι να μην πήγαιναν να ψηφίσουν, οι λεπενικοί όμως είχαν κάθε λόγο να φθάσουν μπροστά στις κάλπες... Ευτυχώς την τελευταία στιγμή τα αντανάκλαστικά των εκλογέων λειτούργησαν και οι εκκλήσεις όλων των κομμάτων (εννοείται πλην του Εθνικού Μετώπου) για τις συνέπειες που θα είχε η αποχή, έπιασαν τόπο.

«Η αποχή είναι ψήφος υπέρ του Λεπέν». Αυτόν τον τίτλο είχε το κύριο άρθρο του Ζαν Ντανιέλ, διευθυντή του *Nouvel Observateur*, στο τεύχος που κυκλοφόρησε τρεις ημέρες πριν από τις εκλογές.

«Δεν ξέρω» έγραφε ο Ζαν Ντανιέλ, «καταλήγω να μην ξέρω εάν είναι προτιμότερο να αποφεύγουμε να μιλάμε για τον Λεπέν από φόβο μήπως έτσι συμβάλλουμε στην αύξηση της δημοτικότητάς του, ή αν, αντιθέτως, είναι καλύτερο να μιλάμε γι' αυτόν αδιάκοπα για να προκαλέσουμε την ευαισθητοποίηση των Γάλλων. Αμέτρητες φορές γράψαμε για τα όρια και για την υποκρισία ενός κάποιου αντιρατσισμού, και θα έχουμε τον χρόνο να επανέλθουμε στο θέμα αυτό. Ετούτη όμως την εβδομάδα το ερώτημα είναι ξεκάθαρο, το ζητούμενο είναι απλό: Τι να κάνουμε ώστε οι βουλευτές του Εθνικού Μετώπου που θα εκλεγούν να είναι οι λιγότεροι δυνατοί; Η απάντηση στην ερώτηση αυτή δεν δέχεται παλινδρομήσεις: Πρέπει να ψηφίσουμε».

«Η Γαλλία ανήκει στους Γάλλους»...

Ποια είναι όμως η κοινωνική βάση του Εθνικού Μετώπου; Αποτελεί κοινό μυστικό ότι οι Γάλλοι ακροδεξιοί προέρχονται από πολλά και διαφορετικά κοινωνικά στρώματα. Η εκλογική πελατεία του Λεπέν είναι ένα παζλ από περιθωριοποιημένους ανθρώπους, από ανέργους, αλλά και από εκείνους που ζουν στις λεγόμενες καλές συνοικίες καθώς, επίσης, και από εργάτες.

Δεν χωρά καμιά αμφιβολία ότι μεγάλο μέρος των ψηφοφόρων του Λεπέν ανήκει στην εργατική τάξη. Οι ψηφοφόροι αυτοί έχουν, δικαίως, απογοητευθεί από τους διάφορους κομμουνιστές εργατοπατέρες αλλά καταλήγουν στο εσφαλμένο συμπέρασμα ότι ο Λεπέν αποτελεί λύση. Αρκεί να δει κανείς τα εκλογικά αποτελέσματα κατά περιφέρειες για να διαπιστώσει τι συμβαίνει. Ενδεικτικό παράδειγμα το Σεν-Ντενί, παραδοσιακός «κόκκινος» δήμος στα περίχωρα της γαλλικής πρωτεύουσας, όπου η πλειο-

ψηφία των κατοίκων είναι εργάτες. Εδώ το Εθνικό Μέτωπο πήρε 25%, ποσοστό ακριβώς ίδιο με εκείνο που συγκέντρωσαν οι κομμουνιστές...

Η ξενοφοβία, ο ρατσισμός, ο απομονωτισμός, είναι οι τρεις «ύψιστες αξίες» από τις οποίες εμφορείται το Εθνικό Μέτωπο. Ο Ζαν - Μαρί Λεπέν και οι συνεργάτες του στιγμή δεν παύουν, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο να τις προτάσσουν. Η φθηνή δημαγωγία και τα συνθήματα όπως, π.χ. «Οι ξένοι μας απειλούν», «οι Άραβες μυρίζουν», «οι ξένοι μετανάστες καταστρέφουν την ταυτότητα της Γαλλίας», «η Γαλλία ανήκει στους Γάλλους» (αυτό το τελευταίο κάτι πρέπει να μας θυμίζει...) βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη.

Όσοι λοιπόν ψηφίζουν τον Λεπέν ξέρουν πολύ καλά ποιόν και τι ψηφίζουν. Αν ο Λεπέν είναι ρατσιστής, οι ψηφοφόροι του τι είναι; Αθώες περισσότερες; Όταν ο Λεπέν εκτοξεύει τους αντισιμιτισμούς μύδρους του λέγοντας ότι «τα κρεματόρια ήταν απλώς μία λεπτομέρεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου με την οποία απασχολούνται οι ιστορικοί» πώς αντιδρούν οι ψηφοφόροι του; Με χειροκροτήματα... Ενδεχομένως δεν είναι όλοι οι ψηφοφόροι του Λεπέν νοσταλγοί του ναζισμού, ρατσιστές και αντισιμιτίτες. Όμως ψηφίζοντας και ξαναψηφίζοντας το Εθνικό Μέτωπο σημαίνει ότι έχουν κάνει την εκλογή τους. Κανείς δεν μπορεί να κρύβεται πίσω από τα δάκτυλά του...

Πώς εξηγείται η άνοδος —και η σταθεροποίηση στο 14%— του Εθνικού Μετώπου; Στην ερώτηση αυτή δίνεται συνήθως η εξής απάντηση: «Η ανεργία σε συνδυασμό με την παρουσία μεγάλου αριθμού μεταναστών, ιδίως Αράβων, αποτελούν τις δύο βασικές αιτίες της ανόδου της άκρας Δεξιάς». Είναι όμως έτσι; Διότι ακόμα κι αν απελαθούν όλοι οι ξένοι από την Γαλλία, αποκλείεται οι Γάλλοι να πάρουν αυτές τις φρικτές δουλειές τις οποίες κάνουν τώρα οι Άραβες και οι άλλοι μετανάστες.

Ίσως το φαινόμενο Λεπέν να αποτελεί μία από τις εκφάνσεις της γενικής κρίσης ιδεών, αξιών, κανόνων στην Γαλλία. Σε τέτοιες περιόδους οι άνθρωποι κυριολεκτικά αρπάζονται από ό,τι θεωρούν στέρεο, οικείο, δικό τους. Οι λεπενικοί φωνάζουν «είμαστε Γάλλοι, οι άλλοι, οι ξένοι, να φύγουν», «είμαστε Γάλλοι, να κλειστούμε στο καβούκι μας, στην Γαλλία μας». Ας μην λησμονούμε πως το Εθνικό Μέτωπο, εκτός από όλα τα άλλα είναι, επίσης, αντιευρωπαϊκό κίνημα... □

Κρίση αξιοπιστίας κομμάτων

Στις 9 Απριλίου, ημέρα Πέμπτη κατά την παράδοση, και βεβαίως ημέρα εργάσιμη, οι Βρετανοί θα προσέλθουν στις κάλπες για να εκλέξουν τους 650 βουλευτές της Βουλής των Κοινοτήτων. Η προεκλογική εκστρατεία δεν διακρίνεται από κανέναν «μεσογειακό πάθος», με τις μεγάλες υπαίθριες συγκεντρώσεις και την ηχορύπανση των μεγαλόστομων διακηρύξεων, μολονότι σε αυτές τις εκλογές η «αμερικανοποίηση», με την χρησιμοποίηση αστέρων του καλλιτεχνικού, αθλητικού και λοιπού στερεώματος είναι πλέον από εμφανής.

Ο αρχηγός του Εργατικού κομματος Ντλ Κιννοκ. ελπίζει σε νίκη.

Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι η εκστρατεία στερείται ουσιαστικής προσέγγισης απέναντι στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα, προβλήματα τα οποία συζητούνται διεξοδικά, σοβαρά και με τέτοια σαφήνεια τόσο από τις στήλες του Τύπου όσο κι από την TV (η οποία έχει στην ουσία αναδειχθεί ως το κυριότερο μέσο επηρεασμού των ψηφοφόρων) ώστε οι επιλογές να είναι αρκετά σαφείς ενώπιον του εκλογικού σώματος. Παρά την κομματική ρητορεία, που βεβαίως δεν απουσιάζει, τα γενικόλογα «εκλογικά μανιφέστα», τις προσωπικές ενίοτε αντεγκλήσεις μεταξύ των πολιτικών αρχηγών κι όλα τα συναφή και συνήθη παρακολουθήματα των εκλογικών εκστρατειών, της προπαγάνδας και διαφήμισης, ο μέσος ψηφοφόρος μπορεί άνετα να κρίνει και να σταθμίσει τις επιλογές που του παρουσιάζονται.

Επί παραδείγματι, ο πρόσφατος προϋπολογισμός της κυβέρνησης των Συντηρητικών δίνει αρκετά σαφή εικόνα για το τι μπορούν να προσδοκούν οι διάφορες κοινωνικές

ομάδες, εικόνα που μπορεί να αντιπαραβληθεί με τον προϋπολογισμό του σκιώδους υπουργού Οικονομικών της αξιωματικής αντιπολίτευσης των Εργατικών. Η κοστολόγηση των εκλογικών προγραμμάτων και υποσχέσεων εντάσσεται μεν στην προεκλογική αντιπαράθεση, αλλά ταυτόχρονα τοποθετείται μέσα στα όρια και τους περιορισμούς της εθνικής οικονομίας.

Σκληρή Ιπποδρομία

Σε απόσταση «βραχείας κεφαλής» βρίσκονται τα δύο μεγάλα παραδοσιακά κόμματα, το κυβερνών Συντηρητικό και το Εργατικό, σύμφωνα με όλες τις δημοσκοπήσεις μετά την παρέλευση αρκετών ημερών από το εναρκτήριο λάκτισμα της προεκλογικής εκστρατείας. Το Συντηρητικό σταθερά γύρω στο 38% και το Εργατικό με ελαφρά υπεροχή γύρω στο 40%. Δεν αποκλείεται, στις μέρες που εναπομένουν, οι ρόλοι να αντιστραφούν. Αλλά, αν δεν υπάρξει κάποια δραματική μετακίνηση ψηφοφόρων προς το

ένα ή το άλλο κόμμα και η απόσταση μεταξύ των παραμείνει μικρή, τότε είναι σχεδόν βέβαιο ότι κανένα κόμμα δεν πρόκειται έχει την απόλυτη πλειοψηφία στην Βουλή «Σχεδόν βέβαιο», γιατί ουδείς μπορεί προβλέψει με απόλυτη ακρίβεια τις πιθανές εκπλήξεις ενός αυστηρού μονοεδρικού πλειοψηφικού εκλογικού συστήματος, παρεκλίσεις που μπορεί να εμφανίσει η ελεγχόμενη γεωγραφία και αριθμητική.

Σε μια τέτοια περίπτωση, το δικομμάχο σύστημα θα υποστεί πλήγμα καθώς κόμμα των Φιλελεύθερων - Δημοκρατικό του οποίου η εκλογική απήχηση κυμαίνεται μεταξύ 14-16% караδοκεί για να παίξει ρυθμιστικό ρόλο, να συμμετάσχει σε μια βέρνηση συνασπισμού υπαγορεύοντας μεταξύ άλλων και τον όρο της αλλαγής του εκλογικού συστήματος επί το αναλογικότερον και ευρωπαϊκότερον. Θα ήταν άφρον ενδιαφέρον να παρακολουθήσει κανείς εξ' σύνεγγυς την πολιτική συμπεριφορά των Βρετανών, εθισμένων σε μονοκομματικές κυβερνήσεις.

Εκκεντρισμός

και Διστακτικότητα

Είναι φανερό ότι ουδέποτε οι Βρετανοί ψηφοφόροι ήταν τόσο αναποφάσιστοι και διστακτικοί όσο σήμερα, παρά το γεγονός ότι η οικονομική κρίση είναι τόσο βαθειά ώστε χαρακτηρίζεται ως απύθμενη ύφεση και συγκρίνεται με την κατάσταση του μεσοπολέμου. Το «τέρας του πληθωρισμού» έχει δαμαστεί, αλλά η ανεργία έχει ανέλθει σε ύψη, καθώς η οικονομία κατολίσθησε αθερά προς την ύφεση μετά την υπερθέρμανση της περιόδου 1988-89, τα υψηλά επιτόκια εξουθένωσαν την βιομηχανία και τις κρές επιχειρήσεις και καθώς οι μεσαίες ξεις δοκιμάζονται πλέον σκληρά. Ο εκκεντρισμός των ψηφοφόρων εκδηλώνεται στην διστακτικότητά τους να μετακινηθούν αποφασιστικά προς την μεριά των Εργατικών που πάσχουν ακόμα από «κρίση αξιοπιστίας». Το 1/3 των ψηφοφόρων ταξινομούνται ως αναποφάσιστοι ή εξετάζοντες παρά την περίπτωση να αλλάξουν κομματικό στρατόπεδο.

Γρεις διαδοχικές εκλογικές νίκες της κ. Θάτσερ (1975, 1983 και 1987) άλλαξαν κάτο το τοπίο της βρετανικής πολιτικής, τρέποντας την ισορροπία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού, αλλάζοντας τους όρους πολιτικού διαλόγου, θρυμματίζοντας συναινετική πολιτική, εγκαθιστώντας πεποιθήση και την εμμονή στην επιδίωξη των στόχων ως σταθερές πολιτικές αξίες, τρέποντας τις αντιλήψεις περί του ρόλου κράτους στην σύγχρονη κοινωνία. Οι αλλαγές αυτές, το νέο κλίμα που διαμορφώθηκε, υποχρέωσαν το Εργατικό Κόμμα σε επαναστασιασμούς και εσωτερικές μεταρρυθμίσεις. Υπό την ηγεσία του Νηλ Κίνσιον οι Εργατικοί ξεκαθάρισαν τις γραμμές, από τα ακραία και φαιδρά αριστερά κινήματα, απέκτησαν ευρωπαϊκή πολιτική προφίλ, κατάρτισαν ρεαλιστικό οικονομικό πρόγραμμα, μετακινήθηκαν στην αριστερή τους πολιτική από δογματικές θέσεις, με λίγα λόγια εκσυγχρονίστηκαν σε μεγάλο βαθμό.

Συχνά σημεία τους παραμένουν τα σοσιαλιστικά πολιτικά ατού, η παιδεία, η υγεία, ό,τι αφορά τις εμπεδωμένες και καλά κλονιζόμενες αντιλήψεις περί κράτους, κοινωνικής πρόνοιας και ανακατανομής του εισοδήματος. Παρ' όλα αυτά το χά-

Ο Βρετανός πρωθυπουργός Τζων Μέιτσορ στην σκιά του Γκώρταιλ.

σμα αξιοπιστίας δεν έχει γεφυρωθεί, καθώς με την κατάρρευση της ιδεολογικής πολιτικής άπαντες αντιλαμβάνονται σήμερα ότι είναι πολύ συγκεκριμένοι οι τρόποι χρηματοδότησης του κοινωνικού κράτους: η ανάπτυξη της οικονομίας, ο δανεισμός, η αύξηση της φορολογίας.

Και τα μεγέθη της εθνικής οικονομίας, άρα και τα περιθώρια χρηματοδότησης, είναι δεδομένα και γνωστά. Όσον αφορά δε την ανακατανομή του πλούτου είναι και πάλι φανερό ότι οποιαδήποτε σημαντική βελτίωση του επιπέδου ζωής των πιο φτωχών κοινωνικών στρωμάτων δεν μπορεί να γίνει μόνο από την φορολόγηση των «πολύ πλούσιων», για τον απλούστατο λόγο ότι η διανομή του απόλυτου μεγέθους της αφαίρεσης αυτής πλούτου, ελάχιστα θα επηρέαζε τα φτωχά στρώματα, αλλά ακριβώς από τις πολυπληθείς μεσαίες τάξεις, απρόθυμες συνήθως να συνεισφέρουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Καθορισμένα όρια

Με αυτά τα δεδομένα, με γνωστά τα όρια αντοχής της οικονομίας, τα βασικά μεγέθη της, τα περιθώρια ανακατανομής του πλούτου, δικαιολογούνται οι απόψεις εγχώριων σχολιαστών που επισημαίνουν ότι σήμερα οι διαφορές μεταξύ των κομμάτων στην οικονομική πολιτική είναι κυρίως διαφορές βαθμού.

Και με αυτήν την έννοια η μεγάλη δυσ-

ρέσκεια απέναντι στο κυβερνών κόμμα δύσκολα μεταφράζεται σε καθαρά κέρδη για την αντιπολίτευση. Και με αυτήν την έννοια ακόμα, η επανεμφάνιση της κ. Θάτσερ στο πολιτικό προσκήνιο με την ενεργό συμμετοχή της στην προεκλογική μάχη στο πλευρό του πρωθυπουργού Τζων Μέιτσορ μόνο συμβολική αξία έχει. Ο «θατσερισμός», σε ό,τι αφορά τουλάχιστον το οικονομικό πεδίο —αν αφαιρέσει κανείς τον δογματισμό φανατικών νεο-φιλελεύθερων— δεν πρόκειται να κατεδαφιστεί ακόμα κι αν ηττηθούν οι Συντηρητικοί.

Σφαγή των ιερών αγελάδων

Γράφοντας προ ημερών στους *Times* με αφορμή τον πρόσφατο θάνατο του *Friedrich von Hayek*, ο Λόρδος *Joseph*, από τους πνευματικούς πατέρες της κ. Θάτσερ και υπουργός στις κυβερνήσεις της (1979-86), όταν ανέλαβε υπουργός Βιομηχανίας το 1979 το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να μοιράσει στα στελέχη του υπουργείου του ένα αντίτυπο του βιβλίου του *Adam Smith* «Ο Πλούτος των Εθνών». Υποστήριξε ότι οι ιδέες του Αυστριακού απόστολου του φιλελευθερισμού και αδυσώπητου σφαγέα των ιερών αγελάδων βρήκαν —εν μέρει τουλάχιστον— την πραγματική τους ενσάρκωση στις κυβερνήσεις της κ. Θάτσερ. Είναι πράγματι δύσκολο ορισμένες από αυτές τις ιερές αγελάδες να επαναφέρει κανείς στην ζωή.

Η Κοινοπολιτεία είναι όνειρο

του Στέλιου Κούλογλου

Όπως έγραφε
χαρακτηριστικά η
«Ανεξάρτητη Εφημερίδα»
της Μόσχας «η διεθνής
δημοσιογραφική κοινότητα
δεν είχε παρακολουθήσει ποτέ
στο παρελθόν μια τόσο έντονη
δημόσια συζήτηση μεταξύ
αρχηγών κρατών».

Στην συνέντευξη τύπου η οποία ακολούθησε την τελευταία σύνοδο κορυφής της κοινοπολιτείας των Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ) Γιέλτσιν και Κραβτσιούκ μόνο που δεν ήρθαν στα χέρια.

«Πίστενα και πιστεύω πάντα στην ΚΑΚ», δήλωνε ο ρώσος πρόεδρος.

«Η ΚΑΚ είναι ένα όνειρο», απαντούσε ο ουκρανός ομόλογός του.

«Η στάση της Ουκρανίας ήταν θετική στην διάρκεια της συνόδου και το θέμα του στρατού έχει σχεδόν λυθεί», εκτιμούσε ο Μπόρις Γιέλτσιν.

«Ο ρώσος πρόεδρος θα αστείενεται όταν μιλάει για τον στρατό και την θετική στάση της Ουκρανίας», έσπευσε να διευκρινίσει ο Λεονίντ Κραβτσιούκ.

Από το πρόβλημα του ελέγχου των Ενόπλων Δυνάμεων έως και το μοίρασμα της κληρονομιάς της ΕΣΣΔ κανένα από τα βασικά θέματα που χωρίζουν τους 11 εταίρους δεν λύθηκε σε μία σύνοδο, την οποία οι Ουκρανοί χαρακτήριζαν στα παρασκήνια ως «την τελευταία» ή «έστω την προτελευταία» μιας ΚΑΚ που φαίνεται να πνέει τα λοίσθια.

Στους τρεις περίπου μήνες που μεσολάβησαν από την επίσημη ίδρυση της τελευταίας, τα προβλήματα πολλαπλασιάστηκαν. Στο Ναγκόρνο - Καραμπάχ, οι συγ-

κρούσεις μεταξύ της Αρμενίας και του Αζερμπαϊτζάν έχουν πάρει τον χαρακτήρα γενικευμένης στρατιωτικής αναμέτρησης. Νεώτερη εξέλιξη, οι συγκρούσεις στην Μολδαβία μεταξύ της πλειοψηφίας των ρουμανόφωνων που επιδιώκουν να συνενωθούν με την Ρουμανία και της μειοψηφίας των Ρωσσοφώνων που θέλουν να προσαρτηθούν στην Ρωσία, απειλούν πλέον όχι μόνο τις Ρωσσομολδαβικές σχέσεις, αλλά και αυτές μεταξύ της Μόσχας και του Βουκουρεστίου.

Η μόνη παρηγοριά είναι ότι στην Γεωργία, την δωδέκατη από τις τέως σοβιετικές δημοκρατίες που δεν συμμετέχει στην ΚΑΚ ο εμφύλιος πόλεμος ξέσπασε ήδη και δεν λέει να τελειώσει. Αλλά και για τους ευκαιριακούς συνεταιρίους, το μέλλον δεν προβλέπεται καλύτερο. Το τελευταίο τεύχος των «Νέων της Μόσχας» παρατηρούσε με θλίψη ότι μόνο σε δύο από τα πολλαπλά σύνορα που χωρίζουν τις 15 παλιές δημοκρατίες (μαζί με τις 3 Βαλτικές) δεν υπάρχουν συνοριακές διαφορές, σε αυτά της Ρωσίας με την Λευκορωσία και της Λιθουανίας με την Λεττονία.

Ο σώζων εαυτόν...

Η αρχική ιδέα δημιουργίας της ΚΑΚ δεν ήταν κακή: μετά την αναπόφευκτη διάλυση της ΕΣΣΔ έπρεπε να βρεθεί ένας πολιτισμένος τρόπος συμβίωσης, μοιρασιάς των κερδών και των χρεών και σεβασμού των μειο-

νοτήτων. Όμως ο πρόωρος θάνατος ΚΑΚ ήταν προκαθορισμένος από την στιγμή που δεν μπόρεσε να βρεθεί ένας συμβιβασμός, ένα *modus vivendi* Ουκρανίας - Ρωσίας, ραχοκοκκαλιά κάθε γενιότερης συμφωνίας μεταξύ των τέως σοβιετικών δημοκρατιών.

Μία σειρά από τις αιτίες της ρήξης αυτής ισχύουν για όλες τις δημοκρατίες. Η κατ'εξοχή οικονομική κατάσταση σπρώχνει κάθε δημοκρατία να κοιτάζει τα δικά συμφέροντα και να κερδίσει όσα περισσότερα μπορεί «εδώ και τώρα», παρά να θυσιάσει για το κοινό κοινοπολιτειακό συμφέρον. Νέες ηγετικές τάξεις που δημιουργούνται από την Ασία έως τον Καύκασο, θεωρούν έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες πλουτισμού και διεύρυνσης της εξουσίας τους αν οι χρεές τους γίνουν πλήρως ανεξάρτητες, πανταχού κινηθούν στα πλαίσια της Κοινοπολιτείας.

Οι τοπικοί ηγέτες τάσσονται υπέρ της ανεξαρτησίας, είτε για λόγους προσωπικής φιλοδοξίας και διεθνούς διπλωματικής αγνώρισης, είτε γιατί δέχονται πιέσεις από ισχυρές τοπικές εθνικιστικές ομάδες, σε μια στιγμή που τα εθνικιστικά αισθήματα κερδίζουν παντού έδαφος. Για ορισμένους από αυτούς, παλιούς κομμουνιστές που απλά άλλαξαν πρόσωπο, το εθνικιστικό χαρτί ναι η μόνη λύση για την πολιτική τους επιβίωση.

Υπεύθυνος επί σειράν ετών της Κ.Ε. του Ουκρανικού ΚΚ στον τομέα της ιδεολογίας, Λεονίντ Κραβτσιούκ ανήκει σε αυτήν την τελευταία κατηγορία. Η νέα ηγετική τάξη της Ουκρανίας, φλερτάρισε για ένα διάστημα με την ιδέα της παραμονής της στην ΚΑΚ, ελπίζοντας ότι η Ρωσία θα δεχόταν να μοιράσει ένα μέρος από την παλιά σοβιετική περιουσία, και το κυριότερο, θα συνέχιζε να τροφοδοτεί το Κιέβο με φθηνό πετρέλαιο.

Όταν έγινε φανερό ότι η Ρωσία θα ανέβριζε τις τιμές του μαύρου χρυσού στο επίπεδο των που ισχύουν στην διεθνή αγορά οι έσες χειροτέρευσαν. Με την παράλληλη χρήση των πατριωτικών αισθημάτων, κάθε σοβιετική ενέργεια εκλαμβάνονταν από την Ουκρανική κοινή γνώμη ως απόδειξη του «ρωσικού ηγεμονισμού» δίνοντας τροφή στους εθνικιστές. Έτσι η Ουκρανία αποφάσισε να αποχωρήσει από την λεγόμενη «ζών του ρουβλιού», (την χρησιμοποίηση του ρουβλιού ως κοινού νομίσματος στα πλαίσια της ΚΑΚ) προσπαθώντας απλώς να πάρει μεγαλύτερο μερίδιο από τον στρατό που εθμευε στο έδαφός της. Με δύο λόγια, προσπάθησε να φύγει από την Ευρασία και να περάσει στην Ευρώπη.

Το μεγάλο ερώτημα: Η Ρωσία

Για πράγματα είναι λιγότερο καθαρά ως προς την μελλοντική πορεία που θα ακολουθήσει η Ρωσία. Κάθε ρωσική κυβέρνηση που σέβεται τον εαυτό της, έχει την τάση να θεωρεί ότι της ανήκουν αυτοδικαίως όλα τα περιουσιακά στοιχεία της ΕΣΣΔ —αν όχι και οι άλλες δημοκρατίες στο σύνολό τους— και να διεκδικεί ανοικτά σχεδόν την ηγεμονία στην παλιά σοβιετική επικράτεια, τουλάχιστον σε στρατιωτικά θέματα.

Η Ρωσία θεωρεί πάντα τον εαυτό της μια μεγάλη δύναμη σε παγκόσμιο επίπεδο και ο Μπόρις Γιέλτσιν εμφανίζεται ιδιαίτερα ενοχλημένος από την ενέργεια κάθε άλλης κοινοπολιτειακής κυβέρνησης που του θέτει εμπόδια στις διπλωματικές του κινήσεις και στην καταξίωσή του ως ηγέτη παγκόσμιου επιπέδου. Αυτό ακριβώς έγινε με την Ουκρανία και λιγότερο με το Καζακτάν, όταν θέλησαν να έχουν αυτόνομο λόγο στην διαδικασία του πυρηνικού αφοπλισμού.

Τι ακριβώς θα κάνει η Ρωσία; Πάντα στην διάρκεια της τελευταίας συνόδου κορυφής, ο πρόεδρος της θύμισε στους ομολό-

γους του, ότι αυτοί αποχώρησαν από την ΕΣΣΔ και όχι η Ρωσία, κάτι που ίσως σημαίνει ότι η ρωσική ηγεσία θα προτιμούσε τώρα μια ΕΣΣΔ χωρίς τον Γχορμπατσώφ, παρά μια άμορφη και δυσκίνητη Κοινοπολιτεία. Όμως ό,τι διαλύεται είναι αδύνατο να ξανασυγκροτηθεί (και στην περίπτωση της ΕΣΣΔ είναι τελείως αδύνατο) η Ρωσία δεν έχει παρά δύο επιλογές: ή να διατηρήσει την ΚΑΚ, αν εξασφαλίσει την απρόσκοπτη ηγεμονία της ή να την παρατήσει υπέρ μιας «μικρής ΕΣΣΔ» χωρίς την Ουκρανία και με μέλη όσους πιστούς συμμάχους θα ήθελαν να συμμετάσχουν.

Για την μία ή την άλλη επιλογή, πολλά θα εξαρτηθούν από την πορεία της οικονομίας. Το πολιτικό παιχνίδι στην ηγετική ρωσική ομάδα και τις αποσχιστικές τάσεις στα πλαίσια της ίδιας της Ρωσικής Ομοσπονδίας (αναλυτικά για το θέμα στο προηγούμενο τεύχος του ANTI). Όμως το σενάριο της «μικρής ΕΣΣΔ» που προϋποθέτει όχι μόνο την προστασία αλλά ίσως και την προσάρτηση των πολυάριθμων ρωσικών μειονοτήτων που ζουν στις υπόλοιπες δημοκρατίες, είναι το πιο επικίνδυνο. Ο εμφύλιος στην Γιουγκοσλαβία, είναι η καλύτερη απόδειξη γι' αυτό. □

1992

Για να σας
έρχεται το
αντί
σπίτι σας
με
20%
έκπτωση
ταχυδρομήστε
τώρα το
απόκομμα
αυτό

αντί

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Όπως γνωρίζετε, το περιοδικό μας, σαν ανεξάρτητο που είναι δεν υποστηρίζεται από κανέναν οργανισμό ή μηχανισμό. Η υποστήριξή σας προς το **αντί**, δεν αποτελεί μόνον ηθική συμπαράσταση, αλλά και βασική προϋπόθεση για την συνέχιση της σωστής πληροφόρησής σας.

ΕΠΩΝΥΜΟ:	_____
ΟΝΟΜΑ:	_____
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:	_____
_____	_____
_____	_____

Στείλτε μας συμπληρωμένο το παρακάτω σημείωμα, εμβάζοντας το σχετικό ποσό:

Εσωτερικού	
Εξαμ. 2100 δρχ. - Ετήσια 4300	
Εξωτερικού	
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:	
εξάμηνη:	δολ. 22
ετήσια:	δολ. 44
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -	
Αυστραλία - Ωκεανία:	
εξάμηνη:	δολ. 24
ετήσια:	δολ. 48

Εμβάσματα, επιταγές: ANTI,
Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21

20%

ΕΚΠΤΩΣΗ

για την ετήσια συνδρομή
στο **αντί** (26 τεύχη)

Η εθνικιστική έξαρση και οι επιπτώσεις της

Από το Καζάν, πρωτεύουσα του πλούσιου σε πλουτοπαραγωγικούς πόρους Ταταρστάν, μας ήλθε την περασμένη εβδομάδα ένα ακόμη μήνυμα —για το ζοφερό μέλλον της «κοινοπολιτειακής δομής» της πρώην σοβιετικής πολυεθνικής υπερδύναμης— με το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος των Τατάρων που στην μεγάλη τους πλειοψηφία, δεν επιδιώκουν απλώς την απόσχιση ή την διατήρηση μιας «σχετικής αυτονομίας», αλλά επιθυμούν διακαώς την πλήρη ανεξαρτησία τους από την Ρωσία του Μπόρις Γιέλτσιν. Και πριν από λίγες μέρες, η επιβολή «κατάστασης έκτακτης ανάγκης» στην Μολδαβία, όπου ο άκρατος εθνικισμός —και η επιδίωξη της ένωσης της δημοκρατίας αυτής με την

Ρουμανία— καταδεικνύει την συνεχιζόμενη γεωπολιτική αστάθεια και οδηγεί στην «μεγιστοποίηση» της πιθανότητας έναρξης νέας ένοπλης συγκρουσιακής δυναμικής... Η οποία, μαζί με την συνεχιζόμενη αποσταθεροποιητική διαδικασία στην μουσουλμανική Κεντρική Ασία και στον Καύκασο, όπου κυριαρχεί η διαμάχη Αζέρων - Αρμενίων για το ζήτημα του Ναγκόρνο - Καραμπάχ σε συνδυασμό με την εθνικιστική αδιαλλαξία που παρατηρείται στην Ουκρανία και στις σχέσεις της με την Ρωσία και ο εμφύλιος πόλεμος στην Γεωργία οδηγούν στην διαπίστωση του συνεχιζόμενου κυβερνητικού αδιεξόδου και στις ιδιαίτερες, πολωτικές στρατηγικές επιλογές που διχάζουν ακόμη και τις σλαβικές δημοκρατίες.

του Κωνσταντίνου Σχι

Ποια όμως είναι η ιστορική εξέλιξη και ποια τα ιδιαίτερα γνωρίσματα των σλαβικών λαών που κατοικούν στην νοτιοδυτική άκρη της πρώην Σοβιετικής Ένωσης;

Οι τρεις δημοκρατίες που απέκτησαν την ανεξαρτησία τους στα τέλη του 1991 (Ουκρανία, Λευκορωσία και Μολδαβία) αποτελούν πληθυσμό 66 περίπου εκατ. κατοίκων (βλ. πίνακα 1).

Δημογραφική εξέλιξη

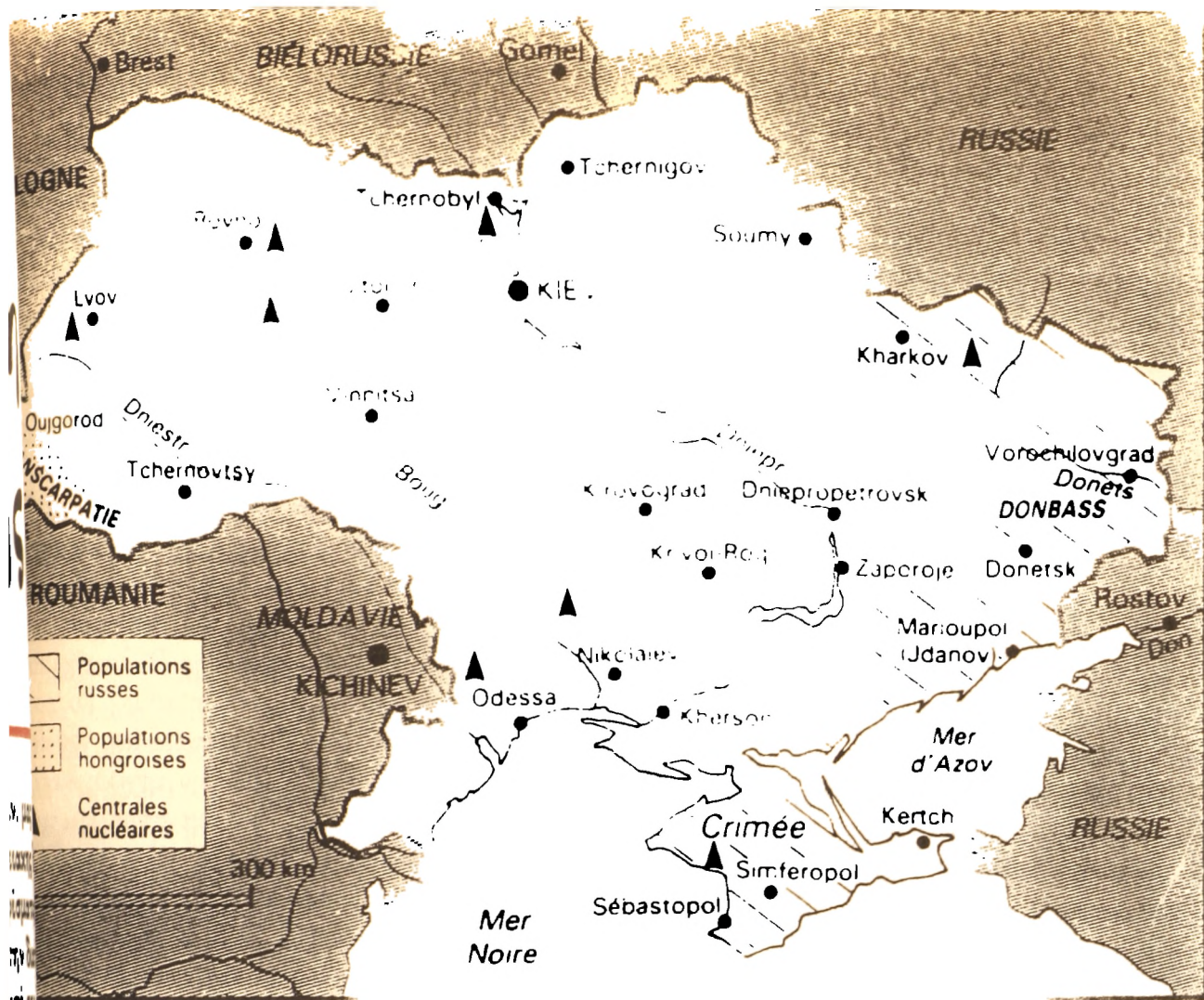
Η δημογραφική και κοινωνική εξέλιξη ανάμεσα στα έτη 1959 - 1989 δείχνει ότι οι Ουκρανοί και οι Λευκορώσοι αποτελούν ι-

σχυρές πλειοψηφίες στις περιοχές τους (72,6% και 77,8% αντίστοιχα, βλ. πίνακα 3) ενώ ο αριθμός των ρώσων κατοίκων στις περιοχές αυτές αυξήθηκε, στην ίδια περίοδο, κατά 59,9% στην Ουκρανία, 103,2% στην Λευκορωσία και 91,1% στην Μολδαβία —με την οποία θα ασχοληθούμε ιδιαίτερα σε επόμενο άρθρο.

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της εθνο-δημογραφικής δομής της Ουκρανίας είναι ο αριθμός των Ρώσων που διαβιούν εκεί και πλησιάζουν σχεδόν τα 11,5 εκατ. το 1989 (ποσοστό δηλαδή περίπου 22% του συνολικού πληθυσμού) και υπάρχει και ελληνική μειονότητα, μεταξύ άλλων στην

Μαριούπολη και στην Οδησσό (104.000 και στην Κριμαία (4.500)), ενώ μετ 1979 - 1989 ο ρωσικός πληθυσμός αυξήθηκε κατά 900.000, δηλαδή σε ποσοστό που 8%. Σε αντίθεση όμως με την «χρησιμοποίηση» της ρωσικής γλώσσας (κεντρο-ασιατικές και Υπερ-καυκάσιες δημοκρατίες, η συντριπτική πλειοψηφία των τοίκων των τριών σλαβικών ανεξάρτητων δημοκρατιών χειρίζεται άνετα την ρωσική γλώσσα σε ποσοστό 52 - 67%, αν και κυρίαρχες εθνικές γλώσσες αποτελούν κύριο μέσο έκφρασης της εθνικής ταυτότητας των αντίστοιχων λαών.

Οι Ουκρανοί και οι Λευκορώσοι έχ

τικές» δημοκρατίες της ΕΣΣΔ υπό κομμουνιστική διακυβέρνηση. Στην δεκαετία του 1920 η ουκρανική γλώσσα αποτέλεσε την κύρια μορφή έκφρασης στην πολιτική, την οικονομία και τον τύπο, ενώ η γρήγορη πορεία εκβιομηχάνισης οδήγησε στην δημιουργία μιας εθνικής ουκρανικής εργατικής τάξης.

Η συνύπαρξη του άκρατου ουκρανικού εθνικισμού στις τάξεις της κομμουνιστικής ελίτ δημιούργησε σειρά από προβλήματα στην υλοποίηση της αυταρχικής πολιτικής του Ιωσήφ Στάλιν και η διαδικασία της «ουκρανοποίησης» έληξε τότε άδοξα, με καθαιρέσεις και φυλακίσεις σημαίνοντων παραγόντων της πνευματικής ελίτ και νέα προσπάθεια εκρωσισμού. Σε μια προσπάθεια αποδυνάμωσης του ουκρανικού εθνικισμού, χρησιμοποιήθηκε η ρωσική ορθόδοξη εκκλησία για την «απορρόφηση» της ουκρανικής εκκλησίας που ήταν κυρίαρχη στην δυτική Ουκρανία και συνδεδεμένη με το εθνικιστικό κίνημα. Η αποσταλινοποίηση μετά το 1956 από τον Νικήτα Χρουτσώφ οδήγησε σε νέα άνθηση της ουκρανικής πολιτικής και πολιτιστικής ζωής, και η πτώση του Χρουτσώφ από τη θέση του γ.γ. του ΚΚΣΕ που ακολούθησε συνδέθηκε με νέα παρέμβαση της Μόσχας και νέους διωγμούς ουκρανών εθνικιστών ακόμη και στις ανώτατες θέσεις του κομματικού μηχανισμού, ανάμεσα στους οποίους περιλαμβάνεται και ο Βλαταϊεσλάβ Τσορνόβιλ (εκδότης της εφημερίδας *Ukrainian Herald*), που σήμερα αποτελεί τον κύριο πόλο της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Εντάθηκε, στην δεκαετία του

αυτού τους πολλά γνωρίσματα και αποτε-
μαζί με τους Ρώσους— τμήμα του
ολιγο-σλαβικού πολιτισμού, από τον ο-
άλλωστε προέρχεται και η γλώσσα
ενώ κυρίαρχο στοιχείο αποτελεί και η
απολυτική επιρροή από τον χριστιανισμό
Βυζαντίου. Οι δημοκρατίες αυτές απο-
ταν τμήμα της σοβιετικής ομοσπονδια-
πολιτειακής δομής που επιβλήθηκε το
ενώ μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πό-
στην δυτική Ουκρανία (που τότε προ-
ήθηκε), παρατηρήθηκε μια αυξανόμενη
ση της καθολικής εκκλησίας και ιδιαι-
μέσω της Ουνίας, γεγονός το οποίο
ιάζεται στις μέρες μας λόγω της σύγ-
της της πολιτικής του Βατικανού και
ύσμενων επιπτώσεων που αυτή συνε-
ται σε σχέση με την χιλιόχρονη ιστορία
ορθοδοξίας στην περιοχή.

Χιλιόχρονη ιστορία

τά την εβδομηντάχρονη πορεία που α-
θησε η πρώην σοβιετική υπερδύναμη,
ουκρανία κατάφερε να αποκτήσει μια «ει-
σχία» στην όλη δομή της ΕΣΣΔ, γε-
που οφείλεται και στο ότι αποτελεί
εύτερη μεγαλύτερη εθνότητα, ύστερα
την Ρωσία, καθώς επίσης και την δεύ-
από πληθυσμιακής πλευράς, δημο-
α (με πληθυσμό 51,5 εκατ. κατοί-
Παράλληλα με το «ειδικό βάρος»
ατέχει στην όλη οικονομική διάρθρω-
σημερινής «Κοινοπολιτείας». Τα α-
υά σλαβικά φύλα που εγκαταστάθη-
στην περιοχή του Κιέβου, στον 9ο μ.Χ.
θεωρούνται πρόγονοι των Ρώσων,
ωνών και Λευκορώσων, ενώ στον 10ο

αίωνα ήρθαν σε επαφή με το Βυζάντιο. Ύ-
στερα από τις επιδρομές των Τατάρων τον
13ο αιώνα, το νοτιοδυτικό τμήμα της πε-
ριοχής αποτέλεσε την Ουκρανία, η οποία
τέθηκε υπό τον έλεγχο της Λιθουανίας και
της Πολωνίας. Στην εποχή του Μεγάλου
Πέτρου επιχειρήθηκε «εκρωσισμός» της
Ουκρανίας, ενώ κατά τον 19ο αιώνα εντά-
θηκε η ουκρανική εθνική αναβίωση, και τε-
λικά το 1922 αποτέλεσε μια από τις «ιδρυ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Δημογραφικές τάσεις μεταξύ Ουκρανών, Λευκορώσων και Μολδαβών στην ΕΣΣΔ, 1959-1989

	Συνολικός Πληθυσμός (σε χιλιάδες)				Πληθυσμιακή αύξηση 1959-89
	1959	1970	1979	1989	
ΕΣΣΔ	208.827	241.720	262.085	285.689	76.862
Ρώσοι	114.114	129.015	137.397	145.072	30.958
Ουκρανοί	37.253	40.753	42.347	44.136	6.883
Λευκορώσοι	7.913	9.052	9.463	10.030	2.117
Μολδαβοί	2.214	2.698	2.968	3.355	1.141

	Ποσοστιαία Αύξηση				Ποσοστό πληθυσμού			
	1959-70	1970-79	1979-89	1959-89	1959	1970	1979	1989
ΕΣΣΔ	15.7	8.4	9.0	36.8	100	100	100	100
Ρώσοι	13.1	6.5	5.6	27.1	54.65	53.37	52.42	50.78
Ουκρανοί	9.4	3.9	4.2	18.5	17.84	16.86	16.16	15.45
Λευκορώσοι	14.4	4.5	6.0	26.8	3.79	3.74	3.61	3.51
Μολδαβοί	21.9	10.0	13.0	51.5	1.06	1.12	1.13	1.17

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Βαθμός πληθυσμιακής συγκέντρωσης εθνοτήτων στις
Δημοκρατίες τους, 1959-1989

	1959	1970	1979	1989	1959-89
Ρώσοι	85.8	83.5	82.6	82.6	- 3.2
Ουκρανοί	86.3	86.6	86.2	84.7	- 1.6
Λευκορώσοι	82.5	80.5	80.0	78.7	- 3.8
Μολδαβοί	85.2	85.4	85.1	83.2	- 2.0

1970 η χρησιμοποίηση της ρωσικής γλώσσας στον τύπο και στα σχολεία και ταυτόχρονα απαγορεύθηκε η δημοσίευση ιστορικών μελετών στην ουκρανική γλώσσα. Ακόμα, κατά την περίοδο 1979 - 85, αυξήθηκε τόσο ο αριθμός των αντικαθεστωτικών διανοουμένων όσο και των φυλακισμένων σε στρατόπεδα εργασίας.

Πρόσφατες εξελίξεις

Με την άνοδο στην εξουσία του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, τον Σεπτέμβριο του 1985, και την προώθηση της «νέας σκέψης» με την πολιτική της περεστρόικα και της γκλάσνοστ, η Ουκρανία δοκιμάσθηκε από την τραγική έκρηξη του πυρηνικού αντιδραστήρα στο Τσερνομπίλ, κοντά στο Κίεβο, τον Απρίλιο του 1986, με την τεράστια έκλυση ακτινοβολίας και την περιβαλλοντική καταστροφή της οποίας τα ολέθρια αποτελέσματα είναι ακόμη και σήμερα ορατά στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Ταυτόχρονα, οι εθνικιστικές αιτιάσεις και η υπεράσπιση των «εθνικών δικαιών» υποστηρίχθηκαν από την ουκρανική εβδομαδιαία εφημερίδα *Literaturna Ukraina* και από την δημιουργία πολλών «ανεπίσημων ομάδων» που ασχολήθηκαν με θέματα που αφορούσαν πολιτιστικά και πολιτικά προβλήματα καθώς και ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Από το 1988 —παρά το γεγονός ότι το ένα τέταρτο της βιομηχανικής και αγροτικής παραγωγής στην πρώην ΕΣΣΔ προερχόταν από την δημοκρατία της Ουκρανίας— παρατηρήθηκε στασιμότητα στην παραδοσιακή βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα, ενώ, στον γεωργικό τομέα, η κατακόρυφη πτώση στην παραγωγή προϊόντων οδήγησε στην έλλειψη βασικών ειδών διατροφής και, κατά συνέπεια, στην μείωση της κατανάλωσης.

Το γλωσσικό ζήτημα αποτέλεσε και πάλι κομβικό «σημείο αναφοράς» σε σχέση με την εντεινόμενη εθνικιστική διαμάχη στα μέσα της δεκαετίας του 1980, και το μελλοντικό *status* της ουκρανικής γλώσσας ήταν το κύριο μέλημα των συγγραφέων, γε-

γονος που ανάγκασε την τοπική ηγεσία της Κ.Κ. Ουκρανίας (σε επίπεδο πολιτικού γραφείου) να αποφασίσει την «ταυτόχρονη» διδασκαλία και των δύο γλωσσών.

Αλλά η άνοδος του εθνικισμού οφείλεται ακόμη και στα σχέδια της τότε κεντρικής εξουσίας να αυξήσει την πυρηνική ισχύ της Ουκρανίας (που αποτελεί περίπου το 40% της συνολικής πυρηνικής ενέργειας στην Σοβιετική Ένωση) παρά την καταστροφή του Τσερνομπίλ, που οδήγησε σε μαζικές εκδηλώσεις διαμαρτυρίας. Και το καλοκαίρι του 1988 δημιουργήθηκαν ενώσεις για την υποστήριξη των μεταρρυθμίσεων στο Κίεβο, την Οδησό και το Λβοφ και έγιναν προσπάθειες για την δημιουργία ενός Ουκρανικού Εθνικού Μετώπου. Η επίσκεψη του Γκορμπατσώφ τον Φεβρουάριο του 1989 στο Κίεβο άλλαξε κάπως την πορεία των πραγμάτων και δημοσιεύθηκε το πρόγραμμα του εθνικιστικού «Λαϊκού Κινήματος» (*Rukh*), το οποίο στις εκλογές για το Ανώτατο Σοβιέτ της Ουκρανίας, τον Μάρτιο του 1990, σε εκλογική συνεργασία με το «Δημοκρατικό Μπλοκ» κατάφερε να κερδίσει το ένα τέταρτο των εδρών, με την υποστήριξη της πιο εθνικιστικής Δυτικής Ουκρανίας, καθώς και να αυξήσει την δύναμή του και σε τοπικές εκλογές.

Ένας άλλος παράγοντας που συντελεί στην αποσταθεροποίηση της περιοχής, είναι ο αυξανόμενος θρησκευτικός φανατισμός ανάμεσα στους καθολικούς, τους ουνίτες και τους Ρώσους. Με την ενθάρρυνση του πάπα, οι ουνίτες της δυτικής Ουκρανίας (που υπολογίζονται γύρω στα 5 - 6 εκατ.), δηλαδή της Γαλικίας, στο πλαίσιο της πολιτικής προσηλυτισμού που ακολουθούν, έρχονται σε βίαιη αντιπαράθεση τόσο με τους ορθόδοξους της Ουκρανίας που ακολουθούν το πατριαρχείο της Μόσχας (γύρω στο 45%) όσο και με αυτούς που υπακούουν στην Αυτοκέφαλη Ορθόδοξη Εκκλησία (55%). Η ενδο-χριστιανική αυτή αντίθεση, που υποδαυλίζεται από το Βατικανό τόσο στις χώρες του πρώην ανατολικού συνασπισμού (στα Βαλκάνια) και στην τέως ΕΣΣΔ, έχει οδηγήσει τον μεταξύ τους διάλογο στο χα-

μηλότερο δυνατό σημείο και δεν διαφαίνεται κάποια βελτίωση των σχέσεων στο άμελλον.

Το κύριο όμως αποτέλεσμα του ουκρανού εθνικισμού —που θα έχει μακροχρόνιο αντίκτυπο στην δομή και τη λειτουργία του νέου κυβερνητικού σχήματος της «Κοινοπολιτείας των Ανεξαρτήτων Κρατών», που δημιουργήθηκε στο τέλος του 1991 —είναι ότι στο δεύτερο εξάμηνο του 1991 αποτελεί το «κλειδί» των, εν πολλοίς αρνητικών εξελίξεων και ουσιαστικά «ενταφίασε» όλες τις προοπτικές για την δημιουργία της «ένωσης των Κυριάρχων Κρατών», ύστερα από την διαφαινόμενη —τότε— διάλυση της ΕΣΣΔ που επέφερε η απόσχιση των «τριών» δημοκρατιών της Βαλτικής και πλήρης ανεξαρτητοποίησή τους. Το πρόβλημα κατά του Γκορμπατσώφ, τον πεσμένο Αύγουστο, παρά την αρχική «αποχή» του, οδήγησε τελικά στην «μετακινή» συγκέντρωση της εξουσίας στην Ρωσία και τον Μπ. Γιέλτσιν και ανέτρεψε τα όσα διαβιβάστηκαν για μία μετεξέλιξη του μετα-κομμουνιστικού συστήματος σε μιας κάποιας μορφαλλαγής των γεγονότων την περίοδο που και η ανεξαρτητοποίηση όλων των πρώην «15» δημοκρατιών, μετέβαλε το γενικό γεωπολιτικό τοπίο, αλλά η άρνηση της εθνικιστικής Ουκρανίας να υλοποιήσει συμφωνημένη «φόρμουλα», οδήγησε τελικά στην ιδιαίτερα επικίνδυνη και ενδεχομένως θνησιγενή «νέα τάξη πραγμάτων» των πρώην υπερδύναμη και στο προβληματικό σχήμα της «Κοινοπολιτείας των Ανεξαρτήτων Κρατών».

Η σημερινή ηγεσία

Το ερώτημα που προκύπτει εδώ, πώς μέσα στο διάστημα λίγων μόνο μηνών η πολιτική ηγεσία της Ουκρανίας μετέβαλε την γενικότερη πολιτική της και ακόμη δεδομένο το «ειδικό βάρος» της δημοκρατίας αυτής, πώς θα καταστεί δυνατό να πορευθούν στο άμεσο μέλλον περαιτέρω εντάσεις και να επιλυθούν τα πιο οξυμμένα πολιτικο-στρατιωτικά και κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα που η αποσυνθεσμένη ΕΣΣΔ έχει φέρει στην επιφάνεια;

Σε σχέση με το πρώτο ζήτημα, οι εξελίξεις που έγιναν στην Ουκρανία την 1η Ιανουαρίου 1991, οδήγησαν στην υποστήριξη του αιτήματος της πλήρους ανεξαρτησίας με το εκπληκτικό ποσοστό του 91%, και στις «ρωσοποιημένες» βιομηχανικές περιοχές καθώς και στην Κριμαία (54%), ποία είχε δοθεί στην Ουκρανία το 1954 από τον Χρουντσώφ. Το εκλογικό αυτό αποτέλεσμα έρχεται σε ουσιαστική αντίθεση με τις επιλογές των Ουκρανών μερικούς μήνες πριν (δηλ. τον Μάρτιο του 1991, όταν ποσοστό 70% υπερψήφισαν τις προτι-

ο Μ. Γχορμπατσώφ για την πολιτειακή ασυγκρότηση με την δημιουργία της «Ένωσης των Κυρίαρχων Κρατών». Η ανάληψη της εξουσίας στην Ουκρανία από τον πατριωτικό ηγέτη Λεονίντ Κραβτσούκ (60% περίπου) έναντι του ηγέτη του (απώτερο εθνικιστικού) Κινήματος *Rukh*, Λιουίςλάντ Τσορνόβιλ (40%), δείχνει και πολιτικό αδιέξοδο στο οποίο ο ακραίος εθνικισμός οδηγεί τις τύχες του λαού της δημοκρατίας αυτής. Στην αναγνώριση της ανεξαρτησίας της Ουκρανίας πρωτοστάτησαν Πολωνία, η Ουγγαρία και ο Καναδάς, ενώ των ισχυρών μεταξύ τους «ιστορικών δεσμών».

Αλλά η αβεβαιότητα επιτείνεται λόγω ύπαρξης σειράς πολύπλοκων ζητημάτων, τα οποία επιζητούν «ικανοποιητικές» λύσεις και εξακολουθούν την στιγμή αυτή να κινούνται σε εκκρεμότητα, όπως: α) Η ενδεχόμενη ένοπλη ρήξη ανάμεσα στην Ρωσία

και την Ουκρανία, εάν η πρώτη επιδιώξει να «υπερασπίσει» τον ρωσικό πληθυσμό της Ουκρανίας, στο βαθμό που θα επιχειρήσει να τον «αφομοιώσει» η δεύτερη. β) Το ζήτημα της Κριμαίας (2,4 εκατ. κάτοικοι) και το ενδεχόμενο να επιδιώξουν οι κάτοικοι της να διαλέξουν ανάμεσα στους δύο σλαβικούς γίγαντες, με αποτέλεσμα η προσπάθεια «ουκρανοποίησης» να επιφέρει την ένοπλη αντιπαράθεση. Η έλλειψη συνεννόησης ανάμεσα στις δημοκρατίες της «Κοινοπολιτείας» σχετικά με τον μελλοντικό έλεγχο του τεράστιου πυρηνικού και συμβατικού οπλοστασίου ανάμεσα στις δυο δημοκρατίες, επιβαρύνει ακόμη περισσότερο την ατμόσφαιρα, αν ληφθεί υπ' όψη ότι η Ουκρανία κατέχει συνολικά 4.013 πυρηνικές κεφαλές (1.408 στρατηγικά πυρηνικά και 2.605 τακτικά πυρηνικά όπλα), καθώς επίσης και 176 διηπειρωτικούς πυραύλους, 20 στρατιωτικές μεραρχίες, 850 αεροσκάφη, 10%

των αποθεμάτων ουρανίου και το μοναδικό εργοστάσιο παραγωγής βαρέος ύδατος στην πρώην ΕΣΣΔ, που χρησιμοποιείται για την παραγωγή πυρηνικών όπλων. Το θέμα του ελέγχου και του ναυτικού στόλου της Κριμαίας αποτελεί ένα ακόμη ακανθώδες πρόβλημα, παρά το γεγονός ότι το 72% των ανδρών ψήφισε υπέρ της ανεξαρτησίας της Ουκρανίας. Η κατάσταση αναμένεται ότι θα γίνει πιο πολύπλοκη, στον βαθμό που η Ουκρανία θα χρησιμοποιήσει τους Τατάρους κατά της Ρωσίας, λαμβανομένου υπ' όψη του γεγονότος ότι οι λαοί αυτοί επιδιώκουν την επανεγκατάστασή τους στην χερσόνησο της Κριμαίας, ύστερα από τους διωγμούς της σταλινικής περιόδου. γ) Το ζήτημα της αποπληρωμής του εξωτερικού χρέους της πρώην ΕΣΣΔ, που η Ουκρανική ηγεσία αρνείται να υλοποιήσει, και δ) η δημιουργία ανεξάρτητου στρατού 400.000 περίπου ανδρών.

Η αβεβαιότητα της Κοινοπολιτείας

Η πρόσφατη σύνοδος των αρχηγών των κρατών της «Κοινοπολιτείας» που έγινε στο Μινσκ της Λευκορωσίας στις 20 Μαρτίου, αν και δεν οδήγησε σε θεαματικά αποτελέσματα (όπως λ.χ. στο θέμα της αποπληρωμής του χρέους ή τη μεταφορά τακτικών πυρηνικών όπλων από την Ουκρανία στην Ρωσία, για την καταστροφή τους, σύμφωνα με τις συνθήκες για τον έλεγχο των εξοπλισμών —όπου η ουκρανική πλευρά επιδιώκει να το αξιοποιήσει ως διαπραγματευτικό πλεονέκτημα σε σχέση με το ζήτημα του στόλου της Μαύρης Θάλασσας και το μέλλον του «Κόκκινου Στρατού») εν τούτοις οδήγησε σε μερικές «ασαφείς» διακηρύξεις και εν πάση περιπτώσει απέτρεψε για την ώρα μια άμεση «θερμή σύγκρουση» ανάμεσα στις δυο ανταγωνιζόμενες σλαβικές δημοκρατίες, εν όψει μάλιστα και του αυξανόμενου ρωσικού «μεγαλοϊδεατισμού». Σε τελευταία ανάλυση, οι επόμενοι μήνες θα δείξουν εάν και κατά πόσο οι ηγεσίες των κρατών της «Κοινοπολιτείας» θα είναι σε θέση να βρουν τρόπους «σύγκλισης» ανάμεσα σε πολιτικές που θα στοχεύουν στον «περιορισμό» των εθνικιστικών διεκδικήσεων και στην ειρηνική επίλυση των διαφορών τους —μέσα από την δημιουργία ενός *modus vivendi*, που θα εγγυάται την ανάπτυξη ρεαλιστικών κοινωνικο-οικονομικών προγραμμάτων που θα βοηθήσουν στο ξεπέρασμα των αντιθέσεων και θα βγάλουν τους λαούς της πρώην σοβιετικής υπερδύναμης από το χείλος του γκρεμού, περιορίζοντας τις όποιες ορέξεις άλλων περιφερειακών ή εξωπεριφερειακών δυνάμεων, οι οποίες επιδιώκουν να «αξιοποιήσουν» τις υπάρχουσες αντιθέσεις προς ίδιον όφελος, σε βάρος της γενικότερης γεωπολιτικής σταθερότητας. □

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Ο-δημογραφικές τάσεις στην Ουκρανία, Λευκορωσία και Μολδαβία, 1959-1989

Εθνικός Πληθυσμός	(σε χιλιάδες)			Πληθυσμιακή αύξηση				
	1959	1970	1979	1989	1959-89			
Ουκρανία	41.869	47.127	49.609	51.449	9.580			
Λευκοί	32.158	35.284	36.489	37.370	5.212			
Ρώσοι	7.091	9.126	10.472	11.340	4.249			
Άλλοι	840	777	634	488	- 352			
Λευκορωσία	8.055	9.002	9.533	10.149	2.094			
Λευκοί	6.532	7.290	7.568	7.898	1.366			
Ρώσοι	660	938	1.134	1.341	681			
Άλλοι	539	383	403	418	- 121			
Μολδαβία	2.884	3.569	3.950	4.332	1.448			
Μολδαβοί	1.887	2.304	2.526	2.791	904			
Ρώσοι	421	507	561	600	179			
Άλλοι	293	414	506	560	267			
Ποσοστιαία Αύξηση					Ποσοστό πληθυσμού			
	1959-70	1970-79	1979-89	1959-89	1959	1970	1979	1989
Ουκρανία	12.6	5.0	3.7	22.9	100	100	100	100
Λευκοί	9.7	3.4	2.4	16.2	76.81	74.87	73.55	72.64
Ρώσοι	28.7	14.7	8.3	59.9	16.94	19.37	21.11	22.04
Άλλοι	- 7.5	- 18.4	- 23.0	- 41.9	2.01	1.64	1.28	0.95
Λευκορωσία	11.8	5.9	6.5	26.0	100	100	100	100
Λευκοί	11.6	3.8	4.4	20.9	81.09	80.97	79.39	77.82
Ρώσοι	42.1	20.9	18.2	13.2	8.19	10.42	11.90	13.21
Άλλοι	- 28.9	5.4	3.6	- 18.3	6.69	4.25	4.23	4.12
Μολδαβία	23.7	10.7	9.7	50.2	100	100	100	100
Μολδαβοί	22.1	9.6	10.5	47.9	65.40	64.56	63.95	64.42
Ρώσοι	20.4	10.7	7.0	42.5	14.59	14.19	14.20	13.84
Άλλοι	41.5	22.2	10.8	91.1	10.16	11.61	12.81	12.94

ΔΕΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΔΕΚΑΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Για την κατασκευή των έργων που προβλέπονται στο νέο δεκαετές πρόγραμμα η ΔΕΗ, σεβόμενη τοπική κοινωνία και περιβάλλον, θα χρησιμοποιήσει τα τελευταία τεχνολογικά επιτεύγματα. Στόχος της η ελαχιστοποίηση των δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η Επιχείρηση στα πλαίσια της πολιτικής της για το περιβάλλον λαμβάνει συνεχώς μέτρα για τον περιορισμό της όχλησής του, ιδιαίτερα όπου αναπτύσσει δραστηριότητες εξόρυξης λιγνίτη και παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του νέου προγράμματος 100 δις δρχ. θα διατεθούν κατά τα πρώτα πέντε χρόνια του, για την προστασία του περιβάλλοντος.

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΝΟΡΘΩΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

Για κάθε έργο του νέου δεκαετούς προγράμματος της ΔΕΗ (90-99) προβλέπεται η σύνταξη μελέτης για τις επιπτώσεις που θα έχει στο περιβάλλον, καθώς και για τα μέτρα επανόρθωσης. Οι μελέτες θα γίνουν από ειδικούς επιστημονικούς φορείς και με την συμμετοχή της τοπικής Κοινωνίας. Με τις μελέτες αυτές προσδιορίζεται ο προσφορότερος τρόπος εκτέλεσης ή κατασκευής του έργου, ώστε να επιτυγχάνεται η μικρότερη δυνατή επέμβαση στο φυσικό περιβάλλον.

ΗΛΕΚΤΡΟΣΤΑΤΙΚΑ ΦΙΛΤΡΑ

Με την εγκατάσταση του εργολάβου για την τοποθέτηση σύγχρονων ηλεκτροστατικών φίλτρων και συστημάτων αποκομιδής της ιπτάμενης τέφρας στην Μονάδα IV του ΑΗΣ Πτολεμαΐδας και στις Μονάδες I και II του ΑΗΣ Καρδιάς αρχίζει τον Ιούνιο 1991 η ολοκλήρωση του έργου. Έτσι όλες πλέον οι μονάδες της περιοχής Πτολεμαΐδας - Αμυνταίου θα έχουν προηγμένης τεχνολογίας ηλεκτροστατικά φίλτρα. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση των εκπεμπόμενων στερεών σωματιδίων και την βελτίωση των σημερινών ατμοσφαιρικών συνθηκών στη μείζονα περιοχή Κοζάνης - Πτολεμαΐδας μέχρι και 75%.

ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Μέσα στο 1991, θα ολοκληρωθούν δύο (2) έργα πράσινου και δενδροφύτευσης τελικών επιφανειών στις αποθέσεις τέφρας των ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου και Αμυνταίου. Στην εξωτερική απόθεση Νο 1 Κύριου Πεδίου και στην εσωτερική απόθεση Πεδίου Κομάνου, η ΔΕΗ έχει προγραμματίσει την κατασκευή ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ (ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ) δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε χώρους ψυχαγωγίας, άθλησης και δοκιμαστικών καλλιεργειών. Συνοπτικά το Πολύκεντρο θα περιλαμβάνει εκτός από τα κτίρια διοίκησης του ΛΚΠ-Α και την κατασκευή των ακόλουθων έργων:

- Αμφιθέατρο 400 θέσεων με αίθουσα εκδηλώσεων.
- Κλειστό και ανοικτό γυμναστήριο.
- Υπαιθριο θέατρο.
- Πολυιατρεία.
- Σχολή Ταχύρρυθμης Εκπαίδευσης τεχνικών ορυχείων.
- Υπαιθριο PARKING.
- Χώρο δοκιμαστικών καλλιεργειών και φυτώριο.

Στο ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ εντάσσονται επίσης και η εκκλησία της Αγ. Βαρβάρας η ανέγερση της οποίας ολοκληρώθηκε ήδη, όπως και το μόνιμο εκθετήριο το οποίο κατασκευάζεται. Ο χώρος για την κατασκευή του ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟΥ είναι σε κεντροβαρική θέση σε σχέση με την παρούσα και την μελλοντική ανάπτυξη των ορυχείων και κοντά στον δρόμο Κοζάνης - Πτολεμαΐδας.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΔΑΦΩΝ

Πρόσφατα η ΔΕΗ, με σκοπό την βελτίωση του περιβάλλοντος των ορισμών που βρίσκονται κοντά στον ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου αποφάσισε την μεταφορά της τέφρας που παράγεται στον ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου και την συναπόθεσή της, μαζί με άγονα, στην εξωτερική απόθεση του ορυχείου Νοτίου Πεδίου.

Η κατασκευή του όλου έργου που είναι συνολικού κόστους 1,2 δις έχει προγραμματιστεί να ολοκληρωθεί μέσα στο 1991.

Επίσης εγκρίθηκε ποσό 50 εκατομμυρίων δρχ. για την δενδροφύτευση τάφρου που περιβάλλει την Πτολεμαΐδα και την περιοχή γύρω από το Μποδοσάκειο Νοσοκομείο. Η φυτική γη συγκεντρώνεται και αξιοποιείται στις τελικές επιφάνειες των νέων εδαφών. Για την διετία 1990-91 έχει προγραμματιστεί να καλλιεργηθούν περίπου 1.000 στρέμματα και να φυτευθούν 40.000 δενδρύλια.

ΠΡΟΤΥΠΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΛΙΓΝΙΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Στις 21/12/89 η ΔΕΗ ανέθεσε σε διατμηματική ομάδα εικοσι-τριών (23) καθηγητών Πολυτεχνείου και Πανεπιστημίων, την εκπόνηση, σε συνεργασία με την έμπειρη σε παρόμοια θέματα δυτικο-γερμανική εταιρεία RHEINBRAUN ENGINEERING, πρότυπων Ερευνητικών Μελετών που θα αντιμετωπίζουν το σύνολο των τεχνικών οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων, από την δραστηριότητα εκμετάλλευσης του λιγνίτη. Η ΔΕΗ ανέθεσε επίσης σε Πανεπιστημιακούς και ειδικούς Επιστήμονες την εκπόνηση επιδημιολογικών ερευνών σε διάφορες περιοχές. Ήδη έχει ολοκληρωθεί και παραδοθεί στην Επιχείρηση η επιδημιολογική έρευνα Κομάνου και ακολουθούν οι επόμενες.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ - ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η Διοίκηση της ΔΕΗ έχει αποδείξει έμπρακτα την μεγάλη περιβαλλοντική και κοινωνική συνεισφορά της υπογράφοντας Συμβάσεις - Πλαίσια για την τηλεθέρμανση των αστικών περιοχών Πτολεμαΐδας και Κοζάνης, έργα πρωτοποριακά για την ελληνική πραγματικότητα και καθοριστικά για την βελτίωση του περιβάλλοντος στις υποβαθμισμένες αυτές περιοχές.

Συγχρόνως προωθεί άλλες κοινωφελείς δραστηριότητες όπως π.χ. έργα οδοποιίας για την βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας στην περιοχή ύψους δαπάνης 872 εκατ. δρχ. Συμμετέχει ουσιαστικά σε έργα ανάπλασης εδαφών και αναμόρφωσης Κοινοτικών περιοχών με την διάθεση εκατοντάδων εκατομμυρίων δραχμών στους Δήμους και στις κοινότητες του Νομού Κοζάνης.

Κατά την περίοδο της μεγάλης ξηρασίας (8/89 -12/90) πραγματοποίησε με δικά της μέσα και δαπάνες, υδρογεωτρήσεις 3.464 συνολικά μέτρων για την άρδευση Κοινοτήτων της περιοχής Κοζάνης - Πτολεμαΐδας.

Ένα ανάλογο, αλλά μικρότερο πρόγραμμα υδρογεωτρήσεων, εκτελείται και το 1991. Έχει προσφέρει στην τοπική Αυτοδιοίκηση βαριά μηχανήματα και εξοπλισμό (χωματουργικά μηχανήματα, σάρωθρα, κ.λπ. και έχει διαθέσει εξειδικευμένο τεχνικό προσωπικό για τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, κ.ά.

Με δύο λόγια η ΔΕΗ, συνεργάζεται στενά με την Τοπική Αυτοδιοίκηση στις περιοχές των έργων της και συμμετέχει ενεργά και δυναμικά στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ...ΜΠΟΝΑΤΣΟΣ;

παργείται η εκπαιδευτική, θεωράση την ώρα που βαθμίζονται ανόητα τηλεπαιχνίδια, καταγγέλλει ο Πατρώνης από το Αγρίνιο.

Πριν από την δίκη του σκαν- του Κοσκωτά, υπήρχε στην μια καθημερινή εκπομπή (πρωί και απόγευμα) με τον τί- «Εκπαιδευτική Τηλεόρα- Μια εκπομπή που ξεχώρι- να τα επιμορφωτικά της προγράμματα. Μετέδιδε μαθη- τική φυσικής, μαθηματικών τους μαθητές, ξένες γλώσ- εκπαιδευτικά ντοκυμανταίρ την φύση, την τέχνη και ένα άλλα ωφέλιμα πράγματα μικρούς και μεγάλους. Μετά το τέλος της δίκης πε- να ότι η εκπομπή θα συνε- αν. Όμως σε τηλεφώνημά στην ΕΤΤ μου απάντησαν ο τμήμα της Εκπαιδευτι- Τηλεόρασης είναι υπό κα- ρηση. Το γιατί δεν το ξέ-

Νομίζω ότι το θέμα είναι πά- λυ σοβαρό και ενδεικτικό αποπέδωσης που απειλεί την ονία μας εν ονόματι του υς και της γενικότερης «α- ς».

τά πραττει η πολιτεία. Οι ς της, όμως, τι κάνουν; ς μήνες δεν ακούστηκε ςωνή διαμαρτυρίας. Πού οι σύλλογοι των καθηγη- των δασκάλων, των γονέ- ι κηδεμόνων; Πού είναι οι ςποι του πνεύματος; Με- αδράνεια και ανοχή. Και βέβαιο ότι αυτή την ανοχή κλλεύονται οι αρμόδιοι έσα στην γενικότερη σα- των τηλεοπτικών προ- μάτων και της διαφήμισης έτουν τώρα και ένα σωρό τηλεπαιχνίδια, όπου τα- ςροι Νεοέλληνες αγωνι- κατεξτετελιζόμενοι να ςουν ένα φυγείο ή ένα αυ- ςτο.

σι την ώρα που ήταν η ιδευτική Τηλεόραση, ςτε τώρα να παρακολου- καθημερινά το τηλεπαι- της ΕΤΙ «Με το κλειδί

στο χέρι» με τον Βλάση Μπο- νάτσο και την παρέα του.

Να τον χαιρεστεί. Και σ' α- νώτερα για τα παιδιά σας!

Κώστας Πατρώνης
Αγρίνιο

Υ.Γ. Περιμένω κάποια απάν- τηση από τον γεν. διευθυντή της ΕΤΤ και από το υπουργείο Παι- δείας.

ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΛΛΗΝΕΣ

● Καιρό είχε αλλά ξαναχτύπησε ο παλαιός φίλος της στήλης Τάσος Γούλας:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ», Συγκρίνοντας τους αρχαίους έλληνες με τους σύγχρονους νε- οέλληνες μου έρχονται στην σκέψη εκείνα τα αποτυχημένα τέχνα διασώζων ηθοποιών που η σκιά των γονέων είναι αφόρη- τη και εθίζονται στην πρέζα ανί- κανα να δημιουργήσουν κάτι το προσωπικό με την σφραγίδα του πρωτότυπου. Κάλιο να προσβλέπουμε στο μέλλον υπο- δομώντας και παραμερίζοντας την προγονολατρία σαν κομια- σμό και αδικαιολόγητη περηφά- νεια για τα επιτεύγματα μακρι- νών προγόνων που εμποδίζουν τον λαό να συνειδητοποιήσει την σημερινή του κατάσταση και κρατά την σκέψη του προ- σηλωμένη στο παρελθόν και όχι στο μέλλον! Αναφέρω δε και τι μου είπε προ καιρού ένας γερ- μανός ουρολόγος: «Εγώ είμαι Έλληνας».

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Τάσος Γούλας

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

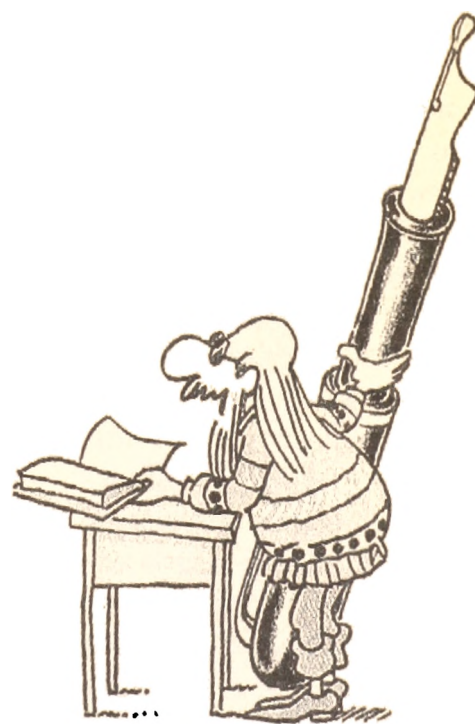
Σκέψεις για την εξωτερική, πολιτική διατυπώνει ο αναγνώστης μας, δικηγόρος από την Θεσσαλονίκη (πλήρη, στοιχεία του στο ΑΝΤΙ), ο οποίος, μεταξύ άλλων, γράφει:

Κύριε Διευθυντά,

Παίζονται ύφιστα εθνικά συμ- φέροντα εις τα Βαλκάνια και η Ελλάς έχει την δύναμιν, παρ' όλας τας εξωβαλκανικάς πιέ- σεις, να διαδραματίσει ηγετικόν ρόλον με βασικό χαρτί την Ορ- θοδοξίαν, όπως είχε προτείνει ο σέρβος ηγέτης της αντιπολιτεύ- σεως Βουκ Ντράσκοβιτς με την

ΔΙΑΛΕΞΤΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΣΑΣ

μετά μουσικής
μετά καφέ και
(το σπουδαιότερο)
μετά τιμών...

ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ
Ζ. ΠΗΓΗΣ 21, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 3615433, 3622251

δημιουργίαν «ορθοδόξου τόξου» εις αντιπαράθεσιν του τε ισλαμικού και του λατινικού τοιούτου, εκ των οποίων δύο δεν γνωρίζω ποιον είναι το πλέον επικίνδυνον. Ελλὰς και Σερβία συμπαρασύρουν και την Ρουμανίαν δύνανται να πιέσουν φιλικώς την Βουλγαρίαν ότι δεν έχει να φοβηθή τίποτε και να ταχθή με το μέρος των, αποτάσσουσα την Αγκυραν.

Διά την αντιμετώπισιν δε του τουρκικού κινδύνου πλην της Αρμενίας με την οποίαν προχωρούν αι στεναι σχέσεις, το ταχύτερον δυνατόν, ει δυνατόν και αύριον, να επιδιώξωμεν στενάς σχέσεις με την Γεωργίαν, της οποίας ο λαός αγαπά την Ελλάδα περισσότερον της Ρωσσίας, μετά δε την αναγνώρισιν προδιετίας του Αυτοκεφάλου υπό του Οικουμενικού Πατριαρχείου εγένοντο στενότεραι αι σχέσεις μεταξύ του τελευταίου και της Εκκλησίας της Γεωργίας, της οποίας οι δεσμοί με το Βυζάντιον ανάγονται εις τον Δ' αιώνα. Δεν πρέπει δε να λησμονώμεν τους Έλληνας Ποντίους οι οποίοι από αιώνων διαμένουν εκεί. Γεωργία και Αρμενία αποτελούν το σύνορον Ευρώπης και Ασίας, Χριστιανισμού και Ισλάμ· αυτό, πλην ημών, δέον να το κατανοήσουν και οι Δυτικοί και μάλλον κάτι γίνεται προς την ορθήν κατεύθυνσιν με τας απειλάς Ντεμιρέλ να μην επέμβουν εις την διαμάχην διά το Ναγκόρνο - Καραμπάχ. Δεν είναι τυχαίον ότι μετεκλήθη και ανέλαβεν υπουργός Εξωτερικών της Αρμενίας ο προ ολίγου επισκεφθείς τας Αθήνας Οβανεσιάν, των αμερικανός υπήκοος εκ Καλιфорνίας, όπου μάλιστα κατέχει την θέσιν του κυβερνήτου Αρμένιος. Η διπλωματία δεν είναι μόνον άμυνα αλλά συγχρόνως επιθετικότης και πονηρία, την οποίαν τελευταίαν δεν διαθέτομεν εν αντιθέσει προς τους οθωμανούς γείτονας!

Θα ήθελα επίσης να αναφερθώ στο θέμα των Κούρδων, το οποίον στο ANTI έχετε κατ' επανάληψιν θέξει.

Αι αντιδράσεις και απειλαι της Αγκύρας προς την Βόννην να κλείση τα γραφεία του I. K. K. εις την Γερμανίαν και μερικαί ενδείξεις βοήθειας των

IIIIV προς τους Κούρδους της Τουρκίας, αι οποίαι υποτονικώς διεφεύσθησαν και από τινα πληροφορίαν υψηλά ισταμένου παράγοντος της ομογενείας αληθεύουν, ίσως να μην είναι μακράν η ημέρα της ανεξαρτησίας του μαρτυρικού αυτού λαού. Διαφεύδουν οι Κούρδοι μεν ότι θα δημιουργήσουν τον Απρίλιον κράτος εις το Β. Ιράκ δια της εκλογής 120 βουλευτών, διότι υπάρχει κενόν εξουσίας, ουδείς όμως δύναται να βεβαιώση τι θα γίνη εις την συνέχειαν. Η αφαιρέσις εδαφών από Περσίαν, Τουρκίαν και Ιράκ αποδυναμώνει και τα τρία αυτά κράτη, διότι ούτε οι Αμερικανοί ούτε οι Ευρωπαίοι συμπεριλαμβανομένων των Ρώσων θέλουν μια απή τας τρεις αυτάς χώρας να γίνη μεγάλη δύναμις εις την Μ. Ανατολήν και Κ. Ασίαν (...).

Με αγωνιστικούς και φιλικούς χαιρετισμούς, διατελώ

H.N.N.

(Θεσσαλονίκη)

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

● Σχετικά με μια αρχαιολογική έκθεση στην Θεσσαλονίκη, ο φίλος Μιχ. Λυχούνας μας γράφει:

Αγαπητό «ANTI»,
Σήμερα (15/3) στις 20.00 μ.μ. στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Θεσσαλονίκης, άνοιξε τις πύλες της μια έκθεση αεροφωτογραφιών με αρχαιότητες από την περιοχή της Μ. Ανατολής. Οι φωτογραφίες περιελάμβαναν από προϊστορικά μέχρι και βυζαντινά και της περιόδου

των Σταυροφοριών.

Η παρουσία του πρέσβυ του Ισραήλ έδωσε την πρέπουσα επιστημότητα και την εθνική υποτίθεται ταυτότητα των φωτογραφιών.

Δεν χρειαζόταν ωστόσο ούτε ιδιαίτερες γνώσεις γεωγραφίας της Μ. Ανατολής ούτε και γνώσεις των διεθνών θεμάτων για να καταλάβει κανείς πως επρόκειτο για φωτογραφίες στην μεγάλη πλειοψηφία τους από την Δυτ. Όχθη και τα υψίπεδα του Γκολάν. Ό,τι δηλ. είναι υπό αμφισβήτηση και συζήτηση στην περιοχή. Το ΥΠΠΟ έλυσε ήδη το διπλωματικό πρόβλημα και κατοχύρωσε την περιοχή στο κράτος του Ισραήλ!

Υπάρχει βεβαίως και η άποψη πως αυτό που μας ενδιαφέρει ως αρχαιολόγους και ως κοινό είναι αυτά καθ' αυτά τα μνημεία. Το ποιός τα έχει και πως και γιατί τα χρησιμοποιεί είναι ελάσσονος σημασίας. Με άλλα λόγια αρχαιολογία στο εργαστήριο για τους ειδικούς!

Είναι όμως έτσι τα πράγματα; Είναι μόνον αρχαιολογικός ο στόχος της έκθεσης αυτής ή γίνεται συνειδητή προσπάθεια να παρουσιασθούν οι συγκεκριμένοι αυτοί τόποι σαν τμήμα του κράτους του Ισραήλ;

Αν πάλι τα πράγματα είναι έτσι, είναι τόσο αδαείς οι υπεύθυνοι του ΥΠΠΟ, ώστε να εμπλακούν σε μια τέτοια διαδικασία; Τι θα απαντήσουν αύριο στην διπλωματική αποστολή της PLO αν ζητήσει να κάνει μια έκθεση με παρόμοια αντικείμενα; Και το ουσιαστικότερο: με τι επιχειρήματα θα ζητή-

σουν να μην γίνουν εκθέσεις αντικείμενα από την κατεχόμενη Κύπρο; Μήπως θυμούν με ποιά επιχειρήματα αξίω και πήραν πίσω τα ψηφίδα της Παμμακαρίστου; Θα ικανοποιούσε άραγε μια απτήση του τύπου «Εμάς μας διαφέρουν τα αντικείμενα και χι ποιά σημαία κυματίζει»;

Με τ

Μιχ. Λυχούν

Καβά

ΚΑΙ ΕΙΣ ΑΝΩΤΕΡΑ...

● Συνέχεια προηγούμενης επιστολής· αλλά νομίζουμε ότι ο αλληλογράφος έχει ποκαλή ιδέα για «την ηγεσία των Βρυξελλών». Ας είναι...

Μετά από το δημοσίευστο από 21/2/1992 τεύχος «ANTI» και του δικαιολογητικού θορύβου που δημιουργήθη για τον διορισμό του πρεσβεί Δ. Πετρουνάκου με το γνωβεβαρημένο χουντικό μητρώτου, ως Μον. Αντιπροσώπστους Οργανισμούς του Οστην Γενεύη, η κυβέρνηση ταιώσε μεν τον διορισμό αι αλλά συγχρόνως τοποθετείμνητή της χούντας στην υλότερη θέση του μον. αντιπώπου στο NATO. Αναγνάζουν δηλαδή ο πρωθυπουργ και ο υπουργός των Εξωτερικών ότι ο κ. Πετρουνάκος μπορεί λόγω του χουντικού παρελθόντος να τοποθετηστην Γενεύη αλλά κρίνουν μπορεί να διορισθεί στο NATO το οποίο προφανώς θεωρεί Οργανισμό όπου τα ηθικά πόντα των εθνικών αντιπροσώπων ουδόλως λαμβάνονται πόψη.

Σφάλλουν όμως οικτρά· νομίζουν πως παρόμοιο στατικό θα παραγνωρισθεί τον γεν. γραμματέα του NATO και από την νατοϊκή ηγεσία Βρυξελλών με αποτέλεσμα έλληνας αντιπρόσωπος να εκ προοιμίου υποθηκευμένη υπόστασή του, προς μεγάλη μιά του κύρους της χώρας.

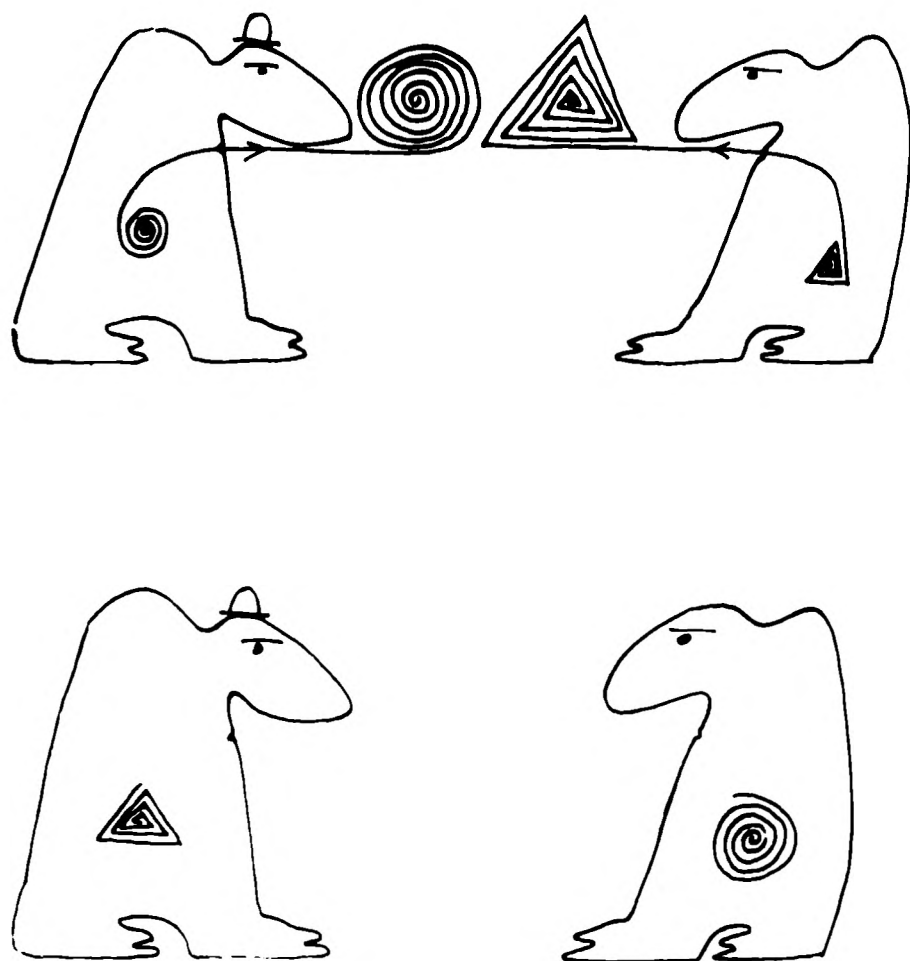
Με τ

Νίκος Μιχ

Γλυφ

Εκκλησία
στο
Κουρσι

ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΜΕ ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΕΤΕ;

Μεθοδεύεται σταδιακά το κλείσιμο του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας. Οι πρόσφατες αποφάσεις της τωρινής διοίκησης της ΕΤΕ που αφορούν την περικοπή του προϋπολογισμού, την κατάργηση της Επιτροπής Ιστορίας, την αναστολή του ερευνητικού και του εκδοτικού προγράμματός του το αποδεικνύουν (σελ. 57).

ΓΡΑΦΟΥΝ:

Δ. ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗΣ
ΣΤ. ΔΡΟΥΓΟΥ
Μ. ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ
Η. ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ
Γ. ΜΕΝΔΡΑΚΟΣ
ΡΕΠΟΡΤΕΡ
ΑΘ. ΣΧΙΝΑ
Δ. ΤΣΑΤΣΟΥΛΗΣ
ΕΛ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ
ΑΝΤ. ΦΡΑΝΤΖΗ
Ν. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗΣ

Καλλιστεία - εντάξει. Οφθαλμολαγνεία - εντάξει. Λόγια του αέρα από τηλεοράσεως του ANTENNA που τα πατρονάριζε - εντάξει. Αλλά τι πρεμούρα έπιασε τους πάντες με την καταγωγή της Σερραίας που ...εκρίθη ομορφότερη. Μακεδόνισσα την ανέβαζαν, Μακεδόνισσα την κατέβαζαν. Απορία: Τι σχέση έχει η εθνική γραμμή με τις ...γραμμές των κοριτσιών;

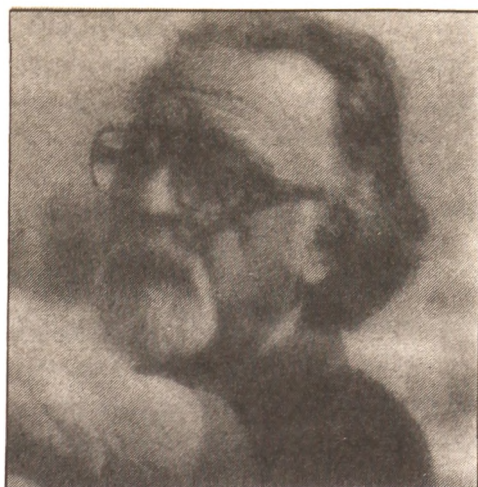
ΚΑΚΡΙΔΗΣ

Ίαγμένος στην περιπέτεια της αναζήτησης επαφής με τα κλασικά κείμενα, διερεύνησε εξαντλητικά τα μυστικά της γλώσσας. Ο Ι.Θ. Κακριδής δίδαξε τους φιλόλογους να γεφυρώνουν τεράστια χάσματα: το Θουκυδίδη με τον Μακρυγιάννη, τον Όμηρο με το δημοτικό τραγούδι.

ΣΕΛ. 50

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ

(1) Μανόλης Ανδρόνικος, από τους τελευταίους εκπροσώπους μιας ξεχωριστής πνευματικής γενιάς, έφυγε αφήνοντας την κληρονομιά της Βεργίνας —μεγάλη ευθύνη, κι όχι μόνο για τους επιστήμονες.

ΣΕΛ. 51

ΠΛΑΤΩΝ

Λπώλεια για την αρχαιολογία ο θάνατος του Νικολάου Πλάτωνος, που αφιέρωσε την ζωή του στο μεγάλο Μουσείο του Ηρακλείου. Πρωτοπόρος επιστήμων και δάσκαλος, μακριά από την εκκωφαντική δημοσιότητα, ποτέ του δεν παρέβλεψε την ευθύνη του πνευματικού ταγού.

ΣΕΛ. 52

Ι.Θ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ: ΜΝΗΜΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

Τα τελευταία χρόνια, όταν κάποιο δημοσίευμα ή κάποια τιμητική εκδήλωση για τον Ι.Θ. Κακριδή κινητοποιούσε την μνήμη μου σε νοσταλγικές αναδρομές και προσωπικές εκτιμήσεις, που αναζωπύρωναν τον θαυμασμό και την ευγνωμοσύνη μου γι' αυτόν καθώς ανασύνθετα κάθε φορά μέσα μου τις περιόδους και τις συνθήκες της δικής μου σχέσης μαζί του, στάθμευα μόνιμα στο ίδιο χρονικό σημείο: στην αφετηρία. Τώρα που το τελεσίδικο γεγονός έκλεισε τον κύκλο της ζωής του, επιχειρώντας και εγώ μια τελεσίδικη στάθμιση της συμβολής του στην διαμόρφωση της πνευματικής μου πορείας, και πάλι έμμεσα επανέρχομαι στην αρχή, στα χρόνια της φοιτητικής μαθητείας, όταν ο λαμπρός αυτός άνθρωπος, με την καταλυτική παρουσία, εισέβαλε στο ρημαγμένο οικόπεδο της γενιάς μου και μας διαπότισε με την ελπίδα ότι θα μπορούσε, ένα μέρος του τουλάχιστον, να μεταβληθεί σε εύφορο αγρό.

Μιλώ για την καθημαγμένη κατοχική γενιά, που πέρασε στην Φιλοσοφική της Θεσσαλονίκης στα πρώτα μετεμφυλιακά χρόνια. Με τα συμπτώματα της καχεξίας έκδηλα ακόμη στα ισχνά σώματά μας και την ανέχεια αποκάλυπτα εκτεθειμένη πάνω στα τριμμένα πουκάμισα και στα κιτρινόφυλλα τετράδιά μας· με τις καρδιές σπαραγμένες από προσωπικές, οικογενειακές και εθνικές καταστροφές· ανήρηστοι αλλά αποφασιστικοί, δύσπιστοι αλλά δεκτικοί, οραματιστές παρά την ιδεολογική σύγχυσή μας· και, βέβαια, σχεδόν αμόρφωτοι οι περισσότεροι μας —έτσι φθάσαμε στην αρχή της φοιτητικής πορείας μας, με ένα τεράστιο κενό στον πνευματικό μας χώρο, όπως αιωρούνταν ελάχιστες και μεταξύ τους ασύνδετες πληροφορίες για την ελληνική αρχαιότητα, αλλοιωμένες από την μεγαλοστομία και την ασάφεια· χωρίς συνείδηση ιστορικής συνέχειας και συνοχής· κυρίως, άγλωσσοι.

Εκεί, λοιπόν, προς το τέλος της δεύτερης δεκαετίας μας συναντήσαμε τον Κακριδή, που έκλεινε την πέμπτη —στην πλήρη ακμή του: έναν ραδινό, μελαμψό έφηβο, ευκίνητο και γοητευτικό, με τα ασημένια μαλλιά του σαν στέμμα, την μεγάλη κρεατοελιά στον αριστερό κρόταφο σαν σημείο αναγνώρισης, την παλλόμενη φωνή, που σκάλωνε χαριτωμένα πολεμώντας να καλύψει όσα κενά άφηνε η απουσία του «ρ» από τον φωνηματικό εξοπλισμό της, με τα εκφραστικά χέρια να ριπίζουν τον αέρα υπομνηματίζοντας τον λόγο, όταν δεν παλινδρομούσαν από το πρόσωπο προς την έδρα μετακινώντας, για κάποια έμφαση, τα γυαλιά. Εν αρχή ην ο λόγος του: ζωντανός, ενθουσιασμένος και ενθουσιαστικός, φορτισμένος αλλά σαφής, ακριβής και αποτελεσματικός. Ο Κακριδής αδυνατούσε να εκφραστεί ψυχραιμα ή ουδέτερα, επειδή έδινε μόνιμα την εντύπωση ότι διακατεχόταν από μια αγωνία προσηλυτιστικής πειθώς, από μια διάθεση αγωνιστική προς έναν αντίπαλο που έπρεπε να καταβληθεί, προς μια άγνωστη περιοχή που έπρεπε πάση θυσία να εξερευνηθεί, προς ένα σκοτεινό μήνυμα που έπρεπε να αποκρυπτογραφηθεί και να μεταδοθεί —γι' αυτό ουσιαστικά ποτέ δεν μονολογούσε, επειδή τον απασχολούσε η αποτελεσματικότητα του λόγου του.

Φυσικά, αυτή η «μεταδοτικότητα» δεν ήταν άσχετη από το ζωντανό γλωσσικό ιδίωμα που την τροφοδοτούσε. Αυτή η γλωσσική ευφορία ήταν για μας αποκαλυπτική, γιατί, παράλληλα, από την μύησή μας στον χώρο των κλασικών γραμμάτων, μας εφοδίασε με την εμπιστοσύνη μας στην εκφραστικότητα και την αυτάρκεια της ζωντανής γλώσσας, όχι απλώς ως βοηθητικού μέσου, υποτελούς στις ανάγκες της φιλολογικής έρευνας, αλλά ως δυναμικού εφοδίου αντιπαράθεσης ή ταύτισης με τον κόσμο της αρχαιότητας. Ιδίως μέσω της μεταφραστικής διαδικασίας, η οποία, υπό την καθοδήγηση του Κακριδή, προσλάμβανε τον χαρακτήρα δημιουργικής πράξης, κατακτήσαμε βαθμιαία την, αυτονόητη σήμερα αλλά όχι τότε, αλήθεια ότι ένα κείμενο μετάφρασης οφείλει να λειτουργήσει αυτοδύναμα και ανεξάρτητα από το πρωτότυπο. Αυτή η χειραφέτηση, ύστερα από χρόνια δουλικών ψελλισμάτων στο γυμνάσιο, πλούτισε με δυναμισμό την επαφή μας με την κλασική αρχαιότητα, ανοίγοντάς μας άγνωστες ως τότε ατραπούς προσέγγισης, καθώς, οπλισμένοι με ένα είδος γλωσσικής αυτοπεποίθησης, παλεύαμε να οικειωθούμε τον αρχαίο λόγο και μέσω της αντιστοι-

χίας του με τον σημερινό, ώστε να τον καταστήσουμε μεταδόσι-

Εξάλλου, η «οικείωση» συνιστούσε βασικό στοιχείο της διδασκίας του Κακριδή. Όπως όλοι οι φωτισμένοι και νηφάλιοι δάσκαλοι, και εκείνος δεν μυθοποιούσε τις μορφές και τα κείμενα της χαιότητας. Η πρόκληση της προσοχής και η υποδαύλιση του διαφέροντός μας δεν στηρίζονταν στην υπογράμμιση μεγεθών στην έξαρση αξιών, ώστε να εξασφαλισθούν το δέος και ο θαυσμός, αλλά, απεναντίας, στην προβολή των σημείων πρόσβα και επαφής, που διέγειραν την ευαισθησία μας, προκαλούσαν συγκίνηση και την περιέργειά μας, ενθαρρύνοντας έτσι απόπει προσέγγισης. Ο Κακριδής ουδέποτε αντιμετώπιζε τα κείμενα την αποστασιοποιημένη ψυχραιμία ανατόμου· τα πλησίαζε φοιτητικά και συγκινητικούς, προσπαθώντας στις ενδοσκοπήσεις να εξασφαλίσει πρώτα και την δική μας θυμική ανταπόκριση, μας συμπαρασύρει στην συγκίνησή του και να μας εξοικειώσει τις φωνές που πάλλονταν πίσω από τις νεκρές λέξεις. Καλλιέργησε έτσι μια σχέση αδημονίας με τα κείμενα, καθώς εικονογραφήσε με τον έντονα περιγραφικό λόγο του την πνευματική περιπέτεια των δημιουργών στον αγώνα τους να εκφράσουν τα πάθη και τις στοχασμούς των. Έτσι προκαλούσε ένα είδος διέγερσης, που ιρέβαινε τα όρια της περιέργειας, μεταβαίνοντας στην περιοχή συμμετοχής —και μόνο τότε μπορούσαμε να παρακολουθούμε σπαραχτική καμπύλη της ερωτικής διάψευσης του Κάτουλου, αφουγκρασθούμε τους τρυφερούς ψιθύρους της πληγωμένης Σφώς ή να μετεωρισθούμε στην εναγώνια απορία για την ταυτότητα της ανώνυμης γυναίκας του Κανδαύλη.

Επρόκειτο, βέβαια, για μια πορεία καθαρά ανθρωπιστικού και αναντολισμού, η οποία, ενισχυμένη από συγκινησιακή μέθεξη γλωσσική ευαισθησία, επιδίωκε να ανακαλύψει πίσω από το κείμενο της λέξης την ψυχή που την υπαγόρευσε, όχι με μόνο ή κενό στόχο την διατύπωση μιας ψυχρής θεωρίας για την ερμηνεία κειμένου αλλά την σύνθεση μιας εικόνας ζωής. Χρόνια αργότερα, όσοι από εμάς ευτυχήσαμε να προωθήσουμε τις σπουδές μας στο εξωτερικό, διαπιστώσαμε με κατάπληξη και πόσο ενημερωμένοι μας κρατούσε ο Κακριδής για τις νεότερες επιτεύξεις της φιλολογικής έρευνας. Τότε δεν υποπευόμασταν ότι μελετούσαμε τα πρόσφατα παπυρικά ευρήματα ταυτόχρονα με τους φοιτητές Οξφόρδης ή ότι ακούσαμε για την τελευταία θεωρία για το ομηρικό πρόβλημα προτού καν αυτή δημοσιευθεί.

Ωστόσο, όλη αυτή η περιπέτεια στην αναζήτηση επαφής με τα κλασικά κείμενα περνούσε μέσα από εξαντλητική διερεύνηση μυστικών της γλώσσας. Ξεκινώντας τότε ολότελα αλλοτριωμένοι από τις ψυχρές, αυτοσκοπικές «συντακτικές» αναλύσεις του μνασίου, ανακαλύπταμε για πρώτη φορά την αισθητική της τάξης ακόμα και στην μελέτη των μικρών βοηθητικών λέξεων στην ισορροπία των συνδέσμων, στις αποχρώσεις των προθέσεων στις εμφάσεις των επιρρημάτων. Κυρίως, μαθαίναμε πώς να φυρώνουμε τεράστια χάσματα, αναζητώντας παραλληλισμούς ερείσματα στην ζωντανή γλώσσα: πώς να μην φοβόμαστε να στοιχήσουμε τον Θουκυδίδη με τον Μακρυγιάννη και το ομηρικό έπος με το δημοτικό τραγούδι ή να εντοπίσουμε την θυσία της κηστής σε ένα ποντιακό παραμύθι και να αναγνωρίσουμε την νύη του Πίνδαρου σε στίχους του Σικελιανού.

Έτσι, με αυτή την «συμφιλίωση», μπορέσαμε να ανακτήσουμε έναν τουλάχιστον τομέα, κάποια συνείδηση ιστορικής σχέσης και συνοχής, ώστε, ενισχυμένοι και από την πίστη ότι ο χαίος κόσμος, με την διαχρονική γοητεία του, αξίζει και μπορεί, κατά κάποιον τρόπο, να αναπαραχθεί, ξεκινήσαμε για την επόμενη πορεία μας —έτοιμοι. Και όταν, προς το τέλος της δεκαετίας του '50, ανταμώναμε παλιοί συμφοιτητές, που είχαμε διασκοπθεί ως δάσκαλοι σε όλα τα σημεία του ελληνικού χώρου, διασπώντας τις εμπειρίες μας, συμφωνούσαμε όλοι στην διαπίστωση ότι κυκλοφορούσαμε στη στέππα της γυμνασιακής παιδείας μ' αναγνωρίσιμη ταυτότητα: ήμασταν «τα παιδιά του Κακριδή», τον ευγνωμονούσαμε. Και τον ευγνωμονούμε.

Νίκος Χουρμουζιάδης

ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ

Στη χώρα, όπως η Ελλάδα, όπου η πολιτιστική ζωή και η πνευματική δημιουργία, είναι το μεγαλύτερο της κεφάλαιο, όσο και αν αυτό πολύ συχνά παραμελείται και λησμονείται, το έργο και η παρουσία του καθηγητή Μανόλη Ανδρόνικου έχει το νόημα όχι μόνο μιας μεγάλης προσφοράς, αλλά ακόμη ενός μεγάλου γεγονότος.

Το εύρημα της Βεργίνας, ένα έργο με το οποίο συνδέθηκε το όνομα του Μ. Ανδρόνικου, είναι ένας θησαυρός από ιστορικές πληροφορίες και μνημεία της αρχαίας ζωής και τέχνης στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στη Μακεδονία, που σημαδεύουν και θα σημαδεύουν και τα επόμενα χρόνια όχι μόνο την επιστημονική ιστορική έρευνα, αλλά και το ενδιαφέρον ενός ευρύτερου κοινού και όχι μόνο στην Ελλάδα. Έτσι η Βεργίνα και χάρη στη Βεργίνα το αρχαιολογικό έργο υπήρξε ο καλύτερος πρεσβευτής της χώρας στο παγκόσμιο πολιτικό και πολιτιστικό χώρο. Για πρώτη φορά ίσως το επιστημονικό και ερευνητικό έργο κατόρθωσε να βγει από τα στενά σύνορα των ειδικών και να υπηρετήσει τόσο γρήγορα το ευρύτερο κοινωνικό και εθνικό συμφέρον.

Το μεγάλο αυτό έργο σφράγισε με την προσωπικότητά του ο καθηγητής Μ. Ανδρόνικος χωρίς αυτό να είναι μια τυχαία σύμπτωση. Γεννημένος στην Προύσα της Μ. Ασίας και μεγαλωμένος στη Θεσσαλονίκη, σπούδασε στην ίδια πόλη και από την πόλη αυτή έζησε όλα εκείνα τα γεγονότα που σημαδεύουν τους ανθρώπους και τη νεότερη Ελλάδα —και φυσικά και τη σκέψη του νέου επιστήμονα. Αξιοθήκε να έχει δασκάλους δυο πολύ σπουδαίους αρχαιολόγους, τον Κ. Ρωμαίο και τον J. D. Beazley. Ο πρώτος τον μύησε στον διάλογο με την γη και τα μυστικά της κι ακόμη στην εκτίμηση του άμεσου πολιτιστικού περιβάλλοντος. Ο Άγγλος σοφός στα χρόνια της Αγγλίας του φανέρωσε τη μεθοδική και λεπτομερειακή παρατήρηση της Αρχαίας Τέχνης και των κανόνων της. Ίσως ένας τρίτος και το ίδιο μεγάλος δάσκαλος για τον Μ. Ανδρόνικο υπήρξε η ίδια η προσωπικότητά του. Άνθρωπος ανήσυχος, με «επιθετική» σκέψη, ενδιαφέρθηκε για τα θέματα και τα πράγματα του τόπου και του καιρού του και διατύπωσε τη σκέψη του. Υπήρξε «πολιτικός» άνθρωπος με την καλύτερη έννοια της

λέξης, με την συνεχή δηλαδή συμμετοχή στα θέματα της χώρας του και με τη σύγχρονη προσφορά του έργου, όχι μόνο στο στενό επαγγελματικό κύκλο, αλλά στον ευρύτερο δυνατό κύκλο ανθρώπων. Όμως αυτή η δράση σημαίνει με άλλα λόγια δάσκαλος και ο Μ. Ανδρόνικος υπήρξε πραγματικά δάσκαλος που δίδαξε όχι μόνο τους μαθητές και τους φοιτητές του, αλλά με τα κείμενα και τις διαλέξεις του ένα ευρύτερο κοινό, μεταφέροντας με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο το επιστημονικό έργο στους τελικούς αποδέκτες του.

Ο Μ. Ανδρόνικος υπήρξε ίσως από τους τελευταίους εκπροσώπους μιας ξεχωριστής πνευματικής γενιάς στην Ελλάδα που έχει μια μεγάλη ρίζα στον ουμανισμό, που υπηρέτησαν ξεχωριστά τον λόγο και την ελληνική γλώσσα και κυρίως ζώντας ενεργά τα σύγχρονα γεγονότα της Ελλάδας αλλά και μελετώντας το παρελθόν έδωσαν την πιο αληθινή εικόνα του ελληνικού κόσμου και του ελληνικού πνεύματος.

Ο Μ. Ανδρόνικος υπήρξε άριστος φιλόλογος και σύγχρονα μεγάλος γνώστης

της σύγχρονης ελληνικής σκέψης αλλά και σημαντικός κριτής της νεότερης τέχνης. Το επιστημονικό του έργο περιλαμβάνει ακόμη πριν από το μεγάλο εύρημα της Βεργίνας σημαντικά για την Αρχαιογνωσία έργα, όπως το *Totenkult* (1968). Ο δρόμος αυτός και η συνεχής εργασία στον τόπο οδήγησαν τον Μ. Ανδρόνικο άλλη μια φορά στην Βεργίνα και την ανασκαφή της, ένα έργο δύσκολο και δύστροπο και επιστημονικά και τεχνικά και αυτό το πάλεψε ο Μ. Ανδρόνικος με γενναιότητα, με επιστημονική συνέπεια αλλά ζωντάνια ως την τελευταία στιγμή. Είχε τη χαρά και είχαμε την τύχη, τα λίγα στοιχεία των αρχαίων κειμένων για τη Μακεδονία και την αρχαία ιστορία της να τα κάνει χειροπιαστά με μνημεία ξεχωριστής Τέχνης, ενώ συγχρόνως κατανοώντας τη σημασία τους να τα διηγηθεί στον κόσμο. Αυτός ο λόγος, ο ιστορικός αλλά και παραμυθιτικός είναι που θα μας λείψει. Η κληρονομιά της Βεργίνας είναι μεγάλη ευθύνη και όχι μόνο για τους επιστήμονες.

Στέλλα Δρούγου

Νικόλαος Πλάτων:

Ο τελευταίος των πατέρων ιδρυτών

«Εὐθὺς μετὰ τὴν προσωρινὴν εἰρήνευσιν τῆς Κρήτης ἐν ἔτει 1878, ὅτε οἱ Κρήτες δι' ἐπιμόνων ἀγώνων ἀπέσπασαν ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν ἐλευθερίαν τιναν, ἀναγνωρισθείσης τῆς νήσου ὡς προνομιοῦχου καὶ αὐτοτελοῦς ἐπαρχίας, ἰδρῦθη ἐν Ἡρακλείῳ Σύλλογος Φιλεκπαιδευτικός, τοῦ ὁποῦ σκοπὸς ἦτο νὰ συντελέσῃ κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ ἐξάπλωσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων εἰς τὸν νομὸν Ἡρακλείου καὶ τὴν Κρήτην ἐν γένει...

Τὸ ἕκτον τέλος ἔτος (1883)... ἐξελέγη πρόεδρος ὁ Ἰωσήφ Χατζιδάκις... ἐσκέφθη ἀμέσως... νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ἀρχαίων λειψάνων τῆς Κρήτης ἐν γένει καὶ τὴν περισυλλογὴν καὶ φύλαξιν αὐτῶν εἰς Κρητικὸν Μουσεῖον ἐντὸς τῆς πόλεως Ἡρακλείου... »

Οἱ παραπάνω ελάχιστες γραμμὲς ἀπὸ τὴν *Ἱστορία τοῦ Κρητικοῦ Μουσείου καὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Κρήτῃ*, που δημοσίευσε σε βαθύ γήρας τὸ 1931 ὁ Χατζιδάκις, δίνουν τὸ στίγμα τῶν πολιτικῶν καὶ πνευματικῶν συνθηκῶν, κάτω ἀπὸ τίς ὁποῖες ἀρχίζει στὴν Κρήτῃ ἡ λαμπρὴ περίοδος τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν, τίς ὁποῖες διεξάγουν ἀποστολὲς ἀπὸ πολλὰς ἀνεπτυγμένες χώρες, σε ἀγαστὴ συνεργασία με τὸν δραστήριον Φιλεκπαιδευτικὸν Σύλλογον ἀρχικά, με τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία καὶ τὸ συνεχῶς ἀναπτυσσόμενο σε λαμπρὸ ἐπιστημονικὸ ἴδρυμα Μουσεῖο Ἡρακλείου ἀργότερα.

Στὴ σειρά τῶν ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι διηύθυναν κατὰ καιροὺς καὶ ἐπὶ μεγάλα χρονικά διαστήματα τὸ Μουσεῖο Ἡρακλείου, δεύτερο σε πλῆθος καὶ ὄγκο ἐκθεμάτων Μουσεῖο τῆς Χώρας καὶ σε ὅλα ἰσάξιο με τὸ Ἐθνικόν, ὁ Νικόλαος Πλάτων, τοῦ ὁποῦ τὴν ἀπώλεια θρηνεῖ ἐδῶ καὶ λίγες μέρες ἡ ἀρχαιολογικὴ κοινότης, υπῆρξε ὁ μόνος ἐπαγγελματίας ἀρχαιολόγος που ἀφιέρωσε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἐπιστημονικῆς του ζωῆς καὶ δραστηριότητος σ' αὐτό. Ὁ γιατρός Χατζιδάκις ἐγένε ἀρχαιολόγος ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῶν περιστάσεων, ἰδρυτὴς καὶ πρῶτος διεθυντὴς τοῦ Μουσείου, ὁ φιλόλογος Ξανθουδίδης υπῆρξε διάδοχός του καὶ ἐπίσης δραστήριος ἀρχαιολόγος με πλῆθος σημαντικὰς ἀνασκαφὰς καὶ δημοσιεύσεις στὸ ἐνεργητικόν του, ἀλλὰ μέγα μέρος τοῦ ἔργου του εἶναι φιλολογικόν (ἐκδόσις Ερωτοκρίτου κ. ἄ.), ὁ Μαρινάτος, τρίτος διεθυντὴς τοῦ Μουσείου καὶ δραστηριότατος ἀνασκαφῆας, ἐφυγε ἐνωρίς γιὰ ἄλλες θέσεις, στὸ Πανεπιστήμιον καὶ στὴ Διεύθυνση τῆς Ὑπηρεσίας καὶ ξαναγυρνοῦσε στὴν Κρήτη μόνον γιὰ τοὺς συνεχῶς μεταβαλλομένους ἀνασκαφικοὺς τοὺς στόχους, στὸ κέντρο τῶν ὁποῶν υπῆρχε ἡ πεποίθησί του γιὰ τὴν ὑπαρξὴ καὶ ἡ ἐλπίδα του γιὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ τετάρτου μεγάλου μινωικοῦ ἀνακτόρου.

Ὅμως τὸ ἀνάκτορον αὐτὸ τὸ ἀνεκάλυψε ὁ διάδοχός του Νικόλαος Πλάτων, ὕστερα ἀπὸ πολυετεῖς ἐρευνες στὴν Ἀνατολικὴ Κρήτη, ὅπου εἶχε ἐντοπίσει τὴν ἀνακαφικὴν του δραστηριότητα, ἀφοῦ εἶχε προηγουμένως ἐργαστεῖ σε πολλὰς ἄλλες περιοχὰς τῆς Μεγαλονήσου καὶ εἶχε ἀποκτήσει τὴν ἐγγυτέρω πείρα που ἀπέκτησε ποτὲ ἀρχαιολόγος σε μιὰ περιοχή, ἐργαζόμενος με ἀπειρὴ ἀγάπην πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐρευνῶν του.

Πρὶν μιλῆσομε γιὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Κάτω Ζάκρου καὶ γιὰ τίς ἄλλες σημαντικὰς συμβολὰς τοῦ Πλάτωνος στὴν Κρητικὴ ἀρχαιολογία, πρέπει νὰ θυμηθοῦμε τὸ σημαντικότερον ἀλλὰ ἀφανέστερον σήμερον ἔργον του, καὶ ἔργο ὅλων τῶν συνεργατῶν του κατὰ τὴν ἐναρξὴ καὶ τὴν λήξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου, δηλαδὴ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς προστασίας τῶν ἐκθεμάτων καὶ τὸ τιτάνιον ἔργον τῆς ἐπανεκθέσεως τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου. Ἐχει πολλὰς φορές ἐξαρθεῖ τὸ ἀντίστοιχον καὶ ἰσως δυσχερέστερον ἔργον τῶν Καρούζων στὸ Ἐθνικόν Μουσεῖον, ἀλλὰ πολλοὶ ἀγνοοῦν ὅτι στὸ Ἡράκλειον τὰ ἐκθέματα διέτρεξαν σοβαρότατους κινδύνους με τοὺς πολλοὺς βομβαρδισμοὺς τοῦ λιμανίου, στὴν ἀμεση γειτονία τοῦ ὁποῦ βρισκόταν τὸ Μουσεῖον. Στὴν εἰσαγωγὴν τοῦ *Ὁδηγοῦ τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου* (1955), ἐνός βιβλίου παιδείας καὶ οὐσιώδους πνευματικῆς χειραγώγησιν τοῦ κοινού, ἐνός εἶδους που ἔχει δυστυχῶς ἀντικατασταθεῖ σήμερον ἀπὸ πολύχρωμες φανταχτερές φυλλάδες, κυκλοφορούμενες ἀπὸ τὰ πρακτορεῖα τοῦ Κερδῶου Ερμού, ἀνάμεσα στὶς ὁποῖες βρῖσκει κανεὶς βιβλία γιὰ τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου καὶ τὸ μινωικόν πολιτισμὸν γραμμένα ἀπὸ ἐιδικούς τῆς μακεδονικῆς ἢ τῆς πελοποννησιακῆς κλασσικῆς ἢ ρωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας, υπάρχουν μερικὰς γραμμὰς γιὰ τίς συνθήκας τοῦ πολέμου σε σχέση με τὸ Μουσεῖον:

«Τὰ ἔργα κατασκευῆς τοῦ νέου Μουσείου εἶχαν ἀρχίσει τὸ 1937 καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἦταν ἑτοιμόν, ὅταν ἐξεράγη ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τὸ κτήριο υπέφερε τρεῖς φορές ἀπὸ βομβαρδισμοὺς, βόμβες ἐπέσαν σ' αὐτό καὶ πολλὰς ἄλλες κοντά του. Ἐνα πλοῖον με φορτίον πυρομαχικῶν ἐξεράγη στὸ λιμάνι Ἡρακλείου καὶ ἡ ἐκρηξὴ προκάλεσε ἐπιπλέον σημαντικὰς ζημιὰς. Οἱ δυνάμεις τῶν κατακτητῶν Γερμανῶν χρησιμοποίησαν τὸ Μουσεῖον ἀρχικῶς ὡς ἀποθήκην πολεμικοῦ υλικοῦ, ἀκολουθῶν ὡς νοσοκομεῖον, ὡς Σχολὴ Χημικοῦ Πολέμου, ὡς στρατόπεδον Ἰταλῶν αἰχμαλώτων καὶ ὡς οχυρὸν σταθμὸν με πολεμίστρες πολυβόλων καὶ περίφραξιν με συρματοπλέγματα.

»Τὰ πολυτίμα ἐκθέματα τοῦ Μουσείου σώθηκαν ἀπὸ καθαρὴν τύχην. Εἶχαν ἀποθηκευθεῖ στα ὑπόγεια τοῦ κτηρίου κάτω ἀπὸ ἓνα δάπεδον μπετόν πάχους 75 εκ. μ.

Μόνο τα μεγαλύτερα αντικείμενα, όπως οι μεγάλοι πίθοι και οι σαρκοφάγοι έσπασαν με τους βομβαρδισμούς, αλλά οι ζημιές αυτές δεν ήταν ανεπανόρθωτες.

» Το Μουσείο άνοιξε πάλι το 1951... »

Το ανασκαφικό έργο του Πλάτωνος είναι τεράστιο. Οι σημαντικές ανασκαφές του μετριοούνται με τις δεκάδες και καλύπτουν πολλές περιόδους της αρχαιολογίας της Κρήτης. Από τις πρώτες του ανασκαφές ήταν η πρώιμη ελληνική Φορτέτσα, κοντά στην Κνωσό, σε συνεργασία με τον Payne, το νεκροταφείο της οποίας απέδωσε τη γνωστή λαμπρή σειρά ταφικών αγγείων. Όπως και σε άλλες πολλές περιπτώσεις στην Κρήτη και στην άλλη Ελλάδα η δημοσίευση γίνεται από του ξένους συνεργάτες, αφού οι Έλληνες πνίγονται με την καθημερινή σωστική και γραφειοκρατική εργασία και δεν διαθέτουν τα απαραίτητα μέσα για άνετη επιστημονική έρευνα. Πρίν από τον πόλεμο έγινε, εκτός των άλλων, και η ανασκαφή του γεωμετρικού θολωτού τάφου στις Άγιες Παρασκευές.

Ενδιαφέρον είναι ότι ήδη πρίν από τον πόλεμο ο Πλάτων αρχίζει να σκάβει σε θέσεις της Ανατολικής Κρήτης (Αχλάδια Σητείας), την οποία θα κάνει κύριο κέντρο της ανασκαφικής του δραστηριότητας κατά τα τελευταία έτη της σταδιοδρομίας του ως Διευθυντού του Μουσείου Ηρακλείου. Η Αρχαιολογική Εφορεία Ανατολικής Κρήτης δεν είχε ιδρυθεί ακόμη.

Όμως μεσολαμβάνουν οι ανασκαφές στην Κεντρική Κρήτη: Μινωικός οικισμός Πρασά, νεκροταφεία Επισκοπής και Σταμινών. Επίσης, στο δρόμο προς Ανατολάς θέσεις διαφόρων περιόδων στη Βιάννο.

Η μακρόχρονη πορεία προς την Κάτω Ζάκρο αρχίζει με τη συστηματική εξερεύνηση πολλών θέσεων της Ανατολικής Κρήτης και οι έρευνες αυτές, χρηματοδοτούμενες κανονικώς από την Αρχαιολογική Εταιρεία, αρχίζουν να ξεφεύγουν από τα καταναγκαστικά πλαίσια των σωστικών ανασκαφών: Μινωικό Ιερό Πισκοκεφάλου Σητείας, Αγρέπαυλη Σητείας, νεκροταφεία και κατάλοιπα οικισμών στα Αχλάδια, το Πισκοκέφαλο, την Πραισό και σε άλλες θέσεις.

Η ανασκαφή του μινωικού ανακτόρου και της πόλης στην Κάτω Ζάκρο υπήρξε, και παραμένει ακόμη, η μεγαλύτερη πρόκληση για την ελληνική πλευρά να αποδείξει την επιστημονική της επάρκεια στην αντιμετώπιση ενός τόσο μεγάλου έργου. Και ασφαλώς κανείς αρχαιολόγος, Έλληνας ή ξένος, δεν ήταν καλύτερα προετοιμασμένος, λαμβανομένου υπόψη του γενικού επιπέδου της μεταπολεμικής αιγαιακής, και ειδικότερα της μινωικής αρχαιολογίας, από τον Πλάτωνα για την ανάληψη αυτής της τεράστιας ευθύνης. Ας θυμηθούμε ότι η ανασκαφή αυτή αρχίζει το 1961, ότι η εκτυφλωτική λάμψη των σπουδαίων ευρημάτων σβύνει μέσα σε τρία χρόνια, ότι, παρ' όλα αυτά η ανασκαφή αυτή συνεχίζεται κανονικότητα, χρόνο με το χρόνο ως σήμερα, από τον Πλάτωνα και τους συνεργάτες του, και ελπίζω να συνεχιστεί για πολλά χρόνια ακόμη, ότι μόλις προσφάτως απέκτησε δικό της εργαστηριακό χώρο για την έναρξη της οριστικής μελέτης των χιλιάδων κινητών ευρημάτων, για να συνειδητοποιήσουμε ότι η πρόκληση αυτή, παρά

το θάνατο του μεγάλου δασκάλου, δεν έχει ακόμη χαθεί.

Και μεγάλος δάσκαλος ο Πλάτων υπήρξε πράγματι, όχι μόνο γιατί εδίδαξε στο Πανεπιστήμιο μετά την αποχώρησή του από την Υπηρεσία, αλλά και γιατί μάς άφησε το μέγα πλήθος των επιστημονικών του δημοσιεύσεων: ανασκαφικές εκθέσεις, πολύ συχνά λεπτεμερείς, όπου περιέχονται παρατηρήσεις και δεδομένα, που μόνον αυτός μπορούσε, με την τεράστια πείρα που συγκέντρωσε εργαζόμενος επί δεκαετίες από ανασκαφή σε ανασκαφή σε όλη την Κρήτη, να κάμει και να καταγράψει. Θα μπορέσουν οι νεότερες γενιές των αρχαιολόγων της Κρήτης να αποκωδικοποιήσουν αυτόν το θησαυρό και να τον συνθέσουν σε μια νέα ζωντανή κατευθυντήρια δύναμη; Υπάρχουν επίσης οι μελέτες του σε κεντρικά πολλές φορές θέματα της μινωικής αρχαιολογίας (Μινωικά οικιακά ιερά, Ιερά κορυφής, Μινωική τοιχογραφία, Μινωικοί θρόνοι και άλλες), οι οποίες ανακυκλώνονται συνεχώς στην επιστημονική έρευνα σε θέματα για τα οποία συχνά είχε την πιο καθαρή ματιά και την πιο πειστική ερμηνεία. Και δεν διδάχτηκαν μόνο οι Έλληνες μαθητές και συνάδελφοί του από το παράδειγμα ήθους και σεμνότητας, μακριά από τις συνήθειες στους αρχαιολόγους των πολλών και φανταχτερών ευρημάτων εκκωφαντική και φτηνή δημοσιότητα, και από το επιστημονικό του έργο. Τα τρία συνθετικά του έργα, *Ζάκρος, Κρήτη, Αιγαιακός πολιτισμός*, μεταφρασμένα και σε άλλες γλώσσες, εδίδαξαν μινωικό και γενικότερα αιγαιακό πολιτισμό σε πολύ ευρύτερο κοινό.

Μαθητές του όμως, θέλοντας και μη, υπήρξαν όλοι όσοι εργάστηκαν στις μινωικές ανασκαφές της Κρήτης ή σε θέματα του μινωικού πολιτισμού, ακόμη και οι ώριμοι ξένοι επιστήμονες. Οι παρεμβάσεις του ήταν συχνά καίριες και έδιναν κατευθύνσεις σε ολόκληρες σχολές ερευνητών, όπως η αναγνώρισή του του "μεγάρου" στο ανάκτορο των Μαλιών, και η ορθή ερμηνεία της μεγάλης ανασκαφής του "ανακτόρου Levi" της Φαιστού. Η οποία επιβεβαιώθηκε πλήρως από την αναλυτική έρευνα και έδειξε ότι δεν είναι πάντα ο ανασκαφέας αυτός που θα ερμηνεύσει σωστά την ανασκαφή του.

Για τους ερευνητές της κρητικής αρχαιολογίας οι πιο σημαντικές προσφορές του Πλάτωνος, πρωτοποριακές τον καιρό που πραγματοποιήθηκαν, είναι αυτές που έκαμαν δυνατή την έρευνα σε πολλές δεκάδες ειδικούς: Η ίδρυση των μεγάλων στρωματογραφικών Μουσείων Κνωσού και Φαιστού και η Συγκρότηση της Επιστημονικής Συλλογής στο Μουσείο Ηρακλείου, όπου τα μη εκτιθέμενα στο κοινό άπειρα ευρήματα όλης της Κρήτης γίνονταν προσιτά για υπομονετική δημιουργική μελέτη. Δυστυχώς ο άριστος τρόπος κατάταξης των συλλογών αυτών κατά θέση καταργήθηκε από άμουσες παρεμβάσεις απαιδευτών διαδόχων και θα χρειαστούν χρόνια εργασίας για να βρεί το Μουσείο Ηρακλείου την παλαιά του επιστημονική λειτουργικότητα.

A. Z.

Τι Σημασία Έχει Να (μην)

Για το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Α.Π.Θ.

Άλτζερνον: *Η μισή από την σύγχρονη μόρφωση πηγάει από κείνα που δεν θάπρεπε κανείς να διαβάσει. (...)*

Λαίδη Μπράνκελ: *Εγώ θα σας συνιστούσα επίμονα κύριε Ουόρντνγκ να κοιτάξετε να αποκτήσετε μερικούς συγγενείς, όσο μπορείτε πιο γρήγορα.*

O. Wilde: *The Importance of Being Earnest* (πράξη Α', ελλην. μετάφρ., εκδ. Ίκαρος 1953).

Παρά τις καταγιγιστικές απομυθοποιήσεις των καιρών, εικονοκλαστικός παραμένει ο χαρακτήρας κάθε αμφισβήτησης ιερών αρχών ή σχέσεων μιας ομάδας —ιδίως όταν γίνεται εκ των έδρων. Σε ό,τι κι αν αφορά, αυτή η αμφισβήτηση, δεν παύει να επισύρει καταδίκες ανευλαβείας και ανοσιότητος.

Ιεροσυλίες κατά συρροήν

Ιερόσυλη υφή αποκτά, κατ' αρχήν, η ίδια η στάθμιση τως επιστημονικών προτύπων και των εδραιωμένων πεποιθήσεων της ομάδας. Ο ποντοπόρος που αποφασίζει να δοκιμαστεί στην αποκάλυψη των επιτοπίων ιερών δογμάτων και των ιθαγενών φετιχ, αντί, κατά τα ειωθότα, να συσσωρεύει από μακρινούς τροπικούς τα χαϊμαλιά που θα κοσμούν τους σταθερούς ορίζοντες της επαγγελματικής του πατρίδας, πρέπει να περιμένει ότι θα στραφεί εναντίον του όλη η βία των πιο ανασφαλών αρχιερέων, παπάδων και παπατζήδων.

Μια δεύτερη ιεροσυλία, ενδεχομένως κρισιμότερη, έγκειται στο να αποπειράται κανείς τις παραπάνω διερευνήσεις χωρίς υψηλόβαθμη πατρωνία —χωρίς άνωθεν συγκατάθεση στην αποκαθήλωση μιας φιλαχολούθου ειδημοσύνης. Και το πιο αξιόμειπτο ασέβημα απ' όλα διαπράττεται, εν τέλει, όταν διερευνήσεις και κριτικές εκτίθενται με τρόπο απειθή και φιλοπαίγμονα κι αδιάφορο για κάθε τήρηση εικονολατρείας. Με τρόπο που, σίγουρα, δεν θεωρεί την κοινοτοπία ως το άπαν της επιστήμης, την ανιαρότητα ως το άπαν της διδασκαλίας και την θυμίαση των ανωτέρων ως το άπαν του ακαδημαϊκού ήθους.

Όλες αυτές οι διαπιστώσεις γενικής φύ-

σεως πρέπει, ασφαλώς, να συγκεκριμενοποιηθούν. Εξ άλλου, στην αφετηρία τους βρίσκεται μια πολύ συγκεκριμένη κατάσταση: η έκβαση της κρίσης του γράφοντος για την βαθμίδα του αναπληρωτή καθηγητή στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Α.Π.Θ. Δεν θα προέβαινα εν τούτοις σε καμιά διαμαρτυρία, είτε πλατωνική είτε σχετλιαστική, αν ορισμένοι εκλέκτορες ήθελαν να επικαλεσθούν τη βολική «ουδετερότητα» μιας μη πλήρους αντιστοιχίας των προσόντων του υποψήφιου προς την υπό πλήρωσιν θέση.

Η θέση αφορούσε στις «Επιστημονικές και Αισθητικές Θεωρίες της Αρχιτεκτονικής». Μια επιτροπή ειδικών είχε καταθέσει, πριν έναν χρόνο, ανεπιφύλακτα θετική εισήγηση. Ωστόσο, εν ονόματι της επιστημονικής εξειδίκευσης ο υποψήφιος χαρακτηρίστηκε «αβαθής» και, εν ονόματι της διευρυμένης κοινωνιοσημειωτικής, «διδασκτικά ανωφελής», από τον καθηγητή της πολεοδομίας και πρόεδρο της Ελληνικής Σημειωτικής Εταιρείας κ. Α.Φ. Λαγόπουλο κυρίως και επιμόνως. Οι χαρακτηρισμοί εξετέθησαν δια μακρών μόνο στην μεταξύ εκλεκτόρων συζήτηση, ενώ κατά την παρουσία του υποψήφιου στην διαδικασία αποφεύχθηκε κάθε σχετική νύξη.

Εύλογα διερωτάται κανείς, ακόμη και ως αδιόρθωτος αμφισβητίας της επιστημονικής αντικειμενικότητας, αν παραμένει τόσο ακατόρθωτο το να διαχωρισθεί το παρατηρούμενο φαινόμενο από τις εμπάθειες των παρατηρητών και αν μια αμιγής κακία, που στην τέχνη έχει δώσει έργα θαυμαστής δικτικότητας, στην ακαδημαϊκή ζωή δεν δίνει παρά μόνον άχαρες μικροφυχίες. Εν πάση περιπτώσει, το ειδικό γεγονός αποκτά έτσι μία μάλλον ευρύτερου ενδιαφέροντος χροιά για το πώς διαμορφώνεται το «προφίλ» του *Homo Academicus* των ημερών και του τόπου μας. Περί αυτής, λοιπόν, ο λόγος.

Ένα υπονομευτικό βιβλίο

Πριν από δύο χρόνια κυκλοφόρησε το βιβλίο μου: *Οι Λέξεις στην Αρχιτεκτονική και την Επιστημονική Σκέψη* (εκδ. Σμίλη, Αθήνα 1990). Πρόκειται για μία από ένα σύνολο εβδομήντα εργασιών αλλά, δικαίως εν μέρει, θεωρήθηκε ως η πιο σημαντική και επέσυρε κατ' αποκλειστικότητα τις επικρίσεις. Σε μια πρώτη ολοκληρωμένη μορφή, το ίδιο βιβλίο είχε κυκλοφορήσει από την Υπηρεσία Δημοσιευμάτων του

Α.Π.Θ. (1988), ενώ υπό μορφή φυλλαδίου διενέμετο στους φοιτητές του Ε' έτους το 1986.

Η εισαγωγική δήλωση του συγκεκριμένου βιβλίου, απαράλλακτη από την αρχώς την οριστική μορφή του, έχει ως εξής:

«Το σφάλειν είναι ανθρώπινο· πέναιώνες επιμονής στο ίδιο σφάλμα είναι πραγματικά διαβολικό. Τόσο, περίπου, ναι το χρονικό διάστημα όπου από "εγριδία", "λεξικά", "δοκίμια", "ανθογια", ρηξικέλευθες "αρχές" και συντηρηκά "μαθήματα" γίνεται (...) προσπάθεια να μεθοδευτεί η αρχιτεκτονική πράξη ως πιστημονική διεργασία».

Μέσα σε περισσότερες από 400 σελίδες το διάβημα έγκειται στο να καταδειχθεί πολλαπλά αναλυμένα δείγματα κειμένων πώς οι αρχιτεκτονικές θεωρίες επιζητούν την αυστηρή επιστημονική εγκυρότητα. Βιβλιοκριτικές (στο *ANTI*, 22/3/1991, στα *Σύγχρονα Θέματα* του Δεκεμβρίου 1991) δεν είχαν καμιά δυσκολία να το σημάνουν, σημειώνοντας είτε κάποια σφοδρία είτε μια έμμεση συμφωνία ως αυτόν τον «αποφανατισμό» της αρχιτεκτονικής δοκιμιογραφίας. Στον καθηγητή γνώριζε το βιβλίο ήδη από την μορφή φυλλαδίων, χρειάστηκαν έξι χρόνια, προνόμια του εκλέκτορος και η απουσία συγγραφέα για να καταγνώσει ενοχήν.

Το γενικότερο ζήτημα, πάντως, τίτ ως εξής: είναι δυνατή η εξέταση -στάθ της επιστημονικής αρτιότητας του αρχιτεκτονικού λόγου με κεντρικό υλικό τα ο τεκτονικά κείμενα; Μπορούν οι θεωρίες αρχιτεκτονικής να εξετάζονται χωριστά τα κτίσματα; Παρ' ότι οι απαντήσεις νχουν στο βιβλίο μου, χρειάζονται κι εδώ ποιες αδρομερείς υποδείξεις.

Όποτε ένας αρχιτέκτονας καταπιάνεται να εκθέσει σκέψεις για το έργο του, ή τιγο άλλων αρχιτεκτόνων, σκέψεις για συνθήκες, τις τεχνικές μεθοδεύσεις και συμβολικές αξίες των κτισμένων μορσίουρα δεν μεταχειρίζεται την γλώσσα τις λέξεις διαφορετικά από το πώς ο τεκτονικός δομεί την εκφορά των αξιολογών του, ή από το πώς εκθέτει ο περιηγ τις εντυπώσεις του, ο ψυχαναλυτής τις γνώσεις του κι ο ποιητής τους στίχους. Ασφαλώς τα όσα ισχυρίζονται πραγμα ή μανιφέστα «περί του οικοδομείν» δεν κολλώνται πάραυτα από την γραφή γι

χι Κανείς Σοβαρός

αθήσουν» στα ίδια τα χωρικά φαινο-
Ο Αλμπέρτι όσο και ο Μπ. Τσιουμί,
ειπείν, γράφουν για να ευνοήσουν τις
κές με τα χτίσματα και τις πόλεις συλ-
τους, όχι για να συντάξουν ευειδή
α· ο Μαρινέτι κι ο Σαντ Ελία γρά-
για να προωθήσουν τα φουτουριστικά
πα. Αλλά το «για να» δεν καταργεί
γράφουν».

χθίζοντας τις Λέξεις στην Αρχιτε-
κή και την Επιστημονική Σκέψη, θα
ούσα τις περισσότερες επιφυλάξεις του
για την «υπερερμηνεία» (βλ. *Umb.*
Interpretation and Overinterpretation
Cambridge Un. Press 1992) και πολύ
θα συμμεριζόμουν τον «φορμαλισμό»
ντρέι Μπέλυ, επί παραδείγματι, για
ρηματική αξία των λέξεων και την μό-
πιλογή τους «βάσει του ήχου και της
τασής τους» (βλ. *Η Μαγεία των Λέ-*
κειμενο του 1909, ελλην. μετάφρ.
Δρασμος 1981). Θα επέμενα, ωστό-
οι το εκφερόμενο δεν μηδενίζει την
σε καμιά περίπτωση. Επιστημάνσεις
ηγορίες και κάθε λογής επιχειρήμα-
όλο το εύρος της αρχιτεκτονικής δο-
ραφίας, διέρχονται, αναποδράστως,
εταφορικές συγκρίσεις, συνειρμικές
ες, μετωνυμίες, συνεκδοχές, οξύμω-
αχυλογίες ή πλεονασμούς, προτού
να αφορούν ειδικές κτιριακές μορ-
χωρικές διευθετήσεις.

κι αν θέλει κανείς να αδιαφορήσει
επιλογή των λέξεων «βάσει του ή-
της παράστασής τους», θα πρέπει
δεχθεί πως τα αρχιτεκτονικά δοκίμια
τάσσονται έτσι:

κατακόρυφος = επιβλητικότητα,
οριζόντια = ειδυλλιακότητα,
ωτή ανωφέρεια = γραφικότητα, και
«εάν p άρα q ».

ισία που η πλειονότητα των αρχιτε-

κτονικών κριτικών ρεπεί προς την μέτρια
λογοτεχνία περισσότερο απ' ό,τι προς μία
επιστήμη μετρήσεων.

Εάν όχι τίποτε άλλο, λοιπόν, μάλλον δεν
αποτελεί ματαιόπονη επίδοση η ανάλυση
των εκφραστικών τύπων με τους οποίους
προωθούνται οι αρχιτεκτονικές αντιλήψεις.
Σε συναφείς ματαιοπονίες, εξ άλλου, έχουν
επιδοθεί πολύ επιφανέστεροι του γράφοντος
μελετητές. Ο *Peter Collins* λόγου χάριν
(στα: *Changing Ideals in Modern Architec-*
ture, Faber & Faber 1965, και: *Architec-*
tural Judgement, Faber & Faber 1971),
που έχει διεξοδικά αναλύσει τις ορολογίες
των αρχιτεκτονικών θεωριών και την δικα-
στικού τύπου διατύπωση των εκτιμήσεών
τους, ή ο *Alberto Pérez-Gómez* (*Architec-*
ture and the Crisis of Modern Science, The
MIT Press 1983), που έχει ειδικά διερευνή-
σει την άντληση αρχιτεκτονικών κανόνων α-
πό τις μεθοδεύσεις των θετικών επιστημών
κατά τον 17ο και τον 18ο αιώνα.

Οπωσδήποτε, το πώς μιλούν οι θεωρητι-
κοί της αρχιτεκτονικής και ποια είναι η επι-
στημονική πληρότητα του λόγου τους μπο-
ρεί να ενδιαφέρει φιλολόγους ή επιστημολό-
γους, όσο —μετρίως— και τους αρχιτέκτο-
νες. Για τις πιο τρέχουσες «θετικές» απαι-
τήσεις, μια αρχιτεκτονική θεωρία έχει εν-
διαφέρον μόνον αν μπορεί να αποφανθεί
σχετικά με το πόσο «καλή» είναι μια κατα-
σκευή, ή γιατί χρειάζεται αυτή και όχι κά-
ποια άλλη στην θέση της. Μια θεωρία που
σταθμίζει τις θεωρίες συνεπάγεται ακόμη
περισσότερο δρόμο μέχρι το πρακτέον· ενώ,
εκ παραλλήλου, εγείρει βέβηλες αμφιβολίες
ως προς την εγχυρότητα με την οποία λει-
τούργησαν, ή λειτουργούν, στυλιστικές επι-
λογές και αξιολογικά σχόλια.

Παρ' όλα αυτά, ούτε αρχιτέκτονες ούτε
θεωρητικοί ή ιστορικοί της αρχιτεκτονικής
επέκριναν τις δικές μου, ή τις διεθνείς κι επι-

φανέστερες διαχειμενικές προσεγγίσεις, ως
μη επιστημονικές, υπονομευτικές της αρχι-
τεκτονικής σκέψης και διδαχτικά απρόσφο-
ρες.

Η δυναμική των (πανεπιστημιακών) σημείων

Είναι πραγματικά «νόστιμο» να καταδι-
κάζεται μια μελέτη επειδή θέλει να δείξει ό-
τι οι ισχυρισμοί αυστηρής επιστημονικότη-
τας για την διαμόρφωση του κτισμένου χώ-
ρου είναι άτοποι και προσχηματικοί, κι αυ-
τή η καταδίκη να γίνεται με επιχειρήματα
άκρως άτοπα και προσχηματικά. Αρχίζει,
πλέον, να μετατρέπεται η καταδίκη σε επι-
βράβευση.

Είναι ακόμη πιο «νόστιμο» να καταδικά-
ζεται η ίδια μελέτη με «νομοτελειακό» δε-
δομένο ότι μόνον ο ζωγράφος (έστω και ε-
ρασιτέχνης) μπορεί να «ξέρει πώς προκύ-
πτει η ζωγραφική» και, κατ' επέκτασιν, μό-
νον ο κατασκευαστής - αρχιτέκτων το πώς
προκύπτει η αρχιτεκτονική, την στιγμή που
η εν λόγω μελέτη ισχυρίζεται, ακριβώς, ότι
όπως κι αν προκύπτει η αρχιτεκτονική, σί-
γουρα οι περί αυτής θεωρίες προκύπτουν α-
πό μεταφορές δανείων επιχειρημάτων. Και
το αποκορύφωμα της «νοστιμάδας» εκπλη-
ρώνεται όταν οι δύο βασικοί κατακριτές ενός
έργου συνδυάζονται ως εξής: *Δεν μπορεί να*
είναι καλός θεωρητικός της αρχιτεκτονι-
κής αφού δεν είναι αρχιτέκτων (όπως πε-
ρίπου το έθεσε ο ένας στην αρχή)· και: *Δεν*
μπορεί να είναι καλός θεωρητικός της αρ-
χιτεκτονικής αφού είναι αρχιτέκτων (ό-
πως σχεδόν αυτολεξεί κατέληξε να ισχυρι-
σθεί ο άλλος, εννοώντας ότι μόνον οι φιλό-
σοφοι και οι φιλόλογοι δικαιούνται να ανα-
λύουν κείμενα, ενώ οι αρχιτέκτονες είναι εκ
φύσεως επιπόλαιοι και δοκησίσοφοι θηρευ-
τές μεθοδολογιών).

Μεταξύ ενός τόσο υψιπετούς άκμονος και
μιας τόσο βαθυστόχαστης σφύρας, είναι κα-
ταφανές ότι δεν περισσεύει κανένας «καλός
θεωρητικός της αρχιτεκτονικής». Αλλά αυ-
τό δεν επτόησε ούτε τους χαλκουργούς της
αντίφασης, ούτε όσους την επισφράγισαν
πνευστιώντες!

Βεβαίως, ο οποιοσδήποτε δικαιούται να
θεωρεί την ευδοκίμηση της επιστήμης συ-
ναρτημένη είτε από την προώθηση ή ανα-
χαίτιση μιας αντίθετης άποψης, είτε από
την προαγωγή ή την μη προαγωγή αντι-
φρονούντων επιστημόνων. Αλλά, σε αυτές
τις περιπτώσεις, αν η τεκμηρίωση της ανα-
χαίτισης δεν ευσταθεί, ας φανερώνεται, του-
λάχιστον, με καυστικότητα η προσωπική
αντίθεση.

Στις 3/3/1992 και κατά την διαδικασία
της κρίσης, το τελευταίο βιβλίο μου αποτέ-
λεσε αντικείμενο μομφής διότι: 1) διανύω
πέντε αιώνες αρχιτεκτονικών θεωριών α-
βρόχοις ποσί («ο κ. Μαρτινίδης δεν βρέχει

τα πόδια του», όπως δηλώθηκε) ως προς την σχέση των θεωριών με τις κατασκευές· 2) συσχετίζω αποσπασματικές πληροφορίες, χωρίς «μελέτη δομικών συμπλεγμάτων» και χωρίς όφελος για τους φοιτητές· 3) αποκλείω την σημειωτική από την «σύσταση» επιστημονικής αρχιτεκτονικής θεωρίας, εφαρμόζοντας, ωστόσο, το σημειωτικό εργαλείο στις αναλύσεις κειμένων. («Αυτά είναι παιχνίδια μόνο για εξωπανεπιστημιακούς χώρους»). 4) απορρίπτω απρεπώς κάθε άλλο περί αρχιτεκτονικής κείμενο («ο κ. Μαρτινίδης, από το 1450 μέχρι το 1990, έχει σχολάσει όλους τους θεωρητικούς της αρχιτεκτονικής», τονίσθηκε με έμφαση).

Όλα αυτά, σε ένα βιβλίο που, από τον τίτλο ως την τελευταία σελίδα, δηλώνει ότι επιδιώκει να ανιχνεύσει τις «λέξεις» που η αρχιτεκτονική σκέψη δανειζεται από την επιστημονική· σχολιάζει κάθε επισήμανση όρων μέσα στις ευρύτερες συνθήκες αυτών των δανεισμών· διατηρεί μια μετριοπαθέστερη, αν όχι επιστημονικότερη, στάση με το να περιορίζεται στην σημειωτική των κειμένων αντί μιας σημειωτικής του σύμπαντος· και εκδηλώνει κατ' επανάληψιν θαυμασμό κι εκτίμηση για αρχιτέκτονες και θεωρητικούς της αρχιτεκτονικής. (Δεν αναφέρει παρά μία μόνο φορά τον κ. Α.Φ. Λαγόπουλο, κι αυτή είναι, ίσως, η ύπατη ασέβεια).

Αλλά μια που δεν οργανώθηκαν αλλιώς τα επιχειρήματα της «λευκής» ψήφου θα άξιζε, ουχ ήττον, να οξυνθεί η καυστικότητα της εκφοράς της. Αντί ενός, όλο όλο, απλού περιπαίγματος: «Αυτό (το βιβλίο) είναι μια εκτέλεση θεωρητικών πέντε αιώνων, με μοναδικό επιβιώσαντα τον κ. Μαρτινίδη», θα μπορούσε, επί παραδείγματι, να 'χε ειπωθεί (με χλεύη): *Αφού ο κ. Μαρτινίδης επιμένει να προσεγγίζει την αρχιτεκτονική μέσα από κείμενα, ως εάν η μεσολάβηση μιας παράδοξης καταστροφής να είχε αφανίσει όλα τα κτίσματα εκτός από τις βιβλιοθήκες, τότε καλύτερα να ονόμαζε το πόνημά του "Οι Λέξεις της Αρχιτεκτονικής στην Επιστημονική Φαντασία"*» (αλλά αυτό θα εκμαίευε έναν έμμεσο έπαινο, αφού κι ο Ουμπέρτο Έκο έχει διαπράξει παρεμφερές ατόπημα, με μιαν «ανάγνωση» των ιδιοτήτων του χιονος από έναν «υποθετικό αρειανό»)· ή να 'χε ειπωθεί (με σατιρισμό): *Ο κ. Μαρτινίδης περνά μεταξύ αδαών αρχιτεκτόνων ως σπουδαίος αναλυτής κειμένων και μεταξύ απαίδευτων φιλολόγων ως λαμπρός θεωρητικός της αρχιτεκτονικής!* (αλλά εν τοιαύτη περιπτώσει η παρωδία του γνωστού εμπαιγμού του Μαρξ προς τον Προυντόν θα κινδύνευε να καταλήγει: *Εγώ, υπό την ιδιότητα του αδαούς και του απαίδευτου, ταυτόχρονα, θέλησα να διαμαρτυρηθώ γι' αυτή την διπλή παραπλάνηση!*).

Γο 1986 εκδόθηκε ο τόμος των πρακτικών του 2ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Σημειωτικής, που είχε γίνει στην Αθήνα το 1983, με τίτλο: *Η Δυναμική των Σημείων* (εκδ. Παρατηρητής). Όποιος ανατρέξει εκεί μπορεί να εκτιμήσει είτε τον σοβαρό και εμπερίστατο τρόπο με τον οποίον η ανακοίνωση με τίτλο «Σημειωτική και ιστορία» καταλήγει στο ότι τα σημειωτικά συστήματα παράγονται από την «υλική ιστορία και κοινωνία»· είτε την ευτράπελη αμεριμνησία με την οποία η ανακοίνωση του γράφοντος («Σημειωτική του αληθοφανούς λόγου») καταλήγει στο ότι βασική χρησιμότητα της σημειωτικής ανάλυσης είναι «να κλονίζει κατεστημένες βεβαιότητες». Η διαφορά θέσεων και ύφους ήταν απολύτως σαφής, από τότε. Αλλά μέσα στην «δυναμική των σημείων», ακριβώς, θα μπορούσε εύκολα να παραμένει η συνοίκηση αποκλινουσών τάσεων.

Κατά την «δυναμική των (πανεπιστημιακών) σημείων», ωστόσο, συνέβη να αποκαλυφθεί το 1989, στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Α.Π.Θ., ένας σκανδαλώδης κατάλογος προγραφών (ένα «πρόγραμμα» με τις μελλοντικές προαγωγές και μη προαγωγές των μελών του Δ.Ε.Π. μέχρι το 1996). Ο γράφων είχε θεωρήσει υποχρέωσή του να καταδικάσει την κατάρτιση τέτοιων προγραμματιστικών «προβλέψεων» και όσους θέλησαν να την υπερασπισθούν με οποιαδήποτε επιχειρήματα.

Η μεσολάβηση αυτής της διένεξης θα μπορούσε, ασφαλώς, να μην έχει κανέναν ρόλο στην διαδικασία της κρίσης, αν ο κατ' εξοχήν επικριτής είχε προβάλει νύξεις των γνωματεύσεων του ενόσω παρέμενε μία δυνατότητα απάντησης· ή αν είχε διατηρήσει κάποιαν επιφύλαξη, όχι για την ψήφο του μα για την δυνατότητα να υπάρχει μία διαφορετική επιστημονική στάση. Όμως όλες οι διαπρύσιες απορρίψεις και οι μομφές προς την διδακτική καταλληλότητα ενός έργου που κάθε άλλο παρά δυσμενή σχόλια είχε προκαλέσει μέχρι στιγμής, τείνουν μάλλον να συσχετίσουν τα δύο περιστατικά. Έστω και αν ο συσχετισμός γίνεται ως «παιχνίδι για εξωπανεπιστημιακούς χώρους» και χωρίς σοβαρή «μελέτη δομικών συμπλεγμάτων», αλλά με την αποσπασματική επισήμανση άλλου είδους «συμπλεγμάτων».

Το κρίσιμο δημοσίευμα κάθε σύγχρονου πανεπιστημιακού

Το ότι η γλώσσα δεν προορίζεται να διαπορθμεύει μιαν ετοιμοπαράδοτη σημασία το έχουν τονίσει πάρα πολλοί ως σήμερα (πρβλ. Γ.Μ. Καλιόρη: *Η Ξύλινη Γλώσσα*, εκδ. Αρμός 1991, μεταξύ των πιο πρόσφατων). Και το κεφάλαιο για την «κατασκευή του νοήματος» στο βιβλίο της S.K.

Langer (*Philosophy in a New Key*, Harvard University Press 1942) έχει από νια «σχολάσει» την αντίληψη του γυναικείου, επιστημονικού δεδομένου· Θα ήταν αστείο να χρειάζονται, τώρα, σχόλια για να αποδειχθεί πως η οδήποτε επιστημονική περιοχή κι οι της δεν εξελίσσονται μόνο με καταδείξεις και αιτιατών.

Δεν αποτελεί, λοιπόν, έλλειψη σοφίας επιστημονικής έφεσης το να δοκιμάζεις να αποφλοιώσεις ορισμένες σκέψεις τα λεκτικά τους ενδύματα, και να κοινοποιήσεις πως τα ενδύματα αυτά δεν διαθέτουν, θα θέλαμε όλοι ίσως, μιαν «εντελή δνείαν». Ούτε αποτελεί εκπαιδευτική ταισχολία το να επιζητεί κανείς να υιοτομήσει τον ρόλο του περιληφάριου και να εξηγήσει στους φοιτητές του όχι μόνο το τι υποκρύπτει ο Α ή ο Β θεωρητικός, αλλά και με πηγές, τι γλωσσικά σχήματα και ποιοι τορικές τεχνικές διατυπώνονται οι σκρινόμενες θέσεις.

Αν το βιβλίο *Οι Λέξεις (...)*, όσοι λα τα βιβλία, άρθρα, ανακοινώσεις ελληνικά ή ξένα δημοσιεύματα του γράφοντος μπορούν, συλλήβδην, να θεωρηθούν προβληματικά στο επιστημονικό επίπεδο και ελλιπή στο εκπαιδευτικό, είναι για προσδιορίζονται από μιαν αντίληψη εκούσεως που δοξάσθηκε κυρίως κατά τη καετία του '50· κι ούτε περιορίζονται τό που ευκολότατα θα μπορούσαν να νουν: την απλουστευτική και απλοϊκή θεση απόψεων, αλλά επιδιώκουν να ερουν μια κριτική, χωρίς φόβους «ελλιών». Γιατί, εν τέλει, ο γράφων δεν αζεται τις πολύ συγκεκριμένες κατευθής της επιστήμης και της εκπαίδευσης προοποιες κινούνται, ήδη από χρόνια, Έτρεις πρωτοβάθμιοι, επιμένοντας να θεκαι το σύνολο των μελών του Τμήματος κίνηση προς τις ίδιες κατευθύνσεις επ' Έτσι που να μην υπάρχουν σύντομα (ε1996) στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων παρνο προς —κινούμενοι και προς— κινού

Όποιος αρνείται να κινήσει προς τις ακριβώς κατευθύνσεις, εύλογο είναι να «στάσιμος». Άλλωστε, η επιμονή στο τυπο ενός ακαδημαϊκού, ελεύθερου κισμευτου στοχαστή γίνεται τόσο ρομακαι παρωχημένη που να της αξίζει, αχυρίως, η στασιμότητα. Στο εξής, οι κρίσεις προαγωγής που θα καταλήγουτικά θα είναι, ενδεχομένως, εκείνες σποίες θα συμπεριλαμβάνεται το πιο κδημοσίευμα απ' όλα, το: «Συμφωνώλύτως μαζί σας κύριε Εκλέκτωρ», πασιασμένο στο πιο έγκυρο έντυπο απ' το: *Η κατ' ιδίαν συνάντησις*.

Πέτρος Μαρτινί

(Θεσσαλονίκη 11/15/3)

Πρωτογενή για το Το Ιστορικό Αρχείο της ΕΤΕ

του Ρεπόρτερ

Μεθοδεύεται το σταδιακό κλείσιμο του Ιστορικού Αρχείου και αυτό αποδεικνύεται από τις αποφάσεις που έλαβε η τωρινή διοίκηση της ΕΤΕ, που αφορούν την περικοπή του προϋπολογισμού, την κατάργηση της Επιτροπής Ιστορίας, την αναστολή του ερευνητικού αλλά και του εκδοτικού προγράμματός του.

● Έχει ανακοινωθεί η διακοπή της σύμβασης του επιστημονικού διευθυντή κ. Σπ. Ασδραχά;

● Έχει ανασταλεί ήδη το εκδοτικό πρόγραμμα των Ιστορικών Αρχείων;

● Ως απόρροια δε όσων προαναφέρθηκαν, δεν πραγματοποιούνται πια οι συναντήσεις - σεμινάρια των επιστημονικών συνεργατών, οι οποίες γίνονταν κάθε τρεις εβδομάδες και έδιναν πρωτογενές υλικό για την συνέχιση της επιστημονικής εργασίας.

● Ας σημειωθεί, τέλος, ότι σύμφωνα με επιστολή που έστειλαν οι ίδιοι αρμόδιοι στην εφημερίδα τα «ΝΕΑ», αναφέρουν ότι ο προϋπολογισμός των Ιστορικών Αρχείων ανέρχεται στο ποσό των 54 εκατομμυρίων, στην πραγματικότητα όμως, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες του ΑΝΤΙ, το ποσό έφτανε τα 24 εκατομμύρια δραχμές, ενώ φέτος το ποσό που δόθηκε φτάνει μόλις τα 10 εκατομμύρια!

● Επίσης, στο πλαίσιο των περικοπών του προϋπολογισμού έχει συρρικνωθεί το προσωπικό που εργάζεται στο Ιστορικό Αρχείο. Από τα είκοσι έξι άτομα που εργάζονταν εκεί έχουν παραμείνει μόνο δεκατρία, εκ των οποίων το ένα είναι κλητήρας και το άλλο μια καθαρίστρια.

Επίσης θα πρέπει να προσθέσουμε ότι ουσιαστικά έχει σταματήσει η έκδοση του περιοδικού «Εμείς» της Εθνικής Τράπεζας με την δικαιολογία της ακρίβειας του χαρτιού (;), ενώ ήδη σταμάτησε η έκδοση του Ημερολογίου της Εθνικής Τράπεζας, το οποίο είχε κατορθωθεί να αποκτήσει συλλεκτική αξία.

Υπάρχει πάντως η πληροφορία ότι στον επιστημονικό κόσμο υπάρχει διάχυτη η ανη-

συχία για το ενδεχόμενο κλεισίματος του Αρχείου, γεγονός που θα στερήσει πολλούς ερευνητές από τα βασικά εργαλεία της δουλειάς τους. Γι' αυτό άλλωστε ετοιμάζουν δημόσια διαμαρτυρία εντός των ημερών...

Ποιά όμως είναι η σημασία της ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ για το μέλλον του Ιστορικού Αρχείου; Μεταφέρουμε απόσπασμα κειμένου του Γεράσιμου Νοταρά που είχε δημοσιευθεί στο περιοδικό «Εμείς»:

Η Επιτροπή Ιστορίας της ΕΤΕ συστάθηκε το 1977 και της ανατέθηκε ως έργο η δραστηριοποίηση της υπηρεσίας του Ιστορικού Αρχείου, η μελέτη των δυνατοτήτων για την λειτουργία Μουσείου Οικονομικής Ιστορίας και η προώθηση των εργασιών για την συγγραφή επιστημονικής ιστορίας της Εθνικής Τράπεζας. Τα μέλη της Επιτροπής Ιστορίας, από την αρχή της προσπάθειάς τους, διαμόρφωσαν ένα πλαίσιο το οποίο καθορίστηκε από τις παρακάτω σχέψεις:

● Η επιστημονική έρευνα πρέπει να βασίζεται, κατά κύριο λόγο, στην αξιοποίηση πρωτογενούς υλικού.

● Στην συγκεκριμένη περίπτωση, το πρωτογενές υλικό που πρέπει κατεξοχήν, αλλά όχι αποκλειστικά, να αξιοποιηθεί είναι τα αρχεία της ΕΤΕ.

● Η φύση των αρχείων της ΕΤΕ προσανατολίζει την έρευνα που θα διεξαχθεί χρονικά μεν στο δεύτερο μισό του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα, ως προς την επιστημονική της κατεύθυνση δε, στο πεδίο της οικονομικής ιστορίας.

● Δεν μπορεί να αποτολμηθεί, με σοβαρότητα, η συγγραφή ενός συνθετικού έργου, αν δεν προηγηθεί η συγγραφή μεγάλου αριθμού μονογραφιών που θα εξετάζουν σε βάθος επιμέρους τομείς και ειδικά θέματα.

● Η ιστορία της ΕΤΕ, για την χρονική περίοδο που ενδιαφέρει, ταυτίζεται λόγω του εύρους και του μεγέθους των εργασιών της Τράπεζας, με την οικονομική ιστορία της Ελλάδας».

Με βάση τα παραπάνω, είναι πλέον ηλίου φαεινότερο ότι με την κατάργηση της Επιτροπής Ιστορίας έχει δρομολογηθεί η συρρίκνωση της λειτουργίας του Ιστορικού Αρχείου και το σταδιακό κλείσιμό του. Η πλούσια και ανεκτίμητη προσφορά των αρχείων έχει περάσει πλέον σε δεύτερη μοίρα, η Εθνική Τράπεζα απεμπολεί το δικαίωμα —μέσω της τωρινής διοίκησής της και με την δικαιολογία των οικονομικών περιστολών— να αποτελεί έναν από τους εθνικούς θεματοφύλακες της ιστορικής μνήμης και γνώσης.

το προηγούμενο τεύχος του το ΑΝΤΙ, είχε αποκαλύψει την πρόθεση της Εθνικής Τράπεζας απ' ενός μεν να ανα-
 ιλίζει τις δραστηριότητες του Ιστορικού
 χείου της και απ' ετέρου την διαπραγμα-
 σή της με συλλέκτη για να περάσει στα
 ια του το μοναδικό υλικό μέσω του ο-
 ου, κατά συστηματικό τρόπο, προωθεί-
 η μελέτη της οικονομικής ιστορίας του

διαιτέρως ενοχλημένοι για την αποκά-
 η των σκοπών της ΕΤΕ, οι υπεύθυνοι
 τμήματος Δημοσίων Σχέσεων, απέστει-
 στο περιοδικό την παρακάτω επιστολή:
 Είναι εντελώς ανακριβής η πληροφο-
 του περιοδικού σας ότι υπάρχει πρόταση
 ήλου συλλέκτη για αγορά του Ιστορικού
 είου της Εθνικής Τράπεζας. Γράφετε,
 ιστα, και για προσφορά ενός δισεκατομ-
 ου δραχμών. Εάν ο συντάκτης σας
 ρίζει κάποιον που να προσφέρει ποσό έ-
 κατά ένα μηδενικό λιγότερο (τι σημα-
 έχουν, άλλωστε, για το περιοδικό σας
 δύο μηδενικά παραπάνω ή παρακά-
 θα παρακαλούσαμε να μας τον γνωρί-

αι υπογράφουν για την Εθνική Τράπε-
 της Ελλάδος οι κ. Δημ. Αδαμαντόπου-
 και Ι. Χέλμης.

ωνικοί στην διατύπωσή τους οι επιχε-
 του τμήματος Δημοσίων Σχέσεων
 τράπεζας, ασχολούνται μόνο με την
 οφορία για την εμφάνιση του συλλέκτη
 διεκδικεί το Ιστορικό Αρχείο και αρ-
 να απαντήσουν επί της ουσίας του
 λήματος: Αναστέλλεται ή όχι η λει-
 ρία του Ιστορικού Αρχείου; Μήπως, α-
 α, ο εν λόγω συλλέκτης συζητάει με
 α πρόσωπα υπεράνω αυτών και οι ι-
 ελικά ουδέν γνωρίζουν; Αλλά γι' αυτό
 α στιγμή θα επανέλθουμε. Αν και η
 είναι η τύχη του Ιστορικού Αρχείου
 χι ο συλλέκτης.

ο την πλευρά του πάντως το ΑΝΤΙ θέ-
 ρικά ερωτήματα, τα οποία αποδεικνύ-
 ην σταδιακή αναστολή λειτουργίας του
 Ικού Αρχείου, και στα οποία υπεύθυνα
 έπαι να απαντήσουν:

Είναι γεγονός ότι το ερευνητικό πρό-
 μα του Ιστορικού Αρχείου έχει καταρ-
 εδώ και ενάμιση χρόνο;

Είναι γεγονός ότι έχει καταργηθεί η Ε-
 ΠΙΤΡΟΠΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, η οποία έδινε μέχρι
 α και τις επιστημονικές κατευθύνσεις;
 α σημειωθεί ότι σε αυτή την επιτροπή
 ετείχαν μεταξύ άλλων και οι: Σπ. Ασ-
 άς, Γερ. Νοταράς, Φ. Ηλιού, Γ. Δερ-
 και Β. Κουγιάς).

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗΣ ΑΝΑΝΕΩΣΗ

Δυο αρχιτέκτονες, ο Παντελής Νικολακόπουλος και η Λίλη Πεζανού, με επιδέξιες παρεμβάσεις, μεταμόρφωσαν τον χώρο της Εθνικής Πινακοθήκης για να δεχθεί το έργο του γλύπτη Γ. Παππά.

Η οργάνωση του χώρου για μια έκθεση ζωγραφικής ή γλυπτικής σπάνια αντιμετωπίζεται ως μία αρχιτεκτονική δημιουργία κι ακόμα πιο σπάνια σχολιάζεται. Κι αυτό δεν συμβαίνει μόνο επειδή τις περισσότερες φορές δεν δίνεται η αφορμή για να συζητήσει κανείς σοβαρά το αποτέλεσμα τέτοιων προσπαθειών —γιατί συνήθως τίποτα δεν επιχειρείται— αλλά και γιατί πολλές φορές η «επιστημονική» παρουσίαση στην προσπάθειά της να μελετήσει το «έργο» χάνει το σύνολο.

Είναι αλήθεια ότι και οι περισσότερες αίθουσες ούτε σχεδιάστηκαν¹ ούτε υπέστησαν μια σοβαρή αναμόρφωση, ώστε να μπορούμε να μιλούμε για χώρους που επιχειρούν πραγματικά να διεκδικήσουν σοβαρά τον τίτλο της αίθουσας εκθέσεων, δηλαδή μιας αίθουσας —ενός υποδοχέα— που θα επιτρέπει στον υπεύθυνο αρχιτέκτονα να λειτουργήσει μέσα σε αυτήν δημιουργικά, έτσι ώστε έργα και χώρος να συνυπάρξουν σε μια ενιαία ΣΥΝΘΕΣΗ, που να αποπνέει την μοναδικότητα ενός ολοκληρωμένου έργου.

Γιατί τότε το εγχείρημα ακόμα και της μικρότερης έκθεσης παίρνει την σημασία που έχει κάθε πραγματικό αρχιτεκτονικό γεγονός, καθώς μετατρέπεται σε πολιτισμό την εφήμερη καθημερινότητά μας.

Για τους αρχιτέκτονες που παρακολουθούν τα πράγματα ο Παντελής Νικολακόπουλος και η Λίλη Πεζανού δεν είναι άγνωστοι. Ο Παντελής Νικολακόπουλος με τον έπαινο που απέσπασε η πρότασή του στο διεθνή

διαγωνισμό για το μουσείο της Ακρόπολης την συμμετοχή του στην *Biennale* αρχιτεκτονικής της Βενετίας, με τις δημοσιεύσεις του καθώς και με την συμμετοχή του στις διάφορες εκδηλώσεις στην Ελλάδα γύρω από την αρχιτεκτονική τα τελευταία χρόνια —κατάφερε ήδη να αρθρώσει ένα προσωπικό αυστηρό και μετρημένο αρχιτεκτονικό λόγο ενώ η Λ.Π. ήδη με την επίμονη συστηματική, ευαίσθητη και γόνιμη δουλειά της στο θεατρικό χώρο έχει ήδη στο ενεργητικό της μια λαμπρή παρουσία ως σκηνογράφος και όσοι έτυχε να συνεργαστούν μαζί της θα έχουν εκτιμήσει την σεμνότητα, την σοβαρότητα και την ολοκληρωτική αφιέρωσή της σε αυτό που αναλαμβάνει.

Με αυτές τις προϋποθέσεις δεν είναι καθόλου παράξενο που η κοινή δουλειά των δύο συναδέλφων —δουλειά ενάμισυ χρόνου— στον χώρο της Πινακοθήκης με την ευκαιρία της έκθεσης του Γ. Παππά οδήγησε σε αυτό το ευτυχισμένο αποτέλεσμα σε αυτή την μεταμόρφωση του χώρου που με λιγιστές και προσεκτικές κινήσεις κατανεμήθηκε σε μια διαδοχή περιοχών με ενδιαφέρουσες αναλογίες και δυναμικούς άξονες κατεύθυνσης.

Χαρά μεγάλη λοιπόν να επισκέπτεσαι έναν χώρο, τον χώρο της Εθνικής Πινακοθήκης, που γνωρίζεις και να τον συναντάς ανανεωμένο, συμπληρωμένο με νέες προοπτικές, πιο πλούσιο στην απλότητά του, ενεργοποιημένο από την παρουσία κάποιων που διάβασαν προσεκτικά και ένοιωσαν τις δυνατότη-

τες και την εσωτερική πειθαρχία του.

Καθώς απομακρύνθηκαν επιτέλους τα περισσότερα από τα στοιχεία που προστέθηκαν με τα χρόνια, φθείροντας την γεωμετρική σαφήνεια του χώρου (μηχανήματα, παλαιά αντικείμενα, το «εφήμερο» πατάρι κ.λπ.) να επιτέλους ο χώρος της Πινακοθήκης που αναπνέει ξανά στην λογική της συγκρότησής του. Ο κάναβος του κτιρίου ο ρυθμός και η πειθαρχία του, οι αναλογίες και τα ύψη όλα διεισδύουν μέσα από τα στοιχεία της έκθεσης στο εσωτερικό του χώρου υλοποιώντας με ευρηματικότητα το γεωμετρικό πλέγμα που διαπερνά το κτίριο.

Έτσι ξάφνου αντικρύζεις τον χώρο ανάλαφρο και «μεγάλο» που με αποφασιστικές χειρονομίες συγκέντρωσης και αποκέντρωσης, με ανεστραμμένες προοπτικές, τα μεγάλα επίπεδα μένουν γυμνά αντανakλώντας την δύναμη των ειδώλων που καθρεφτίζουν.

Και μέσα σε αυτόν τον ανανεωμένο χώρο όπου μια δεύτερη γραφή επλούτισε την πρώτη αναδεικνύοντάς την, καθώς κερδίζει η μία από την άλλη σε έναν διάλογο ισότιμο και πλούσιο γεμάτο απρόοπτα ευρήματα κι αποκαλύψεις, το έργο του Γ. Παππά, ενταγμένο ρυθμικά με μεγάλες αναπνοές ή σε πυκνές εντάσεις κρατώντας την γνησιότητα του εργαστηρίου και την «εκζήτηση» της παρουσίας σε μια ζηλευτή ισορροπία —συμπληρώνει τον χώρο τον «χρωματίζει, τον βοηθά» να πάρει κατεύθυνση να υποχωρήσει, να υψωθεί, να μακρύνει.

Τα έργα τοποθετημένα μετρίκα ή ασύμμετρα βαλφηλά ή χαμηλά παράλληλα απέναντι με γνώση του φαινομένου της μέρας που συνοδεύει την έκθεση, καθημερινά κρύζουν από διαφορετικές, τευθύνσεις τον χώρο, κοιτάς τον επισκέπτη ή κοιτάς εκεί που εμείς δεν βλέπουμε, αν δεν κινηθούμε αν δεν πλυσουμε, υποδεικνύοντάς μας πορεία αυτή της σπάνιας πύλης, σε έναν χώρο ποι ξέρουμε και με τόση συγκλάννα-ανακαλύπτουμε.

Εδώ, σε έναν χώρο φτιαγμένο από το ελάχιστο, αισθάνεται την παρουσία του άλλου, που δούλεψε και φρόντισε επισκέπτη που σκέπτεται αισθάνεται.

Σκέψη καθαρή και διαυγής φτάνει στον στόχο της απ' το συντομότερο δρόμο κατοχυρωμένη από την στοχαστική επιλογή και ομαδοποίηση των έργων τις πυκνώσεις και τις αρ-

Ένα λεξιλόγιο μετρίκα συσχετισμένο με το κτίριο βάσεις των έργων από ασημένιο μέταλλο με φανερά τα λήματα που αναδεικνύουν ματιέρα τους. Κι η σκηνή μένη επίτηδες πάνω στα χίνα γλυπτά, αναδεικνύοντας πλαστικότητα της επεξεργασίας κι υπενθυμίζοντας την μορφή πια χρονική τους προέλευση.

Τα πανώ άφογα κατασκευασμένα, ανηρτημένα από τη ροφή, επενδεδυμένα με υφασμάτινα προσεκτικά φινιρισμένα.

Κι ακόμα οι άλλες βάσεις από το εργαστήριο, απόφα-

τις σκόνες και τα άχρηστα αντι-
κείμενα ακουμπισμένα επάνω
τους, αναδεικνύουν τον χαρα-
κτήρα του εφήμερου μιας έκθε-
της εποχιακής.

Η κάθε λεπτομέρεια, φροντι-
μένη, φορτισμένη με την αγά-
η και τον σεβασμό γι' αυτό
που φέρνει μαζί του κάθε έργο,
ήμεις ζώης αλλά και μνήμες
γονότων, παιδιά που έχουν
γαλώσει, φίλοι που έχουν πε-
νεί, μια έκθεση που έχει συμ-
ιζει κι ακινητοποιήσει το χρό-
μιας δημιουργικής ζωής, κα-
ς συνυπάρχουν δίπλα - δίπλα
έργα της κατοχής, με την
αχθισινή συγκλονιστική «γυ-
κα του λαού» ή ακόμα τα
μηνιά έργα τα νεανικά: «ο
ραής», μοναχική παρουσία

στον «απέραντο» χώρο που συ-
σχετίζεται από τα τεράστια πα-
νώ που αιωρούνται ανάμεσα
στις μαρμάρινες επιφάνειες του
δαπέδου και του τοίχου, κάθετα
και παράλληλα στο φως της μέ-
ρας, θάλλουν και μας διαφεύ-
γουν, υπόμνηση αφαιρετική του
δημόσιου χαρακτήρα, στον ο-
ποίο στόχευε ο αδριάντας.

Μια έκθεση αφήγηση μιας
ζωής αφήγηση της διαδικασίας
παραγωγής του έργου, τα σκι-
τσα το ένα ύστερα από το άλλο,
το πρώτο μικρό πρόπλασμα, το
δεύτερο, το τρίτο. Τα σημάδια
- οδηγοί για την μεταφορά στο
μάρμαρο. Το κερί, ο γύψος, το
μέταλλο όλη η μαγεία της κυο-
φορίας και της γέννησης ενός
έργου αποκαλύπτεται εικαστικά

χωρίς προφανείς και ανιαρές δι-
δακτικές μεθόδους.

Δεν είναι στις δικές μου αρ-
μοδιότητες να μιλήσω για το
γλυπτικό έργο του Γ. Παππά.
Νομίζω όμως ότι ευτύχησε να
εκτεθεί με ευαισθησία και αγά-
πη αλλά και δύναμη και ευρη-
ματικότητα και τόλμη, κερδι-
ζοντας αναμφίβολα από αυτή
την παράλληλη και ώριμη αρ-
χιτεκτονική δουλειά των αρχι-
τεκτόνων.

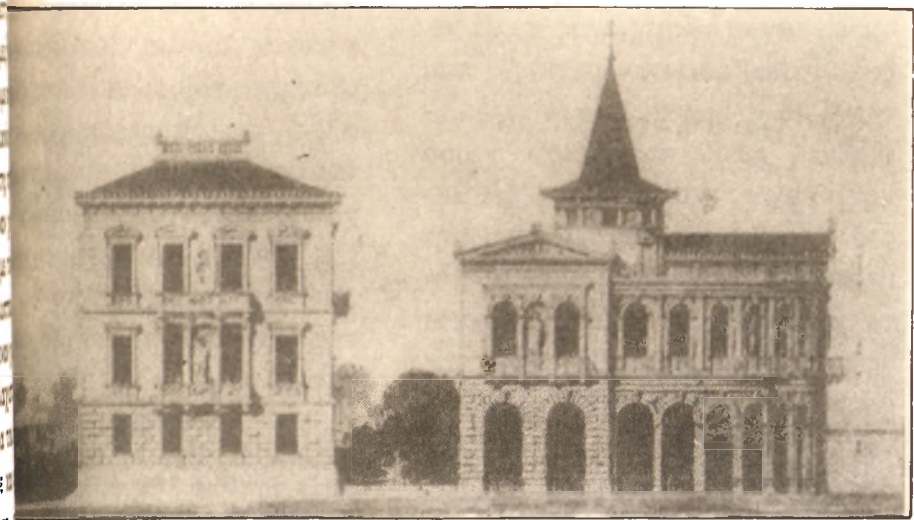
Θα ευχόμουν η νέα διεύθυνση
της Εθνικής Πινακοθήκης να
δει αυτό το γεγονός και να επι-
χειρήσει συστηματικά συνεργα-
σία με αρχιτέκτονες για την ορ-
γάνωση των μελλοντικών της
εκθέσεων επιδιώκοντας όχι μό-
νο την γνωριμία του κοινού με

τα έργα τέχνης αλλά και την
καλλιέργεια του γύρω από τα
προβλήματα της επεξεργασίας
του χώρου και τις διαμορφώσεις
του δομημένου χώρου που τόσο
αφιλόξενα μας περιβάλλει.

Η θαυμάσια δουλειά του
Παντελή Νικολακόπουλου και
της Λίλης Πεζανού είναι μια α-
πόδειξη για τις δυνατότητες υ-
ψηλής ποιότητας αποτελεσμά-
των που μπορεί να περιμένει
κανείς από ανάλογες συνεργα-
σίες. Τους ευχαριστούμε θερμά.

1. Εξαιρεση αποτελεί ο χώρος της
Ιλεάνας Τούντα με την πολυσήμαν-
τη δραστηριότητα του όπου ακτινο-
βολεί η εξαιρετη δουλειά των αρχι-
τεκτόνων Γ. Δρίνη και Ε. Δημη-
τριάδη που τον μελέτησαν.

Μουσείο σημερινής αρχιτεκτονικής στον Κεραμεικό

ανθρώπινος χρόνος είναι
σύνολο των στιγμών. Η
μηνιά είναι το σύνολο των έρ-
των εμπειριών ή των σχέ-
δων των ανθρώπων που
γίνονται ταυτόχρονα. Από αυ-
τά μπορούμε να καταγρά-
ψουμε και να οριστούν και να γί-
νεται αυτό που λέμε «Ιστορία»
αλλά όχι. Από αυτά που
γίνονται να καταγράφουμε
να άνθρωποι — υπάρχουν
που επιλέγουμε να κατα-
γράψουμε κι αυτά που επιλέ-
γουμε να ξεχάσουμε. Κι από
αυτά που επιλέγουμε να κατα-
γράψουμε, αλλά θέλουμε να τα
χρησιμοποιούμε κι άλλα όχι. Κι από
αυτά που θέλουν κάποιοι να εκ-
θέσουν, κάποιοι άλλοι επιλέ-
γουν ποια. Κι αυτοί φτιάχνουν
το μουσείο στο οποίο εκτίθε-
ται λίγα έργα κάποιων δη-
μιουργών και σίγουρα όχι το
σύνολο των στιγμών. Κι επειδή
είναι εύκολο να συνδέσουν

χωρίς τη ζωή τους ανθρώπους,
τα αντικείμενα που συλλέξανε
τα χωρίζουν σε κατηγορίες που
δεν έχουν να κάνουν με τις συν-
θήκες δημιουργίας αλλά με το
αποτέλεσμα.

Ένα μουσείο «αρχιτεκτονι-
κής» είναι σίγουρα απλό από
την άποψη ότι το αποτέλεσμα
της αρχιτεκτονικής δημιουργίας
είναι πάντα αντικείμενο (όχι
βέβαια απαραίτητα κτίριο). Α-
κόμα κι οι «αρχιτεκτονικές»
σχέσεις για να μεταδοθούν α-
ναγκαστικά καταγράφονται.

Αυτό που είναι δύσκολο — κι
εγώ προσωπικά δεν θα ήθελα
να κάνω — είναι να εκτεθεί, δη-
λαδή κατ' αρχήν να καταγρά-
φει το πώς ο κάθε παρατηρητής
ζει την αρχιτεκτονική δημιουρ-
γία. Αυτό που είναι εύκολο εί-
ναι να επιλέξει κανείς κάποιον-
ους παρατηρητές και από τις
εμπειρίες που μπορεί να κατα-

γράφει ο ίδιος από τις αρχιτε-
κτονικές δημιουργίες να εκθέσει
κάποιες από αυτές. Και ερχό-
μαστε τώρα στο σενάριο:

Κάθε μήνα, από τώρα μέχρι
το 2000, επιλέγεται μια περιο-
χή της Αθήνας ως «περιοχή του
μήνα» (*Playplace of the
month*). Αυτό φυσικά απαιτεί
ήδη κάποια επιλογή (αλλά τι
να κάνουμε, είναι μέσα στο παι-
χνίδι).

Από τον κατάλογο του
ΣΑΔΑΣ επιλέγουμε δέκα αρχι-
τέκτονες και τους ζητάμε το ίδιο
(το ίδιο μπορούμε να κάνουμε
με όσους άλλους επαγγελματι-
κούς κλάδους μας ενδιαφέ-
ρουν).

Πηγαίνουμε σε όλα τα περιο-
δικά και τους ζητάμε, σε αυτόν
το μήνα, να κάνουν ένα ρεπορ-
τάζ της περιοχής που να μην το
δημοσιεύσουν πριν μας παραδο-
θούν όλα τα προηγούμενα.

Στο τέλος των 8 χρόνων θα
έχουμε υλικό για ένα μήνα (που
ήταν τότε παρόν και τώρα πα-
ρελθόν) από 96 περιοχές. Επι-
λέγουμε από αυτά που έχουμε
εκείνα που μας αρέσουν και πη-
γαίνουμε σε κάθε περιοχή και
κάνουμε μια έκθεση που κρατά-
ει ένα μήνα. Δηλαδή η έκθεση
κρατάει συνολικά 8 χρόνια. Με
αυτόν τον τρόπο δημιουργούμε
ένα καινούριο παρόν που το κα-
ταγράφουμε είτε με τον ίδιο
τρόπο (δηλαδή μέσω των άλ-

λων) είτε με κάποιο καινούριο
τρόπο και το εκθέτουμε μετά α-
πό 8 χρόνια πάλι για ένα μήνα,
μαζί με την πρώτη έκθεση (αν
υπάρχει ακόμα) και πάει λέ-
γοντας.

Έτσι ανά 8 χρόνια η έκθεσή
μας διπλασιάζεται (άρα διευρύ-
νεται και επεκτείνεται). Μπο-
ρεί παράλληλα να λειτουργεί,
εκτός από τον κινητή και περιο-
ρισμένης διάρκειας έκθεση, ένα
σταθερό μουσείο στον Κεραμει-
κό που θα έχει εκθέματα συγκε-
κριμένα κτίρια και δημιουρ-
γούς.

Έτσι άλλοι βγάζουν το φίδι
από την τρύπα. Άλλοι επιλέ-
γουν τι μπορεί από το παρόν να
γίνει «μουσειακό» είδος, άλλοι
ποια καινούρια αντικείμενα και
έργα να μπουν σε συλλογές, άλ-
λοι τι πρέπει να μπει σε μουσείο
από το παρόν, άλλοι τι είναι
«αντιπροσωπευτικό δείγμα»
του παρόντος κι άλλοι διαλέ-
γουν με ποιον τρόπο θα το κα-
ταγράψουν. Εμείς ως διεύθυνση
μουσείου απλώς διαλέγουμε τις
περιοχές και τα όριά τους. Έ-
τσι αντιμετωπίζουμε κιόλας το
πρωταρχικό πρόβλημα επικοινωνίας
μουσείου - κοινού. Αφού
δεν πάει ο Μωάμεθ στο βουνό
θα πάει το βουνό.

Ελένη Τσιγαρίδα

Σπουδάστρια αρχιτεκτονικής
ΕΜΠ

ΤΟΠΟΙ ΤΗΣ ΟΥΤΟΠΙΑΣ

Στην πρόσφατη παρουσίαση των ζωγραφικών έργων του Διαμαντή Αϊδίνη, στην Γκαλερί «3» (της οδού Φωκυλίδου) άρχισε να διαφαίνεται ευκρινέστερα και καθοριστικότερα η ιδιοτυπία της γραφής του καλλιτέχνη, ως προς την απόδοση της ειρωνείας μιας προσωπικής ουτοπικής μυθολογίας.

Χρησιμοποιώντας τον χαμπυλούμενο ορίζοντα της πανοραμικής φωτογραφικής λήψης και μεταμφιεζόμενος ο ίδιος ο δημιουργός ως αφηγητής - δρα-

Από τις «Πόλεις» του Διαμαντή Αϊδίνη στην Γκαλερί «3».

ματοποιός των φανταστικών περιπετειών του σε μια αστική μεγαλούπολη, ανασύρει από τον βυθό του συλλογικού ασυνείδητου τα θαύματα και τα τραύματα της βίας και του έρωτα, όπως εμφανίζονται μέσα από τις σιβυλλικές εικονομορφές του, μιας υποθετικής και σύγχρονης Βαβέλ. Οι πόλεις του Δ. Αϊδίνη, με τα μεγαθηρικά κτίρια και τις αχανείς λεωφόρους, με τον φουτουριστικό τους μεγαλοϊδεατισμό και την υπονομευτική τους ανατρεπτικότητα, είναι έτοιμες να εκραγούν σαν τα μπαλόνια. Ελαστικές και διάφανες, με τους κρυπτογραφικούς τους κώδικες, δραπέτευουν από το σελλουλόιν και τις πλαστικές μεμβράνες στο χαρτί, παραπέμποντας σε έναν μυστικιστικό ρομαντισμό αποκαλυπτικού τύπου. Η οπτική

προσπέλασή τους δανείζεται το «μάτι του ψαριού» ως σύμβαση. Μια σύμβαση που ο ζωγράφος την υπερβαίνει, συνδυάζοντας την υδρόβεια με την εναέρια αίσθηση, προκειμένου με «καταχθόνιο» τρόπο να πυροδοτήσει ένα σαρωτικό ολοκαύτωμα. Μαζί με αυτό, την ίδια την γλώσσα και τα σύμβολά της, την ονοματολογία και τους προσδιορισμούς της, καθώς αποσυνδέεται κάθε συσχετισμός, μέσα από ένα φαντασμαγορικό παιχνίδι, στο οποίο περισσεύει το χιούμορ, ο προκλητικός σαρκασμός της εσχatology και ένας πικρός νοσταλγικός λυρισμός, για την χαμένη «αθωότητα», που ο Δ. Αϊδίνης εξορκίζει τα εδερικά της φαντάσματα.

Ο Μιχάλης Μανουσάκης στον δικό του «Ου-τόπο» αποκαλύπτει διαφορετικού τύπου οράματα, που μεταδίδουν άμεσα και υποβάλλουν έμμεσα μια βαθιά ποιητικότητα, (γκαλερί *TITANIUM*), πέρα από εκείνη που θα μπορούσαν να εξυφάνουν οι εικόνες του. Η όποια παραστατικότητα ή αφαιρετικότητα εδώ, δεν είναι μορφολογικό γνώρισμα αλλά μέσον, για να μπορέσει ο ζωγράφος να στοιχειοθετήσει τα απεικασμάτα του, που λειτουργούν με μία αριστοτεχνική συνειρμική ισορροπία, στο παρασκήνιο όσων η αυλαία του, κάθε φορά, δηλώνει. Εκείνο που έχει σημασία

Μιχάλη Μανουσάκη, «Ου τόπος», Γκαλερί *TITANIUM*.

Από τα «Ανάγλυφα» του Γ. Σαμοθράκη.

στην ζωγραφική του, είναι ο τρόπος που τα χαμηλότερα στρώματα της ματιέρας, (με ακρυλικά χρώματα) μεταβιβάζουν τους αναβαθμούς της φωταύγειας και της τονικότητάς τους, στην επιφάνεια. Εκεί συναντώνται με τις λάμπεις και τις αντανάκλασεις ενός παράδοξου μεταφυσικού φωτός, που έλκει το βλέμμα, μέχρι την κατάδυση στον ενδιάμεσο χώρο νοημάτων κι αισθήσεων. Οι μετωμικές καταστάσεις που δημιουργούνται, σταθμίζονται μεταχρυσιακά κι αποτυπώνονται στα υπαινικτικά αυτά τοπία της ουτοπίας, έτσι ώστε να μην χάνει την μαγεία της η κρυπτικότητα και τον ενορατικό της χαρακτήρα η σκιαγράφιση μιας πραγματικότητας, που γίνεται αληθινή, επειδή συνεχώς λανθάνει.

Την έκθεση της Νεφέλης Κονταρίνη στο *Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών* αποτελούσε μια σειρά γλυπτών γεωμετρικών κατασκευών από λαμαρίνα και νέον. Εκείνο που επεδίωξε η

Ν.Κ. να αποδώσει, ήταν νοια της οριακής ισορροπία από εναλλακτικούς διακόσιους τρόπους, που ως σε παρουσίαζαν την πορεία κλιξη ενός προβληματισμού σχετικού με την διαδικασίας και άρσης αυτής της ταλαντευόμενης ισορροπίας πρόκειται για μια ισορροπία γωνικών σχηματισμών και λεκτικών γεωμετρικών σφαιρών, με τα επίπεδα που καθόριζαν και τις δομές υπό τις οποίες αναπτύσσονται. Η μορφική σύσταση της προσδιοριζόταν από τον και τον βαθμό της οργανικής αξιοποίησης των παραμέτρων του.

Το ενδιαφέρον επικεντρωνόταν στην μινιμαλιστική άρση των στοιχείων, στις κλίμακες επιφανειών, στις δημιουργούμενες γωνίες, στις ανακλάσεις ακόμα τμημάτων μιας προσδιορίζουσας προέλευσης, μα ιδιαιτέρως στα στοιχεία τους, που τονίζονταν χρωματικό νέον, σηματοδοτώντας τους αντίστοιχους γεωμετρικούς τόπους και το ενορατικό της όλης εγκατάστασης στην οριζόντια.

Η έννοια του ρυθμού και συμπεριφοράς των μονάδων στον χώρο, με ανάγλυφες και σκευές και χρωματικά επιφάνειες φαίνεται να απασχόλησε τον Γιάννη Σαμοθράκη την πρόσφατη του έκθεση με στην γκαλερί Α.Δ. Μιχάλη. Από μια περισσότερο σύνθετο υπαινικτική προβληματική του μινιμαλισμού, χωρίς να ταλίνει σ' αυτόν αλλά να κινείται μέσω αυτού η δική πρόταση, επεξεργασμένη πλαστικές και γεωμετρικές παραθέσεις μορφικών στοιχείων, μετέδιδε ο Γ.Σ. την φοροποίηση μεγεθών, ποσοτήτων και ποιότητων υλικότητας σκιοφωτισμού χρωματικού αντικτύπου στην αρμονική σύζευξη δραστηκών τους παραμέτρων καθώς ενεργοποιούσε την κίνηση και την ακουστική του ληλούχια από το επίπεδο του χώρου.

Αθηνά Σ

ΕΝΑ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟ ΚΑΙ ΤΟΛΜΗΡΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Το Θέατρο του Α. Στάικου γεννιέται ως παιχνίδι, παραμένει μοναχόν στον χώρο του παιχνιδιού και, στη γη δεν αποκρύπτει καταβολές του. Το έμπτο κατά σειρά έργο του, «Το μικρό δαχτυλάκι της Ολυμπιάδος», φέρει τα σοφίσματα των ηγουμένων σε μία νέα μορφή αλληγορικής παραπλάνησης.

ΗΜΟΝΗ του Α. Στάικου είναι ένας τρόπος γραφής, ασυνήθιστος για το νεοελληνικό θέατρο, που δεν αποσκοπεί στον ενθουσιασμό, όπως γίνεται με τους καινοφανείς ματισμούς. Η επί σκηνής που πρεσβεύει, μάλλον λείπει γι' αυτόν τρόπο ύπαρξης δραματουργός, χρειάζεται συμπίσχυρα, και τα ενεργά, κοινότητα ημών, ακριβώς όπως το παιδί απαιτεί συμπαίχτες. Τα μικρά παιχνίδια είναι πρό- διαστροφή μιας αυξανόμενης παθητικότητας.

Ο συγγραφέας, αναγκαστικά σκηνοθέτης του έργου, επιδρά και δέχεται επιδρά- από τους ηθοποιούς, παρα- ντας καινούργιες ελευθε- κόμη και στην διαμόρφω- του λόγου. Κι εδώ βρίσκεται ο δυνος αλλά και η τόλμη ος, καθώς διαταράσσει τις ορίοθετημένες περιο- ημιουργώντας αναστάτω-

ση που μπορεί να οδηγήσει σε νέες μορφές αλλά και στο χάος. Σε ποιο βαθμό ένας ηθοποιός είναι σε θέση να αγκαλιάσει το όραμα του συγγραφέα και να συμβάλλει με φαντασία και πάθος στην πραγμάτωσή του, χωρίς να αλλοιώσει την γενεσιουργό μορφή. Ιδεατά, η προσπάθεια θα απαιτούσε μια σταθερή ομάδα ηθοποιών ή τουλάχιστον ένα μόνιμο πυρήνα όπου άτομα διαφορετικής ισχύος μαθαίνουν να συμπράττουν.

Όμως ο Α. Στάικος καινοτομεί και θεματικά: τα έργα του τείνουν στην ανατροπή του μύθου τους. Με εικόνες και ήχους, ο συγγραφέας περισυλλέγει εξωτερικές ομοιότητες διαφορετικών καταστάσεων, διασκεδάζοντας με τους αντικατοπτρισμούς του χώρου και τις χρονικές μεταφορές: απώτερος στόχος, η υποκριτική καθημερινότητα και το επίπλαστο της συμπεριφοράς. Σε αντίθεση με το ψυχολογικό θέατρο που αποκαλύπτει τους μηχανισμούς της ανθρώπινης συνείδησης, ο Α. Στάικος, σχεδόν ψυχαναλυτικά, αποφλοιώνει στις διαπροσωπικές σχέσεις, τα επάλληλα προσώπια.

Το μικρό δαχτυλάκι της Ολυμπιάδος υπομνηματίζει, ήδη με την έμφαση στον τίτλο, κάθε εγκώμιο ευτελούς πράγματος που, χάρη σε φανταχτερούς και κίβδηλους λόγους, σημαντικοποιείται από μια φαύλη κοινωνία. Το έργο τοποθετείται σε μια εποχή που αποθεώνει το παιχνίδι και ουσιαστικά τρέφεται από τις τελετουργίες, αδυνατώντας όμως να συμμετέχει. Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία στην ύστερη περίοδο είναι ο κατ' εξοχήν τόπος βάρβαρων αγωνισμάτων αλλά και λατρείας του σώματος μέσα στην χαύνωση των λουτρών. Πόλος του έργου, η ρωμαία εταίρα και η διαρκής μεταμόρφωση των ψι-

Η Ε. Βλαχάκου και η Ε. Κωνσταντινίδου στην παράσταση του «Αττικού Θεάτρου».

μυθίων της αλλά και το παίγνιο του κάλλους της. Πριν τέσσερα χρόνια, στο *Καρακορούμ*, ο συγγραφέας είχε δώσει την σύγχρονη εκδοχή της: εδώ παίζει με μια παραλλαγή.

Στον αντίποδα, ο αθηναίος σοφιστής ασκεί κι αυτός μια παιγνιώδη τέχνη επιστρατεύοντας την ρητορεία στην υπηρεσία της εξαπάτησης. Το έργο ανελλίσσεται ως τερπνή διελκυστίνδα: η γοητεία της εταίρας και η ρωμαϊκή παρακμή σύρουν προς το μέρος τους την παράσταση, καλλιεργώντας ωστόσο την υποψία πως θα μπορούσε να αναπτυχθεί και προς μια εναλλακτική διεύθυνση —όμοια επίκαιρη και ενδιαφέρουσα— την παραπλανητική ισχύ του λόγου που εκπροσωπεί ο σοφιστής και η αθηναϊκή κουλτούρα.

Πιθανόν, στο τελικό αποτέλεσμα, ο μύθος και το θεατρικό παιχνίδι να μην αποκτούν την ενιαία δομή που είχαν στο 1843, ωστόσο ο λόγος, σε εξεζητημένη καθαρεύουσα ανάμεικτη με ανυπόκριτη δημοτική, φθάνει στην καλύτερη μορφή του, όπως κυριολεκτικά παίζει με τις λέξεις και τις διευθετεί, ενσταλάζοντας ευθυμία στον ρυθμό και τις συνηχήσεις. Δύσκολο να αποδώσεις τα του Καίσαρος τω Καίσαρι. Πόσο συμβάλλουν οι ηθοποιοί του «Αττικού Θεάτρου» στην λεκτική τελετουργία, ποιο μερίδιο από «το κέντημα της δαντέλας» τους αντιστοιχεί.

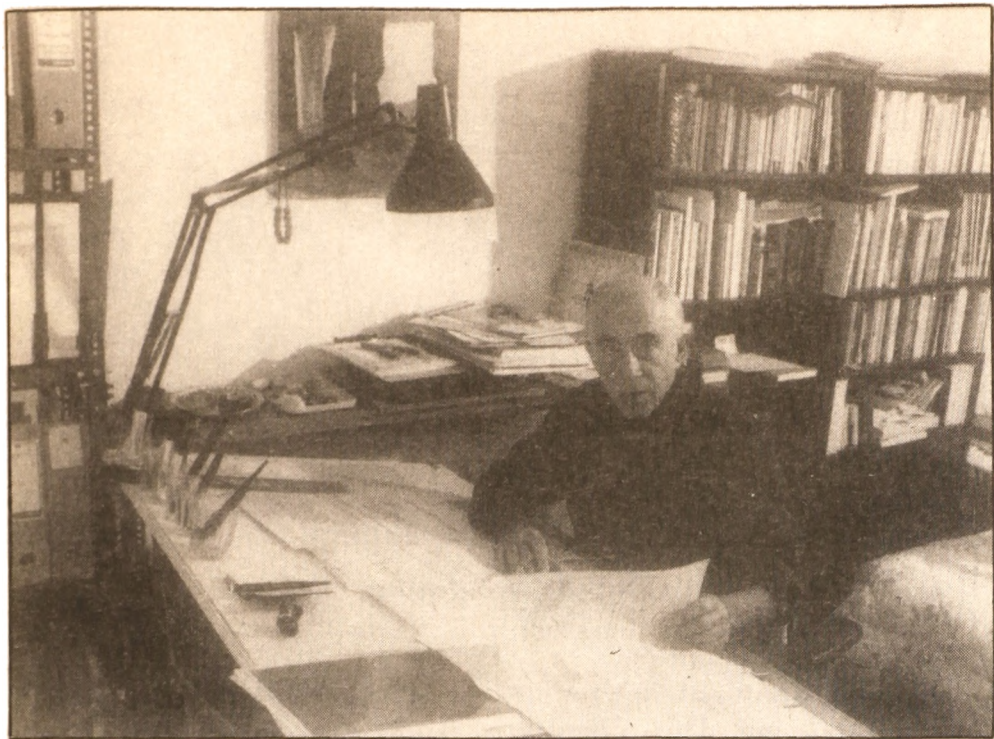
Η Ε. Βλαχάκου, η μόνη ηθοποιός που συμμετέχει και στα τρία πρόσφατα έργα του Α. Στάικου, δεσπόζει ως εταίρα. Το φάσμα της Ολυμπιάδος ανατρέπεται, καθώς η μέθη της εκρηκτικής ηπειρώτισσας μαινάδας μεταμορφώνεται σε αισθησιακή νωθρότητα. Αντίθετα, ο ρήτορας του Α. Ραμπανούνη εξουθενώνεται στο παιχνίδι των μεταμφιέσεων. Περισσότερο ισόρροπο το δίδυμο των δούλων, Τ. Λιανός και Μ. Βασιλοπούλου - Μάλφα, συνεργεί στην φενάκη. Η βάρβαρη Ρωμαία της Α. Καλογιωργίου αποδεικνύεται λιγότερο αιματηρή και η δούλα - φαρμακεύτρα της Ε. Κωνσταντινίδου λιγότερο μυστηριακή, και οι δύο μάλλον δεν εγκαταλείπονται στην υπερβολή του παιχνιδιού.

Τα σκηνικά της Ι. Σταυρίδου και η μουσική του Π. Ανδριτσάκη, σταθερών συνεργατών, συμβάλλουν στην ψευδαισθηση του παροχημένου της εποχής, ενισχύοντας την εντύπωση της κάθε εικόνας. Ενώ τα κοστούμια και κυρίως τα κοσμήματα της Α. Φανουράκη αναδεικνύουν το γυναικείο κάλλος, δυστυχώς παραμελώντας την ανδρική ευρωστία και χάρη.

Και ο Α. Στάικος συνεχίζει το παιχνίδι του, αρνούμενος να ενηλικιωθεί σύμφωνα με τις προδιαγραφές του σοβαροφάνους κατεστημένου.

Μ. Θεοδοσοπούλου

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΡΩΤΑΣ

**Αφιέρωμα στον
συνθέτη οργανώνει το
Κέντρο Σύγχρονης
Μουσικής Έρευνας στην
Εθνική Πινακοθήκη στο
διάστημα από 6 έως 12
Απριλίου.**

Η Μουσική, όταν δεν είναι απλώς τέχνη αλλά τρόπος σκέψης και ζωής, τότε μπορεί να θεωρηθεί λειτουργήμα.

Συνήθως, τα βιογραφικά σημειώματα αναφέρουν με περισσότερο ή λιγότερο στόμφο, τις επιτυχίες. Στο δικό του βιογραφικό σημείωμα ο συνθέτης Νικηφόρος Ρώτας, αναφέρει εκτενώς τις αποτυχίες του να υπάρξει σαν ελεύθερος άνθρωπος στην «κοινωνία των δομών». Και πως θα μπορούσε! Έτσι ο γιος του ποιητή και συγγραφέα Βασιλή Ρώτα, μπορεί σήμερα, στα 63 χρόνια απροσκήνητης παρουσίας του στην γη, να λέει:

«...Οι "ανοιχτοί δρόμοι" της κοινωνίας μας είναι στρωμένοι με αόρατα ατσάλινα πλέγματα από απαγορεύσεις και δεσμεύσεις. Και έξω απ' αυτά οδηγούν μόνο κάτι επικίνδυνα και δύσβατα μονοπάτια που όποιος τα πάρει τον "τρώει" η σιωπή».

Στην δεκαετία του '40, οι

καθηγητές του στο Ωδείο τον θεώρησαν «ατάλαντο». Μετά από ανυπερβλήτες οικονομικές δυσκολίες και εμπόδια που εύρισκε εξαιτίας του «φακέλλου» του σαν αριστερού, βρέθηκε να σπουδάζει στην Μουσική Ακαδημία της Βιέννης, απ' όπου αποφοίτησε με άριστα και ειδικό βραβείο σπουδών.

Δεν τον ανακάλυψε ποτέ η φήμη στην Ελλάδα, αλλά τον ανακάλυψε και τον θαύμασε σαν συνθέτη ο διάσημος Karl Orff το 1968, το BBC την ίδια χρονιά και ο Ούγγρος αρχιμουσικός Γκέοργκι Λέχελ το 1984.

Ο Νικηφόρος Ρώτας γράφει σοβαρή μουσική, αρνείται κάθε παραχώρηση στο όνομα της φήμης, ασχολείται με θεωρητικά προβλήματα της Μουσικής κι έχει παθιαστεί με πειραματικές μεθόδους διδασκαλίας στα μικρά παιδιά.

Αρχή του:

«Προϋπόθεση για την ανάπτυξη της προσωπικότητας, θεωρώ την ανυπακοή του ατόμου. Ανυπακοή σε προκαταλήψεις, σε κάθε είδους δυσειδαιμονίες ή δεσμεύσεις, καθώς και στην υπάρχουσα παιδεία που κάνει ό,τι μπορεί για να κατασκευάσει "καλά παιδιά" ("καλούς μαθητές", "καλούς υπουργούς", "καλούς συνθέτες") γενικά υπάκουους πολίτες».

A.X.

Σημειώματα

ΘΕΑΤΡΟ

□□ Ένα έργο παλιό, γραμμένο το 1948 από τον Εντουάρντο Ντε Φίλιππο, αποτελεί το έναυσμα για την καινούργια παράσταση του Γιάννη Κακλίου. Πρόκειται για το έργο «Μεγάλη Μαγεία», ένα παιχνίδι ψευδαισθήσεων, πραγματικότητας και ονείρου, με το οποίο η ομάδα «Θέαμα» κλείνει δέκα χρόνια δουλειάς στο θεατρικό χώρο. Οι παραστάσεις

δίνονται στον χώρο του Φιλάρετου. Ηθοποιοί: Γ. Μπατζίου, Κ. Μπάρας, Βάνια Φάνη, Έκτωρ Καλούδης, Μάϊνος, Γ. Μαυριτσάκης, Δελαπόρτα, Φρ. Λύτρα, Κ. Ινής, Σ. Κορώνη, Μ. Πλάτα. Τα σκηνικά και τα κοστούμια κανε ο Μανώλης Παντελίδης και τη μουσική ο Πλάτων Δριτσάκης.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

□□ Πενήντα έργα, υδατογραφίες τα περισσότερα, λάδια, κατασκευές και ένα γλυπτό συνθέτουν μια έκθεση «Το πρόσωπο της Ελίζας» η πιο σωστά ολοκληρώνουν ένα παιχνίδι που έχει αρχίσει εδώ και καιρό ο Χρόνης Μπότσογλου. Εγκαίνια στις 14 Απριλίου στην αίθουσα τέχνης «Εκφραση» στην Γλυφάδα.

□□ Το ελληνικό τοπίο στο οποίο συναντώνται βράχια και θάλασσα αποτελεί την αφορμή για τους εικαστικούς προβληματισμούς της Κατερίνας Μερτζάνη. Στα έργα της η ζωγράφος δουλεύει με φούμο και σβήσιματα, προσπαθώντας να εκμεταλλευθεί το τυχαίο και να το αποκαλύψει. Η έκθεση λειτουργεί στην γκαλερί Α-Δ (Λυκαβηττού 39-41) και θα διαρκέσει μέχρι τις 15 Μαΐου.

□□ Ακρυλικά, ακουαρέλες και μελάνια περιλαμβάνει η τρίτη ατομική έκθεση του ζωγράφου Γιάννη Ουίλσον, που έχει τίτλο «Τοπία - Μετασχηματισμοί» και λειτουργεί στην αίθουσα τέχνης «Αίναον». Θα παραμείνει ανοιχτή μέχρι τις 11 Απριλίου.

□□ Δεκαπέντε έργα μεγάλων διαστάσεων, κυρίως δίπτυχα και τρίπτυχα θα παρουσιάσει ο Σωτήρης Σόρογκας στην γκαλερί Ζουμπουλάκη. Στα έργα αυτά

εμφανίζονται νέα θεματικά χείρα χωρίς να αλλοιώνεται γνωστό ζωγραφικό του ιδίωμα αυτό διαμορφώθηκε στη χρι τώρα πορεία του. Εργασίες 9 Απριλίου.

□□ Υδατογραφίες και πινάκες είναι η νέα δουλειά της Ε. Δεσύλλα με θέματα από ε

Ε. Δεσύλλα «Φορεσιά Αττι

κές φορεσιές και στολίδια π καινιάζεται τη Δευτέρα 6 λίου στη Γκαλερί «Χρυσή» (25ης Μαρτίου 20 στο Χδρι). Η έκθεση θα διαρκέτις 22 Απριλίου 1992.

ΜΟΥΣΙΚΗ

□□ Μεγάλη συναυλία του Γιώργου Νταλάρα στις 13 Απριλίου στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, που έχει τον τίτλο «Τραγουδά για την Άμυνα - τραγουδά για την Κύπρο». Μαζί του ο Διονύσης Σαββόπουλος, η Μαρία Φαραντούρη, ο Θάνος Μικρούτσικος, η Δήμητρα Γαλάνη, ο Πάνος και Χάρις Κατσιμίχας, η Ελευθερία Αρβανιτάκη. Συμμετέχουν οι Κύπριοι συνθέτες Μιχάλης Χριστοδουλίδης και Μάριος Τόκας, το κυπριακό συγκρότημα «Διάσταση» και ο κύπριος δημο-

τικός τραγουδιστής Γιώργος Κης.

□□ Οι Troggs έχουν χαρριστεί από πολλούς σαν το πανκ συγκρότημα της βρετικής σκηνής, πολύ πριν οι Sstols εμφανιστούν στον ορίζοντα. Ξεκίνησαν με το Wild Thing συνέχισαν με κομμάτια που μιμούργησαν τη σκηνή του γκράουντ και έβαλαν τις για τη διαμόρφωση της ιστού του ροκ. Έρχονται στην Α για μια συναυλία στο Ρι στις 16 Απριλίου.

«Από καταβολής δρόσου»

Στα ερείπια του χρόνου ελλοχεύει η Άνοιξη
Κλώθεται ο μίτος της φθοράς κι ανοίγει
Νέος κύκλος, το χώμα αργεί κι υπνοβατεί η πέτρα
Μια νεκρική Ερέτρια περιμένει μητρική
Να προσαράξει η γύρις των σωμάτων στο νερό

Σ' ευδόκιμο ταξίδι μνηστευμένων
Λανθάνοντας παρόντες από καταβολής δρόσου
Αλέθουμε στη μνήμη το άρωμα της γονιμότητας
Αντέχουμε στο χώμα να χωνεύει βήματα
Η υγρασία που απλουστεύει χάρδια

Στο θήλυ κλίμα του κορμιού της αληθεύει η Άνοιξη
Και παραθέτει εκ βαθέων ένα σώμα γεύμα
Ανακαλώντας άγνωστη πορεία φυσική
Εμείς ως ζωντανοί θα χαιρετάμε νεύματα ανέμου
Με λίγο έλαιον φως θ' αποκαλύπτουμε τη μέρα

Ιωάννης Χατζόπουλος. Από καταβολής δρόσου (εκδόσεις Καστανιώτη), Αθήνα 1991

Ξειδεύοντας το θρήνο

Επιτάφιος Αδώνιδος
Ποιήτης - Μετάφραση
Παντελή Μπουκάλα
Αθήνα, 1991

«Επιτάφιος Αδώνιδος», έργο Βίωνος του Σμυρ-
2ος - 1ος π.Χ. αιώνας) που σώθηκε χάρη στο
γιο Βουκολικών Ποιητών του Αρτεμίδωρου
Ταρσό, πέρα από την οποιαδήποτε άλλη α-
φάνεια, φέρνει κοντά μας όλα εκείνα τα ειδικά χαρα-
κτηριστικά της ελληνιστικής τέχνης. Είναι η εποχή
καλλιτεχνική έξαρση μετατοπίζεται από τον
ελληνικό κορμό ανατολικότερα και που, λόγω
ιστορικών συνθηκών, οι τέχνες —επομένως
ποίηση— βρίσκουν άλλα μονοπάτια για να συ-
ντηρήσουν την πορεία τους μέσα στο χρόνο. Οι δια-
φορές που συντελούνται, φέρνουν ένα χαρακτή-
ριστικό, κοσμοπολιτισμού και μοντερνισμού
έχνη ενώ, παράλληλα, ένας εκλεκτισμός, που
φθάνει στα όρια της εκζητήσης, διαπνέει τα
Ακόμα, διάχυτος ο αισθησιασμός, έρχεται να
επαστήσει θέματα ιδεών και προβληματισμών
ελευθέρως. Κι όλα αυτά φθάνουν στο χώρο της
ποιήσεως με ιδιαίτερα εκλεπτισμένες και επεξεργα-
σμένες φόρμες, που φέρνουν τη σφραγίδα της προσεγ-
μένης και της αυστηρής επιλογής των λέξε-

ων. Χαρακτηριστικό δείγμα ο κομψός και περίτεχνος
«Επιτάφιος Αδώνιδος». Αφορμή για την αναφορά η
καλαισθητική έκδοση του έργου από την Άγρα —Πρό-
λογος και Μετάφραση του Παντελή Μπουκάλα.

Ο Βίωνας δεν πρωτοτυπεί θεματικά. Η Σαπφώ, ο
Θεόκριτος αλλά και μεταγενέστεροι ποιητές καταθέ-
σανε έμμεσα ή άμεσα το θρήνο τους για το θάνατο
του εκλεκτού της Αφροδίτης, γι' αυτό το σύμβολο
της ομορφιάς. Εδώ, ο ποιητής, χρησιμοποιώντας τα
αισθητικά δεδομένα της εποχής του, φθάνει στη σύν-
θεση του θρηνητικού τραγουδιού με θεματικούς άξο-
νες τον έρωτα και το θάνατο, έναν έρωτα γεμάτο πά-
θος και αισθησιασμό, ένα θάνατο απροσδόκητο και
βίαιο. Μέσα σε όργιο χρωμάτων (το πορφυρό κρεβά-
τι της Κύπριδας, τον άσπρο μηρό του αγοριού, το
μαύρο του αίμα, τα ρόδινα χείλη) στήνεται ένα σκη-
νικό μπαρόκ, όπου καλούνται οι Έρωτες να πάρουν
μέρος στο θρήνο. Μόνιμα το θυμίζει η επωδός: «αϊά-
ζω τον Αδωνιν· επαιάζουσιν Έρωτες», ενώ το δα-
κτυλικό εξάμετρο αφήνει την αφήγηση να ρέει με άνε-
ση. Το περίτεχνο αυτό δείγμα της ελληνιστικής ποι-

Υοσκύαμος - Νουμηνία:
ένα διπλό βιβλίο (εκδ.

Άγρα, Αθήνα 1991). Το
δηλητηριώδες φυτό
υοσκύαμος —που όποιος
φάει τρελαίνεται— είναι ο
τίτλος του ποιητικού
πρώτου μέρους και η
νουμηνία, το νέο φεγγάρι,
σκέπει το αφηγηματικό
δεύτερο μέρος του βιβλίου
της Ματίνας Μόσχοβη:

«Φύσει μέλας: Ο ποιητής
είναι / ποτάμιος τένοντας

Ο ποιητής έχει φωνή
μεσίστια, τεταμένη /
θεόπνευστα πεθαμένη /
γιατί / το ύψος δεν
διδάσκεται / κι η νύχτα
δεν μετριέται»
(Υοσκύαμος).

Χριστιάνα Λυτ, Στην
Αθήνα του 1847-1848

(μετάφρ. - επιμέλ.

σχόλια: Αριστεά

Παπανικολάου -

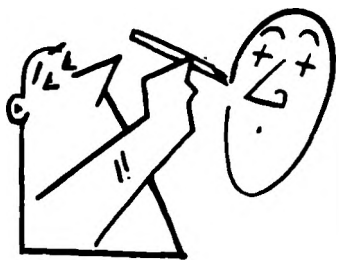
Κρίστενσεν, εκδ. Ερμής,
Αθήνα 1991). Μια

ενδιαφέρουσα συνέχεια στο
βιβλίο της ίδιας, Μια
Δανέζα στην Αυλή του
Όθωνα, καθώς

συμπληρώνεται η εικόνα
της ζωής στην Αθήνα κατά
τους οθωνικούς χρόνους,
με πλήθος στοιχείων για
την κοινωνική, οικονομική
και πολιτική ζωή του
τόπου. Και όλα μέσα από
το βλέμμα μιας γυναίκας,
την ιδιαίτερη
παρατηρητικότητά της και
τον αυθορμητισμό της.
Ποιος ισχυρίστηκε ότι
αυτά δεν διακρίνονται;

Ψάχνοντας ανακάλυψα
πως στην Κίνα, για χίλια
τουλάχιστον χρόνια,
υπήρξε ζωντανή μια
γλώσσα που γνώριζαν και
χρησιμοποιούσαν
αποκλειστικά οι γυναίκες.
Πρόκειται για τη
μοναδική γλώσσα
γυναικών, τη Νούσου, που
οι επιστήμονες προσπαθούν
να καταγράψουν πριν
εξαφανιστεί ολότελα.
Σχεφτείτε, λοιπόν
ημερολόγια, ποιήματα,
αφηγήσεις, όλα σε μια
κλειστή γυναικεία γραφή,
που η κινέζικη πολιτιστική
επανάσταση αποκάλεσε
«γραφή των μαγισσών»!

Ως δια μαγείας, λοιπόν...

«Αν συναντήσεις τον κυρ-
Αλέξανδρο, μην τον
προσπεράσεις αδιάφορος.
Στάσου κοντά του,
χαιρέτισέ τον ευλαβικά και
ρώτησέ τον για την
Παράδεισο: Τη δική του
Παράδεισο...». Με το
γνωστό τρόπο του
Νέστορα Μάτσα, *Αν δεις
τον κυρ-Αλέξανδρο... Η
«άλλη» βιογραφία του
Παπαδιαμάντη* (εκδ.
Εστία, Αθήνα 1991).

*Βιογραφία ενός δραπέτη
σκλάβου του Μιγέλ
Μπαρνέτ* (μετάφρ.
Δέσποινα Μάρκου, εκδ.
Σύγχρονη εποχή, Αθήνα
1991): Ανασύσταση
βιογραφίας στηριγμένη
κυρίως στις μαρτυρίες του
«δραπέτη σκλάβου»
Εστέμπαν Μοντέχο αλλά
και σε έρευνα του
συγγραφέα στα ιστορικά
της περιόδου. Ένα βιβλίο
/ σταθμός, όταν
πρωτοεκδόθηκε το 1966...

*Γραμμική Γραφή Β και
συγγενικές γραφές*
(μετάφρ. Ν. Κόνομη, εκδ.
Παπαδήμα, Αθήνα 1992). Ένα βιβλίο που
διηγείται την ιστορία της
ανακάλυψης,
αποκρυπτογράφησης και
ερμηνείας από τον Μ.
Βέντρις της Γραμμικής Β
γραφής (1952). Γραμμένο
από το φίλο και συνεργάτη
του Βέντρις, τον John
Chadwick, ο οποίος
περιγράφει και δύο άλλες
συγγενικές μεταξύ τους
γραφές, τη Γραμμική Α,
πρόδρομο της Γραμμικής
Β αλλά άγνωστη ακόμα
γλώσσα και μία κυπριακή
γραφή, δάνεια της
Γραμμικής Α, γλώσσα
επίσης άγνωστη.

Δώδεκα. Μυθιστορία (;)
του Κυριάκου Αθανασιάδη
(εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα
1991). Οι... επτά μπορεί
να ήσαν υπέροχοι, αλλά οι
δώδεκα καταλήγουν να
είναι ακατανόητοι για το
χαρτοκόπτη που δηλώνει,
πάντως, αδύνατος στα
μαθηματικά...

ησης επιχειρεί να φέρει στα νεοελληνικά δεδομένα ο
ποιητής και κριτικός Παντελής Μπουκάλας.

Χωρίς τη φιλοδοξία μιας λύσης οριστικής και τελε-
σίδικης στο μεγάλο και πολυσυζητημένο πρόβλημα
της μεταφοράς του αρχαίου ποιητικού λόγου σε μια
σύγχρονη γραφή, ο μεταφραστής καταθέτει την πρό-
τασή του, αφού πρώτα ομολογεί το είδος και το μέ-
γεθος της συγκίνησής του, αλλά και τις προθέσεις
του: «...Γραμμένος για να απαγγέλεται ήταν λοιπόν
ο Επιτάφιος. Ή και για να μοιρολογιέται. Κι εμένα,
σαν μοιρολόι με άλωσε, έτσι με πόνεσε. Έτσι με πό-
τισε την πένθιμη μουσική του τη ζωτική· και σαν μοι-
ρολόι δοκίμασα να τον πω, αδικώντας την ετυμολο-
γία των λέξεων, ίσως, τη σύνταξη αλλού, ή το μήκος
των στίχων...».

Αυτή ακριβώς η αίσθηση τον οδηγεί στην επιλογή

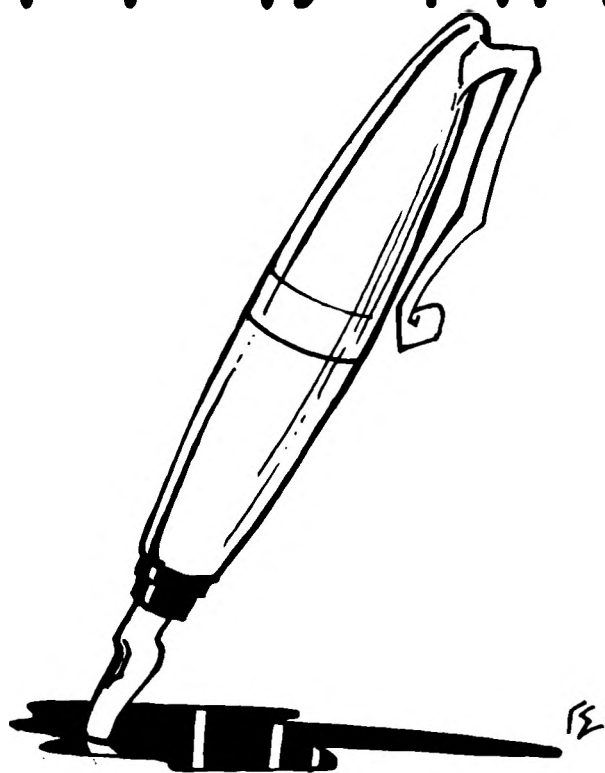
του χωρίς ομοιοκαταληξία δεκαπεντασύλλαβο
όχι κάποιας άλλης μετρικής φόρμας πιο συγγε-
ίως, στην λεπτεπίλεπτη υφή του χειμένου· κι α-
ευρύτερη μεταφραστική αντίληψη —η κάπως α-
κρυσμένη από μια αυστηρά φιλολογική τακτική
ξασφαλίζει τη νομιμοποίησή της, αφού μέσε
προθέσεις του μεταφραστή είναι, διαπερνώντ
χρόνο, να ταξιδέψει το θρήνο ως τις μέρες μας,
να μοιρολόι που περνάει από μάνα σε κόρη, απι-
μα σε στόμα. Με αυτά τα δεδομένα, ο ποιητή
ντελής Μπουκάλας επιτελεί το μικρό του θαύμ
ταφέρει —για πρώτη φορά σε νεοελληνικό λόγι-
λοζώντανο και συγκινησιακά φορτισμένο ένα π-
μενο τραγούδι του αρχαίου λυρισμού.

Τάκης Μενδ

Η κυκλωτική κίνηση της αφήγησης

Τάκης Θεοδωρόπουλος
Το Αδιανόητο Τοπίο
Εκδ. Εστία, Αθήνα 1991

Το «Αδιανόητο Τοπίο», τίτλος
αμφίσημος, εμπεριέχει ένα διπλό
οδοιπορικό: στο επίπεδο της αφη-
γούμενης ιστορίας, εκείνο του
κεντρικού του ήρωα, του Ζωγράφου
Γιώργου Γαλανού, που στην
προσπάθειά του να υλοποιήσει ζω-
γραφικά το λεκτικό όραμα του
Περικλή Γιαννόπουλου, θα ακο-
λουθήσει μια μοναχική περιπλά-
νηση στο πελοποννησιακό τοπίο α-
ναζητώντας το ελληνικό χρώμα
και το φως που θα τον οδηγήσουν
στη σύλληψη του απόλυτου Το-
πίου. Μια αναζήτηση που η κατά-
ληξή της μοιάζει εξ αρχής προδια-
γεγραμμένη αφού η παρ' ολίγον
ολοκλήρωσή της δεν θα μπορούσε
να συμβεί, πλήρως διαστρεβλωμέ-
νη, παρά μόνο στο πλαίσιο της
αχούντας του '67 όπως, άλλωστε,
και η «ελληνική γραμμή» του Π.
Γιαννόπουλου βρήκε την πληρέ-
στερη έκφρασή της στη δικτατορία
του Μεταξά. Θα μπορούσε επομέ-
νως να υποστηριχθεί ότι το
«Α.Τ.», λειτουργεί θεματικά ως
φορέας - εκθέτης του «δόγματος
της ελληνικότητας» επανεντάσ-
σοντάς το σε μια μεταπολεμική
Ελλάδα αλλά διατηρώντας ανέ-
παφα όλα τα στοιχεία και τις εκ-

δοχές του —από την ελληνοκεν-
τρική αισθητική ως την ιδεολογι-
κή «γεωπολιτική» — που αναπτύ-
χθηκαν στο παρελθόν υποδηλώ-
νοντας ταυτόχρονα την ανακύ-
κλωση του ρου της Ιστορίας. Ω-
στόσο, παράλληλα με αυτό το εν-
δοδηγητικό οδοιπορικό, το «Α-
διανόητο Τοπίο», ακολουθεί κι έ-
να δεύτερο που εκτυλίσσεται στο
επίπεδο της αφηγηματικής πρά-
ξης. Είναι εκείνο που ακολουθεί ο
τριτοπρόσωπος αφηγητής του
—«ο γράφων»— στην προσπά-
θειά του όχι απλώς να καταγράψει
μια βιογραφία του ζωγράφου / ή-
ρωά του αλλά και να κατανοήσει
το έργο και τη στάση του απέναντι
στη ζωή. Ο αφηγητής θα αναχθεί
σε έναν ερευνητή εμπλεκόμενος

μωσ στην επιτόπια έρευνά
δικό του «εγώ», που στη γρ-
τική μορφή του θα εκφραστ
τακτικά μόνον όταν η εμ-
του θα ξεπεράσει τα αυστηρ
του παρατηρητή και θα απο
δοδηγητικό της ίδιας του τ
θοπλασίας πρόσωπο, αποδ
νος ότι ο μυθιστοριογράφος
πρώτος που υπακούει στο
μους που χειραγωγούν τα
θέμενα δημιουργήματά του
203).

Έτσι, το «Α.Τ.», θέτει
τουργία, μέσω της αφηγη
του τεχνικής, μια ιδιαίτερη
λογική σχέση που ανακυκλ
τόσο σε θεματικό επίπεδο
σε επίπεδο δομής της αφη

Ο διάλογος του αφηγητή με τον ήρωά του, του οποίου οι «Ιδιότητες Σημειώσεις» παρατίθενται ασπασματικά στο κείμενο, συνιστούν ένα είδος αντιφωνίας με διπλή σημασία της διαδοχικής ταγγελίας αλλά και της αντιλογίας —η τελευταία εντείνεται και στην καθαρεύουσα του ήρωα. Ο γρήγορος είναι διάλογος ανάμεσά του στο «εκεί» και «τότε» της ιστορίας με το «εδώ» και «τώρα» της ζωής.

Είναι, έπειτα, ένας διάλογος χρωμάτων της ζωγραφικής. Είναι με τα χρώματα της απεικόνισης γραφής. Είναι, τέλος, ο διάλογος της πορείας του καλλιτέχνη / ήρωα με την πορεία γραφής του αφηγητή. Αν ο ήρωας / δημιουργός του ζωγραφικού πίνακα «αδιανόητο τοπίο» καταναλώνει στην ανεύρεση του «απόλυτου τοπίου της τέχνης του επιτυγχάνοντας ένα κυκλωτικό περίπλοκο στην Πελοπόννησο, ο επίδοξος ζωγράφος του, αφηγητής του έργου του Βιβλίου «Το Αδιανόητο Τοπίο» ακολουθεί την κυκλωτική πορεία: Η τεχνική παναληπτικής ανάληψης που οριζείται σταδιακά την αφήγηση νέας στοιχείας σε συνδυασμό με διαρκή ενεστοποίηση της ιστορίας, αποκλείουν κάθε γραμμική στην εξέλιξη και ταυτόχρονα δίνουν δομικά την αίσθηση «λαβυρινθωειδούς» γραφής οπότε της ζητούμενης ζωγραφικής τεχνικής του ήρωα. Ανάλογη δομική και δομική ομολογία ασπασματικά και οι ομόκεντροι κύκλοι τοπογραφική τεχνική σε τρίγωνου ή πυραμίδας, που ορίζουν οι ήρωες κατά την ανακάλυψη του «Θησαυρού των Αδυνάτων», μια από τις εικαστικές αρχαιολογικές αναζητήσεις οπότε οι οποίες εμπλέκεται ο ζωγράφος. Αντίστοιχους ομόκεντρους κύκλους θα χρησιμοποιήσει ο αφηγητής αποσυνθέτοντας τη πορεία του ήρωά του με κεντρικά σημεία τρία βασικά πρόσωπα που ορίζουν την σκηνή της μυθολογίας διαδοχικά, μέσα από την κυκλωτική κίνηση της γραφής που

εστιάζεται κάθε φορά σε κάποιο νέο γεγονός της ιστορίας. Ο ίδιος ο αφηγητής ομολογεί τη γοητεία που άσκησε επάνω του η ιδέα των γεωμετρικών σχημάτων που εφαρμόσε ο ήρωάς του (σελ. 177) ενώ δεν θα διστάσει να κάνει ευθέως τον παραλληλισμό με τη λειτουργία του αναγνώστη που φυλλομετρά το μυθιστόρημα για να επανακαλύψει τα νήματα που το διέπουν.

Μέσα σε αυτή την κυκλωτική κίνηση της αφήγησης, όπου η φωνή του ήρωα εναλλάσσεται με εκείνη του αφηγητή ή με τους αναφερόμενους ή αφηγηματοποιημένους διαλόγους των προσώπων, μέσα από την κυκλωτική κίνηση του χρόνου όπου ο παρών χρόνος της γραφής αντιπαρατίθεται στον παρόντα χρόνο της ιστορίας μέχρι που η διαρκής ενεστοποίηση του τελευταίου θα φθάσει να απορροφήσει το παρόν της αφήγησης, μέσα, τέλος, από την εμβόλιμη περιγραφή των πινάκων του ζωγράφου, «Το Αδιανόητο Τοπίο» δημιουργεί μια τεράστια τοιχογραφία όπου στο κέντρο της υπάρχει ένα ασβέστωμα που κρύβει από τα μάτια του αναγνώστη το κεντρικό πρόσωπο, το κυρίως θέμα. Πράγματι, αυτό που λείπει τελικά είναι το ίδιο το πρόσωπο του Τοπίου αυτός τούτος ο ζωγραφικός πίνακας που φέρει τον τίτλο «Το Αδιανόητο Τοπίο». Έτσι, το «Α.Τ.» παραμένει το α-περί-γραπτο, το ασύλληπτο, ο ομφαλός της γης, το κέντρο, το μάτι του κυκλώνα από όπου δεν μπορεί να δει κανείς και άρα ισοδυναμεί με την απουσία, τη σιωπή. Ο ήρωας, αναφερόμενος στον Π. Γιαννόπουλο, θα γράφει στις «σημειώσεις» του: «Διαβάζω λέξεις και αδυνατώ να ιδώ εικόνες. Τόσον καιρό είχα παρασυρθεί από το ρυθμό», αποδεχόμενος έτσι την αδυναμία μεταφοράς των λέξεων σε εικόνες, σε κατασκευή δηλ. του «Α.Τ.» που οραματίζεται ως το αποκορύφωμα της ζωγραφικής του αναζήτησης. Ο αφηγητής με τη σειρά του, αποδέχεται το απερίγραπτο του «Α.Τ.», ως ζωγραφικού πίνακα, δηλ. την περιγραφή, την απεικόνιση

με λέξεις της εικόνας: «τι να πω γι' αυτό το πράγμα; Γι' αυτό δεν έχεις να πεις τίποτε», θα ομολογήσει όταν θα πρωτοαντικρύψει τον πίνακα. Όμως, αν αληθεύει ο τελικός υπαινιγμός ότι ο ζωγράφος πριν πεθάνει είχε καταστρέψει όλα του τα έργα, κι αν για τον βιογράφο / αφηγητή εκείνο που υπάρχει και αποτελεί σφραγίδα γνησιότητας από μόνη της είναι η εντύπωση της απερίγραπτης ζωγραφικής που συνιστά το «Α.Τ.», τότε, για τον αναγνώστη, η μόνη αλήθεια της οποίας έγινε μέτοχος και μάρτυρας μέσω της γραφής είναι το κενό, το ίδιο κενό που είδε ο αφηγητής στην τοιχογραφία του ζωγράφου στη θέση όπου είχε απεικονιστεί γυμνή η Θεοδώρα, η γυναίκα που αγάπησε όσο τίποτε άλλο και της οποίας το βλέμμα και η μορφή αντικατοπτρίζουν το πρόσωπο του Τοπίου, την ίδια την αλήθεια που θα μείνει μαζί της απροσπέλαστη.

Αν ο ζωγράφος, τελικά, ανακάλυψε το απόλυτο, μέσα στο Φως, Τοπίο που οραματίστηκε αλλά δεν μπόρεσε να το αναγάγει στην αληθινή τρισδιάστατη έκφρασή του και αν ο αφηγητής αντίκρυσε αλλά δεν μπόρεσε ποτέ να περιγράψει το Φως ή την σύνθεση αυτού του διδιάστατου τοπίου πάνω στο μουσαμά, ο αναγνώστης, μόνο αυτός, μέσα από τις σελίδες του βιβλίου, μέσα από τις αισθήσεις του, αλλά χωρίς ποτέ να μπορεί πραγματικά να δει, γίνεται κοινωνός ενός μυστικού, ενός ανείπωτου, που διατηρεί όλη τη μαγεία που το προφυλλάσσει από το άσεμνο της εμπορευματοποίησής του. Αυτό το «άσεμνο» που για τον Baudrillard αρχίζει όταν όλα γίνονται διαφανή, ορατά, εκτεθειμένα στο σκληρό και αδυσώπητο φως της πληροφόρησης και της επικοινωνίας. Το «Α.Τ.», υπήρξε η απόλυτη σύλληψη, μια εικονοπλασία που ακόμη και η δύναμη των λέξεων μιας μυθοπλασίας αδυνατεί να ανα-παραστήσει.

Δημήτρης Τσατσούλης

Εκδοτικές εφαρμογές με υπολογιστή του Γιάννη Σμυρλή (εκδ. Δίαυλος, Αθήνα 1991). Ένα βιβλίο χρήσιμο που είναι το ίδιο μια έμπρακτη εφαρμογή των όσων περιγράφει. Μπορεί κανείς να μάθει να φτιάχνει μόνος το βιβλίο του και μάλιστα με απλό τρόπο. Μετά την εκμάθηση και την ευχαρίστηση από την απόκτηση νέας γνώσης, μπορεί και πάλι να απευθυνθεί στον εκδότη του...

Ζήτημα επιμονής, θα μου πείτε...

Η χαρτυγή των αισθήσεων. Οι αισθητηριακές αντιλήψεις του εμβρύου και του νεογέννητου (συλλογική εργασία υπό τη διεύθυνση των Etienne Herbinet, Marie - Claire Busnel, εκδ. Ράππα, Αθήνα 1991). Μια εκπληκτική συγκέντρωση νέων πληροφοριών για τα νεογέννητα μωράκια, αλλά και για τις αισθητηριακές τους αντιλήψεις πριν ακόμη γεννηθούν. Λοιπόν, μπορεί να μας βλέπουν και να μας ακούν, όταν εμείς νομίζουμε πως δεν παίρνουν χαμπάρι! Λιγότερες γκριμάτσες και σχόλια εφεξής, υποψήφιοι γονείς!

Θα θέλατε να είστε ο Φαίδων; Πριν την ανάγνωση του βιβλίου της Στέλλας Βογιατζόγλου, «Και ο Φαίδων... ήμουν εγώ» (εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1991), ομολογώ πως προβληματίστηκα, κατόπιν όμως κατέληξα πως υπ' αυτούς τους όρους προτιμώ να μείνω ένας απλός χαρτοκόπτης... κι αν γίνεται απλούστερος, ακόμα καλύτερα!

Ιδίως τώρα, μετά από την ανάγνωση του εκπληκτικού υλικού (γράμματα και ημερολόγια) της Ιζαμπέλ Εμπερχαρντ, που παρουσιάζει η ανθρωπολόγος Εγκλαί Ερέρα (εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1991).

Ο Χαρτοκόπτης

Ραγδαία η επιδείνωση της υγείας του Αντώνη Τρίτση, κι ο συνωστισμός στους προθάλαμους του νοσοκομείου εκπροσώπων των media (δημοσιογραφών και συνεργείων της τηλεόρασης) μεγαλώνει. Το κοινό αδηφάγο, ο δήμαρχος δημοφιλής και, ιδίως, νέος, οι εκπρόσωποι των μέσων ενημέρωσης παρουσιαστές ενός μελοδράματος —ρητορικοί, θλιμμένοι, μεγαλόστομοι. Για μια ακόμη φορά, δημόσιοι ψυχοπομποί, διαμεσολαβητές μεταξύ του θανάτου ενός δημόσιου προσώπου όσο γίνεται μεγαλύτερο ακροατήριο. Η δεοντολογία της δημοσιογραφικής δουλειάς, ο σεβασμός στην είδηση είναι πλέον ψιλά γραμμάτια. Η εισβολή της τηλεόρασης έδωσε το τελειωτικό χτύπημα: αντί για την είδηση πουλιέται πλέον η σπέκουλα γύρω από την είδηση,

αντί για την ψυχραιμη αντικειμενικότητα πουλιούνται οι υψηλοί τόνοι. Κι οι ρεπόρτερ, με το υποκατάστατο του φαλλού μικρόφωνο ανά χείρας, ιδρώνει για την μεγάλη δημοσιογραφική τους επιτυχία: μια δήλωση αποκλειστική στα σταθμό τους κάποιον από τους θεράποντες ιατρούς! Λες και δεν φτάνουν τα ιατρικά ανακοινωθέντα. Η θεαματικότητα των ραδιοτηλεοπτικών καναλιών ποντάρει στην θανάτολαγνεία. Ο πανικός που σπέρνουν τα κανάλια και στην δυσμενή έκβαση του προσωπικού αγώνα του δημάρχου δείχνει ακριβώς ότι οι υποτίθεται υπεύθυνοι ειδησεογραφικοί οργανισμοί ποντάρουν στο θυμικό του ανίσχυρου τηλεθεατή. Μόνιμη δεοντολογία» τους φαίνεται πως είναι αρχή: «Ο τρόμος πάνω από την πόλη

Στην περιβόητη πια υπόθεση της πώλησης της ΑΓΕΤ προέκυψε και το θέμα για την τύχη της πολύ πλούσιας καλλιτεχνικής συλλογής της εταιρείας. Η συλλογή αυτή που περιλαμβάνει έργα άξιων καλλιτεχνών μας ολοκληρώθηκε με τα χρόνια. Και τώρα, ίσως με κάποιο όρο του συμβολαίου που θα αναφέρει «και κάθε άλλο περιουσιακό στοιχείο της εταιρείας», τα έργα πέρασαν στα ξένα χέρια. Καλά, δεν το σκέφτηκαν πριν αλλά τώρα πια που το θέμα τίθεται καθημερινά από Τύπο και φορείς δεν θα καταφέρουν κάτι να σκεφθούν και κάτι να μας πουν; Τι θα γίνει λοιπόν με την καλλιτεχνική συλλογή; Θα εμπλουτισθεί κι άλλο η γειτονική μας Ιταλία;

Η ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ - ΜΙΛΛΙΕΞ ΣΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ

«Από την άλλη όχθη του χρόνου» της Τατιάνας Γκρίτση - Μιλλιέξ, στα γαλλικά, από τις εκδόσεις Du Griot. Μεταφράστρια η νεοελληνίστρια φιλόλογος Anne-Marie Oliver που έχει ήδη μεταγλωτίσει το μυθιστόρημα της ίδιας συγγραφέα «Αλλάζουμε», που κυκλοφόρησε πριν πέντε χρόνια στην Γαλλία.

Το σημαντικό μυθιστόρημα της Τατιάνας Γκρίτση - Μιλλιέξ «Απ' την άλλη όχθη του χρόνου» εκδόθηκε με την συνδρομή του Εθνικού Κέντρου Γραμμάτων του Γαλλικού Υπουργείου Πολιτισμού καθώς και με την συνδρομή της ΕΟΚ.

Δύο ακόμη έργα της Τατιάνας Γκρίτση - Μιλλιέξ, τα: «Σε πρώτο πρόσωπο» και «Αλλάζουμε», κυκλοφόρησαν πρόσφατα στο Βουκουρέστι. Μεταφραστής ο νεοελληνιστής Φλοριάν Στρέε.

1992: ΕΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ. Ήταν καιρός και, επιτέλους, ο κύβος ερρίφθη. Έστω και με λίγη καθυστέρηση, η επιτροπή που είχε οριστεί από το ΥΠΠΟ συνήλθε και, σύμφωνα με πληροφορίες μας, η διακηρυγμένη πρόθεση του κράτους να γίνουν προσπάθειες για την διάδοση του ελληνικού κινηματογράφου στην χώρα μας προχωρεί. Ήδη, οι αποφάσεις έχουν ληφθεί και εντός των ημερών θα ανακοινωθεί από το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου ότι η χρονιά που διανύουμε έχει ονομασθεί χρονιά του ελληνικού σινεμά και θα γιορτασθεί με πολλές και ποικίλες εκδηλώσεις.

Κυριότερη από αυτές, η διοργάνωση προβολών 80 περίπου ταινιών της τελευταίας 25ετίας, που θα παίζονται σε γιορταστικές εκδηλώσεις, στις μεγάλες πόλεις όλης της Ελλάδας. Επίσης, θα διοργανωθούν συζητήσεις, συνέδρια ενώ έχουν προγραμματισθεί ειδικές εκδόσεις.

Αν η γιορτή αυτή μπορέσει να «σπάσει» ορισμένες προκαταλήψεις και να

πείσει τους Έλληνες ότι ο ελληνικός κινηματογράφος, πολύμο και δυναμικός, αξίζει γουρα καλύτερη θέση καρδιές τους και σπκιτήμησή τους, θα έχει τύχει σίγουρα. Ακόμμως κι αν δεν το καιρει απόλυτα —άλλοι ταινίες δεν θα επιλεμε κάποια κριτήρια αιτικής αποτίμησής— γουρα κάποιες γέγ προς τους θεατές θα έστηθεί. Δεν είναι καγο.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΜΕΡΑ

Ο Νέστορ Αλμέν ένας από τους σημαντερους οπερατέρ, πίστις 4 Μαρτίου, στην Υόρκη. Ήταν 61 χρο Διευθυντής φωτογραφου του Φρανσουά Τρι και του Ερίχ Ρομέρνε οκτώ ταινίες μαζίο Νέστορ Αλμέντρας γε συχνά αυτοσαρκασνος: «Μάλλον πρέπει είμαι ο μοναδικός θυντής φωτογραφου που είναι τόσο μύωη ένας τυφλοπόντικας

() μονόστηλος λείσε άδεια

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ

- Τα στενά παπούτσια
- Όταν ο ήλιος...
- Οι νικητές
- Κόκκινη κλωστή δεμένη...
- Ο θησαυρός της Βαγίας
- Το ψέμα
- Τα γενέθλια
- Τα Χέγια
- Το παραράδιασμα
- Κρίμα κι άδικο

ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

- Το 33
- Δομήνικος

ΗΡΩ ΠΑΠΑΜΟΣΧΟΥ

- Το πέρασμα της γάτας
- Το πέτρινο σπίτι

ΜΑΡΙΑ ΑΒΡΑΑΜΙΔΟΥ

- Γράμμα στο μοναχικό αδερφό μου

ΠΙΤΣΑ ΣΩΤΗΡΑΚΟΥ

- Το φουστάνι της Κλεοπάτρας

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΦΑΕΛΛΟΥ

- Για τον πατέρα

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ

- Τα μαγικά μαξιλάρια

ΕΛΕΝΗ ΤΣΙΑΛΤΑ

- Η γιαγιά μου η μάγισσα

ΜΑΡΙΑ ΓΚΡΙΠΕ

- Λόελλα, η κόρη του Μπαμπά Μπέρτα

ΜΠΙΛΛΙ ΡΟΖΕΝ

- Ο πόλεμος της Αντιγόνης

ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ-ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

- Για την άλλη πατρίδα
- Σπίτι για πέντε
- Ο μικρός αδελφός
- Στο τσιμεντένιο δάσος
- Λάθος, κύριε Νόιγκερ
- Τραγούδι για τρεις

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ-ΣΟΥΡΕΛΗ

- Παιχνίδι χωρίς κανόνες
- Πριν από το τέρμα
- Εμένα με νοιάζει
- Ο μικρός μπουρλοτιέρης

ΛΙΤΣΑ ΨΑΡΑΥΤΗ

- Οι τελευταίοι ήρωες
- Το διπλό ταξίδι
- Το αίνιγμα της πέτρινης γενειάδας
- Το αυγό της έχιδνας

ΤΟΥΛΑ ΤΙΓΚΑ

- Οδός Γραβιάς

ΒΟΥΛΑ ΜΑΣΤΟΡΗ

- Στο γυμνάσιο

ΜΑΡΩ ΛΟΪΖΟΥ

- Η Ονείρω

ΕΛΕΝΗ ΜΑΝΤΕΛΟΥ

- Η περιπέτεια της Περιπέτειας

ΡΕΝΕ ΓΚΙΓΙΟ

- Ο κύριος των ελεφάντων

ΜΙΣΕΛ ΤΟΥΡΝΙΕ

- Ο Παρασκευάς ή η πρωτόγονη ζωή

ΖΕΝΕΒΙΕΒ ΜΠΡΙΖΑΚ

- Όλγα

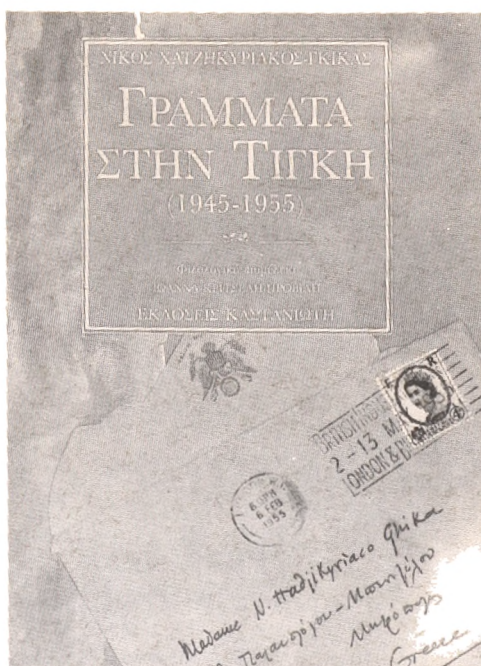
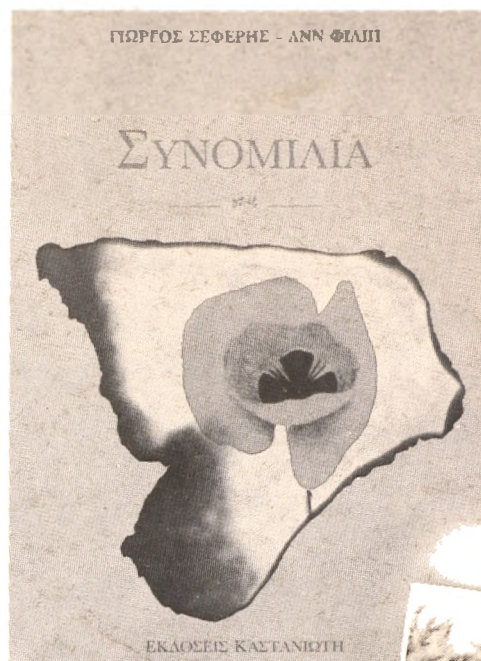
ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Σ. ΠΑΤΑΚΗΣ Α.Ε. ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 3638362. FAX 3628950

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ ΣΚΕΨΗ, ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ: ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ: ΑΠΟ ΑΝΑΤΟΛΗ ΣΕ ΔΥΣΗ (ΤΑ ΕΙΔΙΩΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ) / ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ - ΑΝΝ ΦΙΛΙΠ: ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ / Ε. ΤΕΡΙΑΝΤ: ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ / ΝΙΚΟΣ ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ ΓΚΙΚΑΣ: ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΙΓΚΗ (1945-1955) / Μ. ΠΛΩΡΙΤΗΣ: ΕΡΩΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΟΦΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία
στα ελληνικά γράμματα